

Міністерство освіти і науки України
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)
Полтавська обласна державна адміністрація
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Азербайджанський державний економічний університет (Азербайджан)
Білоруський державний аграрний технічний університет (Білорусь)
Євразійський національний університет імені Л.М. Гумільова (Казахстан)
Університет Північ (Хорватія)
Аріельський університет (Ізраїль)
Київський національний університет архітектури і будівництва (Україна)
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Україна)
Національний університет «Києво-Могилянська академія» (Україна)

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

**Матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції
29 жовтня 2020 року**

Полтава 2020

*Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» заборонено*

Редакційна колегія:

О.В. Комеліна, д.е.н., професор
В.В. Гришко, д.е.н., професор
Л.М. Болдирева, д.е.н., доцент

Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції: матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 29 жовтня 2020 р. – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2020. – 176 с.

У збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції розглядаються теоретичні, методологічні та практичні аспекти інноваційно-інвестиційного розвитку держави і механізми його забезпечення в умовах інтеграції України до європейської спільноти.

Розкрито європейський досвід з діджиталізації та інноваційної трансформації економіки та бізнесу. Досліджено сучасну специфіку розгортання інноваційно-інвестиційних процесів на національному і регіональному рівнях. Висвітлено особливості адаптації системи управління та адміністрування до європейських стандартів. Досліджено сучасні інноваційні та інформаційні технології у вищій освіті та виявлено тенденції розвитку з урахуванням сучасних викликів середовища. Проаналізовані логістичні підходи до управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства та виявлено сучасні тенденції і перспективи розвитку логістики в умовах сьогодення.

Збірник розрахований на фахівців з економіки, менеджменту, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, аспірантів, докторантів і студентів.

*Матеріали друкуються мовою оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори*

З М І С Т

СЕКЦІЯ 1

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ І БІЗНЕСУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ Й ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Комеліна О.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ДІДЖИТАЛ-ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

14

Заяць Т.А., д.е.н., професор; Дяконенко О.І., к.е.н.
Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України
(м. Київ, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СТРУКТУРІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

16

Пішеніна Т.І., д.е.н., професор, завідувач кафедрою менеджменту
Київський інститут бізнесу та технологій (м. Київ, Україна)

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

18

Смутчак З.В., д.е.н., доцент
Льотна академія Національного авіаційного університету (м. Кропивницький,
Україна)

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

19

Аленова Д.С., магістрант
Евразійський національний університет імені Л.Н. Гумілева (г. Нур-Султан,
Республіка Казахстан)

ІННОВАЦІЇ В ІССЛЕДОВАНИЯХ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

20

Auelbekova A., PhD., associate Professor
Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan city, Kazakhstan)

BUSINESS PROCESS MANAGEMENT: THEIR ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

22

Ващенко Н.Ю., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КЕРІВНИЦТВО ТА ЛІДЕРСТВО ЯК КЛЮЧОВІ ФОРМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ В РОБОТІ МЕНЕДЖЕРА

24

Волошин А.В., аспірант
Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (м. Київ, Україна)

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

25

Горбенко Ю.С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ

27

Жартовська В.О., Сліпченко А.А., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	28
Жолдас С.С., студентка <i>Евразійський національний університет ім. Л.Н.Гумилёва (г. Нур-Султан, Республіка Казахстан)</i>	
РАЗВИТИЕ ЦИФРОВИЗАЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	30
Калиева Г.Д., студентка <i>Евразійський національний університет ім. Л.Н.Гумилева (г. Нур-Султан, Республіка Казахстан)</i>	
ДИДЖИТАЛИЗАЦІЯ СЕЛЬСЬКОГО ХОЗЯЙСТВА	32
Аширу Ісмаїлі Кашасіра, здобувач <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	34
Кіріченко К.А., аспірант <i>Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (м. Харків, Україна)</i>	
ІННОВАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ У ХОДІ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ	35
Ляліна Н.С., к.е.н., доцент <i>Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (м. Харків, Україна)</i>	
ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ОКУПНОСТІ ВИТРАТ НА МОЛОКО В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	37
Марченко О.В., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО БІЗНЕСУ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	39
Мироненко В.І., аспірантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
ДИДЖИТАЛИЗАЦІЯ ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ТЕРМІН І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ	41
Новицька І.В., аспірантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i>	
РОЛЬ DIGITAL-МАРКЕТИНГУ В ПРОСУВАННІ ПРОДУКЦІЇ	44

<p>Рамазанов В.А., здобувач наукового ступеня кандидата економічних наук <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p> <p>ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВАРІАНТІВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПОСТАЧАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ В УКРАЇНУ</p>	46
<p>Ревенко О.В., к.е.н., доцент <i>Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця</i> <i>(м. Харків, Україна)</i></p> <p>ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</p>	48
<p>Ризабекова А.А., студентка <i>Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)</i></p> <p>ДИДЖИТАЛИЗАЦИЯ И ИННОВАЦИОННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ОТРАСЛИ ТОРГОВЛИ</p>	50
<p>Русакowa Д.А., студентка <i>Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)</i></p> <p>РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН</p>	52
<p>Сагнаев Д.С., студент <i>Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)</i></p> <p>ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ</p>	53
<p>Степаненко В.В., Кравченко А.А., студентки <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p> <p>УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ</p>	55
<p>Сырокваш Н.А., старший преподаватель; Клинцова В.Ф., старший преподаватель <i>УО «Белорусский государственный аграрный технический университет»</i> <i>(г. Минск, Республика Беларусь)</i></p> <p>ИННОВАЦИОННОЕ НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ</p>	57
<p>Устенко О.С., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p> <p>СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ</p>	58
<p>Харченко Ю.А., к.т.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i></p> <p>НАПРЯМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ</p>	60

Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики;
Калайда В.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ІМІДЖЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 61

Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики;
Тюріна К.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
РОЛЬ МОТИВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ 62

Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики;
Шевченко Б.В., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА 64

Шамшидин Ш., студентка
Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ 65

СЕКЦІЯ 2 ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Гришко В.В., д.е.н., професор; Тюріна К.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ПОБУДОВІ СТРАТЕГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 67

Жуков С.А., д.е.н., с.н.с., доцент
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)
ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ВАЖЛИВІСТЬ І НЕМИНУЧІСТЬ АДАПТИВНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ 68

Шиян Д.В., д.е.н., професор; Гончарова К.І., аспірант
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця
(Харків, Україна)
ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРИ ВИРОБНИЦТВІ СОНЯШНИКУ 69

Chaikina A., PhD in Economics, Associate Professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
SELF-MANAGEMENT AS A MECHANISM OF MANAGER ADAPTATION TO THE ENVIRONMENT CHALLENGES 70

Бурмаганов А.К., студент <i>Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва</i> <i>(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)</i> ЕВРОПЕЙСКАЯ МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТА	71
Буряк А.А., к.е.н.; Лобода К.В., студентка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	73
Бутенко Д.С., к.е.н., доцент <i>Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця</i> <i>(м. Харків, Україна)</i> МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	74
Wendy van der Vegt, student; Chaikina A., PhD in Economics, Associate Professor <i>National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)</i> DIGITAL ENTREPRENEURSHIP: WILL ENTREPRENEURSHIP BE FULLY DIGITAL IN THE FUTURE?	76
Вербова Д.В., магістрантка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	77
Вертебна Д.А., Рохман В.В., студенти <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> ШЛЯХИ МОТИВАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	79
Гавриленко А.С., Сімокоп Б.М., студенти <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	81
Гунченко М.В., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i> ФУНКЦІЯ «ОРГАНІЗАЦІЯ» І ЇЇ СИСТЕМНИЙ ХАРАКТЕР В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	83
Ejovwoke Odeh, student; Chaikina A., PhD in Economics, Associate Professor <i>National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)</i> MODERN RISKS OF ENTERPRISE SMART ACTIVITY	85

Калашник Є.Д., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	86
Корсун Н.Ф., к.э.н., доцент <i>Белорусский государственный аграрный технический университет</i> <i>(г. Минск, Республика Беларусь)</i>	
УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК	87
Гунченко М.В., к.е.н., доцент; Лукашенко К.В., магістр <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ТА БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СИСТЕМІ ВИРОБНИЧОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	88
Міняйленко І.В., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i>	
Кислий В.Ф., студент медичного факультету № 1 <i>Українська медична стоматологічна академія</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ПОЛІТИКА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ	90
Немченко Т.А., асистент <i>Центральноукраїнський національний технічний університет</i> <i>(м. Кропивницький, Україна)</i>	
СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	92
Панасенко Н.Л., к.е.н., доцент <i>Полтавська державна аграрна академія</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	93
Ревіна М.О., магістрантка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	95
Сукач Р.В., Роєнко В.П., студенти <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»</i> <i>(м. Полтава, Україна)</i>	
ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	98
Сыроковаш Н.А., старший преподаватель <i>УО «Белорусский государственный аграрный технический университет»</i> <i>(г. Минск, Республика Беларусь)</i>	
ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЕ РЕЗЕРВА РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ	100

Ткаченко Н.О., магістр; Гунченко М.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА 101

Урузбаев А.Е., студент
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ 102

Ушкальов В.В., к.е.н., доцент; Муренець І.Г., викладач
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)
АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ 104

Шара О.Р., Кравченко А.А., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОМЕНЕДЖМЕНТУ У ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ 105

СЕКЦІЯ 3 ІННОВАЦІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Кайгородцев А.А., д.э.н., професор
Восточно-Казахстанский государственный университет им. С. Аманжолова
(г. Усть-Каменогорск, Казахстан)
ЭТАПЫ ПЕРЕХОДА КЛАССИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА К SMART-ОБУЧЕНИЮ 108

Самойлик Ю.В., д.е.н., професор
Полтавська державна аграрна академія
(м. Полтава, Україна)
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ, ЗАСНОВАНОГО НА CRM-ТЕХНОЛОГІЯХ 110

Гуменна О.В., к.е.н., доцент; Подденежний О.Г.
Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (м. Київ, Україна)
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЦИФРОВИХ СТРАТЕГІЙ В ОСВІТНІЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ 111

Гунченко М.В., к.е.н., доцент; Шімон К.В., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСВІТНІЙ САЙТ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ 113

- Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
EMERGING TRENDS IN INFORMATION TECHNOLOGY 114
- Шевченко О.В., канд. пед. наук, доцент
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький, Україна)
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З РИТМІКИ І ХОРЕОГРАФІЇ 115
- Каневська І.М., ст. викладач
Полтавська філія Європейського університету (м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ МОЛОДІ 117
- Абдырасилов А.К., студент
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ В ИННОВАЦИОННЫХ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ 119
- Абдырасилов Г.К., студент
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
ИННОВАЦИОННЫЕ И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ 121
- Базарбек А.Ж., студентка
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
ИННОВАЦИИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ 123
- Verbova D.V., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
BASIS OF USING INNOVATIVE TEACHING METHODS IN HIGHER EDUCATION 125
- Rohman V.V., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
TECHNOLOGY IN EDUCATION 126
- Slipchenko A.A., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
BASIC PRINCIPLES OF TRAINING TECNOLOGIES HIGHER EDUCATION 127
- Сайлау Д.А., Кулатаев У.К., студенты
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
ИННОВАЦИОННЫЕ И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ 129

Tattibek-tegi Z.T., undergraduate student <i>L. N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)</i> THE IMPACT OF COVID-19 ON HIGHER EDUCATION	131
Устенко О.С., магістрантка <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i> ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ	133
Яресько М.М., магістрант <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i> НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	135

СЕКЦІЯ 4
ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Болдирева Л.М., д.е.н., доцент <i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)</i> УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЮ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	137
Біловодська О.А., д.е.н., доцент; Мельник Ю.М., к.е.н., доцент <i>Київський національний університет технологій та дизайну (м. Київ, Україна) Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (м. Суми, Україна)</i> ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ МІКРОСЕРЕДОВИЩА ПРИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	139
Мартинюк О.А., д.е.н., професор кафедри менеджменту <i>Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса, Україна)</i> АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ	141
Рахметулина Ж.Б., к.э.н., профессор <i>Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)</i> ЭКОНОМИЧЕСКИЕ КОРИДОРЫ ШЕЛКОВОГО ПУТИ	143
Храпкіна В.В., д.е.н., професор <i>Національний університет «Києво-Могилянська академія»</i> Храпкін О.М. <i>Державний університет інфраструктури та технологій (м. Київ, Україна)</i> ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ВІД НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ДОСТУПУ	145

- Айдарова А.Б., к.э.н., ассоциированный профессор (доцент); Колдасова Л.С., магистр
Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова (г. Шымкент, Казахстан)
ЛОГИСТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ 147
- Амеліна І.В., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*
МЕТОДИ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ 149
- Амеліна І.В., к.е.н., доцент; Дрібна А.В., Деркач А.В., студентки
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ЧИННИКИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ 151
- Амеліна І.В., к.е.н., доцент; Рогова С.М., магістрантка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*
ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА 152
- Амеліна І.В., к.е.н., доцент; Литвиненко К., магістрантка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*
РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗАПАСІВ В ЛОГІСТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 154
- Байсариева З.А., студентка
Евразийский Национальный Университет им. Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
ЛОГИСТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ 155
- Бердибек А.Ж., студентка
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Республика Казахстан)
ЛОГИСТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ 157
- Галкін А.С., к.т.н., доцент
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова (м. Харків, Україна)
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВАНТАЖОПОТОКАМИ У ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМАХ МІСТ 159
- Галькевич М.В., к.е.н., старший викладач
Кілійський транспортний фаховий коледж Державного університету інфраструктури та технологій (м. Кілія, Україна)
ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ НА ОСНОВІ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ 160

- Іпполітова І.Я., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)
ТЕХНІЧНЕ ПЕРЕОЗБРОЄННЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 161
- Жартовська В.О., Базавлук В.В., здобувачі вищої освіти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА У НЕСТАБІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 163
- Кустов В.П., здобувач
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва (м. Харків, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІН НА БІРЖОВОМУ ТОВАРНОМУ РИНКУ 165
- Лега М.В., Гречук А.Л., здобувачі вищої освіти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ТРАНСПОРТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 167
- Lytvynenko Alina, PhD in Economics Associate Professor of the Department of Enterprise economics and management
S. Kuznets Kharkiv National University of Economics (Kharkiv, Ukraine),
Lytvynenko Olena, PhD in Economics Associate Professor of the Department of Marketing, management and trade entrepreneurship
Kharkiv Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics (Kharkiv, Ukraine)
LOGISTIC APPROACHES TO MANAGEMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION 169
- Малыбаева А.К., магістрант
Евразийский Национальный университет имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Казахстан)
ИНВЕСТИЦИОННАЯ АКТИВНОСТЬ ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ 170
- Селезньова Г.О., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (м. Харків, Україна)
ЛОГІСТИЧНА ПІДТРИМКА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА 172
- Шиян Н.І., к.е.н., доцент; Співак І.В., аспірант
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
(м. Харків, Україна)
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ І РЕАЛІЗАЦІЇ НАСІННЯ СОНЯШНИКА 173

СЕКЦІЯ 1

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ І БІЗНЕСУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ Й ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

УДК 330

Комеліна О.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ДІДЖИТАЛ-ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Прискорення трансформаційних змін в економіці країн світу є загальною вимогою часу та актуальним завданням сьогодення, що вимагає відповідних адекватних дій як від урядів країн світу, так і бізнесу. Ключовою проблемою у нових умовах соціально-економічного розвитку, які швидко змінюються під впливом низки глобальних та національних викликів є запровадження нових інформаційно-інноваційних стратегій (моделей, проєктів, програм розвитку) як на рівні держав, так і конкретних бізнес-структур. До того ж механізми розв'язання таких проблем не є універсальними у наслідок урізноманітнення викликів за їх змістом, джерелами виникнення, масштабами впливу та охопленням територій їх прояву, наслідками для економіки та суспільства у цілому. Разом з тим однозначно діджитал-трансформація економіки країн світу виступає визначальною умовою для розроблення адекватних інформаційно-інноваційних стратегій розвитку національних економік. Проте майже одностайно науковці вважають у спрощеному вигляді ключовими складовими цифрової економіки три компоненти: інформаційну інфраструктуру, електронний бізнес, електронну комерцію [1].

Для визначення рівня діджиталізації економіки країн світу та розрахунку комплексного показника оцінювання її рівня використовують міжнародні рейтингові показники індексу мережевої готовності, результативності впровадження інновацій; результативності використання інформаційно-комунікаційних технологій; конкурентоспроможності національної економіки; індекс людського розвитку. За таким підходом виділяють декілька груп країн, де Україна відноситься до країн з рівнем діджиталізації від 40 до 50 відсотків разом з Аргентиною, Естонією, Латвією, Іраном, Сербією, Туреччиною та ін. Зрозуміло, що вплив кожного з зазначених показників на рівень діджиталізації економіки постійно змінюється, але найвпливовішими залишаються рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і мережевої економіки, результативність інноваційної діяльності та людський розвиток.

Європейська комісія використовує Індекс цифрової економіки та суспільства (DESI), що характеризує цифрову конкурентоспроможність країн-членів ЄС за показниками: зв'язок, людський капітал, використання Інтернету, інтеграція цифрових технологій, цифрові державні послуги [2].

Процеси діджиталізації економіки супроводжуються зміною ролі її основних суб'єктів – виробників, споживачів, уряду; трансформацією моделі взаємодії основних чинників формування споживчої цінності товарів та послуг (економічної цінності); зміною механізмів та способів формування споживчої цінності товару як системи цілісної сукупності управлінських, маркетингових та економічних інструментів впливу на процеси створення економічної цінності товару. Іншими стають мотиви споживчого попиту на товари та послуги, їх складові (матеріальні, сервісні, емоційні, соціальні тощо) та їх вага.

Отже, можна констатувати, що у світі складається нова реальність – необхідність обґрунтування та запуску механізму діджитал-трансформації економіки країн та побудови моделі діджитал-економіки (цифрової економіки), що вимагає активізації наукових досліджень за напрямками:

переоцінювання існуючих та визначення нових міжнародних конкурентних переваг економіки і факторів забезпечення конкурентоспроможності країни у світі як стартові умови розвитку діджитал-економіки України;

обґрунтування механізмів забезпечення стійкості внутрішнього розвитку країни і формування нових сфер економічної діяльності як результату впливу ключових чинників результативності моделі діджитал-економіки - інформаційно-комунікаційні технології і мережева економіка, інноваційної діяльності та людський розвиток;

визначення векторів зміни та критеріїв перегляду національного законодавства, що регулює систему соціально-економічних відносин, а також ураховує сучасні особливості діджитал-трансформації економіки, невід'ємною складовою якої є забезпечення нових можливостей для реалізації людського капіталу, інноваційних, креативних та «цифрових» індустрій та бізнесу;

перегляд і визначення нових пріоритетів державних стратегій, проектів, програм розвитку національної моделі діджитал-економіки, а також стратегічних цілей, завдань, пріоритетів відповідного переструктурування економіки, що створює стартові умови для прискорення трансформації ресурсомісткої моделі розвитку країни у високопродуктивну, інтелектуальну та конкурентоспроможну, що здатна забезпечити ефективні, сучасні та комфортні умови життя та добробуту населення.

Отже, завданнями сьогодення має бути не лише створення нової моделі функціонування економіки країни (діджитал-економіки) з чітко визначеними стратегічними цілями і пріоритетами, обґрунтованими механізмами та шляхами їх реалізації. Аналіз побудови моделей діджитал-економіки та стратегій їх реалізації у різних країнах дає змогу констатувати їх значну варіативність, ефективність, а відтак - відсутність універсальних моделей управління державою за допомогою механізмів цифрової трансформації.

Як свідчить досвід розвинених країн, у нових бізнес-моделях цифрової економіки рушійними силами економічного розвитку та створення доданої вартості стають цифрові платформи, як нові суб'єкти діджитал-економіки, та інформація, що супроводжується монетизацією швидко зростаючого обсягу цифрових даних. Цифрові платформи у сучасних умовах зарубіжними фахівцями розглядаються як базис інтегрування інтересів рівних стейкхолдерів: приватного сектору, науковців та регіональних та міжнародні організації.

Аналіз сучасних досліджень дає змогу визначити критерії класифікації та відповідного оцінювання діяльності таких платформ: географічне розташування; сектори економічної діяльності; масштабність бізнес-структур, які взаємодіють у рамках платформи; бізнес-моделі підприємств (створення доданої вартості, доходи, цілі та характер опосередкованих операцій) і типи бізнес-процесів з використанням можливостей платформи; рівень довіри користувачів до створення та розподілу прибутків платформи тощо. Не менш складною в умовах діджиталізації економіки уявляється проблема пошуку ефективних бізнес-моделей підприємств та їх адаптації до нових умов зовнішнього та внутрішнього середовища, що дає змогу знизити ризики та загрози їх функціонування. Але безумовною вимогою розвитку бізнесу, у тому числі малого та середнього, в умовах переходу до моделі діджитал-економіки, є володіння новими інформаційними технологіями менеджменту (зокрема B2B, B2C або C2C на основі типології покупців і продавців) та формування цифрових навичок та компетенцій персоналу.

Список використаних джерел

1. Mohamed E. Gumaha and Zulikha Jamaluddin *What is the Digital Economy, and How to Measure it*. UPL:<http://www.kmice.cms.net.my/ProcKMICE/KMICE2006/Pdf/378.pdf>

2. *The Digital Economy and Society Index (DESI)*. - UPL:<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-economy-and-society-index-desi>

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СТРУКТУРІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Поступове впровадження інноваційних трендів цифровізації формує новий формат трудових відносин та сфери зайнятості на основі зміни принципів організації праці, методів регулювання і контролю за трудовою діяльністю (жорсткі методи та норми поступаються гнучким формам організації праці; зростає роль самоконтролю та самоорганізації), а також оплати праці та ставлення до неї (праця трансформується у діяльність як спосіб самовираження), стандартів поведінки на ринку праці тощо. Ці потужні зрушення потребують формування нових зв'язків та взаємозалежностей, які завдяки нарощуванню соціального капіталу утворюють надійні трудові відносини на основі довіри, взаємодопомоги та взаємних зобов'язань. Натомість в Україні в умовах зміни ідеології суспільного розвитку на індивідуалізаційну, коли пріоритетного значення здобуває захист власних інтересів та інтересів дотичних соціальних груп, забезпечення основних соціальних гарантій на засадах довіри між суб'єктами соціально-трудова відносин стає проблематичним. Спостерігається зростання конфліктності між суб'єктами соціально-трудова відносин на тлі монополізації інтересів роботодавців та їх потужного представництва в органах законодавчої і виконавчої влади. Формалізація та політизація соціального діалогу, посилена взаємною недовірою та зниженням мотивації до комунікації між суб'єктами, обертається стагнацією профспілкового руху, порушенням конституційних прав найманих працівників. За таких умов відбувається лише поглиблення "цифрової нерівності", тобто доступу до інноваційних комунікаційних технологій та інформації. Деформалізація зайнятості на тлі декларативності соціального діалогу призводить до зниження згуртованості та соціальної відповідальності суб'єктів трудових відносин, втрачаючи своє значення у суспільстві як інститут.

Соціальний капітал як індикатор відносин між суб'єктами соціально-трудова відносин потребує формування ефективних комунікаційних каналів у трудовій сфері. Ігнорування важливості цього ресурсу негативно позначається на різноманітних аспектах економічної діяльності. Зі зміцненням комунікаційних зв'язків соціальні відносини переходять на інший рівень зв'язку – від зосередження виключно на інструментальних, пов'язаних з роботою цілей, до масштабніших, що надає можливість та формує мотивацію до зростання обігу та масштабів ресурсів. Формальні та неформальні канали комунікацій у трудовій сфері забезпечують координацію діяльності працівників, дають змогу ефективно використовувати інші типи капіталів та мати кращий доступ до ресурсів, інформації, обміну знаннями, що позитивно впливає на злагодженість колективних дій і зміцнює норми взаємності та довіри. Відсутність якогось з каналів комунікації чи їх свідоме обмеження характеризується низкою негативних проявів. Зокрема, відсутність неформальних комунікацій в трудовому колективі є проявом забюрократизованості процесу обміну інформацією, а занедбані формальні комунікаційні канали знижують ефективність трудової діяльності. Натомість сукупне членство у формальних та неформальних групах підвищує соціальний капітал їх учасників. Обмін інформацією серед членів таких груп є інтенсивнішим, а за приязних товариських стосунків це полегшує горизонтально-вертикальний обмін інформацією.

На формування соціального капіталу негативно впливає зростання неповної зайнятості. Зокрема, збільшення тимчасових працівників на 30 % звужує можливості високого рівня соціального капіталу на 11 % [1], навіть при тому, що така форма зайнятості є можливістю для тимчасово працюючих осіб поліпшити професійні навички чи здобути постійне місце роботи в майбутньому, а підприємству – забезпечити інформаційний

взаємообмін інноваційними здобутками завдяки найму стратегічного кваліфікованого працівника на умовах тимчасової зайнятості.

Поширення на підприємствах України неповної зайнятості є ознакою низького соціального капіталу. Зайнятість неповний робочий день з економічних причин – вимушений захід, спричинений обмеженими можливостями виробництва. Він автоматично знижує потребу в робочій силі та втрати працівниками частини заробітної плати. У 2018 р. чисельність штатних працівників, які знаходились у відпустках без збереження заробітної плати становила 90,3 тис. осіб., з яких кожен другий був працівником промисловості. Важливим засобом покращення діяльності суб'єктів підприємництва є зниження неповної зайнятості та розвиток неформальних зв'язків. Такі комунікаційні зв'язки потенційно розширюють доступ до ресурсів через неформальне спілкування, надаючи можливість отримати не лише інформацію щодо стратегічних управлінських рішень, а й допомогу при виконанні завдання, підтримку чи пораду. Соціальні зв'язки підвищують рівень довіри між учасниками відносин та надають їм можливість отримати стратегічну інформацію чи професійну і моральну підтримку, що збільшує ліквідність соціального капіталу кожного учасника цих неформальних зв'язків.

Неформальні відносини поза межами робочого місця обумовлюють вищу ефективність праці таких працівників [2], тим більше, якщо вони працюють в різних підрозділах чи належать до інших комунікаційних груп. Такі працівники володіють кращим доступом до інформації, стратегічних управлінських рішень та критично важливих ресурсів, що дає можливість ментально реагувати, діяти на випередження, вирішувати нагальні завдання та мати необхідні ресурси для їх виконання. Натомість обмеження професійних контактів та надмірна закритість, упереджене ставлення до ресурсів та інформації, отриманих від членів інших груп, обмеження доступу працівників до ресурсів негативно впливає на соціальний капітал, звужує доступ до інформації й ресурсів та знижує якість останніх до однорідної та низькосортної. Саме тому неформальні відносини заохочуються на європейських, китайських, японських, корейських підприємствах і є важливим атрибутом ефективного працівника [3; 4].

Впровадження інноваційних трендів цифровізації в Україні потребує формування нових соціальних зв'язків та взаємозалежностей у трудових відносинах. Натомість в умовах формалізації соціального діалогу, стагнації профспілкового руху та зростання конфліктності між суб'єктами соціально-трудова відносин формування довіри стає проблематичним. Натомість поширення процесів деформалізації зайнятості на тлі декларативності соціального діалогу призводить до зниження соціальної згуртованості та відповідальності.

Список використаних джерел

1. Hauser C., Perkmann U., Puntcher S., Walde J., Tappeiner G. Trust Works! Sources and Effects of Social Capital in the Workplace // *Social Indicators Research*. – 2016. – Vol. 128, p. 589–608. – Режим доступу: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11205-015-1045-z.pdf>.
2. Mehra A., Kilduff M., Brass D. J. The social networks of high and low self-monitors: Implications for workplace performance // *Administrative Science Quarterly*. – 2001. – № 46: p. 121–146.
3. Bian Y. Guanxi capital and social eating in Chinese cities: Theoretical models and empirical analyses. In N. Lin, K. Cook, & R. S. Burt (Eds.) // *Social capital: Theory and research*. – 2001. – New York: Aldine de Gruyter.
4. Bian Y., Ang S. Guanxi networks and job mobility in China and Singapore // *Social Forces*. – 1997. – № 75: p. 981–1006.

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Метою наших досліджень є визначення напрямів для ефективної реалізації цифрової економіки. Виявлення проблем і особливостей впровадження цифрових технологій та автоматизованих інформаційних систем в розвитку соціальних відносин пов'язано з управлінням економічними процесами. На підставі аналізу даних про існуючі підходи до цифрової економіки в Україні зроблено висновок, що цифрова економіка – це автоматизоване управління господарством на основі передових інформаційних технологій. Для реалізації цифрових трансформацій, а також вироблення ефективної соціальної політики необхідно впровадження автоматизованих систем управління з відповідними певними критеріями. У процесі розробки знаходяться тільки автоматизовані інформаційні системи, які регулюють відносини об'єктів інформатизації, а також контролюючі дії суб'єктів управління. Таке взаємодоповнення дозволяє виділити загальні і приватні критерії, необхідні для проектування цифрових систем [1, с. 93]. Критерії ефективності таких систем повинні трансформуватися в основні елементи інтеграційної взаємодії.

У сучасному інформаційно залежному суспільстві, будь-які соціальні питання вирішуються тільки через інформаційні системи. Сьогодні необхідний перехід на новітні цифрові технології. Про необхідність здійснювати економічну діяльність за допомогою цифрових технологій вже ніхто не сперечається, але питання про те, як реалізувати цифрові трансформації в соціально-економічних відносинах залишається відкритим. Маючи тісний взаємозв'язок з інформаційними системами, проста економіка вже перетворилася в «цифрову економіку», але це сталося лише частково, так як цифровізація торкнулася лише здійснення послуг, але не узгодження соціально-економічних процесів.

Жодна сфера суспільного життя не може залишитися без залучення в глобальну цифрову трансформацію [2, 3 с. 49]. Цей процес включає не тільки науково-технічні галузі, а й соціально-економічні відносини. У контексті обговорення інновацій та впровадження цифрових технологій важливим питанням стає здійснення соціальної політики.

Так як в Україні в соціально-економічну доктрину включена глобальна цифрова трансформація, проблема сучасності і, пов'язана з цим, соціальна безпека, розглядається в розрізі здійснення проекту «цифрової економіки».

Наші дослідження показують що до конкретизації заходів і алгоритму впровадження цифрової системи управління у соціальну політику слід віднести використання критеріального підходу до розгляду цифрових соціальних систем, а також використання механізму синергії в економічній науці і створення спресс-аналізу з метою візуалізації стратегічного положення і подальшої оцінки дій взаємозв'язку цифрової економіки і соціального середовища.

Список використаних джерел

1. Стефанова Н.А., Седова А.П. Модель цифровой экономики // Карельский научный журнал. 2017. Т. 6. № 1 (18). С. 91-93.
2. OECD (2015), *OECD Digital Economy Outlook 2015*, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264232440-en>
3. Urry J. (2000) *Sociology beyond Societies: Mobilities for the Twenty-first Century*. Routledge.
4. Попов Е.В., Семячков К.А., Симонова В.Л. Оценка влияния информационно-коммуникационных технологий на инновационную активность регионов // Финансы и кредит. 2016. № 46 (718). С. 46-60.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

За сучасних умов, категорія ринку праці викликає до себе постійно зростаючу увагу. Під впливом науково-технічного прогресу змінюються зміст і характер праці, посилюються вимоги до працівника, отже, включаються в дію найрізноманітніші чинники – соціальні, демографічні, освітні. Багато в чому сучасний ринок праці трансформувалася під впливом карантину, спричиненого епідемією COVID-19.

Слід зазначити, що до основних посткарантинних тенденцій ринку можна віднести:

- істотне зростання на ринку праці конкуренції; вимоги роботодавців при відборі співробітників стали ще жорсткішими. Для роботодавців з'явилася можливість наймати кращі кадри за менші гроші. Компанії переглядають свої вимоги до потенційних працівників. Так, майже половина роботодавців (48%) почали висувати більше вимог під час пошуку нових співробітників. Серед них: 22% розширили перелік побажань до непрофесійних навичок потенційного працівника – *soft skills*; 11% стали більш вимогливими щодо професійних навичок – *hard skills*. Можна говорити, що «ринок кандидата», який існував до кризи перетворився на «ринок роботодавця»;

- розуміння стабільності для найманих працівників. Українці менш схильні змінювати місце роботи, оскільки для багатьох на перше місце виходить наявність роботи як такої. Зниження на 10-20% зарплатних очікувань претендентів. Очікування підвищення або індексації зарплат можна залишити до «кращих часів», крім антикризових менеджерів, вузьких і ключових фахівців;

- зміна співвідношення фіксованої та змінної частини зарплати, тобто зменшення виплат фіксованої частини оплати (ставки) та перехід на оплату за результатами виконаної роботи. Компанії відходять від «зрівнялівки» і встановлюють KPI (*key performance indicators* – ключові показники результатів діяльності підприємства) в індивідуальному порядку з урахуванням різноманітних факторів;

- оптимізація чисельності працівників та функцій, які вони виконують в організаціях. Усе, що раніше сприймалося як належне (наприклад, наявність регіональних відділень), зараз аналізується. Якщо є можливість спілкуватися в режимі Zoom, навіщо утримувати інші офіси? Ті самі питання – до складу, логістики. Зараз і в найближчому майбутньому бізнес буде фокусуватися на тому, щоб якомога більше передати на аутсорсинг і якомога менше «роздувати» штат. Адже пріоритетне завдання зараз – полегшення структури зі збереженням продуктивності [1].

Головною тенденцією сучасного ринку праці слід вважати кратне зростання різних варіантів віддаленої роботи. І навіть після того, як гостра фаза карантину минула, «дистанційна зайнятість» лише зміцнила свою актуальність. Причини є зрозумілими: захворювання на коронавірус не зникло, більшість співробітників показали ефективність навіть під час роботи з дому, роботодавці скорочують офісні витрати й частково економлять на зарплатах співробітників.

За результатами опитування міжнародної консалтингової компанії, трохи більше половини опитаних (51,1%) розглядають можливість частково або повністю змінити формат роботи на віддалений у майбутньому. При цьому 47,9% респондентів не готові й не планують переходити на дистанційний режим. Практично в усіх сферах спостерігається зростання віддалених вакансій. Роботодавці не готові платити ставку, але водночас готові давати хороший бонус за результат. Багато міжнародних компаній вирішили до кінця року працювати віддалено що пов'язано не стільки з оптимізацією витрат, а з турботою про співробітників [2].

Утім, можливо, що зміни для ринку праці не закінчені. Адаптивний карантин продовжено до 1 листопада з величезною ймовірністю його продовження до початку 2021

року. Спостерігається тенденція очікування й підготовки до осіннього карантину, який, можливо буде, в жовтні-листопаді 2020 року. В Україні можливі два базових сценарії розвитку ситуації: це жорсткий карантин і помірний розвиток подій, тобто в різних регіонах різні заходи залежно від рівня захворюваності. Відповідно й на ринку праці відбудуться зміни, які безпосередньо залежать від характеру та тривалості обмежень, які запровадять восени, оскільки ті, хто міг перейти на віддалену роботу, вже зробили це. Але є ті, чия робота не можна перевести на віддалений режим, або чий рівень кваліфікації не дає можливості працювати віддалено. Для першої групи (тих, хто працює віддалено) підвищуються ризики, пов'язані зі зменшенням замовлень, роботи й оплати, переходом на виконання замовлень для кількох замовників. А ті, чия робота не можна виконувати віддалено, стикаються з труднощами з поїздками на роботу, виконанням роботи (необхідністю постійно дотримуватися заходів захисту – маски, рукавички, дистанція), а також різким скороченням пропозицій на ринку праці. Частина персоналу буде змушена або вчитися робити свою роботу по-іншому, або перекваліфікуватися на затребувані види зайнятості [2].

Зауважимо, до карантину одним з ключових чинників впливу на ринок праці була трудова міграція. Дефіцит кадрів через їх відтік підігрівав зарплатний ринок, сильно «дратуючи» роботодавців.

Запровадження карантину в сусідніх країнах і закриття кордонів зумовили й масове повернення в Україну чималої частини трудових мігрантів. Цими людьми з досвідом роботи за кордоном український бізнес міг би підсилити свій кадровий потенціал. Однак ті самі причини, що «вигнали» трудових мігрантів додому, призвели до скорочення кількості робочих місць і всередині країни. Іншими словами, достатньої кількості робочих місць для них тут не знайшлося. Тому повернення трудових мігрантів спочатку було вимушеним і тимчасовим. В контексті зазначеного, наголосимо, що українські заробітчани з нетерпінням чекають на відкриття кордонів, щоб повернутися на заробітки в ближнє зарубіжжя. Наприклад, відкрила свої кордони Велика Британія, найближчим часом планує відкрити свої кордони й Польща. Однак Чехія та Німеччина поки що не готові приймати українських працівників.

Попри загальну складність економічної ситуації в приймаючих країнах і досі закриті кордони, трудова міграція має всі шанси посилитися. Масштаб цього залежить від ситуації в економіці конкретної країни. Економіки інших країн занадто багато втрачають без заробітчан. Якщо в період карантину організували чартерні рейси, що вже говорити про ситуацію після відкриття кордонів. Внутрішні економічні проблеми в Україні будуть лише посилювати мотивацію їхати працювати за кордон.

Список використаних джерел

1. Пандемія трансформувала ринок праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://amrpa.org/novyny/pandemiya-transformovala-rinok-praci/>

2. Офіційний сайт консалтингової компанії в сфері комерційної нерухомості CBRE Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cbre-expandia.com/>

УДК: 334.012.23

Аленова Д.С., магістрант

*Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

ИННОВАЦИИ В ИССЛЕДОВАНИЯХ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Всплеск интереса к сфере конкурентоспособности связан с изменениями в мировой экономике, например, с быстрым ростом роли Китая и других индустриальных стран Азии. Популярность этого термина среди политиков, средств массовой информации, бизнесменов обуславливают потребность в исследованиях.

Новаторская работа Портера и его сотрудников в области конкурентоспособности дала большой толчок исследованиям и практике. С помощью проекта «Конкурентное преимущество наций (CAON)» и публикации Портер открыл совершенно новый взгляд на конкурентоспособность, который основан на эмпирических исследованиях. В рамках проекта они показали, что традиционные взгляды на конкурентоспособность не могут объяснить различия в конкурентоспособности компаний, они разработали фундаментальные вопросы и модели, такие как модель Даймонда, которые приумножают дискуссии о конкурентоспособности [1]. Тем не менее, некоторые ограничения модели в практических контекстах, например, в Азии, а также в Северной Америке, указывают на возможности для исследования взаимосвязей конкурентоспособности и международного бизнеса.

Нам нужно пересмотреть факторы конкурентоспособности в пределах международного бизнеса. Поскольку конкурентоспособность имеет значение на разных уровнях, знание дисциплины, которая обладает высокой значимостью на микро- и макроуровне, могут быть полезны для решения экономических проблем, с которыми сталкивается мир. Например, для конкурентоспособности на уровне фирмы необходимо ценить взаимодействие с функциональными областями, такими как стратегия компании, человеческие ресурсы, операционная модель, финансы, технологии и управление инновациями, чтобы диагностировать проблемы фирмы, связанные с международной конкурентоспособностью и бизнесом. Конкурентоспособность и инновации – важные и значимые области с высоким потенциалом взаимодействия с мировым бизнесом.

Конкурентоспособность имеет весьма интересную практическую исследовательскую литературу на стыке бизнеса, менеджмента, инженерии и экономики. Хотя макроэлементы конкурентоспособности (например, конкурентоспособность страны, штата или региона) также важны, основное внимание в данном исследовании уделяется микромеханическим измерениям, связанным со стратегией, инвестиционной привлекательностью, инновациями или управлением технологиями. В этом контексте теоретическая связь конкурентоспособности может быть сильной со стратегией ИВ, технологиями или управлением инновациями и операциями. Мы получим некоторые количественные факты, чтобы понять закономерности, после того, как начнем с краткого обзора классических работ, сгруппированных в подразделах ниже.

Макро-измерения конкурентоспособности. Из-за стремления понять динамику конкурентоспособности исследования и эксперименты получили большой импульс в 1990-х годах. Майкл Портер представил захватывающую основу для конкурентоспособности страны, направленную на пересмотр основ национального богатства. Алмазная модель Портера была расширена для устранения некоторых ограничений. Модель двойного ромба учитывала деятельность всех объектов страны [2]. Усилия по повышению полезности и универсальности структур конкурентоспособности помогли развить структуру конкурентоспособности Активы - Процессы - Производительность (APPAssets – Processes – Performance), которая была протестирована в контексте отдельных отраслей в отдельных странах (например, Канада, Япония и США 1998). Платформа APP также использовалась в различных отраслях и микроконтекстах, например, на уровне компаний. Признавая взаимосвязь между тремя уровнями конкурентоспособности, экономисты [3] еще раз подтверждают важность фирм как источника создания экономической стоимости товаров и конкурентоспособности всего производства.

Связывая конкурентоспособность с новыми разработками в теории фирмы, Эйгингер и Фогель подчеркивают социальные инвестиции, экологические амбиции и долю экологических отраслей в качестве движущих факторов, поскольку они переопределяют конкурентоспособность как «способность страны достигать свои цели, выходя за рамки ВВП». Они делают упор на качество, производство товаров с высокой добавленной стоимостью.

Микро-измерения конкурентоспособности. Почему фирмы в определенных странах могут создавать и поддерживать конкурентные преимущества в определенной отрасли, давно является фундаментальным вопросом конкурентоспособности. Ответы имеют большое значение для фирм, которые имеют стратегические задачи и должны конкурировать на

международных или региональных рынках. Актуальность выбранных конструкций для конкурентоспособности фирм начала привлекать внимание исследователей. Теории стратегии представили множество полезных связей для изучения источников конкурентоспособности. Такие взгляды, как представление структуры отрасли (ISV) и представление на основе дополнительных ресурсов были довольно популярны для решения некоторых проблем.

Динамические возможности - это организационные процессы в фирме, они зависят от производства и, следовательно, могут способствовать повышению конкурентоспособности. Актуальность вышеупомянутых теорий для конкурентоспособности фирм огромна. Тем не менее, эти теории в меньшей степени могли объяснить конкурентоспособность фирм в развивающихся странах, где общественные и государственные институты намного сильнее рыночных. Институциональная точка зрения пытается устранить ограничения.

Благодаря такому значительному вкладу в стратегию компаний и другие потоки управления развиваются альтернативные концепции, которые могут обеспечить более простые и универсальные подходы к определению и измерению конкурентоспособности. Исследования, направленные на изучение взаимосвязей конкурентоспособности на разных уровнях, дали общую структуру конкурентоспособности активов-процессов-производительности, которая тестируется в зрелых и новых отраслях.

Новаторская работа Муна и его коллег по вопросам конкурентоспособности имеет большое значение для компаний. Хотя их вклад распространяется на разных уровнях (например, NCR на уровне страны), их выводы, основанные на десятилетиях работы по эффективному наверстыванию отставания корейских фирм и промышленных предприятий, возможно, наиболее проницательны[4]. После нескольких расширений алмазной структуры Мун предложил модель «ABCD», основанную на четырех ключевых факторах: гибкость, сравнительный анализ, конвергенция и преданность делу.

Таким образом, сфера конкурентоспособности имеет огромный потенциал для перспектив развития международного бизнеса. Понимание, полученное в ходе этого исследования, указывает на огромный потенциал развития исследований в области интерфейсов, которые могут формировать практики не только в фирмах и отрасли, но также и в других типах организаций, политики и кластеров.

Список использованных источников

1. Грязнова А.Г., Юданов А.Ю. *Микроэкономика. Практический подход*. М.: КноРус., 2011. 47с.
2. Ильичева И.В. *Маркетинг: учебно-методическое пособие*. Ульяновск: УлГТУ, 2010.
3. Лазаренко А.А. *Методы оценки конкурентоспособности. Молодой ученый*. 2014. №1. 374-377 с.
4. *Микроэкономика. Учебник/ под ред. Г.А. Родиной, С.В. Тарасовой*. М.: Юрайт. 2015.

UDC 33.338.242

Auelbekova A., PhD., associate Professor
Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan city, Kazakhstan)

BUSINESS PROCESS MANAGEMENT: THEIR ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

In modern conditions, business actively uses a process approach to the organization of work. But there is still a problem of understanding – what is business process management (BPM) and how to use it. The European BPM Association (EBPMA) definition of this term is as follows:

Management of business processes (BPM) is a systematic approach to reflection, planning, executing, documenting, measuring, monitoring, and control both automated and non-automated processes to achieve the goals and business strategies of the company. BPM covers a lucid, comprehensive and more complex definition, improvement, innovation and maintenance of end-to-

end processes. Thanks to this systematic and conscious process management, companies achieve better results faster and more flexibly [1].

Any new business can be compared to a child. Each company, created from scratch, goes through a period of formation and training. It is necessary to organize the interaction of employees and departments, to create mechanisms for the transfer of knowledge, etc. And no matter how big this company will be – in a small business, all these issues are as important as in a large organization with a large number of branches. At the same time, humanity does not stand still. And both in the sphere of education of children and in the sphere of business organization, new tools appear, more flexible, convenient, intuitive, which is especially important for people taking the first steps in any field.

If we refer to old records and try to study the features of the organization of labor that in Soviet enterprises, that in Western companies, for example, Ford, we will see mostly dry, difficult to understand text instructions related primarily to the functional approach:

1. Work place description
2. Employee job description
3. Safety requirements, etc.

All of these, as many remember, were extremely difficult to perceive, and a considerable part of this information gathered dust on shelves, and were not read by anyone except authors. But the experience and requirements were transferred from an experienced employee to a beginner. And what if there is a need to quickly change the work of the whole organization? And if at the same time automation is introduced? The answer to these requests was the appearance of BPM [2].

The management of business processes means you regulate, describe and modify business processes. To modify, not improve, because you can both improve and worsen the business process. Unlike a machine or a car, it is not possible to control the staff directly by means of directives or by pressing a button. But we can set the sequence of actions that the team will perform in solving a particular problem. This is what is called BPM.

To manage any business process you need to:

1. Describe the business processes.
2. Implement the described business process in the work of the team
3. Assign people responsible for business processes, so-called stakeholders or business process owners.

It is important to understand that the business process can be performed by a person or be partially automated. Similarly, a stakeholder can be a person and a program (automatic execution of operations and automated control) [3].

It is necessary to manage a highly heterogeneous environment. Different business processes require different approaches and actions of employees, different automation tools. And all of them should be described separately, and then combined into one common system. It is necessary to proceed from the understanding that the process approach is the management of the whole through the management of parts.

And to avoid confusion in terminology, we explain:

- BPM is a methodology, that is, a set of basic principles and approaches to the construction of notations and the organization of work with the help of business processes.
- BPMN – notation (language) in which notations are constructed, including executable ones.
- BPMS – IT execution system built according to certain rules specified in the methodology.

If we draw an analogy with science, then BPM is primarily an approach, a kind of worldview. BPMN is methods and algorithms for solving specific problems. For example, proofs for theorems or a set of methods for creating project providing electricity to an object (production, apartment building). And, in turn, BPMS is ready-made application solutions that can be “included” and they already work. For mathematics, these are ready-made solutions to problems of practical importance. For physics – direct implementation of the same wiring and connection of objects. For IT it is a ready code [4].

The advantages of using BPM include:

- The ability to maximize the detail of the actions of people and systems necessary to obtain results.

- Graphic notations are visual, which allow you to understand the features of the processes in the company and see their weaknesses.

- Notations are perfect as instructions to the performer, who will receive a clear and unambiguous sequence of actions. In this case, it will be framed graphically – the most convenient way for human perception.

- If a process approach is used, the result of the process will be standardized and consistent with the expected outcome. This will reduce the impact of the human factor on the level of service or performance of any other types of work.

- BPM methodology is well developed and standardized thanks to BPMN. At the same time, the tools (BPMN notations) are intuitive even for people who have not studied business process management at all. On the other hand, the presence of standards and rules allows you to avoid errors in the development and create executable notations in the BPMS system (ready-made elements of business automation).

The disadvantages of BPM, as it often happens, are in the same place as the advantages:

- The high level of detail in the processes hinders the perception of the business for strategic planning.

- People who develop a process model have a very big responsibility. Any mistake can lead to sad results. For example, when developing a functional model, there is data at the input, the result at the output, the tools that the company provides to the contractor, and the contractor himself. While the performer at the output gives the expected result, within the function he can act at his own discretion, choosing the optimal method of achieving the goal. In the process approach, the performer is deprived of "freedom of maneuver". He has a clearly defined sequence of actions, taking into account all possible conditions. And he has no right to act otherwise, even if the result is different from the expected.

- The business process is static and virtually unadjusted "from inside." The performer receives a clear sequence of actions and can no longer take the initiative. As a result, any error will be repeated from time to time until it is corrected in the business process.

References

1. *Kinzyabulатов R., Chto Takoe Upravlenie Biznes Processami?*
<https://habr.com/en/company/trinion/blog/354608/>

2. *Shugoreva E., Upravlenie Biznes Processami i Ih Optimizaciya*
<http://indivip.ru/sovety/upravlenie-biznes-processami-i-ix-optimizaciya.html>

3. *Biznes-process. Upravlenie i Modelirovanie in BPM»* <https://iiba.ru/bpm-business-process-management/>

4. *Malzam B. Upravlenie Biznes Processami: Metody i Instrumenty*
<https://www.cfin.ru/itm/bpr/bpms.shtml>

УДК 658

Ващенко Н.Ю., студентка

Науковий керівник: Христенко О.В., к.е.н, доцент кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КЕРІВНИЦТВО ТА ЛІДЕРСТВО ЯК КЛЮЧОВІ ФОРМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ В РОБОТІ МЕНЕДЖЕРА

Головною метою менеджменту є досягнення цілей компанії, забезпечення її місії. Задача керівництва спонукати підлеглих працювати ефективно і з бажанням. Одним із основних

інструментів успішного управління є налагодження здорових зв'язків з працівниками. Керівництво – це ціла ланка дій та кроків менеджера, які спрямовані на досягнення певних задач. Без належного управління компанія чи група людей не зможуть скоординовано рухатися в правильному напрямку.

Успішний менеджер – це особистість, яка вдало використовує лідерські якості на посаді керівника. Робочий процес відбувається в групах, у кожній з яких діє індивід, до якого прислухаються та на якого рівняються підлеглі. Люди хочуть бачити перед собою не лише професіонала, який орієнтується тільки на досягнення певних цілей, а й особистість, у якої на першому плані людські переживання. Менеджер має уміти вести за собою підлеглих. Управління персоналом складається з комунікації та особистого впливу, аби орієнтувати дії інших на реалізацію планів організації.

На жаль, не кожен керівник народжується з лідерськими якостями, але їх можна набути оволодівши такими якостями, як: чесність, інтелект, здатність розуміти людей, стійкість поглядів, впевненість у собі, скромність у побуті та ерудованість [1].

Керівництво ж, у свою чергу, це вміння змусити весь колектив працювати задля виконання поставлених задач. Зразковий менеджер – це особистість, яка безпосередньо впливає на підлеглих та має послідовників. Керівник слідкує за стабільністю, порядком всередині компанії.

Теорія лідерства має за мету з'ясування та передбачення найбільш ефективних характеристик успішного лідера, який повинен уміти гнучко поводитися в різних ситуаціях. Аби бути ефективним керівником, лідер має бути на рівні зі своїми підлеглими, тобто уміти налагодити здорові стосунки. Також зразковий керівник уміє конструктивно критикувати та розв'язувати конфлікти. Здатність приймати нетипові управлінські рішення високо оцінюється та є невід'ємною складовою в роботі менеджера. Керівник – це людина, яка має хист підприємця, тобто здатна іти на виправданий ризик і на впровадження інновацій в організації [2].

Отже, ключовими формами управлінського впливу в роботі менеджера є керівництво та лідерство, а менеджер має гармонійно поєднувати усі навички, знання та досвід задля досягнення цілей компанії.

Список використаних джерел

- 1. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту. Навчальний посібник / К.: «Кондор», 2006. – 664 с.*
- 2. Шегда А. В. Менеджмент : підручник / А. В. Шегда. – Київ: Знання, 2004. – 687 с.*

УДК 339.137.21

Волошин А.В., аспірант

Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (м. Київ, Україна)

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Конкуренція є однією з найважливіших категорій в сучасній економічній теорії. Вона являє собою складне явище, що приймає різноманітні форми та в кінцевому підсумку виражає сутність ринкових відносин у сучасній економіці. Вона є тією ринковою силою, що забезпечує взаємодію попиту і пропозиції, яка визначає ринкові ціни.

В економічній науці конкуренцію розглядають як об'єктивно існуючу форму взаємодії на ринку, яка стимулює економічний розвиток.

Конкуренцію як явище в економіці можна трактувати в наступних вимірах:

- суперництво декількох економічних суб'єктів при досягненні однакових (подібних) цілей.

- змагання між фізичними та юридичними особами, які пропонують на ринок схожу продукцію.

Ринкова конкуренція – це боротьба між підприємцями за споживача з метою кращого задоволення його потреб, запитів і одержання на цій основі прибутку. Як зазначає В.О.Сизоненко „У різноманітних моделях ринкового господарства конкуренція пов’язується зі співвідношенням ринку і держави, ролі й місця підприємництва в економічній системі”. Фактично це означає, що ринкова боротьба підприємців є свого родом розподільчим механізмом в економічній системі країни [1, 2].

В сучасній економічній науці існує велика кількість трактувань конкурентоспроможності підприємства.

Так, Адамкевич і Дрвіло розглядають конкурентоспроможність компанії/ фірми/підприємства як адаптацію своєї продукції до існуючого/ нового ринку щодо асортименту продукції, якості, ціни, а також оптимальні канали продажу та методи його просування.[1, 3].

Чао-Ханг та Лі-Чанг трактують Конкурентоспроможність фірми/ підприємства як її економічну потужність проти конкурентів в умовах глобального ринку, на якому вільно рухаються продукти, послуги, люди та інновації, незважаючи на географічні межі [3].

Фактично більшість класичних теорій (концепція “невидимої руки” А. Сміта, порівняльні переваги Д. Рікардо, теорія Гекшера-Оліна, австрійська школа, теорія Й. Шумпетера, концепція П. Кругмана) розглядають конкурентоспроможність підприємства як керований процес зі сторони саме управлінців економічної одиниці. Тобто успішність діяльності підприємства визначається не лише зовнішніми ринковими факторами (кількість конкурентів, кон’юктура ринку, ступінь залученості держави в ринковий механізм), а й успішністю використання та комбінування наявних ресурсів підприємства (робоча сила, фінансові ресурси, інновації, менеджерські здібності) [1].

В той же час процес управління конкурентоспроможністю можна частково пояснити концепцією Баклі, а саме з деталізацією на конкурентоспроможність, конкурентний потенціал та конкурентний процес (рис. 1).

Управління конкурентоспроможністю передбачає взаємодію і контроль на 3 процесах:

1) формування з існуючих ресурсів конкурентоспроможності і як індикатор успішності комбінування цих ресурсів – наявність у підприємства конкурентного потенціалу;

2) взаємодія з іншими учасниками ринку в рамках конкурентного процесу передбачає управління потенціалом (зокрема конкурентним) підприємства задля досягнення поставлених цілей;

3) конкурентний процес представляє собою зовнішнє середовище підприємства, яке вимагає наявності менеджменту для керування і приймання рішень, які дозволятимуть підприємству успішно змагатися з конкурентами за поставленими цілями (частка ринку, кількість споживачів, рівень прибутковості).

Рис. 1. Процес управління конкурентоспроможністю підприємства [1, 2, 3]

Загалом, жоден єдиний показник конкурентоспроможності не може повністю охопити всі відповідні виміри конкурентоспроможності, тому заходи ефективності, потенціал та процес слід розглядати разом та що не менш важливо – стосовно конкурентів.

Комплексний підхід управління в сфері конкурентоспроможності підприємства, формування його конкурентного потенціалу і аналізу і прийняття рішень щодо конкурентного процесу забезпечать успішну діяльність підприємства в рамках ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Беленов О.Н., Долгих В.В. Обеспечение конкурентоспособности промышленного предприятия на основе развития внутрифирменных конкурентных преимуществ // Экономика и управление фирмой, Вестник ВГУ, Серия: Экономика и управление – 2005 – №1 – с. 66-70.

2. Зозульов О. Про посилення конкурентних переваг підприємства // Економіка України – 2004 – № 8. – с. 33-38

3. Simin Lin. Internationalization of the SME: Towards an integrative approach of resources and competences. 1er Colloque Franco-Tchèque : "Trends in International Business", 2010, France. pp.117-135.

УДК 658.7

Горбенко Ю.С., студентка

Науковий керівник: Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ

Логістичне обслуговування – це певна сукупність послуг, які надаються у процесі безпосереднього постачання товарів споживачам, що дає можливість забезпечити необхідний рівень задоволення потреб споживачів та є завершальним етапом просування матеріального потоку по виробничо-торговельних ланцюгах.

Досліджуючи методи обслуговування споживачів, можна відзначити, що їх поділяють:

1. За формою участі суб'єкта в процесі обслуговування:

- інтерактивні;
- опосередковані.

2. За характером обслуговування:

- з необмеженим часом очікування;
- з відмовами;
- змішаний.

Принципами логістичного обслуговування проголошуються пріоритети споживання, тому рівень і зміст логістичного обслуговування, що надається споживачам, висувається в логістиці на перший план, а скорочення часу оперативного виконання замовлення є головною метою логістики.

До основних цілей логістичного обслуговування відносять:

- виконання замовлення споживачів з погляду розроблених та упроваджених стандартів обслуговування;
- постійна підтримка необхідного рівня обслуговування;
- постійний аналіз вимог споживачів з метою визначення можливостей щодо підтримки необхідного рівня обслуговування;
- оптимізація витрат ресурсів, пов'язаних із забезпеченням необхідного рівня обслуговування.

Обслуговування споживачів розглядається як процес, що спрямований на управління виробничо-торговельним ланцюгом, що насамперед передбачає задоволення потреб

споживачів. Логістичне обслуговування споживачів може здійснюватися як самим виробником, так і торгово-посередницькою структурою, а також спеціалізованими транспортно-експедиційними підприємствами.

Сучасний підхід до оцінювання економічної ефективності логістичного обслуговування ґрунтується на концепції загальних витрат логістики. Відповідно до цієї концепції такі витрати включають всі витрати, необхідні для забезпечення потреб логістики, а витрати на логістичне обслуговування являють собою витрати, пов'язані з наданням споживачеві комплексу послуг, супутніх продажу.

Систему обслуговування споживачів будь-якого підприємства необхідно формувати з урахуванням їхніх потреб та на основі максимізації економічної ефективності від функціонування цієї системи. Сьогодні досягти таких цілей можливо саме завдяки використанню логістичних методів обслуговування споживачів.

Список використаних джерел

1. Нікітін П. В. Ефективність логістичного управління перевезеннями вантажів в умовах взаємодії різних видів транспорту: Монографія /П. В. Нікітін. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2015. – 104 с.

2. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії / Є. В. Крикавський. – Львів: «Інтелект-Захід», 2016. – 456 с.

УДК 330.341

Жартовська В.О., Сліпченко А.А., студентки

Науковий керівник: Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Особливістю функціонування виробничих підприємств у сучасних умовах є їх постійна залежність від сукупності факторів, а також характеризується значною жорсткістю конкурентної боротьби. У зв'язку з цим особливого значення набувають проблеми, пов'язані з налагодженням комплексної системи механізму управління інноваційною діяльністю, яка спрямовувалася б на безперервне продукування нововведень. В умовах жорсткої конкуренції підприємство не може надто довго поставляти на ринок один асортимент продукції. Тому постійне новаторство у сфері розробки і виробництва стає обов'язковою умовою виживання останнього в умовах ринку, а виведення нових зразків продукції на ринок є безперервним процесом результатів наукової діяльності.

Існують різні підходи до визначення поняття інноваційна діяльність (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Найпоширеніші підходи до визначення поняття «інноваційна діяльність»

Джерело	Інноваційна діяльність – це
Закон України «Про інноваційну діяльність»	Діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.
Господарський кодекс України	Діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя.
Ілляшенко С.М.	Процес створення, провадження та поширення інновації.

Кузнєцова А.Я.	Діяльність щодо забезпечення здійснення всього інноваційного процес
Шпикуляк О.Г.	Такий вид діяльності, який на основі результатів наукових досліджень забезпечує створення принципово нової продукції, нової послуги, в результаті яких з'являється те, чого раніше не було.

Розглянувши сутність даного поняття, необхідно зазначити, що його ключовим елементом є інноваційний процес, який являє собою комплекс дій, необхідних для підготовки та практичного використання нових технічних, організаційних, економічних, соціальних та інших рішень. Мова в цьому випадку йде про процес послідовного перетворення ідеї в інновацію [3].

Отже, механізм інноваційної діяльності можна визначити як взаємопов'язану сукупність економічних відносин, принципів, методів і форм організації створення, промислового впровадження та комерціалізації нововведень.

Механізм не може існувати як замкнена система, він є динамічною, відкритою системою, яка враховує вплив безлічі як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, так як і підприємство, інноваційна діяльність може гальмуватися чи обмежуватися різними впливами і факторами. Виходячи з цього, механізм інноваційної діяльності підприємства повинен виконувати наступні функції [2]:

- реалізація потенціалу підприємства;
- забезпечення збалансованості та внутрішньовиробничої пропорційності між структурними ланками виробництва на інноваційній основі;
- додержання стійких стимулів підприємців, менеджерів, працівників і колективів;
- створення рівних економічних умов.

Формування саме таких механізмів, здатних значно активізувати інноваційну активність підприємств в сучасних умовах, є одним з першочергових наукових завдань.

Механізм інноваційної діяльності підприємств, як і будь-який інший механізм, повинен будуватися на основі сукупності принципів (рис. 1), за якими доцільно формувати організаційно-економічний механізм на вітчизняних промислових підприємствах.

Розглянемо зазначені принципи детальніше.

Системність – передбачає формування на підприємстві системи, яка забезпечує пошук і впровадження інновацій.

Цілісність – орієнтація механізму на забезпечення єдності множини елементів, кожен з яких відіграє свою часткову роль, невід'ємну для всього механізму.

Рівновага – компенсаторне поєднання протилежних одне одному компонентів механізму інноваційного розвитку між собою, а також відносно зовнішнього середовища підприємства.

Рисунок 1 – Принципи формування механізму інноваційного розвитку підприємства

Адаптованість – відповідність механізму інноваційного розвитку середовищу підприємства, його сильним і слабким ознакам.

Адаптивність – забезпечення відповідності підприємства тим вимогам, які відповідають сучасному мінливому, інформаційному середовищу господарювання. Якщо попередній принцип передбачає забезпечення відповідності механізму середовищу підприємства, то розглядуваний – відповідності підприємства зовнішньому середовищу [1].

Побудова механізму інноваційної діяльності підприємств створює необхідні передумови для того, щоб менеджери підприємства різних рівнів управління чітко уявляли майбутнє свого підприємства та розвивали його стратегічні можливості. При цьому, можна прослідкувати взаємозв'язок та взаємодію організаційної та економічної складової механізму: економічна складова, насамперед, буде характеризуватися цільовою спрямованістю, оскільки метою формування стратегічного потенціалу є досягнення певних економічних цілей в діяльності підприємства; організаційну складову варто розглядати як організацію досягнення економічних цілей.

Таким чином, встановлено, що на сьогодні існують різні підходи до тлумачення поняття «інноваційна діяльність». Визначено, що механізм інноваційної діяльності підприємств, як і будь-який інший механізм, повинен будуватися на основі сукупності принципів, а саме: системності, цілісності, рівноваги, адаптованості та адаптивності. З'ясовано, що створення механізму інноваційної діяльності дає можливість створити для менеджерів підприємства необхідні передумови для формування чіткого уявлення майбутнього свого підприємства та розвивали його стратегічні можливості.

Список використаних джерел

1. Лівовико Т.В. *Інновації та інноваційна політика підприємства: принципи формування та механізми реалізації* / Т.В. Лівовико, Д.С. Дворніченко // *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. – 2014. – № 6. – С. 116-124.

2. Ступак С.М. *Механізм управління інноваційною діяльністю* / С.М. Ступак // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jsptui/handle/123456789/1626>

3. Шерстюк Б. А. *Напрями удосконалення механізму управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства*. [Електронне видання] Шерстюк Б. А. // *Девятое экономико правовые дискуссии*. – Вып. 9. – Л.: Оргкомитет МІК "Наукова спільнота", 2018. – С. 23-29.

УДК 33.338

Жолдас С.С., студентка

*Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

РАЗВИТИЕ ЦИФРОВИЗАЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Идеей цифровой трансформации охвачен весь мир. В современном мире цифровые технологии играют все более важную роль в развитии экономики стран. Цифровые технологии дали ряд преимуществ упрощение доступа населения и бизнеса к государственным услугам, ускорение обмена информацией, появление новых возможностей для ведения бизнеса, создание новых цифровых продуктов и т.д. Прежде всего, мы должны понимать, что сегодня мировая экономика меняется и Казахстану необходимо занять свою нишу в глобальной цифровой экономике. Для серьезных инвесторов нецифровая экономика уже непривлекательна, так как уже считается неэффективной и малоцелесообразной. Цифровизация – это шаг от постиндустриальной экономики к информационной, она позволяет добиться не только эффективности, но и конкурентоспособности национальной экономики [1].

За последние десятилетия мир стремительно движется к экономике нового типа, где основным инструментом ее формирования становятся цифровые технологии. Расширение роли информационных технологий в работе частного и государственного секторов является основой для перехода к цифровому государству.

По прогнозам ведущих мировых экспертов, к 2020 году 25% мировой экономики будет цифровой, и внедрение технологий цифровизации экономики, позволяющих государству,

бизнесу и обществу эффективно взаимодействовать, становится все более масштабным и динамичным процессом.

Цифровизация отраслей экономики – одна из основных миссий госпрограммы «Цифровой Казахстан». Предусматривается цифровизация промышленности и электроэнергетики, транспорта и логистики, сельского хозяйства, развитие электронной торговли, а также развитие финансовых технологий и безналичных платежей. В производственных процессах цифровизация иного характера, она нацелена на увеличение долгосрочной стоимости компаний. Например, цифровое развитие электросетевой инфраструктуры даёт усовершенствование процесса передачи энергии, анализа параметров электрической сети, оперативно-технологического управления [1].

Основная цель новой госпрограммы – прогрессивное развитие цифровой экосистемы для достижения устойчивого экономического роста, повышения конкурентоспособности экономики и нации, улучшения качества жизни населения. Реализация госпрограммы проводится в четырех ключевых направлениях: реализация цифрового Шелкового пути (это развитие надежной, доступной, высокоскоростной и защищенной цифровой инфраструктуры), развитие креативного общества (это развитие компетенций и навыков для цифровой экономики, проведение работ по повышению цифровой грамотности населения, подготовка ИКТ специалистов для отраслей), цифровые преобразования в отраслях экономики (это повсеместное внедрение цифровых технологий для повышения конкурентоспособности различных отраслей экономики), переход на проактивное государство (это усовершенствование системы электронного и мобильного правительства, оптимизация сферы предоставления государственных услуг).

В настоящее время идеей цифровой трансформации охвачен весь мир и во многих странах цифровизация является стратегическим приоритетом развития. На сегодняшний день более 15 стран мира реализуют национальные программы цифровизации: Дания, Норвегия, Великобритания, Канада, Германия, Саудовская Аравия, Индия, Россия, Китай, Южная Корея, Малайзия, Сингапур, Австралия, Новая Зеландия и Казахстан [1].

Рис. 1. Госпрограмма «Цифровой Казахстан» [2]

Рис. 2. Направления реализации программы

Цифровизация имеет влияние на все сектора и приведет к изменению структуры экономики Казахстана в целом путем диверсификации и раскрытия потенциала не сырьевых отраслей, стимулирования стартап-активности и открытия «новых отраслей». При этом степень влияния цифровых технологий в разных отраслях неоднородна - наибольший потенциал создания стоимости предполагается в рамках традиционных отраслей экономики Казахстана, в том числе сырьевого сектора, но также открываются принципиально новые возможности создания стоимости в электронной торговле, ИТ-секторе и финансовой индустрии.

Список использованных источников

1. Обзорно-аналитический портал – <https://strategy2050.kz/ru/news/51190/>
2. Цифровой Казахстан новости от BAIGENEWS – https://baigenews.kz/analysis/reviews/tsifrovoi_kazahstan_chto_zhdet_ot_gosprogrammi/

УДК 338.43

Калиева Г.Д., студентка
*Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

ДИДЖИТАЛИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

На современном этапе развития общество постоянно создает различные изобретения, что безусловно ведет к необходимости приспосабливаться к чему-то новому. Особенно в нынешних реалиях из-за коронавирусной пандемии для того, чтобы оставаться успешным в разных сферах деятельности, субъектам экономики действительно становится важна диджитализация бизнеса.

Сельское хозяйство всегда занимало неотъемлемую часть в жизни общества. Ведь оно удовлетворяет потребности населения продовольствием, а также обеспечивает сырьем отрасли промышленности. В настоящее время диджитализация сельского хозяйства – неизбежный и значительно важный процесс. Также это является одним из факторов обеспечения продовольственной безопасности, так как сейчас вследствие пандемии были ослаблены логистические цепочки. Кроме того, цифровая трансформация позволяет решить такие проблемы в отрасли, как борьба с разными вредителями и насекомыми, водный дефицит, адаптация к изменению климата, повышение урожайности сельскохозяйственных культур и продуктивности животноводства, а также оптимизация работы фермеров.

Для начала рассмотрим процессы диджитализации сельского хозяйства на примере ведущих агрохолдингов Украины. К одному из таких относится компания «Кернел», которая к тому же является крупнейшим в мире производителем и экспортером подсолнечного масла, а также ведущим поставщиком сельскохозяйственной продукции из региона Черноморского бассейна на мировой рынок. Ниже представлены инновационные технологии внедренные компанией «Кернел»:

1. Система точного земледелия. Компания «Кернел» использует порядка 520 автопилотов, с помощью которых возможен обмен информации с диспетчерским пунктом, а также такие его работы, как отключение секций, управление форсунками, осуществление работы по неизменным направлениям.

2. Применение сенсоров для контроля глубины выполнения обработки почвы, сенсоры для регулирования нормы подкормки удобрениями, а также еще много других вспомогательных систем точного земледелия.

3. Фото- и видеомониторинг с помощью беспилотных летательных аппаратов для получения информации о состоянии полей в текущем времени, в дальнейшем к которой имеет

доступ любой заинтересованный сотрудник. Также компания проводит мониторинг с использованием мульти- и гиперспектральных камер для создания ортофотопланов.

4. Следует также отметить внедрение цифровой платформы для автоматического планирования производственного плана и его бюджета для управления информацией. Данная платформа ко всему предполагает разработку мобильных приложений для работы в поле инженеров, агрономов [1].

Помимо всего, существуют и другие разнообразные результаты диджитализации отрасли. Таким образом, следует отметить высокий процент инновационности, уровня автоматизации сельского хозяйства Украины.

Если рассматривать сельское хозяйство в Казахстане, можно непременно сказать, что оно представляет собой одну из наиболее мощных отраслей в нашей стране. Казахстан является крупнейшей зерновой державой мира. Здесь, в основном, выращиваются сильные и твердые сорта пшеницы с большим содержанием клейковины, а именно такая пшеница пользуется огромным спросом на мировом рынке.

Так как сельское хозяйство представляет собой отрасль с высокими рисками в силу влияния погодных условий, а наша страна находится в резко континентальном климате, то Казахстану необходимо переходить к точному земледелию, которое позволит снизить его негативное влияние. На данный момент цифровизация АПК в Казахстане включает в себя внедрение и широкое использование технологий GPS-навигации, дронов, электронных карт, а также систем вождения с GPS, которые способствуют точной траектории движения машин при распашке земель, что в свою очередь не допускает образования пропусков и перекрытия.

По данным Министерства сельского хозяйства РК можно выделить три уровня цифровизации агрокомплекса в нашей стране:

- базовый уровень, предполагающий обычную ферму, которой достаточно использования лишь электронных карт полей;
- продвинутый уровень включает частично автоматизированные фермы (использование GPS, метеостанций);
- цифровые фермы, функционирующие почти без участия человека.

В настоящее время в Казахстане существует порядка 20 цифровых ферм, а также около 170 продвинутых. По прогнозам Минсельхоза планируется дополнительное открытие 20 цифровых и 4 тыс. продвинутых ферм до 2023 года, что должно обеспечить 100% автоматизацию процессов [2]. Однако сейчас подавляющее большинство ферм в стране находится на базовом уровне цифровизации агрокомплекса. В таблице 1 представлено количество активных крестьянских (фермерских) хозяйств в Республике Казахстан за 2017-2019 годы.

Таблица 1

Количество активных крестьянских (фермерских) хозяйств в РК за 2017-2019 гг.

	2017 г.	2018 г.	2019 г.
К(Ф)Х, ед.	187 527	198 268	213 457
Примечание: составлено автором на основании [3]			

Как видно из таблицы 1, количество крестьянских или фермерских хозяйств имеет тенденцию увеличения. Показатель увеличился на 13,8% с начала рассматриваемого периода и составил 213 457 единиц в 2019 году.

На сегодняшний день созданы электронные карты полей общей площадью около 24 млн. га, что составляет порядка 100% всех посевных площадей в республике. Кроме того, благодаря внедрению технологий в животноводстве возможен мониторинг скота и автоматизация ухода за ним. Созданы мобильные приложения, по которым можно отследить местонахождение стада, а также отбившихся от табуна животных.

В целом, уровень диджитализации сельского хозяйства в Казахстане относительно невелик. Хотелось бы отметить, что для ускорения автоматизации процессов необходимо также наличие квалифицированных кадров нового поколения. Подводя итоги, с каждым днем

в данную отрасль внедряется все больше инноваций, увеличивается государственная поддержка, что постепенно приводит ее к более высокой инвестиционной привлекательности.

Список использованных источников

1. Зеленая В., Хроменко Т. Использование digital-технологий в агропроизводстве (АПК). Информ: ИТОГИ.2019. №2(56). <https://www.apk-inform.com/ru/exclusive/topic/1106800>
2. Официальный интернет-ресурс Министерства сельского хозяйства Республики Казахстан. <https://www.gov.kz/memleket/entities/moa?lang=ru>
3. Официальная статистическая информация Комитета по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан. <http://stat.gov.kz>

УДК 332

Аширу Исмаілі Кашасіра, здобувач

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми пов'язана з тим, що у сучасних умовах управління зовнішньоекономічним розвитком країни в умовах глобалізації забезпечує незалежність та процвітання країни. Отже, розроблення підходів до удосконалення теоретичних та методичних засад управління зовнішньоекономічним розвитком країни в умовах глобалізації значно посилюється через значну диференціацію зовнішньоекономічних викликів.

У сучасних умовах управління зовнішньо-економічним розвитком країни являє собою багаторівневу структуровану складну динамічну систему. Ця модель включає глобальний (мега рівень), міждержавний (метарівень), національний, регіональний, рівень підприємства, що забезпечує :

на мегарівні (рівень міжнародних об'єднань, організацій) адекватність та ефективність інструментів управління за умови стрімкого розгортання глобалізаційних процесів і посилення нестабільності як світової, так і національної економіки;

на метарівні – реалізацію зовнішньоекономічних пріоритетів країни у процесі міжнародної регіональної інтеграції, створення і розвитку інтеграційних об'єднань;

на макрорівні – синергетичний ефект від наявності, використання та взаємодоповнення природно-ресурсного, виробничого та експортного потенціалів і формування потенціалу внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності країни. Відображує місто держави в управлінні зовнішньоекономічним розвитком;

на мезорівні (рівень областей) – сприятливі умови використання потенційних можливостей територій щодо зовнішньоекономічного розвитку територій та створення конкурентоспроможного регіонального продукту (товару, послуги) та швидкого виходу підприємств на нові зовнішні ринки. Відображує участь регіону в управлінні та регулюванні зовнішньоекономічного розвитку;

на мікрорівні (рівень окремих організацій) - сукупність заходів щодо забезпечення функціонування підприємств на зовнішніх ринках в умовах глобальних зрушень як повноправних учасників мультиглобального середовища.

Глобалізація виступає складним механізмом постійної трансформації особливостей міжнародної інтеграції, коли зростаюче число національних економік стає взаємопов'язаним через транскордонні потоки товарів, послуг, факторів виробництва, описує якісні процеси управління зразками транскордонних зав'язків дедалі більшої складності (UNCTAD, 1993 р.) Глобалізаційні процеси - це інтенсивне збільшення транскордонної продукції, активізація торгівлі, поживлення інвестиційної діяльності з боку глобальних корпорацій та міжнародних

фінансових інституцій, які сприяють виникненню і зростанню інтегрованої та взаємозалежної глобальної економіки» (Yeung, 2002 p.).

Глобальні виклики, що впливають на управління зовнішньо-економічним розвитком національної економіки, супроводжуються виникненням таких особливостей :

- поява нових магістральних тенденцій, за якими буде розвиватись світ упродовж майбутніх кількох десятиліть;
- коригування національних систем державного управління,
- зміна стратегій економічного, політичного та духовного розвитку;
- взаємозалежність країн світу;
- уніфікація й стандартизація умов та факторів розвитку окремих країн світу;
- посилення ризиків глобальної ізоляції країни, що провокує її соціально-політичну та економічну деградацію.

Таким чином, управління зовнішньоекономічним розвитком країни являє собою інтегрування основних елементів управління та забезпечення міжнародної та внутрішньої конкурентоспроможності країни під впливом глобалізаційних процесів.

Список використаних джерел

1. *www.kmi.gov.ua – Урядовий портал. 121. www.president.gov.ua – офіційний сайт Президента України.*
2. *www.rada.gov.ua – офіційний сайт Верховної Ради України.*
3. *Кудряшова Н.В. Глобалізація та її вплив на економіку України // Вісник. – К., 2004. – №1 (25). – С. 111–117. – Бп14949-1(25)*

УДК 332.2

Кіріченко К.А., аспірант
Науковий керівник: Шиян Д.В., д.е.н., професор
*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

ІННОВАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ У ХОДІ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Найвагоміше багатство усіх поколінь українців – це земля. Вагомість українських сільськогосподарських земель у Європі не викликає жодних сумнівів, земельний потенціал України складає 5,7 % території Європи. Саме в умовах високого рівня глобалізаційних процесів галузь може стати провідною у розвитку економіки України. Тому зазначена тема актуальна в аспекті визначення проблем і перспектив сільськогосподарського землекористування та перспектив його подальшого реформування.

Питання реформування землекористування сільського господарства розкрито у наукових працях таких дослідників, як Баранцова Б.В. [1], Саблука П.Т. [2], Месель-Веселяк В.Я. [3] та інших. Проте теоретично невизначеним залишаються інноваційні механізми та подальші перспективи реалізації сучасної земельної реформи, її вплив на ефективність використання земель сільськогосподарського призначення.

У зв'язку з цим метою наукової роботи є теоретичне дослідження сучасної земельної реформи, її вплив на ефективність землекористування у сільському господарстві та інноваційна трансформація земельних ресурсів під впливом загальноукраїнської діджиталізації.

Необхідність земельної реформи признали ще на початку 90-х років ХХ століття. Підґрунтям стало не раціональне використання земель, монополізація власності на землю та відсутність плати за користування нею. Внаслідок чого Верховною Радою України було прийнято постанову «Про земельну реформу» [1].

3 грудня 1999 року з Указом Президента України №1529/99 «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки». Цим Указом передбачалося розформування колективних сільськогосподарських підприємств, як таких, що не відповідають вимогам ринкової економіки [2].

В.Я. Месель-Веселяк відзначає, що населення задіяне у сільському господарстві країни зробило такі висновки: земельна реформа була неминуча, а також мала правову та нормативну базу; Україна розробила свою власну реформу сільськогосподарського землекористування, яка відповідала вимогам сучасності на той час; створені різні за формою власності підприємства, що підвищило мотивацію робітників; господарства особистого типу забезпечили трудову зайнятість селян; механізм оренди дозволив селянам вільно розпоряджатися землею. Та позитивні зміни не змогли привести до побудови ефективної системи землекористування [3].

Наявні тенденції підтверджують, що ефективність використання сільськогосподарських земель потребує підвищення, а їх державне управління радикальних змін, без цього економічний, екологічний та демографічний стан сільської місцевості матиме руйнівний характер. А саме сільські мешканці, в першу чергу, мають змогу підвищити ефективність використання землі на засадах сталості та зробити сільське господарство провідною галуззю економіки України.

Політики та науковці України сподіваються, що ринок землі здатний вирішити велику кількість проблем, а саме знайти ефективних власників для сільськогосподарських земель, які забезпечать стале використання земель та підвищення їх родючості. Крім того, передбачається, що ринок землі не тільки забезпечить майнові права, а й стане ефективним механізмом контролю за використанням сільськогосподарських земель. Передбачена інвестиційна привабливість дозволить покращити інфраструктуру селищ, поліпшити демографічну ситуацію сіл через створення великої кількості робочих місць. Тільки після 30-ти років земельної реформи Верховна Рада України ухвалила Закон про вільний обіг землі сільськогосподарського призначення від 31 березня 2020 р., який набуде чинності 1 липня 2021 р. У реформі зазначили хто і у який час може отримувати майнові права на землю, хто матиме пріоритет перед іншими, визначено максимальний розмір ділянок сільськогосподарських земель для передачі у володіння фізичним або юридичним особам, і що важливо окреслено умови за яких майнові права на землю можуть бути припинені [4,5].

Для підвищення ефективності використання земель та поліпшення їх інвестиційного потенціалу необхідно:

1. Розшири функції державного земельного кадастру (досягти відображення не тільки кількісної інформації про землі, але й якісного стану угідь) та забезпечити його прозору діяльність на засадах діджиталізації.

2. Надати належний захист землевласникам від можливого рейдерського захоплення земель, насамперед через автоматизацію процесу реєстрації прав власності на землю.

3. Проаналізувати: готовність нормативно-правової бази до вільного обігу земель сільськогосподарського призначення; достатність фінансування галузі та окремо трьох груп виробників сільськогосподарської продукції; кадровий склад на усіх рівнях управління земельних відносин.

4. Встановити чіткі механізми контролю власників за станом земель та відчуження угідь у разі порушення екологічного стану земель.

5. З метою розвитку сільського господарства на засадах сталості ввести у широкий обіг поняття «агроландшафту» та закріпити його норми на законодавчому рівні.

6. Впроваджувати інноваційні системи землекористування, які досягатимуть отримання більших прибутків без екологічного порушення стану ґрунтів.

7. Забезпечити оновлення основних засобів виробництва на прогресивне сільськогосподарське обладнання.

8. Узагальнити та взяти до уваги досвід зарубіжних країн, які вдало провели земельне реформування, поліпшивши не тільки економічний стан галузі сільського господарства, але й екологічний стан земель.

Отже, основою інноваційного розвитку землекористування є державне регулювання. У майбутньому держава не повинна обмежуватися відкриттям ринку землі. Варто урахувати, що призвело до монополізації земель через що, можуть бути подолані обмеження, які утримують землекористувачів від обробітку власних земель, які інноваційні орієнтири забезпечуватимуть екологічність використання земель. Необхідно приділити увагу фінансуванню та привабливості інвестицій для малих господарств, поліпшення інфраструктури селищ для покращення демографічної ситуації на селі, для екологічно-раціонального землекористування з метою збереження земельних ресурсів для майбутніх поколінь. Підхід до відкриття земельного ринку повинен стати більш відповідальним, тобто для підвищення ефективності використання землі при вільному її обігу необхідно розробити ряд законодавчих актів для регулювання і контролю землекористувачів та землевласників.

Список використаних джерел

1. Баранцов Б.В. *Земельна реформа в Україні: історичний аналіз. Землеустрій кадастр і моніторинг земель.* 2016. №1-2. С. 136-145.

2. Саблук П.Т. *Земельна реформа у системі аграрних перетворень. Землевпор. вісник.* 2001. № 3. С. 20-23.

3. Месель-Веселяк В.Я. *Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації в сільському господарстві. Збірник матеріалів дванадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників.* 2010. С. 185-188.

4. Мігдаль О. *Земельна реформа – основні акценти.* URL: <http://jurblog.com.ua/2017/08/zemelna-reforma-osnovni-aktsenti/>

5. *Земля на продаж. Довідник земельної реформи.* URL: https://lb.ua/economics/2020/04/01/454201_zemlya_prodash_dovidnik_zemelnoi.html

УДК477.338.439:636.22

Ляліна Н.С., к.е.н., доцент

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ОКУПНОСТІ ВИТРАТ НА МОЛОКО В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Молочне скотарство було і залишається провідною галуззю не тільки тваринництва, а і всього сільськогосподарського виробництва, яка відіграє виключно важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки нашої країни. Та незважаючи на це кількість підприємств, що займаються її розвитком, постійно зменшується. Опрацювання звітних матеріалів усіх підприємств Харківської області про результати виробництва і реалізацію молока показало, що таких підприємств у 2018 р. виявилось 82 при їх загальній кількості 571 (які звітують за формою 50 с.-г.). В той час, як у 2016 р. їх кількість дорівнювала 100 із 552, а у 2006 р., відповідні показники становили 168 із 422. За даними Державної служби статистики України за 1990-2018 рр. у Харківській області кількість виробляемого молока зменшилася із 1270,6 тис. тонн до 519,3 тис. тонн (на 60%) [1]. Головну проблему науковці вбачають у низькому рівні рентабельності, внаслідок чого більшість виробників втрачають зацікавленість у виробництві молока і ліквідують галузь [2-6]. На жаль, у 2020 р. тенденція щодо скорочення поголів'я продовжується. Галузь зазнає незворотних змін.

Враховуючи прагнення України інтегрувати у світовий економічний простір необхідно зберегти те становище, при якому населення України споживатиме тваринницьку продукцію

власного виробництва. Для реалізації даного завдання необхідно підвищити ефективність виробництва, особливу увагу приділити підвищенню окупності витрат на молоко в сільськогосподарських підприємствах.

Проведені дослідження починаючи із 2007 р. переконливо доводять, що одним із провідних чинників забезпечення ефективного виробництва молока є інтенсифікація і 2018 р. не є виключенням.

Групування підприємств Харківської області, які займалися виробництвом молока у 2018 р., за величиною витрат на 1 корову, підтвердило, що даний показник є провідним у розвитку галузі, зокрема ефективності виробництва. А найбільш стабільним з високим рівнем тісноти зв'язок між окремими складовими виробництва молока у загальній системі є зв'язок між рівнем витрат та продуктивністю корів, що наглядно проілюстровано на рис. 1.

Нестабільною виявилася ситуація з показником окупності витрат. Найбільш високий їх рівень досягається не при максимальних їх величинах з розрахунку на корову, а раніше, після чого відбувається зниження рівня окупності витрат.

Аналогічною виявилася ситуація при групуванні за рівнем продуктивності корів. А тому було проведено додаткове дослідження, спрямоване на виявлення впливу досліджуваного показника на величину витрат на 1 корову у розрізі за окремими статтями витрат.

З'ясовано, що підвищення рівня удою молока на корову, супроводжується зростанням «прямих матеріальних витрат», зокрема витрат на «корми» та «решти матеріальних витрат», а також «інших прямих та загальновиробничих витрат», зокрема «оплати послуг і робіт сторонніх організацій». Водночас слабкою виявилася залежність між продуктивністю та витратами по статтям «пальне і мастильні матеріали», «прямі витрати на оплату праці», «відрахування на соціальні заходи», «амортизація необоротних активів» та «решта інших прямих та загальновиробничих витрат».

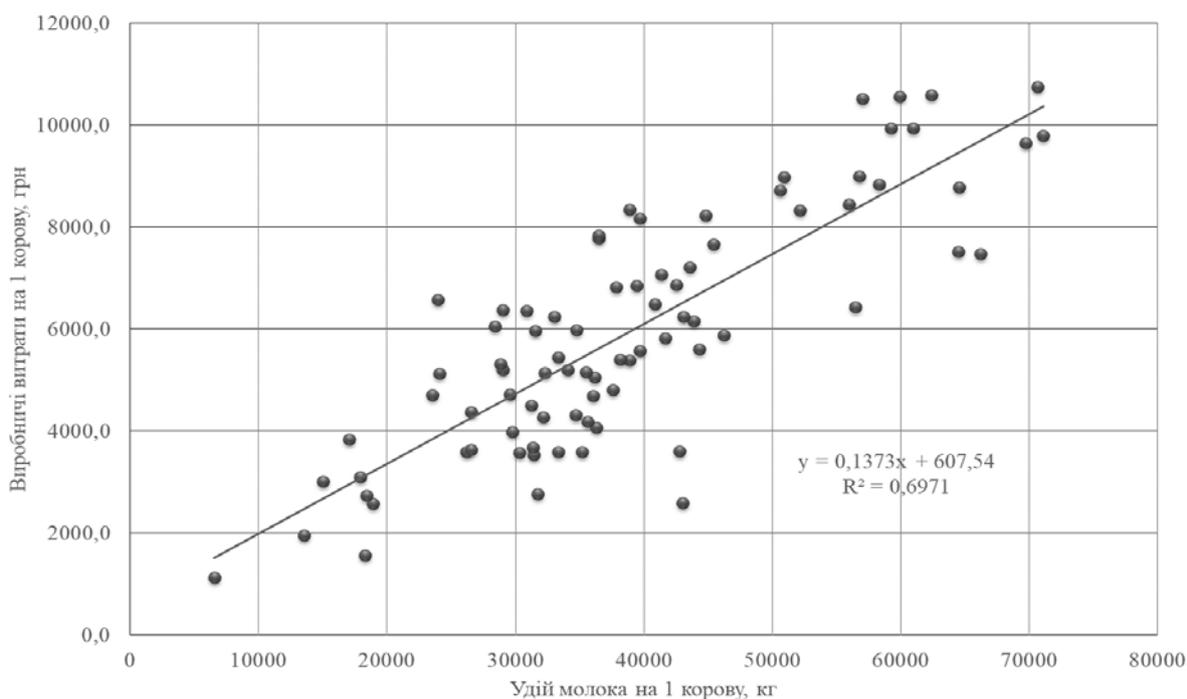

Рис. 1. Залежність рівня продуктивності корів від величини виробничих витрат у розрахунку на 1 корову в підприємствах Харківської області у 2018 р.

Джерело: побудовано автором за даним статистичної звітності сільськогосподарських підприємств Харківської області

Щодо підприємств п'ятої групи, то, як показало дослідження, підприємствам даної групи стримати зростання величини витрат з розрахунку на корову вдалося за рахунок скорочення витрат по таким статтям витрат як: «пальне і мастильні матеріали», «прямі витрати на оплату праці», «амортизація необоротних активів» та «решта інших прямих та загальновиробничих витрат». Хоча і мало місце зростання витрат по статті витрат – «оплата послуг і робіт сторонніх організацій».

Ситуація на сьогоднішній день виглядає таким чином, що співвідношення вкладених коштів та отриманого результату, є більш оптимальним для підприємств, які досягли рівня продуктивності тварин 5000-5500 кг. Подальше підвищення удою молока на 1 корову, призводить до зниження віддачі вкладених коштів. І лише з часом, внаслідок запровадження сучасних інноваційних технологій, удосконалення раціонів годівлі, поліпшення породного складу тварин, підвищення якості виробляемого молока, зростання рівня продуктивності корів до 9000 кг, підприємства отримують надприбутки [2].

Отже, враховуючи стратегічні напрями розвитку сільського господарства України, основним напрямом розвитку молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах має стати інтенсифікація виробництва на інноваційній основі. А результати, отримані в процесі групування, щодо зміни динаміки окупності витрат на молоко, варто розглядати як перехідний етап подальшої інтенсифікації галузі.

Список використаних джерел

1. *Сільське господарство України за 2019 рік. За ред. Ю. М. Остапчука. Київ: Держкомстат України. 2019. 276 с.*
2. *Ляліна Н.С. Вплив інтенсивності витрат кормів на ефективність молочного скотарства. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2018. Vol. 4. No. 1. Pp. 109-119. Mode of access : www.are-journal.com.*
3. *Мазуренко О.В., Ксьонова О.В., Столярчук Н.М., Козак М.І. Соціально-економічна ефективність інноваційного розвитку тваринництва: монографія. Київ : НУБіП України, 2017. 188 с.*
4. *Місюк М.В. Інноваційно-інвестиційний підхід до формування та підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва. Економіка АПК. 2016. №3. С.74-79.*
5. *Чемерис В., Душка В., Максим В. Перспективні напрями розвитку ринку продукції молочного скотарства. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2016. Vol. 2. No. 2. Pp. 79–91. URL: www.are-journal.com.*
6. *Шиян Н.І. Розвиток скотарства в Україні. Економіка АПК. 2016. № 9. С.38-43.*

УДК 004.738.5:[334.722:330.341.1](477)

Марченко О.В., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО БІЗНЕСУ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Цифровізація економіки, що активно відбувається сьогодні в Україні, торкнулася всіх сфер бізнесу. Його суб'єкти, націлені на тривалий успіх і розвиток, змушені приймати виклики сучасної економіки – лише так вони можуть стати лідерами. Допомогти їм в цьому може цифрова трансформація. Переслідуючи мету становлення підприємницької справи цифровою, варто враховувати деякі особливості щодо вивчення ринку, роботи цифрових бізнес-процесів, зміст ризиків, технічних особливостей та усвідомлення економічних відносин за мережевої системи контактів в гіг-економіці. Перелік цих характерних особливостей в частині черговості проходження, представлений в порядку спадання, а саме: усвідомлення; знати свою цільову

аудиторію; нульовий рівень (продукт, процес, продаж, маркетинг, IT); стратегія і процеси в digital позиція – UI/UX (швидкість завантаження сайту/мобільна версія); управління рекламою (Сайт, Facebook, Instagram, SEO, Контекст, Ремаркетинг, E-mail розсилка, Push, Чатбот; розвиток IT і зв'язків між базами даних, формування IT інфраструктури (бази даних і зв'язків між ними; сайт; calltracking; e-mail); веб-аналітика або надання 10-15 % часу маркетологу на аналітику (ключові інструменти: GoogleTagManager, GoogleAnalytics, GA-MASTER.com, GoogleOptimize, Hotjar, GoogleDataStudio, OWOX BI); скріншоти для бухгалтерії та податкової; постійний рух вперед; чекпоінти; цифрова трансформація (продукт, процес, модель) [1].

Тиск на роздрібну мережу постійно росте. Про це яскраво свідчить той факт, що Інтернет-продажі випередили офлайн ще в 2018 році (понад 56 % покупок здійснено онлайн), а мобільні телефони є головним інструментом для здійснення покупок (так стверджує 34 % покупців). Покупці все більше віддають перевагу тому, щоб мати один досвід по всіх доступних каналах (суб'єкти бізнесу зомніканальною стратегією зберігають близько 89 % клієнтів) і знають значно більше про товар, чим персонал (так вважає 61 % адміністраторів магазинів). Актуальною стає персоналізація в будь-якій точці дотику з брендом (47 % цифрових клієнтів прагнуть мати постійний і індивідуальний споживчий досвід при переході між різними каналами) [2].

Цифрова трансформація супроводжує бізнес-моделі у відповідь на очікування споживчого попиту. Так, ланцюг цифрової трансформації, має вигляд: пошук товару по типу/характеристиці, вивчення пропозицій в мережі Інтернет, огляд відгуків, відвідування магазину, порівняння цін через додатки агрегаторів, отримання консультацій і рекомендацій від продавців, покупка і оплата, доставка, сервісні послуги (збір, підключення, налаштування, використання товару, виникнення проблем, повернення в контакт-центр, вирішення проблеми в магазині/онлайн, зворотній зв'язок продавця/виробника, обговорення в соціальних мережах, отримання індивідуальних пропозицій/рекомендацій, обдумування наступних покупок.

Із-за значеного стає зрозумілим, що новий підхід до бізнес-моделі дозволяє: проводити значно більше часу з покупцем, а не за комп'ютером; передбачати очікування покупців; суттєво зменшувати капітальні й операційні витрати; збільшувати частку ринку і ріст продажу; надавати всебічне та глибоке вирішення проблем через різні доступні канали зв'язку (сайти, мобільні додатки).

За цих умов, партнером майбутнього для традиційного бізнесу може стати SMART business, що надає консультаційні послуги по вибору, розробці, навчанню і супроводу ERP та CRM систем, а також послуги в сфері впровадження систем управління лінії Microsoft Dynamics, Microsoft Dynamics AX, Microsoft Dynamics NAV, Microsoft Dynamics CRM для компаній різних форм власності, масштабів та галузей [3].

Здійснення бізнесу на основі функцій Microsoft Dynamics CRM дає низку переваг, серед яких: можливість навчання (надання матеріалів, екзаменування, аналіз кращого досвіду), отримання покупцями досвіду (оцінювання досвіду покупок, формулювання висновків, вирішення задач), вимірювання бізнесу (статистика продажу, маркетингові компанії), мультिकанальність (цифрові канали, телефонія), мотивація (особисті цілі, командні задачі). Найбільше задоволення для сучасних покупців – індивідуальний купівельний досвід, якого можна досягти: використовуючи технології, що підказують найкращі подальші дії; постійно аналізуючи поведінку, відгуки і семантику клієнта, пропонуючи нові товари та послуги; надаючи покупцям цифрового помічника для прийняття рішення й скорочення циклу покупки [4].

Підвищення лояльності покупців через омніканальний споживчий досвід сприяє нарощуванню їх безцінного досвіду в офлайн і цифрових каналах, росту задоволеності клієнтів завдяки однаковим крос-канальним транзакціям, підвищує конвертацію через індивідуальний підхід. Отже, зміна бізнес-моделей в частині їх цифровізації забезпечує зростання лояльності покупців через омніканальний досвід; дозволяє співробітникам надавати популярний сервіс; спрощує щоденну рутинну роботу; дає змогу управляти стратегічним

плануванням і мерчандайзингом; забезпечує інтеграцію з управлінням ланцюжком поставок; уніфікує бізнес-процеси за різними каналами зв'язку (веб-сайти, каталоги, мобільні додатки, контакт-центри, соціальні медіа).

Список використаних джерел

1. Марченко, О. В., Краус, Н. М., Краус, К. М. (2020), *Платформена економіка: нарратив інноваційного становлення підприємницьких університетів та філософія розвитку на засадах цифровізації. Ефективна економіка*, URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7566>
2. Бурлуцький, А. (2018), *Споживач майбутнього – який він і як задовольнити його потреби? Digital Evolution Forum*. URL: <https://deforum.com.ua/#2018> (Дата звернення 5.04.2020).
3. Марченко, О. В., Краус, Н. М., Краус, К. М. (2020), *Цифрова економіка та інноваційно-підприємницький університет крізь призму конкурентоспроможності. Ефективна економіка*, URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7705> (Дата звернення: 10.04.2020).
4. *Як цифрова трансформація допоможе розвитку вашої організації? (2020), Terrasoft*. URL: <https://www.terrasoft.ua/page/digital-transformation> (Дата звернення 5.04.2020).

УДК 330.101.2:004

Мироненко В.І., аспірантка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ТЕРМІН І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Цифрові технології розвиваються з надзвичайною швидкістю, фундаментально змінюючи характер ведення бізнесу, трудові відносини між роботодавцем і працівником, а також життя суспільства в цілому. Технології дають змогу дематеріалізувати і демократизувати економіки різних країн світу [19].

Термін «диджиталізація» широко використовується в сучасних дослідженнях, хоча точне визначення є предметом численних дискусій. Ґрунтовні дослідження у сфері особливостей процесів цифровізації економічних систем розглянуто в роботах С. Берна, Ж. П. Клерка [20], А. К. Коптелова [7], Т. Оноре [16], Х. О. Лутцевої [12], А. Мюррея [24], Ю. А. Рімана [23], Т. Окса [23], В. Скуотто [24]. Значний внесок у розвиток сучасної теорії диджиталізації зробили такі вітчизняні науковці, як І. В. Дульська [5], А. В. Гуренко [2], С. В. Коляденко [6], В. О. Коренівська [8], О. С. Криворучко [9], В. І. Ляшенко [13], Н. П. Мешко [15], Г. Б. Соколова [18] та інші.

Дефініція «digital» походить від латинського «digitālis» – цифри. Відповідно термін «диджиталізація» походить від англійського «digitalization» і в перекладі означає «оцифрування», «цифровізація», або ж приведення в цифрову форму [1].

Розглянемо більш детально сутність категорії «диджиталізація». Першими науковцями, які активно досліджували особливості становлення цифрової економіки в суспільстві, були Д. Тапскотт, П. Самуельсон, Б. Налебуфф. Так Д. Тапскотт застосовує поняття «епоха мережевого інтелекту», суть якої «не тільки в мережевих технологіях ... але у взаємодії людей за допомогою мережевих технологій», як «об'єкт, що поєднує інтелект, знання і творчість для здійснення прориву у створенні суспільного капіталу і благополуччя» [25]. Т. Окс та Ю. А. Ріман визначають диджиталізацію як інтеграцію цифрових технологій у повсякденне життя шляхом перенесення у цифровий формат усього, що можна диджиталізувати [23]. В. Скуотто, Ф. Серравалле, А. Мюррей і М. Віассоне розглядають поняття «диджиталізація» як процес впровадження цифрових технологій для зміни бізнес-моделі з метою отримання вигоди від використання нових передових технологій, що обробляють гігантський цифровий потік інформації в межах динамічної цифрової мережі [24]. За Х. О. Лутцевою диджиталізація – це

якісно новий стан сучасної економіки, за якого інформаційні технології постають матеріальним двигуном усіх процесів, що відбуваються в ній [12].

У наукових та аналітичних роботах, які присвячені дослідженню процесів цифровізації та їхнього розвитку в сучасному суспільстві, існує значна кількість концепцій розуміння змісту диджиталізації. У більшості зарубіжних джерел при трактуванні поняття «диджиталізація» акцент робиться на технологіях і способах взаємодії економічних агентів [4]. Наприклад, консалтингова компанія «Gartner» подає таке: «Диджиталізація – використання цифрових технологій для зміни моделі бізнесу і забезпечення нових джерел прибутку і можливостей створення удосконаленої продукції; це процес переходу до організації цифрового бізнесу» [21]. Організація економічного співробітництва та розвитку визначає термін «диджиталізація» як використання даних і цифрових технологій, а також взаємозв'язок, що створює нові, або змінює існуючі види діяльності, в той час як цифрова трансформація здійснює економічний і соціальний вплив [26]. У словнику «Oxford Learner's Dictionaries» знаходимо наступне визначення: «Диджиталізація – це процес переведення інформації у цифрову форму для легкого її прочитання і обробки на комп'ютері» [22]. Т. Оноре вважає, що диджиталізація необхідна для того, щоб оптимізувати бізнес за допомогою програмного забезпечення та інформаційних технологій, що допоможуть зробити його простішим, економічнішим та якіснішим у контексті надання послуг клієнтам та задоволення їх потреб. Автор зазначає, що диджиталізація протилежна «цифровому перевороту», оскільки вона спрямована на автоматизацію тих робочих процесів, які раніше виконувались вручну [16]. Ж. П. Клерк під диджиталізацією розуміє створення цифрової версії аналогових речей. Тобто це процес перетворення чогось нецифрового в цифровий формат, який у подальшому може бути використаний в обчислювальній системі для досягнення різноманітних цілей. Диджиталізація полягає у використанні цифрових технологій та даних з метою одержання прибутку [20]. А. К. Коптелов вказує наступне: «Це процес створення нового продукту, що спочатку існує в цифровій формі та не може бути перенесений на фізичний носій без суттєвого зниження його якості» [7]. Згідно з Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 рр. цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [17].

Автор С. В. Коляденко у своїй праці «Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі» диджиталізацію визначає як спосіб приведення будь-якого різновиду інформації до цифрової форми [6]. Схоже визначення надає і Н. П. Мешко в монографії «Стратегії високотехнологічного розвитку в умовах глобалізації: національний та корпоративний аспекти», в якій автор характеризує диджиталізацію як процес, що пов'язаний із тенденцією приведення в електронний вигляд найрізноманітніших видів інформації [15]. У своїх дослідженнях Г. Б. Соколова диджиталізацію характеризує як створення цифрової версії аналогових речей на паперових документах, відео- та фотозображень, звуків [18]. Автори М. В. Дубина, О. М. Козляченко пропонують диджиталізацію розглядати як сучасний етап розвитку суспільства та економіки, який супроводжується значним рівнем дифузії інформаційних технологій, інформаційних ресурсів та суспільних процесів, унаслідок чого відбувається оцифрування даних різної природи, що розширює можливості їх використання в усіх сферах людської діяльності [4]. Дослідниця С. І. Туль під диджиталізацією розуміє процес широкомасштабних змін у відносинах між акторами (урядом, бізнесом, соціумом у представництві його індивідуумів), що відбуваються в усіх сферах суспільної діяльності під впливом інтеграції цифрових технологій, диджиталізованих даних і мережі Інтернет [19].

Таким чином, аналіз наукових концепцій розгляду сутності дефініції «диджиталізація» свідчить про наявність різних підходів до її розуміння. Слід погодитися, що диджиталізація є одним із найбільш складних, комплексних і малодосліджених процесів трансформації глобальної економіки, що потребує ґрунтовного вивчення. На основі аналізу наукових підходів до визначення поняття «диджиталізація» нами виявлено, що його слід розглядати у

широкому (Д. Тапскотт, Т. Окс, Ю. А. Ріман, Х. О. Лутцева, М. В. Дубина, О. М. Козляченко), вузькому (Т. Оноре, В. Скуотто, компанія «Gartner», Організація економічного співробітництва та розвитку, С. І. Туль) та прикладному (Ж. П. Клерк, А. К. Коптелов, С. В. Коляденко, Н. П. Мешко, Г. Б. Соколова, Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, словник «Oxford Learner's Dictionaries») значеннях.

Список використаних джерел

1. Гудзь О. Є., Федюнін С. А., Щербина В. В. Діджиталізація, як конкурентна перевага підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 3 (29). С. 18 – 24.
2. Гуренко А. В., Гаїшутіна О. Є. Напрями розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 739 – 745.
3. Гусєва Ю. О., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. №1 (23). С. 33 – 39.
4. Дубина М. В., Козляченко О. М. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. №3 (19). С. 21 – 32. URL: <https://ppeu.stu.cn.ua/tmppdf/604.pdf>
5. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С. 119–133.
6. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 6. С. 105–112.
7. Коптелов А. К. Digitization (оцифровка) vs digitalization (цифровизация). URL: <http://koptelov.info/digitization-digitalization>.
8. Коренівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 254-261.
9. Криворучко О. С., Краус Н. М. Імперативи формування та домінанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті. *Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.: III Міжнародна науково-практична конференція, 2–3 листопада 2017 р.: тези доповідей*. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. С. 681–685.
10. Лазебник Л. Л. Діджиталізація економічних відносин як фактор удосконалення бізнес-процесів підприємства. *Економічний вісник*. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018. №2. С. 69 – 74.
11. Лігоненко Л. О., Хріпко А. В., Доманський А. О. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. *International Scientific Journal "Internauka"*. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15464416163127.pdf>
12. Лутцева К. А. Вектор развития экономических отношений собственности в условиях виртуализации экономики. *Социально-экономические явления и процессы*. 2011. № 11. С. 127-133.
13. Ляшенко В. І., Вишневський О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. Київ, 2018. 252 с.
14. Марчук Л. П. Сучасна інформатизація суспільства та її вплив на інноваційні процеси. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2012. №1. С. 37 – 44.
15. Мешко Н. П. Стратегії високотехнологічного розвитку в умовах глобалізації: національний та корпоративний аспекти. *Донецьк: Юго-Восток*, 2012. 472 с.
16. Оноре Т. Діджиталізація – не мода, а способ розвитку бізнеса. URL: <http://www.columbusglobal.com>.
17. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
18. Соколова Г. Б. Деякі аспекти розвитку цифрової економіки в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1. С. 92-96.

19. Туль С. І. Сучасні методика інтегральної оцінки діджиталізації світової економіки та ринку праці. *Причорноморські економічні студії*. 2019. №42. С. 12 – 18.
20. De Clerc J.-P. *Digitization, digitalization and digital transformation: the differences*. URL: <http://www.i-scoop.eu>.
21. *Digitalization*. Gartner IT Glossary. URL: <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization>
22. *Digitalization*. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/digitalization?q=digitalization>
23. Ochs T., Riemann U. A. *IT Strategy Follows Digitalization*. *Encyclopedia of Information Science and Technology, Fourth Edition*. Hershey, PA: IGI Global, 2018.
24. Scuotto V., Serravalle F., Murray A., Viassone M. *The Shift towards a Digital Business Model: A Strategic Decision for the Female Entrepreneur*. *Women Entrepreneurs and Strategic Decision Making in the Global Economy*. Hershey, PA: IGI Global, 2019. DOI:10.4018/978-1-5225-7479-8.ch007.
25. Tapscott D. *The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence*. New York, NY: McGraw-Hill, 1996.
26. *Vectors of Digital Transformation*. *OECD Digital Economy Papers*. #273. OECD Publishing. Paris, 2019. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/vectors-of-digital-transformation_5ade2bba-en

УДК 339.138:004:631

Новицька І.В., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ DIGITAL-МАРКЕТИНГУ В ПРОСУВАННІ ПРОДУКЦІЇ

Основна особливість цифрової революції полягає в динаміці бізнес-інновацій: швидкості і масштабі змін. Вони створюють непередбачуваність і надмірну турбулентність в бізнес-секторах. Шість основних сил цифрової революції - це цифрові технології, мобільний зв'язок, соціальні мережі, миттєві (в режимі реального часу) дані, віртуальна платформа (хмара) і стартапи / венчурні капітали. Так, просування через нові, цифрові канали вимагає нового підходу до PR і нового розуміння поведінки аудиторії, що змушує компанії та виробників більш детально підходити до аналізу споживчої поведінки і ефективності реалізованих дій. В цьому і полягає істотна відмінність цифрового PR від традиційного. Digital-маркетинг здійснюється з допомогою таких каналів і методів, які дозволяють організації детально аналізувати маркетингові кампанії і на основі отриманих даних виділяти найбільш ефективні методи просування. Нові технології дозволяють оперативно реагувати на дії споживачів, що дає можливість бути в режимі постійного діалогу з аудиторією, а якісний збір та аналіз даних по попереднім комунікацій покаже, які канали і інструменти взаємодії були ефективні (або малоефективні) і в якій ситуації. Таким чином, можна говорити про розширення можливостей PR не тільки з точки зору різних нових каналів зв'язку, але і з точки зору аналізу, який тепер необхідний, щоб зрозуміти клієнтів і їх переваги [1].

В даний час компанії використовують різні інструменти для розуміння поведінки як потенційних, так і вже наявних клієнтів в соціального медіа-простору і великих аналітичних даних компанії. Нині привертають різні ресурси, щоб зрозуміти реакцію клієнтів на свої дії в digital-середовищі. Тепер споживачі можуть дізнаватися про товар не тільки через те, що компанія намагається до них донести через свої повідомлення, а й додаткову інформацію, наприклад, з відгуків інших споживачів, ЗМІ, блогерів та ін. Пов'язано це з тим, що digital-технології зробили просування продукту оперативною двосторонньою комунікацією. Потрапляючи на ринок, продукт відразу викликає певний відгук у мережі.

За даними goodwix, «зростаюча тенденція прислухатися до лідерів думок і прихильників брендів має суттєвий вплив на рішення споживачів. Це говорить про тому, що клієнти, які вже зробили покупку, є для компаній одним з найбільш впливових рекламних каналів [1]. Те, що експертна думка (як онлайн, так і офлайн) виключно важливо для створення інформаційної обізнаності та усвідомлення потреби в товарі, підкреслює необхідність залучення «послідовників» до створення позитивного досвіду використання продуктів». Тому найбільш важливою особливістю цифрового просування є можливість персоналізованого підходу. «Персоналізація - спрямованість на певну категорію відвідувачів з урахуванням інтересів і особливостей цих відвідувачів». Фахівці стверджують, що знання про аудиторію допомагають підвищити ефективність маркетингу, лояльність клієнтів і оптимізувати витрати [2].

Індивідуальний підхід допомагає кросс-канальній взаємодії, спілкуванню та аналізу ефективності маркетингу. Таким чином, ключовим фактором digital-маркетингу є максимально щільна робота з аудиторією, яка в даний час і задає тенденції цифрового просування. Компаніям доводиться весь час підлаштовуватися під зміни уподобань публіки. Комплексна робота з цільовими споживачами може бути спрямована одночасно на формування та підтримку іміджу, продажу, підтримку користувачів, збір зворотного зв'язку і багато іншого. При цьому канали Digital-маркетингу є доступними навіть для малого бізнесу, чого не можна сказати, наприклад, про традиційну рекламу на TV. Специфічною рисою цифрового просування є його інформаційна спрямованість. Якщо мета маркетингу - підвищити продажі, то digital є інструментом підвищення впізнаваності, формування іміджу і управління репутацією. Як наслідок цих дій, буде відбуватися зростання продажів, але це мета цілого комплексу дій [4].

Можна виділити наступні переваги цифрового маркетингу:

- швидке зростання впізнаваності бренду;
- відносно низька вартість;
- можливість контролю і корекції;
- ненав'язливість.

Визначимо основні канали digital, використовувані для залучення клієнтів:

- Інтернет і пристрої, що надають доступ до нього (комп'ютери, планшети, смартфони і т.д.) як засіб отримання інформації, спілкування і навчання людини.

- Мобільні пристрої. Популярність даного каналу пов'язана зі загальним використанням портативних пристроїв. Є універсальним способом контакту зі споживачами через SMS-розсилки і брендovanі додатки. Сьогодні люди можуть виходити в інтернет з різного типу гаджетів, що говорить про необхідність адаптувати сайти і оформлення акаунтів в соціальних мережах під інтерфейс пристроїв, з яких люди можуть їх відвідувати[3].

- Цифрове телебачення. Сьогодні спостерігається поступова інтеграція цифрового TV з інтернет-додатками. Вже сьогодні за допомогою телевізора користувачі можуть заходити в соціальні мережі (Vk, Facebook і ін.), дивитися ролики на YouTube або дізнатися свіжі новини.

- Інтерактивні екрани і POS термінали - це вид цифрових медіа, поступово витісняє стандартну зовнішню рекламу. Процес витіснення відбувається за рахунок більш тісної взаємодії з споживачем, який активно схоплює і утримує увагу на повідомленні або, як POS термінали, допомагає в здійсненні покупок. Тачскріни (планшети), рідери і інші пристрої – спеціальні додатки, що відкривають нові можливості техніки. Люди їх використовують як в освітнім, так і розважальних цілях. Для багатьох людей планшет сьогодні - це невід'ємна частина життя, в якій інформація споживається цілодобово (має можливість виходу в Інтернет) [5].

- Digitalart - це будь-який вид мистецтва, де комп'ютер використовується для створення або відтворення художньої роботи. Це може бути малюнок, звук, анімація або відео гра. На сьогоднішній день спостерігається активна інтеграція традиційних видів мистецтва з digital-технологіями, що розмиває грань між звичними формами мистецтва і digital-технологіями.

- Геолокаційні сервіси - сервіси дозволяють відстежувати місця розташування людини і його запити в пошукових системах. Такі сервіси зараз використовуються багатьма

соціальними мережами і мікро-блоги. Дозволяють PR-спеціалісти доставляти на мобільний пристрій потенційного клієнта інформацію про прилеглих закладах - акціях і вигідних пропозиціях. Зростання популярності таких додатків сьогодні неминуче зростає: Facebook вже запустив власне геолокаційний додаток Places, існує спеціальний додаток для IOS - TimeOut і ін.

Отже, варто відзначити, цифрове просування, незважаючи на все різноманіття каналів поширення, переважно направлене для залучення активних користувачів інтернету. Стрімка динаміка змін digital-сфери ускладнює можливість прогнозування її розвитку, однак очевидним є, що вона буде надавати все нові можливості для просування товарів та послуг.

Список використаних джерел

1. Глобальна діджиталізація. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/globalna-didzhitalizaciya-50011033.html>
2. Карчева Г. Т. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3 (27). С. 13-21.
3. Авдокушин Е. Ф. Мобільно-цифрові технології як фактор формування нової економіки. *Питання нової економіки*. 2016. № 2 (38). С. 4-14.
4. Бобкова А. К. Еволюція маркетингу і маркетингових комунікацій (теоретичні та методологічні аспекти). *Економіка і соціум*. 2016. № 6. С. 241-247
5. Яцюк Д. В. Цифровий маркетинг: майбутнє маркетингових комунікацій в брендингу. *Інвестиції: практика та досвід*. № 7/2015. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2015/16.pdf

УДК 338.45

Рамазанов В.А., здобувач наукового ступеня кандидата економічних наук
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВАРІАНТІВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПОСТАЧАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ В УКРАЇНУ

Енергетична безпека – це своєчасне, повне і безперервне забезпечення паливом та енергією необхідної якості матеріального виробництва, невиробничої сфери, населення, комунально-побутових та інших споживачів; запобігання шкідливому впливу на довкілля; транспортування, перетворення і споживання паливно-енергетичних ресурсів в умовах сучасних ринкових відносин, тенденцій та показників світового ринку енергоносіїв [1, с. 252-260].

Аналіз енергетичної безпеки в академічній літературі визнає, що його значення відрізняється від однієї країни або одного контексту до іншого.

Теперешні загрози енергетичній безпеці аналізують Петер Джонсон, Кандід Уїст, Тревор Браун, Джейсон Фекете, зосереджуючи увагу, насамперед, на проявах у сфері енергопостачання глобального тероризму, піратства, негативних аспектах націоналізації енергетичної інфраструктури, кібернетичних атаках [2, с. 44-49].

Музиченко М. В. у своїх дослідженнях наголошує на існуванні потреби у розробці методичних підходів оцінки рівня диверсифікації постачання природного газу, які можуть бути покладені в основу оцінки безпеки постачання природного газу до держав-членів Євросоюзу як одного з пріоритетних напрямків енергетичної політики Євросоюзу [3, с. 45].

Одразу потрібно звернути на недосконалість чи то, навіть подекуди на відсутність таких методичних підходів оцінки рівня диверсифікації маршрутів та джерел постачання природного газу в Україні.

Відповідно до результатів досліджень Якубовського С.О., усвідомивши загрози, які виникають завдяки наявності зовнішніх дефіцитів, особливо в енергетичній сфері, керівництво Європейського Союзу почало здійснювати заходи, що були спрямовані на

підвищення енергетичної безпеки завдяки диверсифікації поставок мінеральних паливно-мастильних матеріалів, перш за все на ринку природного газу.

З точки зору Європейської комісії ключовою частиною забезпечення надійного та доступного постачання енергії країнам ЄС є диверсифікація маршрутів постачання. Це включає в себе дослідження та побудову нових маршрутів, які мають зменшити залежність країн ЄС від єдиного постачальника енергетичних ресурсів, у першу чергу природного газу [4, с. 38].

Ефективна політика у сфері диверсифікації газопостачання є основним фактором енергетичної безпеки країн-імпортерів [5, с. 37 - 40].

В роботах Мітроховича М.М., Шевцова А.І., Перфілової О.Є., Волович О.О., Саприкіна В.Л., аналізується ціла низка перспективних проектів диверсифікації джерел постачання енергоресурсів в Україну, а також досліджуються економічні та політичні аспекти їх реалізації. З іншого боку, проблема диверсифікації, окрім економіко-політичних, характеризується ще і техніко-технологічними аспектами, пов'язаними із стрімким розвитком транспортних технологій [6].

Однією з пріоритетних цілей є забезпечення «безпеки постачання» енергії споживачам, що відповідає Регламенту ЄС 994/2010 та Правилам про безпеку постачання природного газу.

Для залучення українських компаній до проектів з диверсифікації маршрутів постачання газу Україна розглядає можливість розширення співробітництва в рамках Енергетичного Союзу та Східного партнерства.

Диверсифікація джерел та шляхів постачання природного газу сприяє зниженню рівня енергетичної залежності завдяки збільшенню кількості незалежних постачальників енергоресурсів.

З точки зору економічної теорії, це означає збільшення рівня конкуренції на ринку та підвищення його операційної ефективності [5, с. 37 - 40].

Практичні результати диверсифікації постачання природного газу в Україну полягають у тому, що реалістичність та практична доцільність реалізації нових технологій та нових маршрутів газозабезпечення України повинні відповідати критеріям технічної досяжності, надійності та економічної ефективності і розглядатися в контексті диверсифікації енергозабезпечення країни.

В таких умовах енергетична політика повинна формуватись на основі принципу енергетичної безпеки. Залежність енергетичної безпеки від конкретних чинників її забезпечення можна представити за допомогою формули:

$$E_b \leftrightarrow E_{ef} + E_{vr} + D_{im} + C_r + I_{es}$$

де E_b – енергетична безпека;

E_{ef} – енергозаощадження та енергоефективність;

E_{vr} – власні енергоресурси (вугілля, природний газ, нафта, біомаса + інші відновлювані джерела енергії);

D_{im} – диверсифікація імпорту;

C_r – стратегічні резерви; I_{es} – інтеграція в енергетичний простір ЄС (сполучені та синхронізовані енергетичні мережі).

Список використаних джерел

1. Васильєва Т.А. Еколого-економічне оцінювання енергетичних ресурсів у контексті забезпечення енергетичної безпеки/Т.А. Васильєва, С.А. Приймекно // *Актуальні проблеми економіки*. – 2014. – № 10. – С. 252-260.

2. Манжул І.В. Дослідження зарубіжними авторами поняття загрози енергетичній безпеці / І. В. Манжул // *Право і суспільство*. – 2015. - № 6. – С. 44-49.

3. Музиченко М.В. Якісна оцінка рівня диверсифікації постачання природного газу в державах-членах Євросоюзу/М.В. Музиченко // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. – 2016. – вип. 5. – С. 45-49. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2016_5_10

4. Якубовський С.О. Диверсифікація ринку природного газу ЄС та України в контексті підвищення ефективності зовнішньоекономічних позицій країн [Електронний ресурс]/ С.О. Якубовський // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. – 2018. – Вип. 28(1). – С. 36-39. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_28\(1\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_28(1)_10)

5. Дзьоба О.Г. Оцінка рівня диверсифікації постачання природного газу в країнах Європейського Союзу / О.Г. Дзьоба, О. М. Ромашко // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 7– 8. – С. 37 – 40].

6. Стрельцова О. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: передумови, проблеми і перспективи / О. Стрельцова // Право України. – 2012. – № 3-4. – С. 87-97.

УДК 336.22:316:4

Ревенко О.В., к.е.н., доцент

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Важливим поштовхом розвитку економіки є система факторів формування ефективної діяльності бізнесу, які в більшій мірі потребують уваги та коригування їх керованої частини з урахуванням впливу на соціально-економічний розвиток країни. Управління будь-яким підприємством неможливе без планування його господарської діяльності, яке відбувається за результатами та висновками стратегічного аналізу. Швидкий та різноспрямований розвиток взаємозв'язків «людина-бізнес-держава» також спонукає вчених і фахівців-практиків звертатись як до правових норм, так і до морально-етичних аспектів. Наявність великої кількості різноманітних конфліктів в економічній сфері активізує систему пошуку механізмів і способів, за допомогою яких можна якщо не повністю ліквідувати їх, то хоча б ввести в цивілізовані рамки і додати їх рішенням конструктивний характер. Ефективність таких процесів підвищується при побудові взаємовідносин бізнесу з основними стейкхолдерами (конкурентами, постачальниками, податковими органами, персоналом тощо) на морально-етичній основі, що також напряму стосується підходів до здійснення стратегічного аналізу діяльності підприємницьких структур.

До проблемної області формування інформаційного та методичного забезпечення стратегічного аналізу діяльності бізнесу віднесено питання, пов'язані з:

1) доступністю інформаційних джерел (їх наявність, достатність, необхідність додаткового витрачання коштів тощо);

2) наявністю програмного забезпечення для здійснення розрахунків, визначення кінцевих результатів та їх аналітичної обробки;

3) формуванням і вирішенням конфліктних ситуацій (на мікро-, мезо- та макрорівні), що тягне за собою отримання достовірних вихідних даних для аналізу;

4) етикою бізнесу, яка включає наступні елементи: етика менеджменту, ділових переговорів, особиста та ділова культура підприємця тощо. Її завданням є моделювання діяльності підприємства, оцінювання наслідків управлінських рішень, уникнення провалів через некомпетентність або недосвідченість. Також етику бізнесу можна розглядати в якості зовнішнього фактору формування його ефективності, якщо враховувати світовий (принципи міжнародного бізнесу) та макрорівень (етичні постулати, зміст яких розкривається у галузевих та національних кодексах) ділових відносин. При цьому слід пам'ятати, що правове поле в певній державі лише в загальних вимірах визначає принципи відносин у підприємницькій діяльності, велике значення при цьому має людський фактор. Яскравим прикладом цього можуть бути кібербезпека та кіберзлочини;

5) реалізацією стратегічного позиціонування бізнесу (конкурентна та маркетингова політика, онлайн позиціонування бізнесу; ІТ-інструменти активізації продажів тощо). Окремо

можна наголосити на доцільності добросовісної конкуренції. Негативний характер зворотної ситуації виявляється, перш за все, спотворенні реальної картини розвитку торговельно-економічних зв'язків між країнами, виводячи на перше місце не комерційні, а виключно податкові міркування. В масштабах країни для суб'єктів бізнесу, які не займаються зовнішньоекономічною діяльністю, мова може йти про відношення до тіншового сектору економіки. А звідси – подвійність бухгалтерії, непрозорість діяльності та її результатів, що створює суттєві обмеження у застосуванні більшості інструментів стратегічного аналізу;

б) застосуванням концепції соціальної відповідальності бізнесу як основи стратегічного управління підприємством. Результатом побудови бізнесу на принципах соціальної відповідальності стають життєздатні соціальні проекти, за допомогою яких підприємницька структура інвестує в розвиток територій своєї присутності й реалізує важливі громадам ініціативи, отримуючи від цього найбільший соціальний та економічний ефект [2]. Врахування таких переваг має бути ключовим при застосуванні методів та прийомів стратегічного аналізу, особливо з приводу тих, які ляжуть в основу обґрунтування стратегій розвитку підприємницьких структур.

Підприємець має завжди співвідносити витрати на стратегічний аналіз з користю його результатів. І це має буди дійсно гнучкий процес. Наприклад, податкова політика виступає зовнішнім фактором впливу як на національне бізнес-середовище, так і на перспективу залучення іноземного капіталу. Обрана її модель є одним з ключових факторів впливу на національний імідж в цілому, та бізнесу зокрема. Особливостями сучасного періоду є ситуаційні зміни, спричинені пандемією коронавірусу. Вони різняться від країни до країни, але все ж таки є певні спільні риси податкової підтримки населення та бізнесу в європейських країнах та Україні:

- передбачення відстрочки податкових платежів як для фізичних, так і для юридичних осіб без застосування штрафних санкцій;
- перенесення строків подачі податкової звітності;
- мораторій на проведення податкових перевірок на визначений строк;
- соціальні виплати суб'єктам підприємницької діяльності (у 2020 р. передбачені виплати для ФОП 1-2 груп платників єдиного податку, які мають дітей до 10 років при дотриманні певних умов);
- звільнення від сплати певних податків підприємств, що працюють або постраждали в період карантину (наприклад, ЄСВ) тощо.

Подібні заходи не тільки стосуються економічної безпеки, а й зміцнюють економічний імідж, не відлякуючи іноземних представників бізнесу чи інвесторів. І тут вже не про піар. Змінились і ролі бізнесу, і їх ціннісне відношення до того, що відбувається, і, звісно, маркетингові заходи, які впливають на результати, в тому числі податкові бази. Серед них: позитив в подачі інформації, дистанційне обслуговування та доставка, безготівковий розрахунок, зміна (доповнення) асортименту відповідно до потреб (продуктові та гігієнічні набори, виготовлення захисних аксесуарів /одягу, детальний огляд товару через сайт, консультивання, налагодження сайтів та програмного забезпечення для дистанційної роботи, знижки на певні категорії товарів, безкоштовна доставка поштою, просто зняття стресу шопінгом та ін. Так, дійсно, більшість з цих заходів спрямовані на збереження діяльності самих підприємств. Таку модель поведінки бізнесу можна спостерігати і в Україні, і в Європі. Але ж є і інша сторона медалі – підтримка економічного потенціалу, збереження робочих місць, товарне забезпечення потреб населення, що в цілому знижує рівень паніки, створює цінову конкуренцію, підтримує споживання, що, до речі, забезпечує надходження до бюджету непрямих податків.

Отже, зазначене дозволяє виділити наступні особливості стратегічного аналізу бізнесу в сучасних умовах: врахування характеру конфліктів в економічній сфері, необхідність розгляду висновків через призму концепції соціальної відповідальності; потреба в адаптації інструментарію стратегічного аналізу до сучасних умов, в тому числі в перегляді довірчих інтервалів у матричних методах; розширення сфер застосування експертних методів та

нелінійного моделювання; доцільність у комбінації різних методів аналізу та постійного перегляду їх складу з погляду застосовності в змінних умовах.

Список використаних джерел

1. Давискіба К.В. Податкова культура і проблеми її формування в сучасних умовах [Електронний ресурс]/ К.В. Давискіба, В.В. Карпова, О.В. Ревенко // Інфраструктура ринку. – 2018. - №19. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/19-2018>

2. Інполітова І.Я., Ревенко О.В. Соціальна відповідальність бізнесу: стратегічний та інвестиційний аспекти // Інфраструктура ринку. – 2020. – № 42. URL: [http:// market-infr.od.ua/ua/uk/42-2020](http://market-infr.od.ua/ua/uk/42-2020)

УДК 338.28

Ризабекова А.А., студентка

*Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

**ДИДЖИТАЛИЗАЦИЯ И ИННОВАЦИОННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ОТРАСЛИ
ТОРГОВЛИ**

Торговля – важный компонент экономического роста каждой страны. На сегодняшний день в секторе розничной торговли происходят значительные изменения, которые вызваны развитием инновационных технологий в данной сфере, обеспечивающие широкие возможности и устойчивость на рынке.

В Казахстане, за последнее время была сделана значительная работа по развитию цифровой экономики. Стимулирующим сегментом государства в вопросе данной деятельности является программа «Цифровой Казахстан», которая была основана на послании Первого Президента Республики Казахстан «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» от 31 января 2017 года [1].

Отрасль торговли также рассматривается в рамках программы, как: электронная торговля. Она подразумевает повышение ряда качественных изменений, например: повышение качества и эффективности доставки, за счет использования новых способов доставки, широкого использования клиентской аналитики, расширения ассортимента товаров и роста популярности мобильной коммерции. Отметим, что электронная торговля в РК стремительно развивается с 2015 года (табл. 1).

Таблица 1

Внутренний рынок электронной коммерции РК, 2015 – 2019 гг.

Показатели	2015	2016	2017	2018	2019	Отклонение	
						+/-	%
Объем розничной торговли через Интернет, млн.тенге	50 920	78 501	106 918	144 606	206 254	155 334	305
доля электронной торговли в общем объеме розничной торговли, %	0,8	1,0	1,2	1,4	1,8		
Объем оптовой торговли через Интернет, млн. тенге	65 656	67 741	87 249	114 857	108 603	42 947	65,4
доля электронной торговли в общем объеме оптовой торговли, %	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4		
Примечание: составлено автором на основе [2]							

По данным таблицы 1 видно, что электронная торговля ежегодно развивается. Доля розничной торговли в общем объеме розничной торговли в 2019 году составила 1,8%, а в 2015 году – 0,8%. Объем оптовой торговли через Интернет в 2019 году вырос на 42 947 млн. тенге по отношению к 2015 году.

Далее, в 2020 году пандемия COVID-19 привела к значительному росту электронной торговли, особенно высокая активность проявляется в период чрезвычайного положения и

карантина. Особенно высокий спрос в электронной торговле имели медикаменты, продукты питания и предметы домашнего использования.

По данным АО «Казпочта», объем рынка электронной торговли за I полугодие 2020 года составил 435 млрд тенге. Это составляет 9,4% от общего объема розничной торговли. До конца этого года ожидается 900 млрд тенге. [3]

Для полноценного увеличения темпов роста электронной торговли необходимо следующее:

- Оказание прямой поддержки и стимулирования начинающих и опытных предпринимателей на интернет платформах, чтобы отечественный товар реализовался не только на территории Казахстана, но и за его пределами.

- Поддержка казахстанских цифровых торговых площадок. Сегодня на рынке функционируют 13 платформ такие, как kaspi, chocofamily, technodom, mechta и другие, имеют порядка 20 категорий товаров и услуг. Так, например, сумма заказов национального лидера kaspi магазин за I полугодие 2020 года увеличилась почти в 2 раза по сравнению с аналогичным периодом прошлого года.

- В рамках новых норм Закона о защите прав потребителей Министерством предусмотрен запуск Единой платформы приема жалоб от потребителей. Она позволит потребителю восстанавливать свои права, а также расширять свои знания и улучшать культуру бизнеса в режиме онлайн.

- Совместно с Международным торговым центром (ИТС) реализуется масштабный 4-летний проект «Ready4Trade CentralAsia». Его цель – поддержка развития внутрирегиональной и международной торговли пяти стран Центральной Азии.

- В проекте Государственной программы развития торговли на 2021-2025 годы предусматривается ряд мер. Это: создание единой информационно-аналитической системы мониторинга и анализа развития торговли, совершенствование статистического учета, аналитических и маркетинговых исследований рынка электронной торговли, развитие и расширение электронных платформ, расширение сети фулфилмент центров, открытие e-commerce центров по обучению предпринимателей.

Электронная торговля Казахстана стремительно развивается, но пока уступает странам Западной Европы. Европа в целом является крупным рынком электронной торговли в мире. На 10 крупнейших рынков электронной коммерции приходится почти 85% всего европейского рынка. При этом лишь на Британию, Германию и Францию приходится более 60% всего рынка в Европе.

Вспышка COVID-19 оказалась катастрофической для розничной торговли абсолютно всех стран мира. Большинство магазинов, торгующие товарами в Западной Европе вынуждены были закрыться в условиях карантинных мер.

Так, по оценкам Insider Intelligence, общие розничные продажи в Европе упадут на 9,9% в этом году до 3,776 трлн долларов. Общий объем розничных продаж в Германии сократится на 8,2% в годовом исчислении в 2020 году с \$897,97 млрд до \$824,05 млрд. Строгие карантинные меры твердо способствовали подъему электронной торговли, население Германии начало чаще покупать товары в интернете, либо были вынуждены попробовать данную функцию впервые. Розничная электронная торговля в стране вырастет на 16,2% в этом году и составит \$92,33 млрд по сравнению с \$79,47 млрд в 2019 году. Мобильные продажи в 2020 году вырастут на 19,9% до \$38,32 млрд. В 2019 году рынок mCommerce Германии составил \$31,95 млрд.[4]

Электронная торговля – это такой сегмент, который будет развиваться практически всю жизнь. На сегодняшний день данный сегмент становится одним из популярных, в связи с его возможностями и мировой ситуацией. Доля электронная торговли растет ежегодно, а вместе с этим растет и положительный экономический эффект от ее использования.

Список использованных источников

1. <https://www.akorda.kz/upload/media/files/a0632264810b20c36ed2a4f55d095ad2.docx>
2. <https://stat.gov.kz/search>

3. <https://primeminister.kz/ru/news/obem-rynka-elektronnoy-torgovli-za-i-polugodie-2020-goda-sostavil-435-mlrd-tenge-2861921>

4. <https://e-pepper.ru/news/rynok-ecommerce-germanii-rezko-vyrastet-na-fone-padeniya-roznicnykh-prodazh.html>

УДК 338.28

Русакова Д.А., студентка
Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

В 2017 году Первый Президент РК Н.А. Назарбаев отметил, что «Цифровизация необходима для повышения конкурентоспособности предприятий и страны в целом, а также улучшения качества жизни населения» [1]. На данном этапе развития в актуальности данной тематики уже никто не сомневается. Особенно в ходе с последними мировыми событиями, связанными с пандемией коронавируса COVID-19, информационно-коммуникационные технологии внедрились в нашу жизнь еще более ускоренными темпами.

Фраза «информационно-коммуникационные технологии» используется академическими исследователями с 1980-х годов [2]. Информационно-коммуникационные технологии – это использование технических средств для сбора, систематизации и распространения информации. А также переустройство, управление, манипулирование и передача такой информации. Все это обеспечивает легкость доступа к информации, более быстрое распространение информации и даже манипулирование такой информацией в соответствии с различными потребностями [3].

Проанализировав таблицу 1, можно сделать вывод о том, что число абонентов сотовой связи на 100 человек уменьшилось в период с 2014 по 2018 года на 13%. Это связано с новыми правилами регистрации абонентов. Число абонентов фиксированного Интернета на 100 человек увеличилось на 7%. Число абонентов фиксированного широкополосного Интернета на 100 человек увеличилось на 8%. Обеспеченность населения компьютерами на 100 человек уменьшилось на 17%. Количество пользователей Интернет в возрасте 6-74 лет на 100 человек увеличилось на 27%.

Таблица 1

Анализ показателей глобального индекса конкурентоспособности по фактору «Уровень технологического развития» Республики Казахстан

	2014	2015	2016	2017	2018	Абс.	Относ.
Число абонентов сотовой связи на 100 человек, единиц	165	150	143	148	143	-22	87
Число абонентов фиксированного Интернета на 100 человек, единиц	12	13	13	14	13	1	107
Число абонентов фиксированного широкополосного Интернета на 100 человек, единиц	12	13	13	14	13	1	108
Обеспеченность населения компьютерами на 100 человек, единиц	34	32	28	28	28	-6	83
Количество пользователей Интернет в возрасте 6-74 лет на 100 человек*, человек	64	73	77	79	81	17	127
количество пользователей Интернет в возрасте 16-74 лет на 100 человек, человек	68	77	80	82	83	15	122

Составлено автором на основании источника [4].

За период с 2015 по 2019 года число организаций, использующих сеть интернет, увеличилось на 62% в относительном выражении, что в абсолютном составляет 40 345 единиц. Это связано с необходимостью диджитализации и требованиями времени.

Таблица 2

Анализ количества организаций в РК, использующих сеть Интернет (с учетом организаций государственного управления), ед.

	2015	2016	2017	2018	2019	Абс.	Относ.
Количество организаций, использующих сеть Интернет (с учетом организаций гос. управления)	65 186	75 779	79 658	100 702	105 531	40 345	162
Составлено автором на основании источника [4].							

Таблица 3

Анализ объема услуг информационно-коммуникационных технологий в РК, млн. тенге

	2014	2015	2016	2017	2018	Абс.	Относ.
Объем услуг ИКТ	830 486,3	882 915,1	944 397,7	1 034 848,9	1 118 822,6	288 336,3	135
Составлено автором на основании источника [4].							

Проанализировав объем услуг информационно-коммуникационных технологий, отметим, что данный показатель увеличился всего лишь на 35% за период 2014-2018 года.

Исследуя данную тему стоит заметить, что основная необходимость повышения уровня цифровизации пришла как раз на 2019-2020 года. Потому что с приходом пандемии все отрасли экономики столкнулись с огромными сложностями, и положение вынудило всю работу перевести в режим online- работы. Это доказало, что сотрудники готовы и способны работать удаленно, что снижает некоторые затраты. Нетворкинг и коммуникации построены на видеоконференциях и звонках. Многие производства дали сбой, поэтому пришлось ускоренными темпами их автоматизировать. Конечно с одной стороны это глобальные потери, но с другой можно с уверенностью заявить, что реалии положительно повлияли на развитие информационно-коммуникационных технологий Республики Казахстан.

Список использованной литературы

1. Отчет по развитию отрасли информационно-коммуникационных технологий в Республике Казахстан. URL: <https://zerde.gov.kz/New%20Folder/ИКТ%20отрасль%20отчет/Отчет%202019.pdf>
2. Роджер Сильверстоун и др. Прослушивание длинного разговора: этнографический подход к изучению информационно-коммуникационных технологий в быту. *Культурология*. 5(2). С. 204-227, 1991.
3. Информационно-коммуникационные технологии. URL: <https://infoguidenigeria.com/role-information-communication-technology/>
4. Министерство национальной экономики Республики Казахстан. Комитет по статистике. URL: <https://stat.gov.kz/official/industry/29/statistic/8>

УДК 338.28

Сагнаев Д.С., студент
Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)

**ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ:
СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

Современное и будущее развитие человека, экономики и общества немислимы без инновационной деятельности. Теперь никого не нужно убеждать в систематическом

осуществлении инновационных процессов практически во всех отраслях экономики и социально-культурной сферы. Особо важную роль играют инновационные процессы в образовании, отрасли народного хозяйства, определяющей качество человеческого (интеллектуального) капитала, который в XXI веке стал основным фактором экономического роста и социального прогресса.

Сегодня в Казахстане система высшего образования имеет такую структуру:

- Бакалавриат. Базовое высшее обучение, после которого студент получает степень бакалавра.
- Магистратура. Обучение производится на основе бакалавриата. Продолжительность курса – 2 года. Студент получает диплом магистра.
- Докторантура – послевузовое образование. После окончания курса присваивается докторская степень.

После окончания бакалавриата студент получает глубокое знание профессии. Обучение в магистратуре имеет более узкое направление. В Казахстане в бакалавриате студенты могут обучаться по одной специальности, а продолжить занятия в магистратуре — по другой. В итоге, учащийся получает возможность освоить две специальности и снизить финансовые и временные затраты на получение второго высшего образования [1].

В ходе обучения студент проходит практику, как учебную, так и производственную. Это позволяет обучающемуся применить полученные знания на деле, а также подготовиться к будущей работе по своей специальности.

Измерим эффективность системы образования, сравнив объём финансирования образования с результатами международных рейтингов.

Таблица 1

Соотношение объема финансирования сферы образования и рейтинга ПРООН

Показатели	Франция	США	Малайзия	Китай	Россия	Казахстан
Доля госрасходов на образование от общего ВВП	5,5 %	5 %	4,8 %	4,2%	3,8 %	3,3 %
Сумма гос. средств на 1 студента, долл. США	55 732	49 156	13 224	12 714	11 955	8 819
Место в рейтинге развития образования ПРООН	24	8	80	108	34	39
Источник [2]						

Как видим, Казахстан при финансировании около 9 тысяч долларов на 1 студента не сильно отстает и даже опережает ряд стран.

В данный момент Республика Казахстан следует мировому тренду развития высшего образования. В настоящее время образовательные услуги предоставляются на трех языках: казахский, русский, английский. Также введено полиязычное образование, т.е предметы изучаются на двух языках сразу. В процессе обучения помимо профессорского состава также принимают участие докторанты и магистранты вуза, что привносит в традиционный образовательный процесс современный взгляд.

С технической стороны также произошли реформы. В данный момент ВУЗы оснащены обновленной материально-технической базой. Диджитализация образовательного процесса способствует лучшему восприятию информации современным студентом. Также проводятся научные конференции, конкурсы как внутривузовские, так и региональные, республиканские.

Казахстанцы имеют возможность получить высшее образование за рубежом. Абитуриенты могут обучаться на платной или бесплатной основе. Многие европейские вузы готовы принять студентов из Казахстана. В основном, учебные заведения не берут плату только за обучение, а содержание и проживание студент оплачивает самостоятельно. В некоторых вузах учащимся придется выплачивать небольшие взносы за каждый семестр. Исключением станут казахстанцы, которые получили гранты на образование или стали участниками стипендиальных программ. Бесплатное обучение в Европе казахстанцы могут получить в вузах Франции, Чехии, Германии, Греции, Польши, Норвегии. Каждый вуз

выдвигает ряд требований для абитуриентов, основным из которых является высокий уровень знаний соискателя. Также требуется сдать тест на знание языка. Конкурсные комиссии принимают такие сертификаты на знание языков (в зависимости от страны поступления): немецкий – OnDaF, TestDaF, DSH, DSD II; английский – GMAT или IELTS, TOEFL, GRE; китайский – HSKK, HSK. Для граждан Казахстана, которые претендуют на получение степени доктора или магистра за рубежом, правительство РК учредило международную стипендию «Болашак» [3].

В связи с ситуацией пандемии COVID-19 Казахстан буквально за несколько дней перевел учебные процессы в цифровую форму. Миллионы учащихся стали получать образование удалённо, а учителя отказались от лекционной формы обучения.

По мере постепенного перехода системы образования к онлайн-обучению начали проявляться недостатки отсутствия ИТ-стратегии в вузах. Раньше учебные заведения и преподаватели могли использовать любую понравившуюся им платформу – Google, MSFT Teams, Coursera, Blackboard, Moodle, Canvas. Результатом такой свободы выбора стало то, что после повального перехода на дистанционное образование провести централизацию и создать единую платформу оказалось крайне сложно.

Полноценное внедрение системы онлайн-образования требует совершенно новой модели ведения учебного процесса для вузов, с серьёзными изменениями в подходе к управлению финансами и кадрами, а также полной цифровизации административного блока.

Пандемия явилась своего рода катализатором для введения инноваций в процесс обучения, и в данный момент мы находимся в периоде перемен. В настоящий момент необходимо решить первостепенные проблемы с техническим оснащением студентов и преподавателей.

Подводя итог, хочется отметить, что Казахстан за последние годы показал существенный прогресс в системе высшего образования. Перенимая и внедряя зарубежный опыт в системе образования, мы достигли того, что наши выпускники являются конкурентоспособными на мировом рынке. Далее следуя сложившейся тенденции внедрения мировых инноваций в наш процесс обучения, Казахстан способен войти в топ лучших стран, но это пока только в перспективе. В данный момент мы находимся в процессе становления и развития.

Список использованной литературы

1. Закон РК «Об образовании». https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30118747
2. Высшее образование РК: реформировать нельзя оставить <https://bilimdinews.kz/?p=109279>
3. Иващенко Н. Высшее образование в Казахстане 2020. <https://www.nur.kz/1836616-vyssee-obrazovanie-v-kazahstane-2020.html>

УДК 330.341

Степаненко В.В., Кравченко А.А., студентки
Науковий керівник: Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В умовах сучасної ринкової економіки можливості впровадження інноваційної діяльності на підприємстві досить потужні. Основною рисою інноваційної діяльності є застосування нових навичок та знань і втілення їх, як повноцінний чинник виробництва.

На сьогоднішній день активність впровадження інноваційних технологій та процесів українськими підприємствами характеризується незбалансованістю технологічних та

економічних чинників та значно відстає від розвинених країн. В Україні інноваційні процеси так і не стали основним чинником зростання економіки, оскільки науково-технічний потенціал використовується неповною мірою. Після досліджень даної проблеми, українські науковці дійшли висновку, що зрушення в позитивному напрямку можуть відбутися після налагодження фінансування та контролю з боку держави.

Системне дослідження наукових праць дозволяє стверджувати, що політика фінансування інноваційної діяльності підприємств є складовою частиною державної інноваційної політики в провідних країнах світу, яка повинна забезпечувати вирішення таких основних завдань, як:

- створення необхідних передумов для швидкого та ефективного впровадження технічних новинок в усіх сферах господарства;
- збереження і розвиток науково-технічного потенціалу;
- створення необхідних умов для збереження та розвитку кадрового потенціалу в інноваційній сфері, недопущення еміграції висококваліфікованих наукових кадрів та ін.

Щоб втілити ці завдання – потрібно залучати різноманітні джерела фінансування, використовувати механізми їх акумулювання та вкладання в інноваційні проекти, а також налагодити систему контролю за ефективністю використання коштів.

Безсумнівно, фінансування інноваційної діяльності підприємства має відбуватися на таких засадах:

- забезпечення ефективності впровадження інновацій;
- диверсифікація джерел фінансування;
- обґрунтованість і законність способів акумуляції коштів;
- гнучка система фінансового забезпечення;
- фінансування інноваційного проекту на всіх етапах життєвого циклу.

Варто зазначити, що бюджетні ресурси досить обмежені. Таким чином, в умовах недостатнього фінансування з боку держави, виникає необхідність самофінансування та залучення зовнішніх джерел, саме тому інноваційно-інвестиційний розвиток характеризується високим ступенем ризику.

Останнім часом в економічно розвинених країнах світу конкурентними перевагами вважаються не скільки матеріальні ресурси, як нові знання й технології, які згідно з теорією конкуренції теж є ресурсами. А конкуренція відповідно не що інше, як динамічний процес виявлення нового знання, який супроводжується боротьбою за переваги, де фірми у процесі конкуренції вчаться кращим чином використовувати наявні рідкісні ресурси. При цьому конкурентоспроможність слід постійно поновлювати через активний інноваційний процес.

Таким чином, знання, інновації та технологічний прогрес є ключовими факторами внутрішнього розвитку, а створення та підтримання конкурентних переваг на основі інноваційної діяльності можливе лише в разі стабільності умов ведення бізнесу та наявності фінансових ресурсів, що можуть бути спрямовані на інноваційний розвиток.

Як свідчить зарубіжний досвід, іноземний капітал є носієм інновацій, технічного і технологічного оновлення виробництва. За ефективного використання іноземні інвестиції можуть стати вагомим чинником зростання виробництва, підвищення конкурентоспроможності та структурної перебудови економіки країни-реципієнта [1].

Економічний механізм формування інвестиційної привабливості полягає в забезпеченні через особливі важелі максимально можливого залучення й ефективного розподілу та управління іноземними інвестиційними ресурсами.

Такими важелями є:

1. Створення економічних передумов інвестиційно-інноваційної діяльності, зокрема: поліпшення відтворювальної структури капіталовкладень; підвищення питомої ваги витрат на технічне переозброєння і реконструкцію; зміна галузевої структури капіталовкладень; збільшення обсягів капітальних вкладень на будівництво комфортного житла; збалансованість інвестиційного циклу тощо.

2. Інформаційне забезпечення обслуговування іноземних інвестицій: забезпечення суб'єктів інвестиційної діяльності точною і вичерпною інформацією, пов'язаною з їх діяльністю на ринку інвестицій. Інформаційна система, котра функціонує сьогодні на українському ринку інвестицій, практично не відповідає основним вимогам: отримання повної інформації про нормативно-правові акти, що регламентують інвестиційну діяльність у країні. Таким інформаційним забезпеченням може бути науково обґрунтоване визначення пріоритетних напрямів інвестування.

3. Надання гарантій захисту іноземних інвестицій у разі зміни законодавства щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб означає, що іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації; компенсація і відшкодування збитків іноземним інвесторам полягає в тому, що інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду і моральну шкоду; гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних унаслідок здійснення іноземних інвестицій [2].

Іншими словами, ефективність механізму іноземного інвестування у інноваційну діяльність підприємств залежить від того, наскільки гармонійно вдається поєднати національні економічні інтереси з інтересами іноземних інвесторів.

Отже, інноваційна діяльність підприємств України потребує фінансового, інфраструктурного та інституціонального забезпечення. Така підтримка унеможливлена виключно з боку держави, тому необхідно залучати зовнішні джерела. На даному етапі загальний обсяг іноземних інвестицій досить нерівномірний, що вказує на непривабливий інвестиційний клімат в країні. Для того, щоб виправити цю ситуацію необхідно здійснювати активну державну підтримку, стимулювати інновації через створення сприятливого інвестиційного клімату, надання кредитів, встановлення пільгового оподаткування, націлювати національну економіку на інноваційний розвиток.

Список використаних джерел

1. Лукашенко О.В. *Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2019/paper/view/7745>

2. Олієвська М.Г. *Основні джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств регіону*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpnudps_2011_1_35.pdf.

УДК 336.64

Сыроковаш Н.А., старший преподаватель; Клинцова В.Ф., старший преподаватель
УО «Белорусский государственный аграрный технический университет»
(г. Минск, Республика Беларусь)

ИННОВАЦИОННОЕ НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Осуществление инвестиционно-инновационной деятельности является важнейшим условием решения практически всех стратегических и значительной части тактических заданий развитию. В Республике Беларусь многие крупные компании сталкиваются с проблемой недостаточной модернизации оборудования. Одна из основных причин нежелания заниматься инновациями связана с общим низким уровнем конкуренции на рынке.

Причины снижения объемов промышленного производства Республики Беларусь следующие:

– высокий износ основных производственных средств и морально устаревшая инфраструктура, что не позволяет применять современные технологии и выпускать продукцию с высоким удельным весом добавленной стоимости;

– недостаточная обеспеченность предприятий собственными оборотными средствами;

– низкая производительность труда (по добавленной стоимости), что делает отечественную промышленную продукцию недостаточно конкурентоспособной на мировом рынке;

– неэффективная отраслевая и технологическая структура промышленного комплекса.

Основополагающей задачей белорусской экономики является поиск путей повышения ее конкурентоспособности в стратегической перспективе. Участие белорусских организаций реального сектора экономики в мировой конкуренции возможно в случае одновременного соблюдения двух условий [1]: внедрения инноваций; привлечения инвестиций.

Современное состояние инвестиционно-инновационной деятельности белорусских промышленных организаций во многом не отвечает ожиданиям, связанным с формированием экономики инновационного типа, обеспечением динамичного устойчивого роста, повышением конкурентоспособности промышленной продукции и уровнем благосостояния населения. Восприимчивость субъектов хозяйствования к инновациям всех типов – технологическим, организационным, маркетинговым – остается низкой [2]. Необходимо строить модель инновационно-инвестиционного развития промышленной организации, осуществляющей стратегическое финансовое планирование.

Сращивание инновационного и инвестиционного направлений развития промышленных организаций позволит сформировать многомерный системный подход к разработке стратегии развития организаций с учетом изменяющихся условий внешней среды, а, следовательно, и повысить конкурентоспособность промышленности Республики Беларусь.

Список использованных источников

1. *Промышленность Республики Беларусь: стат. сб. / М-во статистики и анализа Респ. Беларусь. – Минск, 2016. – 249 с.*

2. *Рудковская, О. Проблемы инновационного и инвестиционного развития промышленных организаций Республики Беларусь/ О. Рудковская// Банкаўскі веснік. – 2017. – № 2 (631). – С. 53–58.*

УДК 330.341

Устенко О.С., студентка

Науковий керівник: Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ

Посилення системних глобалізаційних процесів на регіональному, національному та світовому рівнях, що розгортається на тлі радикальних інноваційних перетворень у всіх галузях економіки і суспільного життя, зміни технологічних укладів, переходу до постіндустріального суспільства, супроводжується загостренням міжнародної конкуренції та формування нових моделей бізнесу.

В узагальненому трактуванні бізнес-модель – це метод стійкого ведення бізнесу. Величезну роль у побудові сучасних моделей бізнесу відіграють інновації. Сучасна бізнес-модель є такою конструкцією, що трансформує інноваційні технології в економічні вигоди для підприємства та високу споживчу цінність для клієнтів

У сучасному ринковому середовищі, характерними рисами якого є швидкі зміни і гіперконкуренція, перед кожним підприємством постає складне завдання формування

прибуткової та стійкої моделі ведення бізнесу. В динамічних умовах зовнішнього ринку поточна бізнес-модель фірми постійно є об'єктом атак з боку нових бізнес-моделей конкурентів. Тому все більш очевидним стає факт, що тривалість життєвого циклу бізнес-моделі скорочується. Підприємство повинно безперервно контролювати стратегічні точки змін у галузі та оновлювати свою бізнес-модель для забезпечення стійкого та ефективного розвитку.

Як показує досвід функціонування зарубіжних та деяких вітчизняних компаній, стабільне зростання та успіх у бізнесі залежать від уміння створювати і безперервно удосконалювати власну бізнес-модель. Підприємствам необхідно застосовувати венчурну ринкову технологію ведення бізнесу, що в літературі прийнято називати концепцією «інтелектуального лідерства». Таким чином, сучасна бізнес-модель є такою конструкцією, що трансформує інноваційні технології в економічні вигоди для підприємства та високу споживчу цінність для клієнтів [1].

Що стосується інноваційного підприємства, то у бізнес-інноваціях вирішальну роль на практиці відіграють не наукові відкриття, а підприємницька ідея, виявлення нової ринкової потреби й оптимальне поєднання способів її задоволення з ефективним попитом на основі нестандартних форматів, методів створення й постачання споживчої вартості цільовій аудиторії клієнтів. Дослідження успішних практик менеджменту показують, що в Україні все більша кількість підприємств прагне до застосування процесного підходу в управлінні й особливо – до мобільності бізнес-процесів. На думку менеджерів, застосування саме процесного підходу дозволяє скоротити кількість рівнів управління; надати виконавцям повноваження, достатні для виконання роботи; підвищити якість продукції, що випускається, скоротити час виконання роботи; досягти високого рівня автоматизації окремих бізнес-процесів і роботи всього підприємства завдяки застосуванню інформаційних технологій; мати можливість кількісної оцінки результативності бізнес-процесів [2, 3].

Для менеджменту підприємств, що приймають рішення про необхідність активізації своєї інноваційної діяльності, особливе значення має релевантний вибір формату бізнес-моделі й системне обґрунтування усіх її компонентів (ключових видів бізнесу, постачальників, сегментів споживачів, структури витрат, джерел доходів та ін.). Зазначене обумовлено наявністю високих ризиків початкових стадій комерціалізації нововведень. Емпіричні дослідження показують, що до основних проблем, які впливають на процеси управління інноваційним розвитком підприємства, можна віднести наступні: обмеженість фінансування інноваційної діяльності, відсутність у підприємств сучасної бази для впровадження розробок через зношування або відсутність необхідного устаткування, старіння кадрів; відсутність кадрів, здатних ефективно управляти інноваційним процесом; нечітка державна політика в сфері інновацій. Очевидно, що інноваційна діяльність повинна сприйматися як інструмент підвищення ефективності функціонування підприємства. В умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства бізнес-модель повинна бути спрямована на управління ланцюжком створення інноваційної вартості.

В практичній діяльності менеджмент кожної організації повинен вибрати ту або іншу бізнес-модель побудови інноваційного процесу залежно від обсягу інвестицій і результатів аналізу відповідності можливостей підприємства потребам ринку в передбачувані до випуску продуктових інноваціях. Зокрема, основним досягненням інноваційно активного підприємства у сфері інформаційно-комунікаційних технологій може бути створення унікальної комбінації програмного забезпечення, самого пристрою й комплексу пов'язаних з ними послуг, що забезпечить зручний, недорогий й легкий для масового споживача спосіб легально отримувати у цифровому форматі інформацію з Інтернету. Дослідження показують, що для умов України найбільш результативним для впровадження вбачається інтеграційний тип бізнес-моделі, що забезпечить впевненість в результативному управлінні інноваційним розвитком і комерціалізацією ідей; можливість контролю над витратами й строками впровадження інвестиційних проектів; фінансову стійкість підприємства; використання проектного підходу в управлінні інноваціями [4, 5].

Відзначимо, що інноваційна бізнес-модель компанії може привести до змін структури галузі, галузевих правил і стандартів ведення бізнесу, проте спочатку сама бізнес-модель формується в рамках галузевої бізнес-системи, або ланцюжка створення доданої вартості. Стратегія компанії спрямована на встановлення загальних орієнтирів і напрямів розвитку компанії при забезпеченні гнучкості у визначенні маршрутів руху до поставленим цілям. Іншими словами, в сучасному динамічному світі стратегія компанії – це не плановий документ, а дії компанії [6].

Отже, досвід менеджменту успішних компаній показує, що еволюція розвитку підприємств ґрунтується на логічному системному підході до розвитку бізнес-систем, враховуючи закономірності розвитку бізнес-моделей, аналізуючи ефективність бізнес-моделей власного підприємства й розуміючи стратегію конкурентів, що дозволяє на практиці впроваджувати нові бізнес-моделі й ефективно управляти ними. В умовах України, посилення нестабільності й мінливості економічного середовища вимагає посилення значимості інноваційних бізнес-моделей як одного з найбільш потужних механізмів управління інноваційним розвитком. Отже, перемогти в глобальній конкуренції можуть тільки підприємства, які розробляють стратегію бізнес-інновацій та освоюють практику відновлення бізнес-моделей з урахуванням мінливих ринкових потреб і технологій, що швидко розвиваються.

Список використаних джерел

1. Ганущак-Єфіменко Л. М. Бізнес-модель управління інноваційно активними підприємствами на ринку. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 7 (109). С. 81–93.
2. Ільченко Н. Б. Моделювання бізнес-процесів підприємства оптової торгівлі. *Наук. вісн. Херсон. держ. Ун-ту*. 2015. № 10. С. 88–91.
3. Сардак С.Е. Управління розвитком бізнесу в умовах глобалізації економіки. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. №2 (7). С. 154–159.
4. Alexander Osterwalder. *Business Model. Generation A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers*. John Wiley and Sons, Ltd, 2018. 288 p.
5. Afuah A. *Business Models: A Strategic Management Approach*. 2016. 415 p.
6. Ілляшенко С.М. *Інноваційний менеджмент : підручник*. Суми, 2016. 334 с.

УДК 338.24

Харченко Ю.А., к.т.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

НАПРЯМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ

Цифрова трансформація бізнесу – це перетворення в бізнесі з використанням інформаційних та комп'ютерних технологій. Одним з напрямів може бути перехід з офлайн у онлайн. Бізнес може отримати такі переваги: швидкість старту, невисока вартість відкриття інтернет-крамниці, підвищення довіри покупців, можливість збирання додаткової інформації тощо. Разом з цим з'являються й певні виклики: залучення цільового трафіку потребує коштів і часу, потрібно постійно підтримувати зв'язок з клієнтами, певні проблеми з оплатою та доставкою відправлень та ін. Існує прямий взаємозв'язок між готовністю бізнесу до інновацій, клієнтським досвідом і лояльністю клієнтів. Діджиталізація підвищує лояльність за допомогою покращення клієнтського досвіду, підвищення якості продукту та оптимізації цін.

Нові технології поліпшують сервіс для клієнтів за рахунок таких інструментів: цілодобова підтримка з допомогою чат-ботів та голосових помічників; відправлення індивідуальних пропозицій з врахування вподобань клієнтів; підвищення прозорості в інформативних особистих кабінетах; демонстрація продуктів з допомогою віртуальної

реальності. Як підсумок, клієнти швидко звикають до високих стандартів обслуговування. Впровадження в виробництво розумних сенсорів та Інтернету речей надає можливість оперативного корегувати процес виготовлення. Це підвищує якість продукції й рівень задоволеності клієнтів. Автоматизація знижує собівартість продукції. Також завдяки аналітиці великих даних можна корегувати ціну залежно від можливостей споживачів і ситуації на ринку. Ціна не є вирішальним фактором лояльності, але 10% клієнтів переходять до інших компаній із-за високої вартості. Таким чином, автоматизація бізнес-процесів у відділі продажів компанії суттєво впливає на лояльність покупців.

Впровадження CRM-системи підвищує ефективність продажів. Але спочатку бізнесу потрібно впорядкувати й оцифрувати усі процеси: уніфікувати базу клієнтів; опрацювати воронку продажів; підключити IP-телефонію; синхронізувати канали комунікації та ін. Потім навчити співробітників компанії працювати з новим ПЗ (програмним забезпеченням). Ця система дає користь, але максимальний ефект досягається за рахунок інтеграції з іншими бізнес-процесами, наприклад ERP.

В логістиці загальним трендом й глобальним майбутнім індустрії є цифрова трансформація ланцюга постачання. Діджиталізація допомагає бізнесу впоратися із сучасними викликами. Але самий технологічний софт сам себе не впровадить. Також не варто очікувати від пілотного проекту кратного зростання прибутку. Впровадження інновацій це спільна праця компанії й провайдера, яка включає в себе аналіз та трансформацію бізнес процесів, інтеграцію й налаштування систем, навчання працівників, аналітику тощо. Вдало підібраний менеджер проекту – це половина успіху. Він повинен не тільки відмінно знати усі внутрішні бізнес-процеси, IT-систему, мати гарні комунікативні навички, але й бути дуже наполегливим протягом багатьох місяців. Кожен співробітник повинен розуміти навіщо він бере участь в цифровій трансформації бізнесу і які переваги він отримає. Бажано рухатися короткими ітераціями й розуміти, які результати потрібно отримати на кожному кроці. В Україні є компанії, які вдало застосовують сучасні технології для бізнесу. Наприклад, Приватбанк, Нова пошта, Rozetka та ін.

Діджиталізація є трудомістким процесом, який потребує від компанії значних ресурсів і мотивації. Є вже приклади реалізованих кейсів на практиці. Сьогодні потрібно формувати й впроваджувати стратегію необхідних технологічних змін. Отже, цифрова трансформація бізнесу – це майбутнє для українського бізнесу.

УДК 658.009.14

Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики;

Калайда В.О., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ІМІДЖЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогодні, потенційні конкурентні позиції сільськогосподарських підприємств мають тісний зв'язок із іміджевою політикою підприємства. Саме імідж впливає на взаємовідносини, з потенційними й фактичними покупцями, формує конкурентоспроможність, фінансові результати діяльності, ділову активність тощо.

Особливістю іміджу підприємств є те, що він існує незалежно від зусиль самого підприємства та потребує постійної оцінки та корегування. Окрім того, імідж підприємств є певною мірою стабільним, оскільки потрібен тривалий час і тривалі зусилля, щоб змінити уявлення людей, тому кожен елемент структури іміджу має бути інформаційно заповнений самим підприємством. У результаті чого кожне підприємство має свій образ у свідомості інших учасників ринку, незалежно від усвідомлення процесу [1].

Імідж сільськогосподарських підприємств складається з певних компонентів, таких як: оцінка іміджу товару; імідж споживача; соціальний імідж підприємства; внутрішній імідж підприємства; імідж керівництва; імідж персоналу; візуальний імідж підприємства і тому подібне. Всі ці компоненти перебувають у взаємозв'язку та взаємозалежності.

Одним з прикладів підприємств, які формують позитивний імідж, є ТОВ «Веприк Плюс», яке займається розведенням великої рогатої худоби та іншою сільськогосподарською діяльністю.

Здебільшого свій імідж підприємство формує через соціально відповідальний підхід, тобто займається охороною навколишнього середовища, розбудовою інфраструктури села, покращення рівня медичного обслуговування. ТОВ «Веприк Плюс» має усі необхідні компоненти позитивного іміджу:

- зовнішній вигляд підприємства і стиль роботи його керівництва;
- облаштування робочих місць і режим роботи;
- зовнішній вигляд, стиль поведінки і діяльності персоналу;
- чесність і порядність у взаємозв'язках із партнерами;
- висока культура обслуговування споживачів;
- соціальна відповідальність.

Підприємство здійснює цікаві проекти для дітей, наприклад, «День маленького фермера», де діти знайомляться з тваринами та процесами фермерської діяльності; допомагає місцевій лікарні з обладнанням, особливо сьогодні під час пандемії. Отже, ТОВ «Веприк Плюс» являє собою підприємство з досить непоганою іміджевою діяльністю.

Беручи до уваги вищезазначене, можемо сказати, що імідж є досить складним елементом розвитку із взаємопов'язаними різнорідними чинниками, виступає інструментом спілкування через певний позитивний образ, сприяє досягненню стратегічних цілей організації, що характеризує її діяльність на перспективу. Сільськогосподарському підприємству для формування іміджу потрібно відповідати конкретним вимогам, головним з яких є те, що він має бути позитивним. Підприємство має бути надійним, відрізнитися від конкурентів та відповідати вимогам споживача.

Список використаних джерел

1. Козакевич А.С., Никончук В.М. Імідж як передумова стратегічного розвитку підприємств / А.С. Козакевич, В.М. Никончук // Освіта, менеджмент і бізнес: світовий вимір. Економічна освіта, соціально-економічні процеси в суспільстві. – 2011. – №2. – С. 64-67.

УДК 658

Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики;

Тюріна К.О., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЛЬ МОТИВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Однією з сучасних засобів, що застосовуються в управлінні персоналом на підприємстві, є мотиваційний менеджмент. В першу чергу, мотиваційний менеджмент – це процес, що заснований на мотивації робітників і який розглядає її в якості основного елемента ефективного використання трудових ресурсів в межах організації. Проте практичне застосування мотиваційного менеджменту на підприємстві не завжди реалізується в повній мірі.

Як система управління персоналом, мотиваційний менеджмент направлений в першу чергу на мотивації робітників, як засобі максимізації ефективності використання кадрових ресурсів, що має підприємство. При цьому подібний підхід до організації праці не є в повній

мірі менеджментом організації, оскільки стосується вузьких питань, пов'язаних з роботою з підлеглими.

Мотиваційний менеджмент має на меті здійснення наступних дій:

визначення ролі кожного з робітників підприємства;

розробка ефективних засобів мотивації, які б ураховували індивідуальні і колективні потреби і можливості;

розвиток мотиваційної політики та відстеження змін в процесі її реалізації [1, с. 11].

З точки зору відповідальності, мотиваційний менеджмент може реалізовуватися як керівником підприємства або окремо його структурним підрозділом, так й звичайними робітниками або ж окремими фахівцями в цьому питанні. Також можливе залучення сторонніх фахівців по механізму аутсорсингу. Управління персоналом має на меті максимально ефективно використання трудового потенціалу підприємства для досягнення поставлених цілей. Однак робітники мають власні цілі, які не завжди співпадають з завданнями, що стоять перед підприємством. Саме тому основним елементом системи управління персоналом повинно бути формування у працівників мотивації по досягненню цілей компанії (це можливо розглядати як мінімізацію протиріч між цілями робітника і цілями підприємства). Це означає, що управління персоналом здійснюється через управління мотивацією працівників, яка в свою чергу є складовою мотиваційного менеджменту [2, с. 28-29]. При недостатньому рівні мотивації інші інструменти управління персоналом не принесуть відчутного ефекту. Іншими словами необхідно частково відмовитися від технократичного та економічного підходів управління персоналом на користь орієнтованого на людину підходу, що заснований на гуманізацію праці, в рамках якого робітник визнається, по-перше, особистістю, що має право на повагу до себе і такою, що має особисті цілі, досягненню яких повинно сприяти підприємство, і, по-друге, рівноправним учасником господарської діяльності, партнером фірми по досягненню індивідуальних та спільних цілей [3, с. 63].

Мотиваційний менеджмент засновується на справедливості, об'єктивності та особистому прикладі керівника. При цьому одним з найважливіших понять менеджменту виступає мотивація персоналу. Головний важіль яким керівництво може впливати на поліпшення результатів робітників і всієї компанії – це потреба підлеглих у повазі. Працівникам необхідно щоб їх оцінювали. Чим більше людина отримує визнання, тим більше у неї з'являється енергії для подальшої праці.

При цьому потрібно розуміти, що потреба у визнанні буде на першому місці тільки тоді, коли у працівника буде прийнятна заробітна платня і він не буде боятися бути звільненим, тобто будуть задоволені дві інші потреби – в матеріальному добробуті та безпеці.

Таким чином, мотиваційний менеджмент на підприємстві можна визначити як комплекс організаційно-управлінських заходів та елементів мотиваційного впливу, за допомогою яких можливо забезпечити раціональне відтворення, розподіл і застосування фінансових ресурсів, кадрового потенціалу і, як наслідок, досягти поставлених перед підприємством цілей. Слід зазначити, що система мотиваційного менеджменту на підприємствах різних видів економічної діяльності носить суттєві відмінності через різну продуктивність праці, інтенсивність, змінність, нормованість праці, безпеку на виробничому місці, систему комунікування, що потребує дослідження методики його оцінки.

Список використаних джерел

- 1. Борулько Н. М. Сучасний стан та перспективи розвитку санаторно-курортного комплексу України. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. 2014. № 8. С. 10-15.*
- 2. Синицька О. І. Мотиваційні механізми управління персоналом: структура, важелі, напрями ефективізації: монографія. Вінниця: Розвиток, 2005. 135 с.*
- 3. Ткаченко А. М. Методи оцінки ефективності мотивації в управлінні персоналом. Прометей. 2014. № 2(44). С. 188-191.*

Христенко О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики;
Шевченко Б. В., магістрантка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових умовах для досягнення, утримання та розширення своїх конкурентних позицій на ринку підприємства повинні мобільно й адекватно реагувати на зміни, внутрішнього та зовнішнього середовища та запроваджувати певні заходи щодо покращення свого фінансового стану та потенціалу. У зв'язку з цим необхідно збільшувати обсяги виробництва, раціонально використовувати трудові, виробничі, матеріальні та інші ресурси та, враховуючи нові суспільні потреби та найважливіші їхні чинники, а отже намагатися забезпечувати ефективне управління розвитком підприємства в цілому.

Як вид діяльності, управління розвитком підприємства являє собою сукупність процедур, що утворюють загальну схему управління цим процесом. Ця сукупність складається з певних функцій управління, кожна з яких розпадається на окремі види роботи (етапи), що пов'язані з багатогранною діяльністю підприємства і виконуються у належній черговості.

Як система, управління розвитком підприємства складається з двох ланок або підсистем: керуючої підсистеми (суб'єкта управління) і керованої підсистеми (об'єкта управління), зв'язок суб'єкта управління з об'єктами відбувається за допомогою руху інформації. Цей рух інформації являє собою сам процес управління, тобто процес розроблення і здійснення керуючої дії суб'єкта управління на об'єкт управління. Механізм керуючого впливу включає збір, обробку і передавання необхідної інформації та прийняття відповідних рішень.

Слід відмітити, що високий рівень мінливості та невизначеності зовнішнього середовища ускладнюють процес управління розвитком підприємства. Особливо актуальним це є для умов України, що супроводжуються політико-економічною кризою, постійними змінами в середовищі функціонування підприємств тощо. У таких умовах прийняття ефективних управлінських рішень та загалом процес управління розвитком підприємства значно ускладнюється. Знизити рівень невизначеності та підвищити ефективність управлінських рішень можна лише завдяки високому рівні інформаційного забезпечення [1].

Наявність достовірної та своєчасно інформації значно полегшує процес управління розвитком підприємства. Водночас забезпечити високий рівень інформаційного забезпечення можливо лише завдяки наявності в підприємства сучасних інформаційних технологій та систем, що забезпечують швидке отримання, обробку та аналіз інформації. Це можна домогтися шляхом впровадження у сферу інформаційного забезпечення підприємства інновацій.

Таким чином, процес управління розвитком підприємства потребує постійного засвоєння та оброблення інформації, необхідного для підтримання його стабільності та формування нових конкурентних переваг. Достовірна інформація про стан підприємства та його взаємозв'язки із зовнішнім середовищем забезпечує збереження його цілісності та сприяє ефективному функціонуванню. Непоінформованість породжує суб'єктивізм, необґрунтовані рішення та дії, несумісні з ефективним процесом управління розвитком підприємства.

Список використаних джерел

1. Христенко О.В. Управління інноваціями в сфері інформаційного забезпечення підприємства / О.В. Христенко, Р.В. Кравченко // *Економіка та суспільство [Електронний ресурс]*. – 2018. – № 19. – С. 672-679.

Шамшидин Ш., студентка
*Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В рамках развития современного мира инновационно-инвестиционное формирование экономики относится к числу главных государственных приоритетов внутренней политики многих развитых стран мира. Исследование моделей национальных инновационных систем разных государств позволяет выделить их движущие силы, особенности и эффективность с позиции влияния на экономическое формирование страны. Различия в функциях элементов, принципах и механизмах взаимодействия внутри инновационных систем обусловлены различными целями их развития, а также имеющимися комбинациями исторически сложившихся или созданных конкурентных преимуществ.

Приоритетным направлением развития национальной экономики в современных условиях является внедрение инноваций в производство. Создание и успешное применение различных нововведений позволяет снизить совокупные расходы на производство, существенно изменить качество и объемы производства и потребления, резко повысить производительность труда и выпускать конкурентоспособную продукцию.

Республика Казахстан вышла на путь инновационно-инвестиционного развития экономики. Для результативности такого развития государственная научно-техническая и инновационно-инвестиционная политика применяет большое количество существующих прямых и косвенных методов. Главнейшим условием эффективности действия государственной научно-технической политики является концентрация научного потенциала, хозяйственных ресурсов на приоритетных направлениях развития науки и техники. В процессе перехода казахстанской экономики на инновационно-инвестиционный путь развития правительством принимаются нормативно-правовые акты, важнейшим предназначением которых является развитие процессов увеличения инновационной активности экономических субъектов.

Существует три типа государственных программ, обеспечивающих инновационно-инвестиционное развитие национальной экономики:

- программы, направленные на коммерциализацию результатов;
- государственные технологические и научно-исследовательские программы;
- национальные кластерные программы.

Значительными финансовыми инструментами побуждения инновационно-инвестиционной активности предприятий, широко применяющихся в ведущих странах Европейского союза, являются налоговые инструменты. Льготы по налогу, направленные на прибыль предприятий, являются одними из наиболее распространенных в странах с высокоразвитой экономикой. К широко известным льготам относятся: специальные правила в амортизации оборудования и зданий, которые используются при НИОКР; налоговый инновационный кредит; возможность получения сумм заявленной льготы из бюджета при убыточности предприятия; налогообложения расходов на НИОКР по сниженной ставке налога.

К долгосрочным целям при инновационно-инвестиционном пути развития государства можно отнести ускорение экономического развития, а также внедрение инноваций и создание новых рабочих мест.

К краткосрочным целям можно отнести:

- упрощение доступа предприятий малого и среднего бизнеса к финансированию;
- устранение нехватки акционерского капитала для предприятий малого и среднего бизнеса;
- развитие инноваций и повешение конкурентоспособности страны не только применением мероприятий, поощряющих разработку и рост инновационных предприятий, но

и методом предоставления финансовой поддержки на ранних стадиях формирования предприятий.

Таким образом, можно выделить определенные общие факторы, обуславливающие успешность в обеспечении развития инновационной системы страны:

- четко сформулированная в государственных программах и последовательная в своем исполнении инновационная политика;

- выявление и поддержка не только потенциально инновационно-инвестиционно активных предприятий, а также частных лиц для предоставления им различных видов государственного обеспечения;

- рассмотрение имеющегося инновационного потенциала страны, как фундамента для построения эффективной инновационной экономики;

- поддержка коммерциализации инноваций как ведущего курса преобразования НИОКР в инновационный продукт;

- налаживание партнерских отношений между государством, научно исследовательским и образовательным, и частным секторами;

- непрерывная проверка передовых технологий и технологических устремлений, направленная на выявление отраслей, для которых обеспечение их развития или содействие на национальном уровне необходимы;

- создание и внедрение эффективного и прозрачного законодательства в области интеллектуальной собственности.

Вышеприведенный экономический опыт европейских государств по обеспечению инновационно-инвестиционного развития национальной экономики полезен для казахстанской экономики. Однако, использовать зарубежный опыт необходимо с учетом всех современных институциональных особенностей развития отечественной экономики и исторических предпосылок в сфере осуществления научно-технического развития.

Список использованной литературы

1. Мурашко Н.И. *Принципы инновационной политики.* – М.: Инфра, 2013. – 122 с.
2. Могильный С. *Формирование и развитие инновационной инфраструктуры в Республике Казахстан. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук: 08.00.05 – Алматы, 2004.- 160с.*
3. Каргажанов З.К. *Национальная экономическая система. Учебник для вузов.- А.: Ғылым, 2013. – 266 с.*

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

УДК 338

Гришко В.В., д.е.н., професор; Тюріна К.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ПОБУДОВІ СТРАТЕГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Професія менеджера передбачає оволодіння не тільки знаннями з управління людьми, процесами та системами, але й отримання повної бази знань з економіки, оподаткування, фінансів, статистики тощо. Підготовка висококваліфікованого спеціаліста з менеджменту має на меті формування тих компетентностей та умінь, що дозволять менеджеру успішно конкурувати на ринку праці, а також забезпечувати ефективну роботу підприємства.

Менеджер має вміти впроваджувати у свою діяльність концепцію long-life learning, що передбачає постійне підвищення кваліфікації не тільки самим керівним персоналом, але й працівниками підприємства. Не залежно в якій галузі діє підприємство чи організація менеджери мають швидко приймати рішення, адаптуватись до змін у середовищі, забезпечувати розробку та впровадження інновацій, особливо це актуальним стає при розробленні стратегії діяльності підприємства. Для цього менеджеру необхідно постійно проводити економічний аналіз стану підприємства, робити прогноз на майбутній період. Звичайно, що при побудові стратегії діяльності підприємства можливо використовувати різні методи для оцінки його стану, але найкраще орієнтуватись не на використання одного конкретного методу економічної оцінки діяльності підприємства, а застосовувати їх у сукупності.

Загалом під економічним аналізом розуміють спосіб пізнання економічних явищ через визначення їх структури, змісту та взаємозв'язків між ними. Метод економічного аналізу реалізується саме через сукупність технічних прийомів, способів і правил обробки інформації та зумовлюється метою, завданнями, вимогами, змістом дослідження, що висуваються менеджментом підприємства.

Його основними особливостями є:

- ✓ системний підхід до вивчення об'єктів аналізу;
- ✓ необхідність постійних порівнянь, дослідження причинно-наслідкових взаємозв'язків та внутрішніх протиріч;
- ✓ встановлення тісного зв'язку та забезпечення виміру впливу факторів на результати діяльності.

Невід'ємним елементом методу економічного аналізу є звичайно ж науковий інструментарій – сукупність загальнонаукових та специфічних способів і прийомів дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

На сьогодні з розвитком науки і техніки, діджиталізації усіх процесів у суспільстві, методи економічного аналізу можна використовувати через спеціальне програмне забезпечення. Найбільш часто застосовані методи у практиці є групування, табличний метод, графічний метод, балансовий метод, кореляційно-регресійний, дисперсійний, опитування, експертних оцінок, прогнозування, дерево рішень тощо. Ці методи застосовуються на підприємствах за рахунок їх простоти та невеликих затрат часу, є досить ефективними та дають змогу використати програмне забезпечення підприємства (Microsoft) без додаткових витрат на купівлю додатків, аналітичних програм тощо. Вони дозволяють менеджменту підприємства унаочнити результат та представити його у вигляді аналітичної записки з конкретними рекомендаціями кожному структурному відділу чи службі підприємства.

Отже, при побудові ефективної стратегії діяльності менеджменту підприємства слід проводити ґрунтовний економічний аналіз, що дасть змогу визначити стан розвитку підприємства та точно спрогнозувати (змоделювати) його діяльність у довгостроковій перспективі.

УДК 330.341.1+330.341.4/338.45

Жуков С.А., д.е.н., с.н.с., доцент

*Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)*

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ВАЖЛИВІСТЬ І НЕМИНУЧІСТЬ АДАПТИВНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Практична економіка розвинутих країн світу доводить, що їх успіх залежить від широкого та комплексного впровадження інновацій у всіх сферах господарювання. Результатами такого інноваційного розвитку економіки неодмінно буде підвищення ефективності суспільного виробництва, створення конкурентної продукції, і як наслідок – конкурентоспроможність країни на світовому ринку, що забезпечить її зростання. Такий сценарій є прикладом для України та вимагає формування й удосконалення інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Безперечно, зазначені процеси повинні ґрунтуватися на домінуванні інноваційної парадигми розвитку сучасних підприємств, що потребує для багатьох із них кардинальної трансформації принципів побудови нових систем менеджменту. Для прикладу наведемо вже сформовану, але постійно адаптуючу й удосконалюючу модель інноваційного розвитку економіки Європейського Союзу, яка передбачає масштабне введення у господарський набір таких продуктів інтелектуальної праці, як знання, технології, науково-технічні розробки та засобів для їх найскорішої комерціалізації з метою досягнення максимально позитивного соціально-економічного ефекту.

В Україні протягом останньої чверті століття відбувається намагання структурно трансформувати національну економіку відповідно до сучасних вимог постіндустріального суспільства на основі економічного розвитку інноваційного типу. Основні програмні елементи та заходи зі структурної перебудови вітчизняної економіки передбачені у державних програмах стратегічного розвитку на різні періоди [1, с. 44], однак, господарство України залишається бути неадапованим до вимог постіндустріального суспільства.

Незважаючи на економічний потенціал України, та її прагнення стати в ряди країн постіндустріального суспільства, визначальна роль у розвитку сучасної цивілізації та прогресу людства залишається належить промислового виробництва. Як провідна галузь економіки, промисловість являється фундаментом науково-технічної трансформації, економічного зростання та соціального прогресу суспільства.

Позитивна динаміка і зростання промисловості провідних країн Європи та світу свідчить про важливість обраного шляху Україною, метою якого є забезпечення необхідних структурних перетворень і стабільного довгострокового зростання національної економіки на основі інноваційної моделі розвитку як у промисловості, так і в інших галузях і сферах народного господарства.

Отже, Україна поки ще належить до промислових країн світу, а промисловість складає значну частку ВВП країни. Враховуючи прагнення та мету досягнення Україною рівня технологічно розвинутих країн, і наближення якості життя населення до європейських і світових стандартів, саме промисловість повинна зайняти провідне місце в забезпеченні стратегічних пріоритетів держави. При цьому, інноваційна модель повинна стати ядром реформування систем і впровадження механізмів управління інноваційним розвитком, передусім промислових підприємств, що забезпечить зростання у найближчій перспективі.

Список використаних джерел

1. *Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки» / Авт. кол. А.С. Гальчинський, В.М. Гець та ін. Нац. ін.-т страт. дослід., Ін-т екон. Прогнозування НАН України, Мін-во економіки та з питань європ. інтегр. України. Київ: ІВЦ Держкомстату України. 2004. 416 с.*

УДК 338.312

Шиян Д.В., д.е.н., професор; Гончарова К.І., аспірант
Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця
(Харків, Україна)

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРИ ВИРОБНИЦТВІ СОНЯШНИКУ

В останні роки сільське господарство України досягло певних успіхів в своєму розвитку. В першу чергу слід відмітити позитивні тенденції в збільшенні виробництва продукції рослинництва. Валова продукція галуззі рослинництва у постійних цінах 2010 року в сільськогосподарських підприємствах у 2018 році збільшилась порівняно з 1999 року у 2,81 рази. За цей же період виробництво зернових та зернобобових культур збільшилось з 24,5 млн.т до 73,4 млн.т у 2019 році, а їх урожайність з 19,7 ц/га до 49,9 ц/га. Подібні тенденції є свідченням суттєвих інвестицій не тільки капіталу, а і інноваційних технологій та методів організації виробництва..

Саме слово “інновація” походить від латинського “інноваре” (“відновлення”, “оновлення”). Англійське слово та поняття “innovation” відповідає нашому “введення нового” чи “введення новацій”. Тобто практичне використання новації з моменту її виробництва та розповсюдження у якості нових продуктів або послуг є нововведенням (інновацією). [1].

В економічній літературі немає єдиного визначення інновації. Засновник інноваційної теорії, Йозеф Шумпетер запропонував концепцію інновацій, де він розглядав інновацію в динаміці, як інноваційний процес, а саме: «виготовлення нового продукту, а не «новий» продукт – упровадження нового методу, а не «новий метод»; освоєння нового ринку; отримання нового джерела сировини» [2].

Що стосуються індикаторів інноваційності виробничого процесу в сільському господарстві то [3] пропонується виділяти наступні:

1. Технологічні, пов'язані з оптимізацією використання матеріальних оборотних засобів.
2. Технічні, пов'язані з використанням необоротних активів.
3. Мотиваційні, пов'язані з розвитком системи матеріального стимулювання працівників підприємства.
4. Управлінські та маркетингові, впровадження яких супроводжується змінами в накладних витратах, що включаються в собівартість реалізованої продукції.

З нашої точки зору рівень інноваційності виробництва окремих сільськогосподарських культур може характеризуватись наступними показниками:

1. Урожайність культури ц/га.
2. Рівень витрат на 1 ц/грн насіння, оплата праці, амортизації.

Підставами для подібного висновку стали результати проведеного дослідження на прикладі сільськогосподарських підприємств Харківської області за даними 2019 року. Досліджувався взаємозв'язок рівню урожайності соняшнику та рівня витрат на 1 ц продукції по окремим статтям. Ознакою інноваційної, з нашої точки зору є саме падіння величини витрат в розрахунку на одиницю виробленої продукції водночас з зростання рівня урожайності. Результати групування 500 підприємств які займались виробництвом соняшнику наведені в таблиці.

В даному випадку ми маємо чітку тенденцію до падіння рівня витрат на 1 ц соняшнику по обраним статтям. Особливо чітко дана тенденція відмічається по статті витрат «Оплата

праці». Це є доказом підвищення ефективності використані персоналу підприємства та рівня продуктивності праці.

Таблиця

Вплив рівня урожайності на ефективність окремих статей витрат у сільськогосподарських підприємствах Харківської області у 2019 році

Урожайність, ц/га	Витрати на 1 ц по статтям			Коефіцієнт інноваційності
	вартість насіння	оплата праці	амортизація необоротних активів	
до 15	125,0	35,2	34,8	0,605
15,1-20	86,2	34,7	56,7	0,731
20,1-25	76,0	25,9	52,4	0,874
25,1-30	69,8	31,6	52,3	0,954
30,1-35	66,0	26,3	46,1	1,101
35,1-40	64,6	34,3	57,2	1,118
40,1-45	61,6	25,6	40,1	1,318
більш 45	53,7	13,3	32,6	1,640
По області	69,3	28,4	49,6	

Джерело: статистична звітність сільськогосподарських підприємств

З метою математичної констатації даних залежностей було запропоновано визначення коефіцієнту інноваційності, який враховує урожайність соняшнику з питомою вагою 0,5 а з іншого боку рівень витрат по наведеним статтям з сукупної питомою вагою також 0,5. При цьому всі показники переводились в співставний розмір шляхом їх порівняння з середньою величиною по сукупності. Зростання коефіцієнта інноваційності повинна свідчити про підвищення ефективності діяльності підприємства, за рахунок в першу чергу технологічних та організаційних факторів. В даному випадку ми маємо саме таку тенденцію.

Список використаних джерел

1. Хомік В.В. Теоретичні дослідження інноваційної активності регіону / В.В. Хомік [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2010_7_5/26.pdf.

2. Шумпетер Й. Теория экономического развития [Текст] / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1992. – 231 с.

Смулка О. І. Відображення інноваційних процесів у витратах сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2018. № 17. С. 71–76.

UDC 338

Chaikina A., PhD in Economics, Associate Professor

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

SELF-MANAGEMENT AS A MECHANISM OF MANAGER ADAPTATION TO THE ENVIRONMENT CHALLENGES

Managers activity is always changeable, needs a lot of skills and knowledges about all business processes at the enterprise. That is why working day of a manager could be more that 12 hours, consist of many tasks, meetings not only with partners, consultants, consumers but with his personnel. And we need to remember that manager as a leader take all risks and responsibility about results of enterprise activity on himself. So, a lot of managers argue that they don't have much time, their work is really stressful, and they ask themselves: why in a day only 24 hours but not 48 or even more.

Such kind of activity influence on their health, productivity and family life. And in conditions of COVID-19 then every enterprise is in a difficult situation, management must not only quickly adapt to new conditions, but also to think of a new development strategy, explain it to their subordinates and form clearly defined tasks. This requires from managers creativity, stress resistance, a strategic vision of innovative development of your own company.

But when a person finds himself in a situation unknown to him, level of internal crisis can lead to negative consequences. All risks and threats that affect business activities are unified and of the same type. Every enterprise has proven algorithms for counteracting them, and if these algorithms do not exist, in a crisis situation manager can use experience of partners or even competitors to overcome them. In order to properly use their time, determine development priorities for enterprise, correctly perceive this challenge as an opportunity for innovative development and entry into new markets, manager should apply self-management. Self-management is designed to help manager rationally use their resources: not only time, but also physical, mental, intellectual in order to enjoy work, reduce stress and ensure their own self-development.

Accordingly, first of all, manager needs to determine for themselves methods and principles of self-management that will help him to form his own working hours. At the same time we must not forget about planning as a great tool not only in management but in self-management too. After all, planning can be applied not only in relation to the enterprise (developing strategic plans, forming tactical and operational plans for departments, etc.), but also for their own activities. When planning manager workday, he or she should keep in mind priorities, “closed time” and time for rest. Identify daytime obstacles that can disrupt work process.

After building a plan for the day with the definition of priorities, it is possible to calculate timing for tasks. Planning will allow to look more broadly at the decision-making process, to reconcile desired and realistic. Self-management as a philosophy of proper use of resources also helps to increase the level of creativity, because in addition to working hours, a person must develop, have a hobby, time to communicate with friends, relatives and more. Inspiration comes just when you do not expect it, when a person is in a positive state.

Our Ukrainian managers do not understand the importance of applying different methods and techniques of self-management, because they involve self-discipline and a constant process of search and improvement. Of course, this can be learned, but we must understand that it takes time to work out methods, select the necessary for yourself, set priorities. It is a continuous process of self-development and self-improvement, which is becoming more and more popular in the world. We all learn new things throughout life, but taking into account managers, they must not only learn new things, but also follow innovative changes, adapt to new requirements, be constantly looking for new business ideas that will ensure their high competitiveness in the market.

Therefore, domestic managers and entrepreneurs should pay attention to the implementation of self-management in their lives, which will improve job satisfaction, increase their creativity, reduce stress, and quickly adapt to new risks and threats in their own life and in business.

УДК 338.28

Бурмаганов А.К., студент

*Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

ЕВРОПЕЙСКАЯ МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТА

В эпоху глобализации бизнеса и экономики, для того чтобы не потерять свою конкурентоспособность на рынке, каждой компании важно регулярно вносить изменения и развиваться, изучая не только современные инновационные технологии производства и маркетинга, но и более эффективные методы управления организацией. Так же с течением времени в той или иной стране появляются собственные, различные стандарты и традиции

систем по управлению кадрами. И в наше время особенно интересно узнать, как управляют персоналом в зарубежных, развитых странах.

Социологи всего мира по многочисленным наблюдениям выделили три основных модели подхода к менеджменту персонала, которые повсеместно используются по всему миру: европейская, американская и японская. И мы считаем, что лучшим решением для наших стран будет симбиоз зарубежных подходов.

Европейская модель менеджмента начала свое активное развитие в 40 годах XX века. В то время в странах Европы менеджерам предприятий приходилось принимать важнейшие решения, которые были нацелены на реализацию стратегических и военных задач. После ее окончания, во время основания и развития Европейского союза понятие «Евро модель менеджмента» начала использоваться достаточно широко. Европейская модель менеджмента применялась и состояла из следующих государств:

1. Германия,
2. Италия и Великобритания,
3. Испания и Франция,
4. Финляндия и Швеция и др.

На специфику управленческих решений больше всего влияния оказывает культура народа. По данным Г.Хофстеде, культурная разность стран и народов Европы проявляется в значительном разбросе значений индексов.

Таблица 1

	Дистанция власти	Индивидуализм-коллективизм	Мужественность-женственность	Отношение к неопределённости
Германия	36	58	55	66
Италия	51	75	71	74
Великобритания	33	88	55	34
Испания	56	50	41	85
Франция	67	70	44	85
Финляндия	32	62	27	58
Швеция	30	70	6	28
Примечание: составлено автором на основе [1]				

Разнообразие деловых культур проявляется в национальных стилях управления. Интеграция только двух параметров Г.Хофстеде — дистанции власти и избегания неопределенности — позволяет выделить четыре модели организационной культуры, а именно:

- «деревенский рынок» — низкая дистанция власти и низкая степень избегания неопределенности;
- «смазанная машина» — низкая дистанция власти и высокая степень избегания неопределенности;
- «семья» — высокая дистанция власти и низкая степень избегания неопределенности;
- «пирамида людей» — высокая дистанция власти и высокая степень избегания неопределенности[2].

Менеджмент в Европе состоит из множества различных национальных моделей, при этом основную роль в эволюции модели берет на себя Великобритания.

Британская модель знаменита своим быстрым и плавным переходом от специализации ручного труда к автоматизации. Этот переход стал первой ступенью повышения квалификации специалистов, развития и обильное внедрение инноваций и изобретений в промышленное производство.

Европейская модель менеджмента:

- *Индивидуальное принятие управленческих решений*
- *Разделение ответственности между менеджерами и рабочими*

- *Формалізована*, наукообґрунтована структура управління
- *Оплата труда* по індивідуальним досягненням
- *Підготовка* узкоспеціалізованих спеціалістів

Головною відмінністю європейської моделі менеджменту є, в певному сенсі, баланс інтересів держави, підприємств, профспілок і інших суспільних організацій. Крім того, європейська модель відома своїм високим рівнем зарплати та продуктивності праці. Але на відміну від американської моделі в ній вище рівень соціального забезпечення населення, а від японської – прозора конкурентна середовище. І, нарешті, їй притаманна ефективна система управління в масштабі всього суспільства, а не тільки на окремих підприємствах.

Список використаної літератури

1. Володько В.Ф. *Міжнародний менеджмент*. М.: Амалфея, 2009. 424 с.
2. Льюїс Р.Д. *Делові культури в міжнародному бізнесі*. М.: Дело, 2007. 440 с.

УДК 339.727.22

Буряк А.А., к.е.н.; Лобода К.В., студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В умовах міжнародної економічної інтеграції туристична діяльність відіграє одну з ключових ролей у світовій економіці і є одним із найбільш динамічних видів бізнесу у світі. Виходячи з позицій урахування гео економічних чинників, туристична сфера посідає провідні позиції: за даними UNCTAD на неї припадає близько 10% виробленого у світі валового продукту, близько 30% світової торгівлі послугами, 7% загального обсягу світових інвестицій, 11% світових споживчих витрат, а також кожне 10-те робоче місце. Інтеграція України у глобальний фінансовий простір вимагає якісно нового підходу до залучення іноземних інвестицій, які є ключовою ознакою здатності туристичних підприємств до модернізаційних перетворень за рахунок запровадження та практичного застосування прогресивних технологій, інноваційних методів управління й організації туристичної діяльності.

Проведені власні дослідження та аналіз міжнародного досвіду дозволили сформулювати систему заходів, спрямованих на активізацію іноземного інвестування туристичної сфери структурованих за такими напрямками:

– підтримка дипломатичних відносин з країнами-донорами іноземних інвестицій відповідно до загально визнаних норм і принципів міжнародного права, а також забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань, що впливають із міжнародних економічних договорів за принципом «*pacta sunt servanda*» з метою забезпечення гарантування прав іноземних інвесторів, які працюють у туристичній сфері;

– активна підготовка й укладання нових двосторонніх угод про співробітництво та взаємне заохочення і захист іноземних інвестицій, зокрема з такими країнами ЄС (їх повітами, провінціями) як Ірландія, Люксембург, Мальта, Румунія, Словаччина; з країнами-кандидатами на вступ до ЄС, зокрема Туреччиною, Ісландією, Сербією та Чорногорією, що є доволі важливо й актуально в контексті створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі з ЄС, а також із Китаєм, Нідерландами, Японією, Канадою, Люксембургом та іншими країнами;

– підвищення рівня професійної компетентності власників туристичних агентств, туристичних операторів у сфері інвестиційної діяльності відповідно до міжнародних стандартів, зокрема шляхом розроблення і впровадження цільових навчальних курсів, створення системи дистанційного навчання та організації стажування за кордоном, а також

запровадження персональних зобов'язань та відповідальності за якісний супровід інвестиційних проектів у туризмі;

– адресне послаблення тимчасових валютних обмежень для іноземних інвесторів, які здійснюють свою діяльність у туристичній сфері. Зокрема, це стосується вимоги щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України 75% надходжень в іноземній валюті відповідно до Постанови НБУ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 22.09.2014 р. № 591, що змушує іноземного інвестора продавати кошти, які є надходженнями від експортних операцій, а потім їх купувати з метою забезпечення подальшої поточної операційної діяльності;

– співпраця місцевої влади із засобами масової інформації та регіональними інформаційними агентствами, а також активна участь у найпоширеніших міжнародних B2B онлайн-платформах (go4worldbusiness.com, kompass.com та ін.), бізнес-порталах та ділових соціальних медіа (LinkedIn, Xing та ін.) з метою створення сприятливого інвестиційного іміджу туристичної сфери;

Реалізація вищезгаданих завдань і заходів у туристичній сфері дасть змогу підвищити рівень інвестиційної активності туристичних підприємств, створити нові робочі місця, підвищити доходи населення, розширити і зміцнити двосторонні міжнародні економічні зв'язки, налагодити існуючі та створити нові ділові контакти з потенційними іноземними інвесторами, а також покращити рівень обізнаності міжнародної бізнес-спільноти стосовно інвестиційного потенціалу туристичної сфери України.

УДК 339.56.055

Бутенко Д.С., к.е.н., доцент

*Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Сьогодні для розвитку вітчизняного підприємництва актуальною є проблема пошуку нових ринків збуту продукції. Рішенням цієї проблеми стають ринки Європи. Бо вони не лише забезпечують попит на товари та послуги, а й мотивують вітчизняних виробників підвищувати конкурентоздатність продукції за рахунок дотримання європейських стандартів якості та впровадження інновацій. Також, це сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності та міжнародної торгівлі про що свідчать дані [1-5].

Слід відзначити, що категорія «міжнародна торгівля» ширше за категорію «зовнішньоекономічна діяльність», а саме можна стверджувати, що останнє входить до нього. Так, згідно Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» під нею розуміють діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами. [3].

А міжнародну торгівлю визначають, як це сукупність зовнішньої торгівлі різних країн світу. [2] Міжнародна торгівля є однією з форм міжнародних економічних відносин. Вона займає провідне місце в системі всесвітніх економічних відносин, а саме 80%. Міжнародний торговий обмін є одночасно і передумовою, і наслідком міжнародного поділу праці, виступає важливим фактором формування і функціонування світового господарства. [5].

Еволюцію міжнародної торгівлі умовно можна поділити на п'ять етапів, які представлено на рис. 1.

Рис. 1. Еволюція розвитку міжнародної торгівлі (складено за даними [1])

Далі доцільно розглянути сучасний стан міжнародної торгівлі в Світі в цілому та в Україні зокрема. Так, в рис. 2 представлено динаміку обсягів міжнародної торгівлі за період 2014-2019рр.

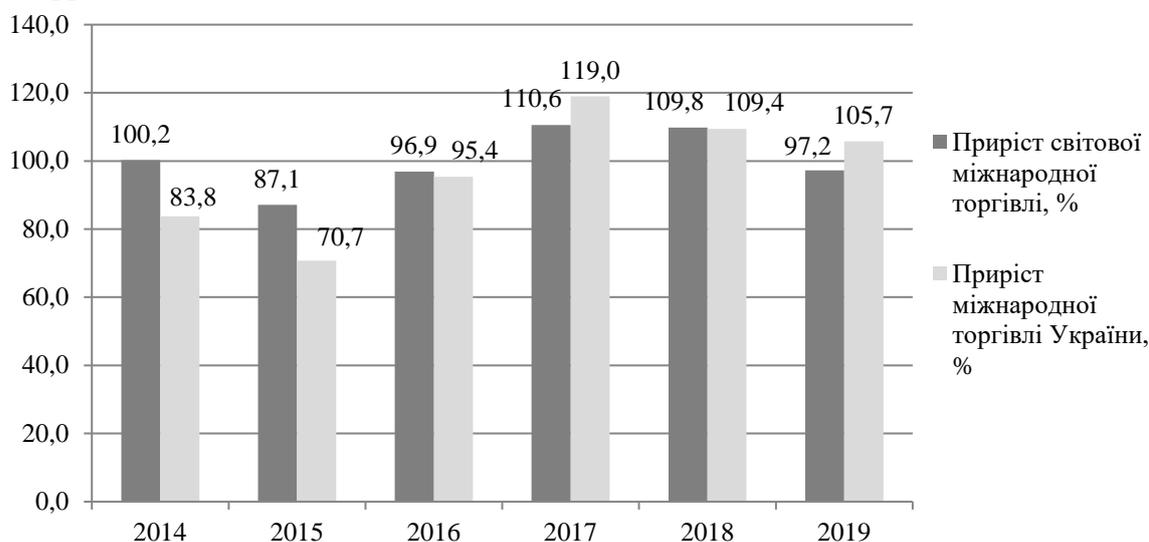

Рис. 2. Динаміка обсягів міжнародної торгівлі [4]

Так, згідно рис. 2 в Україні у період 2014-2016 років знижувався обсяг міжнародної торгівлі, проте обсяг світової міжнародної торгівлі у 2015-2016 роках також має тенденцію до зниження. А починаючи з 2017 року спостерігається постійний приріст обсягів міжнародної торгівлі, у 2019 році ситуація в Україні краща ніж в світі, бо має позитивний приріст, що безумовно говорить про розвиток міжнародних економічних відносин. Проте статистичні дані [4] свідчать, що з 2013 по 2019 роки обсягів міжнародної торгівлі України знизився на 14272 млн. дол.

На сучасному етапі спостерігаються певні тенденції розвитку міжнародної торгівлі, а саме [6] : зміни структури виробництва та споживання, використання та впровадження

технологічних інновацій, поширення глобалізації і торговельної політики. Всі ці чинники мають певний вплив на міжнародну торгівлю, як позитивний, так і негативний, а саме: лібералізація торговельних відносин між країнами, нарощування експортно-імпорتنих стосунків, активізація процесів глобального виробництва в рамках однієї мережі постачання та випадки всесвітніх економічних криз.

Список використаних джерел

1. *Міжнародна торговельна діяльність: підручник / В.В. Рокоча та ін. – К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2018. – 698 с.*
2. *Осацька Ю.Є. Міжнародна торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку / Ю.Є. Осацька, О.М. Зінченко // Молодий вчений. – 2016. – №12. – С. 814-817*
3. *Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>*
4. *Офіційний сайт СОТ. – Режим доступу : <https://data.wto.org>*
5. *Пахуча Е.В. Місце і розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин / Е.В. Пахуча // Економіка і суспільство. – 2017. – №13. – С. 118-123*
6. *Структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т.О. Осташко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. ресурс. – К., 2019. – 350 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/mg/310.pdf>*

UDC 338

Wendy van der Vegt, student; Chaikina A., PhD in Economics, Associate Professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

DIGITAL ENTREPRENEURSHIP: WILL ENTREPRENEURSHIP BE FULLY DIGITAL IN THE FUTURE?

Digital entrepreneurship is a term that describes how entrepreneurship will change, as business and society continue to be transformed by digital technology.

This form of entrepreneurship highlights changes in entrepreneurial practice, theory, and education; namely that it happens digitally, through the internet and on electronic devices that are connected to the internet. It also includes everything that is new and different about entrepreneurship in a digital world. On a more practical level, digital entrepreneurship opens up new possibilities for anyone thinking of becoming an entrepreneur.

Some opportunities are more technical, but many others are within reach for anyone who learns the basic skills of digital entrepreneurship. These basic skills include finding new customers online, prototyping new business ideas, and improving business ideas based on data. This also lowers the bar of entry to start-ups and makes entrepreneurship more accessible to beginners with a low starting capital.

The digital world doesn't just lower the barriers for starting something new, but offers a variety of pathways to success. It's just a different world educationally from case studies, simulations, and business plans.

The exact definition of digital entrepreneurship is still being debated, partly because it's early days, and partly because it's a moving target. As digital technology evolves, what is new about digital entrepreneurship will change over time. Which raises the question: "will most or all entrepreneurial ventures be 'digital'?"

A main advantage digital entrepreneurship offers, is that if one has a skill and knowledge of the digital sphere, they can really turn anything into a business and make money that way (in case we are talking about solo-small business owners).

To be a fully digital entrepreneur, also means that one is completely location-independent, as long as there is access to the internet and other digital/technical equipment needed to keep the business running.

However we must not forget about big companies and enterprises that once had their roots in mostly the physical sphere, that now have taken a huge turn, only to become fully digital.

A great example of this, would be Netflix, which started out as a platform where people could order movies that they would like to watch on DVD/Blue ray, and it would be delivered to their doorstep. At the current moment Netflix has become a very international streaming platform, even offering its own creations and series, in multiple languages. The way we consume our media has vastly changed: less and less people pay for cable-TV and people barely buy physical CD's or copies of the media they enjoy. due to the popularity of streaming platforms and online downloads.

It could be noted as the perfect example of how digital entrepreneurship is almost becoming the new norm. It is extremely difficult to come up with businesses or enterprises that do not have at least a small part of them online in some sort of way. In many countries even supermarkets now have an app for smartphones and/or a website where people can order their food or products right to their doorstep. A key factor for entrepreneurs in the 21st century, is to understand that people are online now, more than ever, and also busier more than ever before.

All of this combined really provides a perfect atmosphere for digital entrepreneurship. Due to the current situation regarding COVID-19, people are also encouraged to stay inside as much as possible and work from home if their situation allows them to do so.

This will most likely have a lasting effect, even after the pandemic and it's measures are over, making it all the more likely for the digital sphere to thrive and become the new "norm".

One of the major differences between digital and traditional entrepreneurship is the type of a product i.e. good or a service. If a new business offers digital products, then it is said to be mildly digital, and also experience some variations in customers' response to those goods.

Understanding how digital entrepreneurship works, can make many practitioners and business people to establish digital ventures. Another major difference between digital and traditional entrepreneurship is the workplace.

As soon as the products are digitalized, the physical space will be automatically reduced. It is assumed that virtual forms of digital ventures can offer products and services with a better cost as this process involves the usage of computer mediated –communication (CMC) within and between an organization and also some important external stakeholders (suppliers & customers). The importance for CMC in modern businesses is growing, making it essential in virtual ventures.

However, life is not a videogame in a world that is fully virtual. We will always want to eat real food and wear real clothes, and although a lot of processes will continue to be automated throughout the years as technology develops, the idea of physical stores ceasing to exist, seems unlikely. And as long as we as a society will need physical things, there will always be entrepreneurs involved in making these things, a process which will always involve some sort of non-digital effort.

Therefore, I think it's highly likely that more and more entrepreneurs will take their ventures online (or perhaps be even fully online), but there will always be offline aspects to entrepreneurship and business, which makes the notion of entrepreneurship ever becoming "fully digital" unlikely.

УДК 338

Вербова Д.В., магістрантка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Головною умовою сучасного розвитку підприємств усіх галузей народного господарства є їх інноваційна спрямованість. Конкурентоспроможність сучасних підприємств

перш за все визначається його інноваційним потенціалом. Особливо посилюється його значення в сучасних кризових умовах господарювання, які характеризуються девальвацією національної валюти, наростаючою інфляцією, відсутністю дієвої державної фінансової політики тощо. У таких умовах успішними та прибутковими є лише ті підприємства, які розвиваються на інноваційній основі. У значній мірі це стосується аграрних підприємств, які є більш вразливими впливу зовнішнього середовища, а їх діяльність є ризиковою та сезонною. До того ж велика частина вітчизняних аграрних підприємств мають застарілу матеріально-технічну базу, яка вимагає оновлення та впровадження сучасних агроінновацій.

Інноваційний розвиток є головною передумовою економічного процвітання суб'єкта господарювання. При цьому він важливий для підприємств усіх галузей народного господарства. Проте, особливою кастою підприємств в Україні, для яких інноваційний розвиток має першочергове значення, є аграрні виробники. Це обумовлено декількома причинами [1].

По-перше, Україна є аграрною державою, що визначається її родючими чорноземами та сприятливим кліматом для ведення сільського господарства;

По-друге, сільськогосподарська продукція займає левову частку в загальному обсягу експорту, тому розвиток аграрного сектору має значний вплив на економіку країни;

По-третє, від функціонування аграрних підприємств та їх розвитку залежить продовольча безпека цілої держави;

По-четверте, в світі та Україні постійно відбуваються різні катаклізми, непередбачувані зміни погодних умов, що негативно впливає на ведення сільського господарства. Тому для аграрних підприємств важливим є використання інноваційних сортів сільськогосподарських культур, які будуть засухоустійкими;

По-п'яте, показники діяльності аграрних підприємств у значній мірі залежать від технічної оснащеності. Зокрема, використання новітніх комбайнів дозволяє знизити майже до нуля відсоток втрати врожаю при його зборі. Новітні комбайни здатні збирати урожай кукурудзи, пшениці навіть з лежачого та пошкодженого градом стану.

Сучасні умови функціонування і розвитку підприємств характеризуються високим рівнем нестабільності, жорсткими умовами конкуренції і зростаючими завданнями щодо забезпечення їх динамічності, життєздатності. Це вимагає використання нових підходів до організації та ведення підприємницької діяльності. В останні роки в конкурентній боротьбі спостерігається тенденція зміщення акценту з рівня конкуренції за товари і послуги на конкуренцію моделей управління. Необхідно переосмислити чинники забезпечення прискореного економічного розвитку на мікро- і макrorівні на інноваційній основі, змінити масштаби і структуру виробничих процесів, значно підвищити конкурентоспроможність підприємств і впровадити прогресивні бізнес-моделі та управлінські інновації в їх діяльність. Тільки активний інноваційний розвиток здатний забезпечити виживання компаній на світових ринках.

Також, сучасні умови господарювання від підприємств, вимагають використання значно нових підходів до ведення бізнесу. Сучасною парадигмою успішного функціонування суб'єктів господарювання є цілеспрямований та активний інноваційний розвиток, який неможливий без інноваційного потенціалу. Під інноваційним потенціалом необхідно розуміти діяльність по проведенню науково-дослідних робіт, розробці нових продуктів, впровадженню новітніх технологій, розробки ноу-хау тощо. Тобто інноваційний потенціал охоплює будь-яку діяльність по створенню чогось нового, раніше не зведеного та не використовуваного, як в світі у цілому, так і в окремій галузі, країні чи суб'єкту господарювання. Без інноваційного потенціалу не можливо забезпечити стабільне функціонування та виживання сучасних компаній [2].

Таким чином, управління інноваційним розвитком аграрного підприємства є мистецтвом по ефективному впровадженню інновацій у діяльність організацій, втіленню креативних ідей, використанню прогресивних технологій тощо. Вважається, що управління інноваційним розвитком аграрного підприємства повинне здійснюватися у декілька етапів, а

саме: стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, визначення мети та цілей інноваційного розвитку підприємства, розробка альтернативних варіантів інноваційного розвитку підприємства для досягнення цільових цілей, встановлення зацікавлених осіб та обмежень оточуючого середовища, формування забезпечуючої підсистеми інноваційного розвитку підприємства, відбір найбільш перспективних інноваційних проектів, визначення вимірних показників ефективності інноваційних проектів, реалізація інноваційного проекту, аналіз, контроль та корегування за виконанням проекту, оцінка ефективності реалізації проекту. Слід пам'ятати, що управління інноваційним розвитком повинне бути циклічним, тобто за кожним реалізованим інноваційним проектом повинне розпочинатися пошук нових ідей. Лише за постійного інноваційного розвитку аграрне підприємство може впевнено прогресувати.

Список використаних джерел

- 1. Жмеренецький О. Інновації або смерть: як бізнесу вижити на тонучому кораблі «Україна». Економічна правда. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080/>. (дата звернення: 15.04.2020).*
- 2. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 250 с.*

УДК 330

Вертебна Д.А., Рохман В.В., студенти
Науковий керівник: Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ШЛЯХИ МОТИВАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У світовій практиці ведення бізнесу вже давно доведено, що реалізація етичних підходів підприємства по відношенню до суспільства в цілому й до своїх співробітників є критерієм високого рівня менеджменту, а компанії, на яких приділяється належна увага персоналу, створенню необхідних і комфортних умов для роботи, є надійними партнерами у бізнес-відносинах. Згідно з концепцією соціальної відповідальності підприємства його власник має ухвалювати рішення і здійснювати дії, які збільшують рівень добробуту і відповідатимуть інтересам як суспільства, так і самого підприємства [1].

Мотивація соціальної відповідальності власника, і як наслідок підприємства є результатом послідовності етапів: потреби – мотиви – цілі – соціально відповідальні дії. Глибинну мотивацію соціальної відповідальності власника підприємства як особи, можна навести у вигляді етапів (табл. 1): потреби власника – мотиви власника – цілі власника – соціально відповідальні дії [2].

Цілком очевидно, що впровадження заходів соціальної відповідальності на підприємстві, дозволить досягнути високих конкурентних позицій, формування позитивного іміджу, довірчих стосунків між працівниками та відданості підприємству. У свою чергу виконання принципів соціальної відповідальності дозволить власникам досягти кращого фінансового стану, стабільності, безпеки, а також розвитку підприємства. При чому, схвалення соціально-етичних принципів підприємства, дозволить власникам отримати ще і моральне задоволення. Дослідження практики соціальної відповідальності компаній країн із розвиненою економікою показують, що складові соціальної відповідальності (економічна, правова, етична та філантропічна) проявляються на різних рівнях. Соціально відповідальні підприємства отримують прибуток у вигляді збільшення вартості підприємства, підвищенні

ефективності праці персоналу, зростання кількості споживачів, зміцненні конкурентних переваг тощо.

Таблиця 1

Мотивація соціальної відповідальності з позиції власника

Складові соціальної відповідальності	Потреби	Мотиви	Цілі	Дії
Економічна відповідальність	Матеріальні потреби	Прагнення до стабільного позитивного фінансового стану. Прагнення до визнання підприємства, формування ділової репутації	Фінансовий стан, визнання підприємства, довіра суспільства	Ведення прозорої фінансової звітності, залучення інвестицій, стимулювання праці робітників.
Юридична відповідальність	Потреба в безпеці	Прагнення відчувати стабільність, упевненість, довіру, у зв'язку з законністю здійснюваної діяльності	Стабільність, упевненість, безпека, розвиток	Суворе дотримання законодавства
Етична відповідальність	Потреба в причетності. Потреба в пошані	Прагнення відповідати етичним принципам, прийнятим в суспільстві. Прагнення до схвалення етичних принципів в суспільстві. Прагнення до розширення норм етичної практики в рамках підприємства. Прагнення до вдосконалення особистої системи моральних цінностей	Схвалення соціально-етичних принципів підприємства, моральний розвиток, моральне задоволення	Запровадження Стратегії корпоративної соціальної відповідальності
Прийнята на себе відповідальність	Духовні потреби	Прагнення до духовного розвитку особи. Прагнення до соціального й етичного схвалення особи. Прагнення здійснити внесок у розвиток суспільства і вирішення соціальних проблем	Духовне задоволення, соціальне визнання, етичне схвалення	Закріплення за власником обов'язків та відповідальності за виконання заходів щодо корпоративної соціальної відповідальності.

Висвітлюючи соціальну діяльність публічно, підприємства одержують віддачу, шляхом формування позитивного інформаційного образу через ЗМІ [3].

Отже, українським підприємствам слід приділяти увагу впровадженню соціальної відповідальності та методам звітування про цей процес. Кожен підприємець має змогу обрати для себе той напрям соціальної відповідальності, що буде задовольняти якомога більше потреб. Це може бути допомога воїнам АТО, лікарням, школам чи дитячим садочкам, загалом громаді чи створення відповідної інфраструктури у місці свого розташування, реалізація екологічних ініціатив тощо. Головною умовою успішної реалізації соціальної відповідальності є правильне її сприйняття менеджментом і персоналом, а також постійне звітування перед громадою про результати.

Список використаних джерел

1. Телетов О.С. Створення довіри у стосунках між суб'єктами економічної діяльності. *Механізм регулювання економіки*. 2007. № 3. С. 122 – 127.
2. Ганслі Т.М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки: [монографія]. К.: Основи, 2006. 238 с.
3. Гльницький Я.В. Соціальна відповідальність партнерів у сфері зайнятості населення. Автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ, 2012. 19 с.

УДК 338

Гавриленко А.С., Сімокоп Б.М., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 (м. Полтава, Україна)

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Рівень конкурентоспроможності характеризує стан підприємства, що визначає перспективи його подальшого розвитку, можливість досягнення стратегічних цілей та завдань. Ефективність функціонування підприємства, зокрема його здатність відповідати вимогам ринку, адаптуватись до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, якість задоволення споживчого попиту є основними факторами, що визначають конкурентоспроможність підприємства на ринку.

За таких умов актуальним є дослідження підходів до оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства. Оцінюючи конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, можна вирішити низку завдань, серед яких: визначити рівень конкурентоспроможності у конкретний момент часу, простежити тенденції зміни конкурентоспроможності за досліджуваній період, виявити «вузькі» місця та резерви підвищення конкурентоспроможності підприємства. Сьогодні не існує однозначних підходів до визначення конкурентоспроможності підприємства та складу показників у межах відповідних методів її оцінювання.

Узагальнивши результати наукових досліджень із цього питання, можна систематизувати методики діагностики й оцінювання конкурентоспроможності підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація методів оцінювання конкурентоспроможності підприємства [1, 2, 3]

Ознака класифікації	Група методів	Методи
За способом оцінювання	Кількісні	Диференційований метод, інтегральний метод, метод різниць, метод балів
	Якісні	SWOT-аналіз, метод експертних оцінок, евристичні методи

За формою представлення результатів	Матричні	Матриця БКГ, матриця Мак Кінсі, матриця Shell/DPM, метод PIMS, матриця Ансоффа
	Індексні (аналітичні)	Інтегральні методи, метод конкурентних переваг, теорія ефективної конкуренції, конкурентоспроможність продукції
	Графічні	Радіальна діаграма, багатокутник конкурентоспроможності, метод профілів
За показниками і змінними, що використовують під час аналізу	Методи, що характеризують ринкові позиції	Модель БКГ, метод Мак Кінсі, модель Shell/DPM, метод PIMS, модель Портера
	Методи, що характеризують рівень менеджменту	Метод LOTS, метод експертної оцінки, ситуаційний аналіз, карти стратегічних груп, бенчмаркінг
	Методи, що характеризують фінансово-економічну діяльність	Методи фінансово-економічного аналізу, методи прогнозування фінансового стану
За ступенем охоплення аспектів функціонування підприємства	Спеціальні	Конкурентоспроможність продукції, матричні методи
	Комплексні	Індексні, інтегральні методи, метод балів
За рівнем ухвалення рішення	Стратегічні	Модель БКГ, метод Мак Кінсі, модель Shell/DPM тощо
	Тактичні	Інтегральні методи, аналіз конкурентних переваг, теорія ефективної конкуренції, конкурентоспроможність продукції

Важливий інтерес для суб'єктів господарювання мають аналітичні методи дослідження рівня конкурентоспроможності підприємства, які можна охарактеризувати як кількісні, комплексні, тактичні. Узагальнення найпоширеніших із них засвідчило використання типового переліку показників, що характеризують окремі аспекти діяльності підприємства.

До прикладу, в основі методу ефективної конкуренції лежить оцінка чотирьох групових показників конкурентоспроможності, що характеризують ефективність виробничої діяльності (управління виробничим процесом, економічність виробничих витрат, раціональність експлуатації основних засобів, досконалість технології виготовлення продукції, організація праці на підприємстві); фінансовий стан підприємства (коефіцієнти автономії, платоспроможності, абсолютної ліквідності, оборотності обігових коштів); ефективність управління збутом і просування товарів (рентабельність продажу, коефіцієнт затовареності продукцією, коефіцієнт ефективності реклами і засобів стимулювання збуту); конкурентоспроможність товару (якість та ціна товару) [1].

Отже, різноманітність методів ставить перед суб'єктом господарювання вибір оптимального методу оцінки конкурентоспроможності, який би не тільки об'єктивно показав реалістичний стан речей, але й дав змогу спланувати подальшу діяльність, обрати найбільш впливові фактори конкурентоспроможності, сформулювати правильну стратегію конкурентоспроможності, позбавлену суб'єктивізму. Крім того, підприємству варто підходити до оцінки конкурентоспроможності комплексно – застосовувати систему методів для більш повної оцінки конкурентоспроможності підприємства з урахуванням особливостей його господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2006. 384 с.
2. Левицька А. О. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства: вітчизняні та закордонні підходи до класифікації. Механізм регулювання економіки. 2013. № 4. С.155–163.
3. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика : моногр. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 570 с.

УДК 658:005.7

Гунченко М.В., к.е.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФУНКЦІЯ «ОРГАНІЗАЦІЯ» І ЇЇ СИСТЕМНИЙ ХАРАКТЕР В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Для ефективного функціонування будь-якої фірми потрібні, насамперед, досконалі внутрішні зв'язки. Саме використання однієї із функцій менеджменту, а саме «організація» і забезпечить об'єднання різних частин фірми в єдине ціле. Саме в цьому і полягає практична важливість та актуальність вибраної теми.

Основною ціллю у вивченні теми є з'ясування сутності функцій управління та їх взаємозв'язку; дослідження ролі функції «організації» в системі управління; вивчення типів організаційних структур управління.

Основні риси, характерні особливості та принципові висновки теорії організації найбільш повно розглядаються у підручнику Б. З. Мільнера. В процесі вивчення впливу ситуаційних факторів на формування організаційної структури варто звернути увагу на підручник Р. Дафта. Питання проектування робіт в організації детально розглядаються у підручнику О. С. Віханського та О. І. Наумова. Базові типи організаційних структур управління і питання управління організаційними змінами ґрунтовно розглядаються у підручнику Р. Дафта.

В процесі вивчення цієї теми важливо усвідомити сутність трьох ключових категорій: «організація», «організаційний процес (діяльність)», «організаційна структура». Вони тісно пов'язані між собою, але не є синонімами.

Перш чим розкрити сутність даних понять з'ясуємо значення слова «функція»: в перекладі з латинського *functio* - виконання, коло діяльності, призначення, обов'язок тощо. Функції менеджменту – це види цілеспрямованої діяльності щодо керованого об'єкта, зумовлені кооперацією і поділом праці серед управлінського персоналу.

Функції менеджменту вперше в теорії управління класифікував французький учений А. Файоль. Він виділив чотири основних функцій менеджменту: планування, організацію, мотивацію та контроль. Кожна із чотирьох функцій менеджменту є для організації життєво важливою, але планування забезпечує основу для інших функцій, і тому вважається головною серед них. Решта ж функцій орієнтовані на виконання оперативних, тактичних та стратегічних планів організації. Таким чином функція «організація» – процес поділу, групування та координації робіт, видів діяльності і ресурсів для досягнення поставлених цілей. Реалізація функції організації здійснюється у процесі організаційної діяльності.

У менеджменті в системному підході організація розглядається як множина взаємопов'язаних і певним чином упорядкованих компонентів, що забезпечує цілісність організації та її відносини із зовнішнім середовищем.

Поняття «організація» охоплює такі взаємопов'язані елементи: мета та завдання; групування завдань для визначення видів робіт; групування видів робіт у відповідних

підрозділах згідно з метою організації; делегування повноважень, розподіл відповідальності й визначення кількості рівнів в ієрархії управління; створення організаційного клімату, що спонукає працівників активно працювати для досягнення мети організації; проектування системи комунікацій, яка може забезпечити прийняття ефективних рішень, їх контролю та координації; побудова єдиної організаційної системи, що забезпечує внутрішнє узгодження всіх складових організації, адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Організація будь-якого технологічного процесу складається зі структурної організації та організації самого процесу.

Побудова організаційної структури – це процес визначення відповідальних за певну функцію в організації та перелік виконавчих органів, згідно з нормами керованості, її апарату управління. Чисельність підлеглих, якими може ефективно керувати одна людина, залежить від можливостей менеджера, кількості його помічників, здібностей працівників, видів виконуваних робіт, їх стандартизації та розміщення робочих зон чи місць.

Питання про структуру управління організацією є надзвичайно важливим, зокрема питання вибору типу структури. Помилки у виборі структури не призводять до негайного краху підприємства або організації, іноді навіть здається, що вони не заважають заробляти гроші. Однак нераціональна структура є постійним джерелом проблем, причиною безвідповідальності, вона заважає менеджерам управляти організацією.

Структура управління має значний вплив на всі сторони управління. Вона є формою здійснення в організації функцій та ефективним механізмом саморегулювання та координації діяльності працівників. У межах структури управління відбувається процес управління, між членами якого розподілені завдання та функції управління, а також, як наслідок, повноваження та відповідальність за їх виконання. Вибір організаційної структури управління завжди є сферою компетенції вищого керівництва фірми (організації). Але керівники середнього та нижнього рівнів повинні знати організаційну структуру фірми, в якій вони працюють. Організаційна структура визначає відносини між елементами організації. На думку Б. М. Андрушкова та О. Є. Кузьміна, існують два основні типи структур управління: ієрархічні та органічні. Вони наводять також таку класифікацію організаційних структур, де дві основні структури управління - лінійна та функціональна, а всі інші - це розмаїття існуючих структур, які є результатом комбінації цих двох основних типів.

Згідно з останніми досягненнями теорії та практики менеджменту структура організації має забезпечити реалізацію її стратегії. Оскільки стратегії змінюються, то виникає потреба у відповідних змінах організаційних структур. Категорія «структура» відображає будову та внутрішню форму системи. Зв'язок елементів у структурі підпорядковується діалектиці взаємозв'язків частини і цілого. Наявність структури - невід'ємний атрибут усіх існуючих систем, адже саме структура надає їм цілісності. Категорія «структура» означає відносно стійкі зв'язки, що виникають між елементами організації. Структура сприяє збереженню сталого стану системи. Стосовно системи структура - показник її організованості

Організація процесу (діяльності) – це комплекс таких дій менеджера, як формулювання рішень, визначення необхідності ресурсів для виконання рішення, своєчасне доведення рішень до виконавців і контроль за виконанням рішень.

Кінцевим результатом організаційної діяльності є вибір певної позиції у діапазонах всіх елементів організаційної діяльності. Такий вибір у підсумку і формує організаційну структуру.

Список використаних джерел

- 1. Єрмошенко М. Менеджмент : Навчальний посібник. Національна академія управління. К.: Національна академія управління, 2006. 655 с.*
- 2. Любимова Н. Менеджмент - путь к успеху. М.: Агропромиздат, 2002. 59 с.*
- 3. Менеджмент: теоретичні основи і практикум : Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Олег Гірняк, Петро Лазановський. К.: Магнолія плюс; Львів: Новий Світ-2000, 2003. 334 с.*
- 4. Осовська Г. Менеджмент організації : Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 853 с.*

MODERN RISKS OF ENTERPRISE SMART ACTIVITY

SMART is an acronym that stands for Specific, Measurable, Achievable, Realistic, and Timely. Therefore, a SMART goal incorporates all these criteria to help focus your efforts and increase the chances of achieving that goal. Goals are part of every aspect of business/life and provide a sense of direction, motivation, a clear focus, and clarify importance. By setting goals for yourself, you are providing yourself with a target to aim for. A SMART goal is used to help guide goal setting.

We must first understand the advantages of setting a SMART goal and its purposes, before we can begin understand the risks.

SMART Goal – Specific. Goals that are specific have a significantly greater chance of being accomplished. To make a goal specific, the five “W” questions must be considered:

Who: Who is involved in this goal?

What: What do I want to accomplish?

Where: Where is this goal to be achieved?

When: When do I want to achieve this goal?

Why: Why do I want to achieve this goal?

For example, a general goal would be “I want this business to make 1 million dollars in revenue.” A more specific goal would be “I want to start making 200 t-shirts a day so I can build up inventory that I can sell.

SMART Goal – Achievable. A SMART goal must be achievable and attainable. This will help you figure out ways you can realize that goal and work towards it. The achievability of the goal should be stretched to make you feel challenged but defined well enough that you can actually achieve it. Ask yourself:

Do I have the resources and capabilities to achieve the goal? If not, what am I missing?

Have others done it successfully before?

SMART Goal – Realistic. A SMART goal must be realistic in that the goal can be realistically achieved given the available resources and time. A SMART goal is likely realistic if you believe that it can be accomplished. Ask yourself:

Is the goal realistic and within reach?

Is the goal reachable given the time and resources?

Are you able to commit to achieving the goal?

SMART Goal – Timely. A SMART goal must be time-bound in that it has a start and finish date. If the goal is not time constrained, there will be no sense of urgency and motivation to achieve the goal. Ask yourself:

Does my goal have a deadline?

By when do you want to achieve your goal?

For example, building on the goal above: On August 1, I will obtain a gym membership at my local community center. In order to be healthier, I will work out four days a week. Every week, I will aim to lose one pound of body fat. By the end of August, I will have realized my goal if I lose four pounds of fat over the course of the month.

Often, individuals or businesses will set themselves up for failure by setting general and unrealistic goals such as “I want to be the best at X.” This goal is vague with no sense of direction.

SMART goals set you up for success by making it specific, measurable, achievable, realistic, and timely. The SMART method helps push you further, gives you a sense of direction, and helps you organize and reach your goals.

Now that we understand more about the SMART goalsetting, let us look now into the drawbacks and risks.

Various interpretations of SMART have meant that it can lose its effectiveness or be misunderstood. Some people believe that SMART doesn't work well for long-term goals because it lacks flexibility, while others suggest that it might stifle creativity.

SMART goals can therefore become a risk for Modern Enterprises, because now in 2020 more than ever, is it important to remain flexible and innovative.

The Covid-19 pandemic is a great example of how a lack of creativity, adaptability and flexibility can become a real obstacle in such a situation, if a very specific strict goal is set.

It is easy to see how you would expect Smart goals to work best when you are trying to reach a well-defined target under a steady-state situation. Where you can see the target as realistic and the progress within your control, they are great for providing short-term direction and planning progress toward a long-term goal. But when should you abandon them?

It is dangerous to apply Smart goals to every pursuit. For people who are aiming for big dreams that venture into new territories, or organizations that truly want to achieve greatness, especially in a dynamic environment, Smart goals are often inadequate, and sometimes detrimental.

To avoid these mistakes, it is helpful to know where and why this goal-setting approach will not work. There are some primary problems inherent to Smart goal-setting.

Setting up of SMART goals also makes you ignore the underlying results of goal setting. This includes spirituality, wisdom, and getting happy about what you do. Too much of SMART goal setting can set you up in a trap into being greedy in success. This can cause discord among employees. This includes: Achievement addiction. Spiritual starvation. Identity confusion. Goal setting failure. Goal setting idolatry. Overly ambitious approach. Focus is too narrow. Measuring success and failure. Short-term result vs. long-term success. Giving up too soon, and the all-or-nothing approach. Failing to realize one's full potential. "Realistic" and "Achievable" can be misleading.

Pursuing a dream and fulfilling your greater purpose requires a broad vision, one that goes well beyond the immediacy of the next Smart goal. Smart goals can serve as checkpoints in your journey to keep you on the path toward success. It is important to measure progress by growth and effort as well because it is the growth and learning along the way that are of the most value.

Sometimes a SMART goal strategy is beneficial, but in other times it can form a greater obstacle than it can be of help. It is up to the person in charge of the business organization or entity to make the right call on which approach is more suitable for them.

УДК 331:658

Калашник Є.Д., студентка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Загалом поняття «інноваційна діяльність» охоплює процес підготовки, обґрунтування, освоєння та впровадження наукових досліджень і розробок з метою поліпшення якості продукції й удосконалення технології виробництва. Досліджуючи малі підприємства можна стверджувати, що інноваційна діяльність є запорукою їх конкурентоспроможності та формування довгострокових відносин із споживачами, а у подальшому розширення сфери їх діяльності [1].

Саме малі та середні підприємства мають можливість впроваджувати інновації, оскільки вони швидше адаптуються під зміну зовнішнього та внутрішнього середовища, можуть переходити від однієї сфери діяльності в іншу. Інноваційна діяльність прискорює процес їх розвитку, оскільки дозволяє стати більш конкурентоспроможним та оптимізувати свої витрати в умовах економічної кризи та пандемії, спричиненої COVID-19. Негативні зрушення на ринку, перехід до он-лайн продажів змусив малий бізнес переформатувати свою діяльність та адаптувати її під нові потреби споживача. Перехід до он-лайн продажів зумовив

необхідність впровадження інновацій, що стосуються сфери ІТ-технологій, програмного забезпечення тощо. Якщо менеджмент підприємства ще не визначив для себе необхідність інноваційної зміни форми та виду діяльності, то на жаль, таке підприємство має усі можливості вийти з ринку. Звісно, що пандемія не завершиться у найближчі роки, але розвиток інформаційних технологій, курс на діджиталізацію нашої країни зумовить перехід більшості підприємств саме на онлайн діяльність, навіть після закінчення пандемії. Якщо раніше переважна більшість малих підприємств зосереджували свою новаторську діяльність на придбанні засобів виробництва, технологічній підготовці виробництва, маркетингу та рекламі, то на сьогодні впровадження нових інформаційних технологій стало ключовим фактором успіху в ринковій конкуренції та є основним засобом підвищення ефективності виробництва та якості товарів і послуг [2, 3].

За статистикою в останні два роки в Україні інноваційною діяльністю займалось лише 185 малих підприємств, що становить 6,6% від загальної кількості малих підприємств. Для порівняння, значення аналогічного показника для середнього підприємництва України становить понад 15 %, для великого – майже 40 %. Малі підприємства в європейських країнах, що займаються впровадженням інновацій, становлять понад 60% від загальної кількості підприємств. Зазначимо, що вони отримують підтримку не тільки від органів місцевої влади, але й від держави, громадських організацій, особливо, якщо ці інновації направлені на покращення життя населення [4].

Отже, можна зробити висновок, що загалом швидкість інноваційного розвитку малих підприємств зростає під впливом кризових процесів, спричинених пандемією, але вона майже у десять разів відстає від стану інноваційної діяльності європейського малого бізнесу. Саме тому актуальним є визначення механізмів покращення рівня інноваційної активності малих підприємств на усіх рівнях: від локального до державного, визначення актуальних напрямів інноваційного розвитку малих підприємств України.

Список використаних джерел

- 1. Ногачевський О. Франчайзинг в Україні : проблеми та перспективи. Економіст. 2010. № 3. С. 22–25.*
- 2. Чумак Л.Ф. Інноваційна діяльність підприємства в сучасних умовах. Бізнес Інформ. 2012. № 12. С. 209-212.*
- 3. Федулова І.В. Дослідження інноваційної активності промислового підприємства. Технічні та прикладні питання економіки. 2010. Вип. 26. С. 121-127.*
- 4. Особливості розвитку малого інноваційного бізнесу. URL: pidru4niki.com.*

УДК 001.895:631.145

Корсун Н.Ф., к.э.н., доцент

*Белорусский государственный аграрный технический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)*

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК

Важнейшим инструментом обеспечения и конкурентоспособности предприятия и роста его эффективности является инновационная деятельность. Инновации являются главным средством обеспечения конкурентоспособности продукции и обеспечения устойчивости успеха предприятия на рынке в целом. В силу этого управление инновационной деятельностью является составной частью и одним из основных направлений стратегического управления предприятием.

Переход от традиционных подходов разработки и реализации аграрной политики на основе достигнутых результатов к инновационному варианту становится особенно актуальным в ближайшее время в связи с ростом конкуренции на мировых продовольственных

рынках. Экстенсивное планирование экономического роста белорусской экономики путем наращивания количественных показателей в ущерб качественным и финансовым исчерпало свой потенциал.

Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016 - 2020 годы предусматривает обеспечение конкурентоспособности традиционных секторов национальной экономики на основе их инновационного развития и внедрения передовых технологий [1].

Стратегия развития АПК предусматривает постепенный выход белорусского сельского хозяйства на инновационный путь в отличие от традиционного инерционного развития с частичной технологической и инновационной модернизацией. Обеспечение инновационного развития АПК состоит из двух блоков - ресурсного и институционального. Ресурсный блок включает финансовое, кадровое, материально-техническое, информационное обеспечение. В состав институционального блока входят организационно-экономическое, инфраструктурное, нормативно-правовое обеспечение; к этой же группе примыкает освоение инновационно-ориентированных форм хозяйствования.

Основная цель стратегии будет достигаться путем последовательного и научно обоснованного решения стратегических задач и в первую очередь за счет освоения наукоемких инноваций. Также эффективными формами стимулирования инноваций в агросектор становятся интегрированные инновационные структуры, такие как центры освоения и внедрения инноваций; агротехнопарки, научно-образовательные центры, учебно-научно-производственные комплексы; венчурные фирмы.

При постановке таких разнонаправленных задач, связанных с переходом на инновационный путь, структурного преобразования сельского хозяйства, необходимо обратить самое серьезное внимание на комплексность и системность их решения. Только в этом случае возможно придание белорусскому сельскому хозяйству статуса высокоэффективной, стабильной и быстроразвивающейся отрасли.

Список использованных источников

1. Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016 - 2020 годы (утвержденная Указом Президента Республики Беларусь от 31 января 2017 г. №31.

УДК 65.014:003.13

Гунченко М.В., к.е.н., доцент; Лукашенко К.В., магістр
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ТА БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СИСТЕМІ ВИРОБНИЧОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Згідно концепції контролінгу підприємство розглядається як соціально-технічна система; управління ним – як система прийняття рішень; планування і контроль – як центральні функції системи управління підприємством; планово-контрольні розрахунки – як метод розробки планів та звітів підприємства. Все загалом являє собою закінчену концепцію контролінгу, ядром якої є планування і контроль. [4]

Сутність планування полягає в обґрунтуванні цілей і способів їх досягнення, а також визначенні необхідних ресурсів та ефективних методів. При цьому важливою є систематична розробка курсу дій на майбутнє для прийняття вже сьогодні таких рішень, які б дали підприємству бажані результати в майбутньому.

Дослідження проблем, пов'язаних з плануванням діяльності більшості вітчизняних підприємств, свідчить про наявність цілої низки недоліків, притаманних системі планування:

планово-економічні служби продовжують готувати велику кількість документів, при тому що більшість з них не може бути задіяна для проведення фінансового аналізу;
процес планування затягується в часі, що ускладнює можливість прийняття оперативних управлінських рішень;
планові показники суттєво відрізняються від фактичних;
при плануванні перевага надається витратному механізму ціноутворення;
калькуляція собівартості здійснюється на одиницю випуску продукції, а не на одиницю реалізованої продукції;
відсутнім є розподіл витрат на постійні і змінні;
не оцінюється ефект операційного важеля, коефіцієнта покриття, в наслідок чого неможливо визначити запас фінансової міцності;
неможливо достовірно провести сценарний аналіз і аналіз фінансової стійкості підприємства.

Для вирішення цих та багатьох інших проблем, що виникають у сфері планування, доцільно використовувати такий інструмент контролінгу як бюджетування.

Більшість сучасних науковців зійшлися на тому, що планування і бюджетування одне й те саме [1]. Проте Яковлев Ю.П., наприклад, відносить до бюджетування тільки сферу фінансового планування. Він вважає, що бюджет є планом діяльності в кількісному вираженні [2]. Голов С.Ф. стверджує, що через бюджетування здійснюється деталізація довгострокового плану, визначаються короткострокові завдання у межах загальної стратегії [3]. На нашу думку, не будь-яке планування слід вважати бюджетування, а лише таке, яке здійснено після проведення стратегічного аналізу. Бюджетування поширене, як правило, у великих компаніях, проте практика засвідчує, що й малі фірми інколи використовують його.

Бюджетування – це загальна назва методик фінансового планування. Найчастіше в літературі використовують поняття «бюджетний процес» і «бюджетне управління». Бюджетний процес – методика визначення граничних фінансових показників за наперед заданою схемою, яка запобігає перевищенню цих показників у процесі їх використання. Прикладом застосування такої методики є державний бюджет. Зазвичай він допускає наявність тільки фінансових показників.

Наведені визначення не суперечать одне одному, а доповнюють. В будь-якому випадку бюджет фактично є кошторисом, фінансовим планом, що окреслює індикативні показники витрат та інші параметри підприємства на певний період.

Основою функціонування і розвитку підприємства служить система бюджетів, що дозволяє заздалегідь оцінити ефективність управлінських рішень, оптимальним образом розподілити ресурси і порівняти витрати при розробці концепції ведення бізнесу.

Бюджет – це план майбутніх операцій, виражених у кількісних (здебільшого грошовому) вимірниках, це фінансове, кількісно визначене вираження маркетингових та виробничих планів, необхідних для досягнення встановленої мети.

Бюджети підприємств, що розроблюються в економічно-розвинених країнах, частково відповідають кошторису витрат, прийнятому у вітчизняній практиці. Кошторис витрат охоплює всі сфери господарсько-фінансової діяльності підприємства: виробництво, реалізацію продукції, діяльність обслуговуючих підрозділів, управління фінансовими потоками.

За оцінками експертів, відсутність на підприємстві адекватного годового бюджету призводить до втрати 20% доходу на рік. Аби запобігти таким втратам необхідно постійно порівнювати бюджет з фактичними даними, підсилювати сприятливі і запобігати несприятливим тенденціям, удосконалювати методологію планування.

Отже, бюджетування – процес планування майбутніх операцій підприємства та оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів.

Метою бюджетування є:

розробка концепції ведення бізнесу;

здійснення періодичного планування фінансово-господарської діяльності підприємства;

забезпечення координації, кооперації та комунікації, доведення планів до відома керівників різних рівнів;

змусити менеджерів кількісно обґрунтувати їхні плани, виявлення потреб у грошових ресурсах і оптимізацію фінансових потоків;

забезпечення усвідомленості витрат на діяльність підприємства;

створення основи для оцінки і контролю виконання завдань та ефективності роботи керівників на місцях шляхом порівняння фактичних витрат з нормативними;

мотивація працівників шляхом орієнтації на досягнення мети організації;

виконання вимог законів і контрактів.

Бюджети включаються у більшість контрольних систем. Вони спонукають планувати, виробляти контрольні критерії і покращувати координацію. У будь-якому випадку необхідно передбачати досить точно такі стратегічні аспекти, як ресурси організації, поведінку конкурентів і особливо поточний та проектований ринковий попит.

Список використаних джерел

1. Давидович І.Є. *Контролінг: Навчальний посібник*. К.: Центр учбової літератури, 2008. 552 с.

2. Яковлев Ю.П. *Контролінг на базі інформаційних технологій: Навч. посіб./ Ю.П.Яковлев*. К.: Центр навч. літ., 2006. 318 с.

3. Голов С.Ф. *Управлінський облік*. К.: Лібра, 2004.

4. *Контролінг как инструмент управления предприятием: научное издание / Под. ред. Н. Г. Данилочкиной*. М.: Аудит: ЮНИТИ, 1998. 279 с.

УДК 332.1:330.341.1(477)

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Кислий В.Ф., студент медичного факультету № 1

Українська медична стоматологічна академія

(м. Полтава, Україна)

ПОЛІТИКА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ

Головні цілі впровадження розумних спеціалізацій відповідно розробленої Стратегії розвитку Полтавської області повинні відповідати трьом пріоритетам, тобто розумному, сталому та інклюзивному зростанню:

- Економіка, заснована на знаннях і інноваціях залишається однією з основних задач і загальною спрямованістю на боротьбу з коронавірусом.

- Стратегія розумної спеціалізації є актуальною для досягнення сталого зростання, сприяючи переходу до ресурсозберігаючої та низьковуглецевої економіки, створюючи можливості на внутрішніх та глобальних ринках в умовах впливу пандемії на всі сектори економіки.

- Розумна спеціалізація сприяє інклюзивному зростанню в межах і між регіонами зміцнюючи територіальну згуртованість і підтримуючи структурні зміни, пропонуючи нові та кращі робочі місця та соціальні інновації з урахуванням підвищення рівня безробіття у регіону.

Враховуючи сучасні зміни у глобальному просторі, аналіз регіонального контексту і потенціалу для інновацій повинен включати наступні етапи:

1. Аналіз прогалин інноваційної стратегії та системи і інфраструктури підтримки інноваційної діяльності.

2. Аналіз (узгодження) науково-технологічної спеціалізації: аналіз спеціалізації інвестицій у наукові дослідження і розробки, публікацій і посилань, а також патентних заявок і посилань по напрямках.

3. Аналіз регіональної економічної спеціалізації: кількісні аналізи, які обчислюють ступені спеціалізації регіональних економік на основі даних про зайнятість (або додану вартість) (коефіцієнти місцезнаходження).

4. Поглиблені дослідження «кластерів» та експертні оцінки: якісні дослідження з областей діяльності, де область показує відносно спеціалізацію.

5. Прогноз: залучення існуючих експертних джерел інформації про майбутні тенденції та їх доступність для прийняття поточних рішень; відкриття дебатів щодо можливих шляхів розвитку [1].

Відповідні поєднання політики повинні враховувати заходи реформування системи досліджень та інновацій, регіональні інноваційні заходи (табл. 1).

Таблиця 1 - Політика просторового розвитку на засадах розумних спеціалізацій

Заходи реформування системи досліджень та інновацій	Регіональні інноваційні заходи	Інноваційні заходи, спрямовані на МСП
<ul style="list-style-type: none"> • Поліпшення структури і функціонування залучених органів, установ і їх координація; • Розробка національної стратегії/політики досліджень та інновацій; • Створення системи побудови дослідницько-інноваційної інфраструктури; • Аудит науково-дослідницької системи; • Реформа системи фінансування наукових досліджень, розробок та інновацій; • Створення системи стимулювання наукових досліджень, розробок та інновацій; • Впровадження системи оцінки ЗВО щодо їх науково-дослідницької діяльності; • Розробка плану розвитку людських ресурсів для інновацій; • Запровадження системи передачі технологій; • Зміни в нормативно-правовій базі, пов'язані з системними заходами 	<ul style="list-style-type: none"> • Фонд підтримки технології, стимулювання наукових досліджень і розробок / підтримка / гранти; • Підтримка науково-дослідних центрів; • Підтримка розвитку інфраструктури; • Людський капітал для сфери науки і техніки; • Державно-приватне партнерство у сфері інновацій; • Дослідницькі мережі / полюси; • Центри компетенції; • Нове покоління наукових і технологічних парків і кластерів; • Венчурний і стартовий капітал; • Схеми гарантування для фінансування інновацій; • Наукові парки; • Офіси, схеми та брокери передачі технологій 	<ul style="list-style-type: none"> • Міжнародні схеми передачі технологій; • Програми мобільності; • Підтримка створення мереж фірм; • Кластерна політика; • Посередники; • Інноваційні ваучери; • Консультативні послуги з управління; • Інкубатори з «м'якою» підтримкою; • «Проактивні» технологічні центри; • Аудит, моніторинг потреб; • Консультування з питань інновацій / інноваційний менеджмент; • Система збору техніко-економічної інформації

Поєднання напрямів діяльності та інструментів дозволяє генерувати знання (наприклад, фонди технологій, стимулювання / підтримка / надання грантів для наукових досліджень і розробок, підтримка науково-дослідних і технологічних центрів, підтримка інфраструктури, розвиток, людський капітал для науково-технічних областей); передавати знання (наприклад, офіси передачі технології наукових парків, Science Parks технології Офіси передачі і технологічні брокери, відкриті джерела-відкрита наука); використовувати знання (наприклад, інкубатори, інноваційні сервіси підтримки стартапів, регіональна промислова політика; інноваційноорієнтовані державні закупівлі).

Список використаних джерел

1. Дослідницькі та інноваційні стратегії розумної спеціалізації (RIS3) в контексті політики регіонального розвитку в Україні. Режим доступу: <https://smallpdf.com/ru/pdf-to-word>

УДК 331.5:351

Немченко Т.А., асистент
Центральноукраїнський національний технічний університет
(м. Кропивницький, Україна)

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Реалії сьогодення пов'язані із посиленням глобалізаційних, а також інноваційно-інтеграційних процесів, тож характерним для світового суспільства є спрямованість на забезпечення сталого розвитку, що передбачає гармонізацію економічного, соціального та екологічного його компонентів. Міжнародний досвід свідчить, що, враховуючи концепцію даного процесу, який має бути спрямований перш за все людину та здійснюватися у результаті соціально-трудової діяльності за допомогою використання її ресурсу, сталий розвиток можливий лише за безпосереднього впливу на трудовий та соціальний потенціал суспільства.

В контексті Євроінтеграції для забезпечення розвитку національної економіки Україна має спиратися на світовий досвід раціонального управління, який наразі сконцентрований на ефективному використанні та розвитку трудового потенціалу.

Актуальність проблематики соціального розвитку трудового потенціалу пов'язана, перш за все змінами, обумовленими глобалізацією та цифровізацією суспільної діяльності, які впливають і на процеси трудової та соціальної діяльності. Мова йдеться про зміну системи цінностей працівників, коли на передній план виходить задоволення нематеріальних потреб, зокрема самореалізації та соціальних, культурних, духовних та комунікативних інтересів. Зазначимо і про зміну характеру праці в країнах з розвинутою економікою, де все більше зміщується акцент на використання інтелектуальних знань, збільшення частки ринку послуг та зниження обсягів фізичної праці [1].

З іншого боку під впливом глобалізаційних процесів відбувається розширення соціально-трудового простору працівника, що пов'язано із зниженням потреби жорсткої регламентації трудової діяльності. За таких умов відбувається трансформація взаємовідносин між працівниками, що вимагають постійної взаємодії у процесі трудової діяльності, заснованої на довірі, відповідальності, формуванні духу злагодженості у колективі та вміння працювати в команді. В той же час підкреслюються і особисті вміння та навички індивіда, що зумовлює формування залежності соціального статусу особистості від її стану здоров'я, рівня освіченості та загального трудового потенціалу [2].

Ще одним фактором зміни вектору трудової діяльності є зниження соціальної залежності працівників від соціально-професійного середовища, а також зростання професійної мобільності населення, що втілюється у формуванні нових форм зайнятості: фрілансу, заключення короткострокових трудових контрактів, самозайнятості, тобто поширення зайнятості без соціальних гарантій. Зокрема, йдеться про формування та розповсюдження в соціумі такого явища як «прекаріат». Автори Амоша О.І., Новікова О.Ф. та Хандій О.О. зауважують, що його утворення та поширення зумовлене, насамперед, відокремленням значних соціальних груп не лише від результатів трудової діяльності, але і від усього суспільства в цілому. Даний прошарок суспільства характеризується нестійким соціальним становищем, нестабільністю доходів, зневірою у власних силах та суспільній підтримці, втратою перспектив до росту та зниженням соціального статусу. Вчені відносять до даної

категорії населення зайнятих на тимчасовій або епізодичній роботі; в тіньовому секторі економіки; безробітних; зайнятих запозиченою працею; фрілансерів; частину мігрантів; людей, які перебувають на стажуванні та частину студентів. Результати розповсюдження прекаріату виявляються у зростанні соціальної нерівності, соціального напруження в суспільстві, а також збільшення обсягу незахищених або слабо захищених верств населення. Особливістю даного процесу виступає можливість його формування в усіх прошарках суспільства, що негативно впливатиме на формування та розвиток як трудового, так і соціального потенціалів [2]. Все вищезазначене зумовлює актуальність розгляду розвитку трудового потенціалу під кутом зору впливу соціальних факторів на даний процес.

Відповідно соціальний розвиток трудового потенціалу є процесом якісної зміни властивостей людини до праці, що виявляються в сукупності її компетенцій, вмінь, знань, що спричинені соціальними факторами. Результатом соціального розвитку трудового потенціалу виступає покращення добробуту суспільства та зміцнення позицій національної економіки завдяки поширенню соціальної згуртованості, солідарності та зниженню соціальної нерівності та напруженості.

Саме соціальний розвиток трудового потенціалу є відправною точкою формування засад соціальної відповідальності та формування соціального капіталу працездатною частиною населення, що є основоположною умовою економічного піднесення та зростання рівня суспільного добробуту. Тобто, саме соціальний капітал виступає чинником розвитку економічної системи за рахунок значного впливу на умови життя та здоров'я населення, якість освіти, рівня державного управління та довіри до неї соціуму, показників інноваційної, інформатизації та урбанізації, рівня громадської безпеки та криміногенної ситуації, інвестиційної привабливості, тощо.

Відповідно, каталізуючий вплив соціального фактору у формуванні та розвитку трудового потенціалу посилює результат від втілення накопичених можливостей до трудової діяльності та створює передумови до підвищення ефективності використання людських ресурсів, що в свою чергу визначає, поряд із іншими факторами конкурентоспроможність країни на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. *Levchenko O., Nemchenko T., Nemchenko T. Prospects for development of labour potential of industrial cluster on the basis of social responsibility. Strategies for sustainable socio-economic development and mechanisms their implementation in the global dimension : collective monograph : in 3 Vol. / ed. M. Bezpartochnyi. Sofia : St. Grigorii Bogoslov, 2019. Vol. 3. P. 89-98.*

2. *Соціальні та трудові чинники сталого економічного зростання: можливості й механізми активізації: монографія /О.Ф. Новікова. О.І. Амоша. Л.Л. Шамілева та ін. НАН України. Ін-т економіки пром-сті. Київ. 2020. 464 с.*

УДК 35.077.2

Панасенко Н.Л., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія
(м. Полтава, Україна)

ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

На сьогодні всі сфери життєдіяльності людини пов'язані з інформаційними технологіями. Ефективні моделі сучасних бізнес-процесів неможливо побудувати без використання інформаційних технологій. Активне впровадження цифровізації у систему управління державою та в усі сфери господарської діяльності суб'єктів господарювання дає можливість реалізувати намічені цілі розвитку держави згідно із вимогами міжнародних угод

та договорів. Отже значну роль в управлінні державою займає цифровізація. Ефективна реалізація намічених цілей держави можлива через створення інформаційної інфраструктури.

Кабінетом Міністрів України 17 січня 2018 року було затверджено Розпорядження № 67-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації», в якому визначено: «Цифровізація - насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір» [1].

Сучасна система управління орієнтована на інтегрування елементів цифровізації в поточну діяльність та прогнозування соціально-економічних показників. В системі розвитку цифрової економіки основне місце займає інфраструктура електронних державних послуг (електронне урядування). Електронний уряд базується на використанні урядом інформаційних і комунікаційних технологій, які застосовуються до управлінських функцій. Такі критерії побудови е-уряду, як роль законів, легітимність, прозорість та чесність мають відповідати управлінським пріоритетам сучасності. В будь-якій країні е-уряд спрямований на вирішення трьох взаємопов'язаних основних задач (рис. 1).

Рисунок 1 – Ключові питання електронного уряду

Максимальне забезпечення рівня доступності до е-сервісів та контролю за владою, Ця модель являється найбільш прогресивною, оскільки максимально забезпечує рівень доступності до е-сервісів та контролю за владою. На основі даної моделі будувалися е-уряди в скандинавських країнах, Японії, Швейцарії, Сінгапурі. В цих країнах громадяни приймають активну участь у прийнятті державних рішень, так як існує високий рівень відкритості інформації та більшість е-серверів реалізовані через мобільні пристрої. Важливою ознакою цих країн є низький рівень корумпованості влади та чіткість правил, на яких побудовані правові відносини між владою, громадянами та бізнесом.

Електронний уряд України будується на основі моделі з пріоритетним забезпеченням державного апарату ефективними засобами прийняття управлінських рішень та надання адміністративних послуг. Нажаль Україна на сьогодні не готова перейти на модель максимального забезпечення рівня доступності до е-сервісів та контролю за владою. Головною вимогою такого переходу є демократизація суспільства, прозорість діяльності влади, соціальна та технологічна готовність громадян брати участь в державному управлінні.

Електронна участь громадян в управлінні та процесах прийняття рішень змінює сутність суспільних комунікацій, формує принципово нову систему взаємодії громадян із владою за допомогою комплексу інструментів, таких як персональні комп'ютери, ноутбуки, смартфони та мережі Інтернет, для розвитку і захисту основних демократичних цінностей. Стимулом громадської соціальної активності являється е-демократія, оскільки громадяни отримують можливість в мережі дискутувати з питань, що стосуються їхнього життя і життя країни. Розвиток та активне впровадження е-демократії на загальнодержавному рівні, залучення до цього процесу представників громадських організацій сприятиме зближенню влади та громадської участі в державному секторі та е-взаємодії громадян із органами влади з

суспільно-політичних питань, зробіть органи державної влади більш прозорими та доступними для громадян. До механізмів розвитку е-демократії належать механізми: мережевої комунікації; е-голосування; звернення і запитів; е-петицій; мережевого краудсорсингу; онлайн-оцінювання; е-участі; формування онлайн-спільнот; автоматизованого моніторингу [3].

Головними складовими системи е-урядування являються засоби надання е-послуг. Засоби надання електронних послуг поділяють на адміністративні, інституційні, інтеграційні, сервісними. Адміністративні засоби надання е-послуг засновані на впровадженні електронних адміністративних регламентів, функцій, процесів, процедур, інформаційних та технологічних карток їхнього виконання. Інституційні засоби надання е-послуг дозволяють модернізацію всіх рівнів публічного управління. Сервісні засоби надання е-послуг пов'язані з ефективністю виявлення, моделювання та реалізації індивідуальних потреб громадян. Підвищення якості надання та спрощення й скорочення термінів процедур отримання публічних послуг забезпечує впровадження інтеграційних засобів надання е-послуг. Інтеграційні засоби надання е-послуг засновано на реалізації принципу єдиного вікна під час надання публічних послуг. Основним пріоритетом процедури надання е-послуг є дистанційна взаємодія між заявником та органами влади.

Отже, електронний уряд – це адаптація державного управління до нових вимог суспільного розвитку, тобто це електронні послуги, які надає держава громадянам, а також інтерактивна взаємодія між ними за допомогою підтримки та впровадження системи зворотного зв'язку на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

- 1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. №67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (Дата звернення: 11.10.20)*
- 2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р URL: <https://www.kmi.gov.ua/npas/250287124> (Дата звернення: 11.10.20)*
- 3. Механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: монографія .П. С. Клімушин, Д. В. Спасібов; за ред. О. В. Радченка. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2017. 116 с.*

УДК 338

Ревіна М.О., магістрантка; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

На початку XXI століття екологічна криза набула глобального масштабу, головною причиною якої стали екстенсивні методи господарювання, як ігнорують вплив на навколишнє природне середовище. Загострення екологічної проблеми зумовлює необхідність інноваційного розвитку економіки з екологічним спрямуванням. Саме тому вдосконалення природоохоронної діяльності за рахунок впровадження наукових інновацій є невід'ємною складовою господарської діяльності сучасних промислових підприємств. Досягнення намічених цілей потребують переходу до ефективнішого управління господарством шляхом застосування основ раціонального користування природними ресурсами, охорони навколишнього середовища, застосування новітніх технологій маловідходного або безвідходного виробництва.

Сьогодні підприємство не може обійтися без використання енергії, а в умовах постійного підвищення вимог до енергетичної ефективності однією з основних тенденцій є переорієнтація на принципи енергозбереження та використання альтернативних джерел енергії. Ключовим напрямком в цьому аспекті є формування відповідної логістичної системи, яка в загальному вигляді сприяє постачанню товарно-матеріальних цінностей необхідної якості в потрібній кількості в задане місце в певний час певному споживачеві з мінімальними витратами [2].

Логістичний підхід є окремою загальнонауковою методологією, що характеризується певними специфічними ознаками. Саме специфічна методика оцінювання ефективності системи управління відрізняє логістичний від системного підходу. Використання логістичного підходу дасть можливість оптимізувати витрати системи і стимулювати максимальне використання її наявних резервів. Він дозволяє формувати логістичні механізми вирішення не тільки виключно логістичних, а й інших економічних проблем підприємства, оскільки будь-який процес можна розглядати як потік, що потребує оптимізації для досягнення мети свого руху [4].

Розглядаючи таке поняття як «енергоефективність», зазначимо, що воно передбачає ефективне використання енергетичних ресурсів, використання меншої кількості енергії для забезпечення того ж рівня енергетичного забезпечення будівель або технологічних процесів на виробництві. Енергоефективність може принести значні економічні, соціальні та екологічні вигоди. Правильна політика ефективності може дозволити світу досягти більше ніж 40% скорочень викидів, необхідних для досягнення своїх кліматичних цілей навіть без складних технологій.

Вважається, що застосування логістичного підходу в управлінні енергоефективністю підприємств дозволить [3]:

- знизити запаси енергетичних ресурсів, які очікують використання в процесі виробництва або кінцевого споживання енергії;
- знизити вартість транспортування різних видів енергетичних ресурсів та енергії;
- забезпечити якість, безпеку, надійність та узгодженість у виконанні постачань енергетичних ресурсів та енергії;
- швидко реагувати на потреби споживачів.

Важливу роль в управлінні енергоефективністю підприємств, застосовуючи логістичні підходи, відіграє упровадження екологізаційних рішень в свою логістичну діяльність, що дозволяє виділити ключові об'єкти логістичних рішень та екологізаційні заходи щодо цих об'єктів у логістичній діяльності підприємств, що вже були успішно зроблені на практиці [1].

Таблиця 1

Імплементация екостратегій у логістичну діяльність підприємства

Об'єкти логістичних рішень	Екологізаційні заходи
Вибір постачальника	Відповідність постачальників екологічним критеріям, які враховують вимоги до упаковки, споживання енергії, споживання палива та ступінь утворення відходів. Сертифікуючі програми для постачальників, що містять зелені стандарти
Вибір перевізника	Використання спеціальних контейнерів та транспорту для перевезення небезпечних та шкідливих речовин, правильний вибір транспортного засобу, оптимізація маршрутів, повне та попутне завантаження, мультимодальні перевезення, використання високоякісного пального та його економія завдяки висококваліфікованим водіям
Вибір упаковки	Використання екологічних та багаторазових пакувальних матеріалів або таких, що швидко переробляються, використання багаторазових контейнерів, маркування упаковок інформацією про хімічний склад.

	Організація системи повернень, збирання, сортування та переробки упаковок
Вибір посередника	Вибір оптимально розташованих логістичних та дистрибуційних центрів, складів тощо, що забезпечать мінімальні транспортні затрати та високий рівень зберігання товарів. Повторне використання або ремонт складського обладнання, використання енергоощадної техніки в роботі

Отже, сучасним підприємствам слід намагатися досягти енергоефективності в усьому та інвестувати в альтернативні джерела енергії й інноваційні транспортні засоби, щоб розробляти екологічні рішення з меншим впливом на навколишнє середовище, що у кінцевому випадку допоможе оцінити, зменшити та компенсувати свій вплив на природу, не жертвуючи продуктивністю.

Отже, як висновок, можна виділити такі ключові аспекти, на які пропонується звернути увагу підприємствам, що обирають логістичний підхід в управлінні енергоефективністю:

1. Енергоефективний транспорт. На прикладі однієї з найбільших і надійніших у світі глобальних компаній, що спеціалізуються на вантажоперевезеннях і логістиці “UPS” можна простежити використання високотехнологічних транспортних засобів і транспортних засобів, які використовують альтернативне паливо. Наявність технології планування маршрутів для виключення зайвого пробігу та скорочення витрат палива й викидів, що разом з регулярним технічним обслуговуванням автомобілів дає змогу забезпечити високу ефективність бізнесу. Автомобілі з низьким рівнем викидів в атмосферу покращують екологічний профіль компанії. Також компанія придбала економічні літаки з високою паливною ефективністю, модернізували наявні моделі.

2. Склади і підрозділи. Приміщення будуються з урахуванням стратегії зменшення викидів парникового газу. Окрім цього не зайве постійно шукати нові способи підвищення енергоефективності, переходу на поновлювані джерела енергії та зменшення енергоспоживання більш ніж на складах і пунктах.

3. Оптимізована мережа. Скорочуючи відстань, яку необхідно подолати відправленням клієнтів, підвищується енергоефективність і знижується споживання палива. Завдяки використанню змішаних перевезень вдається не лише підібрати оптимальний маршрут для коротшого часу доставки ваших вантажів, але й скоротити витрати енергії.

4. Рішення для сталого розвитку. Здійснювати вимірювання, скорочення та компенсацію екологічного впливу, який спричиняють відправлення. Важливо отримувати точні дані про кількість викидів вуглецю в атмосферу, підіймати рівень ефективності ланцюгів постачання, підвищувати екологічність упаковки та зменшувати загальний вплив на навколишнє середовище.

Список використаних джерел

1. *Мацак Н. М. Стратегічна узгодженість логістичної діяльності підприємства на екологічних засадах. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 4(2). С. 273-282.*
2. *Окландер М. А. Логістика: підручник для вузів. К: Центр учбової літератури, 2008, 346 с.*
3. *Пудиева Г. О. Передумови розвитку енергетичної логістики в Україні. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; Одеський національний економічний університет. Одеса, 2017. № 62 (1). С. 128-134.*
4. *Тхорук Є. І., Кучер О. О. Формування системи оновлення парку рухомого складу як необхідної умови стійкого розвитку автотранспортного підприємства. Технології навчання : наук.-метод. зб. Рівне : НУВГП, 2015. Вип. 15. С. 154–163.*
5. *United Parcel Service of America, Inc. URL: <https://ua.ups.com/ua/>*

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Економічна ефективність – це отримання максимально можливих благ від наявних у розпорядженні ресурсів. Проблемою економічної ефективності найчастіше є проблема вибору, що стосується того, що, як і яким чином проводити, як розподіляти ресурси, капітал і прибуток. Від рівня економічної ефективності багато в чому залежить вирішення низки соціально-економічних завдань, таких як підвищення рівня життя населення, швидке зростання економіки, вдосконалення умов праці та відпочинку, зниження рівня інфляції [1].

Слід відзначити, що саме економічна ефективність в кінцевому результаті дає оцінку всій діяльності підприємства.

Аналізуючи теоретичні підходи як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до сутності «економічної ефективності», М.В. Братнович визначає наступні характеристики:

якісний результат певної діяльності, що характеризує її продуктивність;

результат ефективного та раціонального використання всіх видів ресурсів;

співвідношення конкретного кінцевого результату до витрат, що забезпечили його отримання [2].

На нашу думку, під економічною ефективністю необхідно розуміти певний корисний результат, що досягнутий завдяки найбільш раціональному використанню ресурсів та засобів праці на підприємстві.

У сучасній літературі, присвяченій вивченню поняття «економічна ефективність», існує велика кількість різноманітних критеріїв, які можуть бути покладені в основу класифікації економічної ефективності. Разом з тим вони не дають вичерпного поняття про їх класифікацію. В той же час, та чи інша класифікація не може бути визнана невірною, оскільки кожен дослідник класифікує економічну ефективність за тими ознаками, які здаються йому найбільш важливими. Найбільш поширені підходи до класифікації економічної ефективності, наведені на рисунку 1 [3, 4, 5].

Слід відзначити, що кожна із наведених видів економічної ефективності безпосередньо утворюється на підставі одержуваних результатів господарської діяльності підприємства. Будь-яка існуюча класифікація ефективності має право на існування, оскільки дозволяє характеризувати це поняття з різних боків. В межах теорії ефективності існує також і проблема відсутності єдиного підходу до оцінки ефективності діяльності підприємств, що пов'язано з визначенням відповідного критерію ефективності і формуванням системи показників. Під оцінкою ефективності діяльності пропонуємо розуміти управлінський метод визначення результативності роботи підприємства або окремих його підрозділів на основі низки економічних показників, аналіз яких дозволить зробити висновок про ступінь виконання поставлених завдань.

Таким чином, економічна ефективність – одна з основних категорій економіки, яка безпосередньо пов'язана з досягненням цілкового результату розвитку підприємства. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні підприємства повинні активно діяти з метою підвищення економічної ефективності їх діяльності.

Ефективність діяльності підприємства є дуже важливою, так як виявляє такі характеристики, як якість, доцільність, результативність та корисність, а також – це співвідношення ефекту від усіх видів його діяльності і сукупність витрат на досягнення цього ефекту.

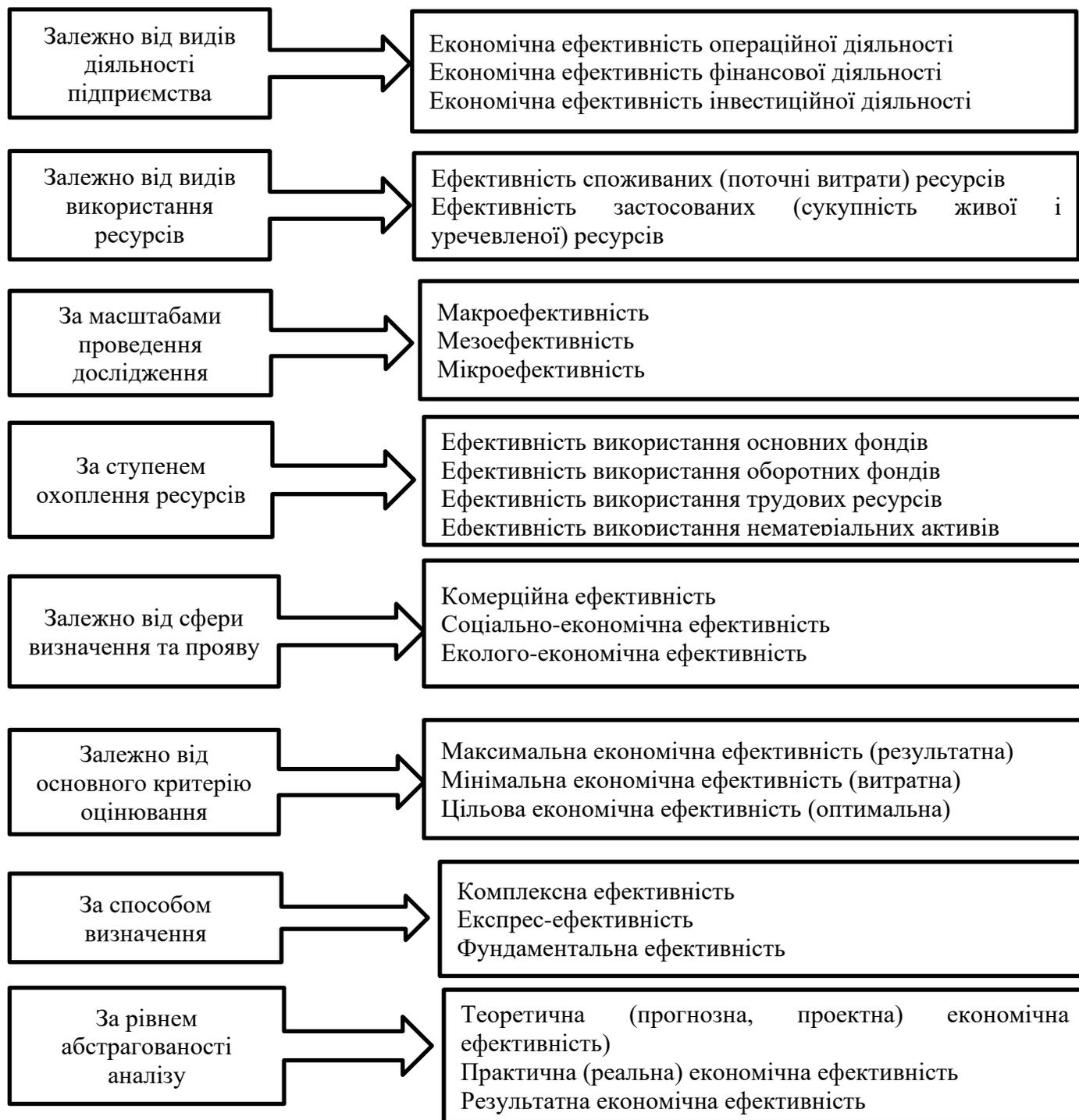

Рисунок 1 – Класифікація економічної ефективності

Кожне підприємство націлене на досягнення високого рівня економічної ефективності, що забезпечується раціональним використанням ресурсів. З огляду на це оцінка економічної ефективності повинна постійно проводитися на підприємства.

Список використаних джерел

1. Кісіль М.І. Критерії і показники економічної ефективності малого і середнього бізнесу на селі. *Економіка АПК*. 2009. № 8. С. 59-64.
2. Братнович М. В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація їх видів. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 7. С. 55-38.

3. Калієва О.М. *Поняття економічної ефективності комерційної діяльності. Інноваційна економіка: матеріали Міжнар. науч. конф. (Казань, жовтень 2014 р). Казань: Бук, 2014. С. 99-103.*

4. Череп А. В. *Ефективність як економічна категорія. Ефективна економіка. 2013. № 1. С. 60-72.*

5. Шляга О. В. *Ефективність господарської діяльності: сутність та підходи. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 1. С. 43-48.*

УДК 004:631

Сыроковаш Н.А., старший преподаватель
УО «Белорусский государственный аграрный технический университет»
(г. Минск, Республика Беларусь)

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЕ РЕЗЕРВА РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ

Формирование резерва руководящих кадров – приоритетное направление государственной кадровой политики. Любая политика осуществляется только через людей. Целью создания резерва является подготовка включенных в него лиц для определенных руководящих должностей. Формирование резерва представляет собой процесс выдвижения с помощью специально разработанных форм и методов отбора наиболее перспективных работников. Формирование резерва преследует цель отбора кандидатов, обладающих управленческими способностями и пригодных для обучения профессии руководителя. На стадии формирования резерва не принимаются решения о назначении кандидата на должность, а лишь решения о необходимости его обучения профессии руководителя [1].

Итогом стадии формирования списка резерва является корректировка предварительного списка по результатам оценки и сравнения кандидатов.

Работники, прошедшие вторую стадию отбора, подвергаются дополнительному контролю для выявления способностей к руководящей работе с помощью психологического тестирования и деловых игр. Правильный расчет численности кадрового резерва позволяет сократить ненужные издержки организации.

При этом необходимо иметь в виду, что за время пребывания в резерве работник проходит основательную подготовку на запланированную руководящую должность и должен быть в свое время назначен на должность, соответствующую полученной квалификации; пребывание работника в резерве с учетом необходимого времени его подготовки составляет от 2 до 5 лет [2].

Для современного руководителя необходимы высший профессионализм, знание основ науки управления и экономическое мышление, позволяющее видеть перспективу. Поэтому в целом работа по созданию резерва кадров предусматривает планомерную и целенаправленную систему подготовки и проверки на практике будущих руководителей, осуществления непрерывного отбора кандидатов на руководящие должности, рост их деловых и профессиональных качеств.

Не существуют резервисты, пригодные для заполнения любой вакансии. Каждого кандидата на выдвижения целесообразно готовить по возможности на конкретную должность, требующую не только данного уровня знаний, компетентности, квалификации, но и определенного стиля работы.

Это одна из важнейших задач структуры управления человеческими ресурсами любой организации, на достижении которой необходимо работать для наилучшего результата.

Список использованных источников

1. *О работе с руководящими кадрами в системе государственных органов и иных государственных организациях: Указ Президента Республики Беларусь, 26 июля 2004 г., №354 // Нац. Реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2007. - № 29. – 1/8301.*
2. *Бизюкова, И.В. Кадры управления: подбор и оценка: Учеб. пособие. – М.: Экономика, 2015.*

УДК 331.101

Ткаченко Н.О., магістр; Гунченко М.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

При розвитку ринкових відносин в Україні, безумовно, посилюється невизначеність та конкуренція, що часто призводить до створення кризових ситуацій у підприємствах. Щоб вижити за цих умов, менеджерам підприємств слід впроваджувати нові технології та технічні новинки, приймати сміливі та нетрадиційні рішення. Але це об'єктивно підвищує ступінь ризику. Основні завдання під час прийняття управлінських рішень – це врахування ризику, управління ризиком, зведення його до прийнятих меж, зниження можливих негативних наслідків.

У країнах з розвинутою ринковою економікою проведено багато досліджень сучасного ризику в бізнесі. Значення ризикозахищеності підприємства досліджували Акофф Р. Л., Магідсон Д., Еддисон Г. Д., Вальд Дж., Фішберн А., Морріс Ф., Андрійчук В., Лапуста М. Г., Іванов Г. П., Кошкін В. І., Белих Л. П., Беляєв С. Г., Короткова Е. М., Бай С. І. та інші автори. Важливою проблемою є розробка методик стосовно оцінювання ризику в різних сферах економічної діяльності, розвиток відповідних механізмів щодо моніторингу та управління ним.

Незважаючи на певний ступінь спрацьованості теми на даний час немає одностайної концепції щодо класифікації та типологізації ризиків діяльності підприємства. Класифікація ризику відбувається більш на вербальному рівні та означає систематизацію безлічі ризиків на підставі певних ознак і критеріїв, що дозволяють об'єднати підмножини ризиків у певні групи.

Під класифікацією розуміють систему супідрядних понять будь-якої галузі діяльності людини, що використовується як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями. Класифікація ризиків означає систематизацію безлічі ризиків на підставі певних ознак і критеріїв, що дозволяють об'єднати підмножини ризиків у більш загальні поняття [1, с. 132].

Наявність різноманітних методик щодо підходів до класифікації ризиків обумовлює потребу та доцільність їх системної класифікації, яка надасть можливість об'єднати різноманітні методичні підходи в окремі групи, визначити спільні проблеми та недоліки, що притаманні окремим авторам.

З розвитком і ускладненням соціальних і економічних процесів з'являється дедалі більше нових видів і типів ризиків. Постала потреба їх класифікації. Складність класифікації економічних ризиків полягає як у їх різноманітності, так і в широті прояву. Очевидно, саме цей факт не дозволив дотепер розробити чіткої системи класифікації.

У змістовній праці з економічного ризику українського вченого В. В. Чепурка [2] типізовано основні концептуальні підходи щодо класифікації ризику, котрі можна поділити на об'єктивний, предметний, факторний та аспектний. З нашого погляду, необхідно використовувати суперпозицію цих підходів, за винятком факторного, бо такий підхід некоректний з методичного погляду, оскільки причини й чинники ризику існують та

об'єктивно зумовлюють можливість тих чи інших перетворень, трансформації, але реалізуються в ризик лише через ідентифікацію, узагальнення й дії суб'єкта ризику.

Таким чином, вважаємо за необхідне, враховувати відповідність класифікації завданням і критеріям оцінки ризику, що впливають з цілей функціонування економічної системи та її місії щодо управління ризиком у даній предметній сфері. Класифікація повинна бути не лише змістовною, але й разом з тим прагматичною. Вона доцільна у тому випадку, коли з неї можна отримати логічні продуктивні напрями щодо розробки методів кількісної оцінки ступеня ризику, раціональної системи методів й інструментарію управління ним.

Список використаних джерел

1. Андреева Г.И. *Економичний аналіз: Навч.-метод. посіб.* / Андреева Г.И. - К.: Знання, 2008. - 263с.
2. Бабець Є.К. *Теорія економічного аналізу. Навч. посіб.* / Бабець Є.К., Горлов М.І., Жуков С.О. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 384 с.

УДК 338.28

Урузбаев А.Е., студент

*Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Сегодня уровень и динамика социально-экономического развития самым тесным образом связаны с наукой, технологиями и инновациями. Причем эта зависимость имеет сложный, комплексный, неоднозначный характер. Накопление здесь внутренних и внешних факторов, негативно влияющих на экономический рост, характерно для многих развивающихся и развитых стран. На этом фоне повышаются требования к качеству системы государственного управления как совокупности институтов, обеспечивающих локализацию и использование масштабных, но, как правило, ограниченных ресурсов для целей развития науки, технологий и инноваций.

Ключевая роль национальной инновационной системы, научно-технологического комплекса в долгосрочном и устойчивом социально-экономическом прогрессе подтверждена результатами многочисленных теоретических и практических исследований. Важно подчеркнуть, что в рамках концепции национальной инновационной системы часто рассматривается в качестве комплексного, но единого объекта регулирования. Темп и направления технологического развития определяются конкуренцией (в самом широком контексте) не только между технологиями, но и между инновационными системами и моделями управления, что обуславливает слабую подверженность параметров технологического развития изменениям в краткосрочном, а зачастую и среднесрочном периоде.

Системы управления технологическим развитием-неотъемлемая часть современного государства. При этом результативность применения имеющихся в его распоряжении инструментов зависит от особенностей национальной экономики и правильного выбора приоритетов развития. Такие характеристики системы управления технологическим развитием, как условная управляемость при большой инерционности объекта воздействия, в целом приближает их к менеджментным моделям, предполагающим использование механизмов прямого воздействия на процессы и явления с возможностью конкретизации целей и задач. Рыночные механизмы интенсификации активности в сфере наук и технологий могут быть эффективными в краткосрочном периоде, однако в долгосрочной перспективе

важнейшие вопросы развития экономики решаются через создание новой научно-технологической парадигмы, реализацию современной технологической политики.

Несмотря на достижения, развитые страны не ослабляют внимание ни к самой «технологической» тематике, ни к подходам к ее изучению, разработке системы релевантных показателей и методов их измерения. Для Казахстана технологическое обновление и модернизация, переход на инновационную модель экономики, укрепление позиций в глобальном пространстве являются необходимыми условиями ее долгосрочного благополучия. На этом пути наблюдаются неоспоримые успехи, однако в целом ситуация далека от идеальной, особенно если речь идет о конкурентоспособности и национальной безопасности.

Благодаря развитию концепции национальной инновационной системы, вопросы государственного управления технологическим развитием стали изучаться в широком контексте, охватывая все направления деятельности, тем или иным образом связанные с наукой, технологиями и инновациями. Работ, содержащих анализ и сопоставления между странами самих систем управления в данной области, немного. Среди них интерес представляют три исследования практики государственного администрирования научной и инновационной активности в различных, хотя и пересекающихся, группах развитых стран.

Невзирая на некоторые различия во времени проведения и выборе стран, были получены во многом схожие результаты, которые позволяют выявить некоторые общие характеристики управления технологическим развитием, рекомендации по его совершенствованию. Среди наиболее любопытных, на наш взгляд, можно выделить ряд наблюдений. Так, замечено, что относительно жесткие линейные режимы работы системы управления технологическим развитием действуют одновременно с более гибкими и сложными управленческими схемами, а административные рычаги обычно заменяются неформальными, но прагматичными механизмами взаимодействия между инновационными индивидами. К росту фрагментации и сложности системы управления технологическим развитием приводит также стремление к децентрализации и управлению по целям в рамках реализации концепции «нового государственного управления» (New Public Management). Новые административные структуры могут создаваться для управления областями возникающих технологий, особенно при наличии свободных финансовых ресурсов. Было указано на трудности в координации планов и действий элементов системы управления технологическим развитием. Как известно, ведомства часто неофициально сгруппированы в «блоки» с пересекающимися интересами, но различными подходами, что приводит к конкуренции между отраслевыми стратегиями. Встречаются примеры из стран, когда структуры управления для науки, технологий, инноваций действуют обособленно. Проблемы обеспечения долгосрочного характера действия координационных механизмов (которые, как правило, должны различаться на разных уровнях системы) зачастую выливаются в доминирование краткосрочных целей технологической политики.

Инструменты управления могут по-разному влиять на выполнение функций национальной инновационной системы. Для получения желаемых технологических сдвигов большое значение имеет дифференциация ключевых принципов регулирования по фазам экономического развития, которые, в свою очередь и в том числе, определяются по результатам освоения отдельных технологических областей в национальных границах. Так, высокие темпы роста характерны, как правило, для развивающихся стран, что делает их более открытыми для «принятия» новых технологий. Здесь особую роль играют механизмы выбора приоритетов; мобилизации ресурсов для создания технологической базы в конкретной области; ускорения освоения полученных знаний. Другой пример-поддержка предпринимательства, требующая более зрелой институциональной среды. Для создания новых технологий или формирования под них рынков в развивающихся государствах часто не хватает ресурсов.

Список использованных источников

1. D. Archibugi, B. Lundvall. *The Globalizing Learning Economy*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
2. BMBF. *Ideas. Innovation. Prosperity. High-Tech Strategy for Germany/ Government of Germany*. Bonn: Federal Ministry of Education and Research. [https://www.bmbf.de/upload_filestore/pub/hts_%202020_en.pdf.]
3. P. Boekholt, E. Arnold. *The Governance of Research and Innovation: An International Comparative Study*. Technopolis-Group, 2003.
4. Brazilian Government. Ministry of Development, Industry and Foreign Trade. *Inmetro — National Institute of Metrology, Quality and Technology*. [<http://www.inmetro.gov.br/english/institucional/index.asp>.]
5. B. Carlsson (ed). *Technological Systems and Economic Performance: The Case of the Factory Automation*. Dordrecht: Kluwer, 1995.
6. *Catapult Centres. Technology Strategy Board*. [<https://www.innovateuk.org/-/catapult-centres>.]

УДК 330.342.172

Ушкальов В.В., к.е.н., доцент; Муренець І.Г., викладач
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)

АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Прагнення України інтегруватися в міжнародні економічні структури зобов'язують вітчизняних виробників прискорено адаптуватися до жорстких умов світових ринків. Й. Шумпетер, формулюючи концепцію економічного розвитку, розмежував статичний і динамічний аспекти стану економіки. Основною рушійною силою переходу від одного рівноважного стану до іншого стану, коли відбуваються змістовні зміни організаційної і технологічної структури підприємства і виникають труднощі з адаптацією до зовнішнього середовища, він назвав інноваційну діяльність. При цьому інновацію він трактував як нову комбінацію виробничих факторів, мотивовану підприємницьким духом. Також до інновацій в його працях віднесені, поряд з новими продуктами та технологіями, застосування нових способів комерційного використання, освоєння нових ринків збуту і джерел сировини, зміна галузевої структури, укрупнення фірми. Інноваційна діяльність розглядалася ним як компонент економічної організації суспільства, поєднує науково-технічну і економічну складові [5].

На думку вчених, ключовим фактором, що впливає на здатність підприємства до адаптації, є його внутрішня організаційна структура: чим більш гнучким є управління підприємством і рух інформації по внутрішнім ієрархічним структурам, тим більшою мірою воно здатне до адаптації, тим більш імовірним стає його тривале лідерство на інноваційному ринку [2; 3; 4].

В умовах посиленої невизначеності економічного середовища проблема адаптації до її змін перестає бути індивідуальною і на перший план виходять багатосторонні зв'язки. Процес двосторонньої технологічної залежності між підприємством і зовнішнім середовищем О. Вільямсон визначив як фундаментальну трансформацію [3].

Дослідженнями встановлено, що на швидкість адаптації підприємств до роботи в постіндустріальних умовах найбільший вплив зробили фактори:

- попиту (динаміка і структура галузевих ринків);
- конкуренції (позиції основних світових гравців на внутрішніх і зовнішніх ринках);
- виробництва і пропозиції конкурентоспроможної продукції (відмінності в стартовому стані технологій, виробничого потенціалу, технічного рівня і ціни інноваційних технологій);

- технологічного поділу праці (ефективність науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), комерційних розробок і стартапів, стадій росту і поширення нових продуктів) [1].

Ключову роль в адаптації підприємств зіграла ставка на оновлення виробництва, що було зумовлено, по крайній мірі, двома об'єктивними причинами:

по-перше, ступінь зносу основних фондів вийшла за межі регламентованого порога економічної безпеки;

по-друге, в умовах скорочення циклу життя основних елементів забезпечення конкурентоспроможності підприємств виявилось похідною від рівня інноваційності застосовуваних ними технологій, машин і устаткування, що надавало оновленню їх основних фондів перманентний характер.

У 90-х роках ХХ ст. технологічні зміни в промисловості гальмувалися головним чином дефіцитом інвестиційних ресурсів. Початковий етап ринкових реформ проходив в умовах системної соціально-економічної кризи, що охопила всі сфери діяльності. Розвиток науки визначався радикальним скороченням чисельності персоналу та обсягів фінансування, появою структурних деформацій, стійкість і негативні ефекти яких проявилися в наступні роки. До особливостей інноваційної системи того періоду можна віднести:

- невідповідність системи підготовки кадрів потребам економіки, відсутність професійних менеджерів у сфері науки та інновацій;

- фрагментарність і незавершеність інноваційного циклу (відсутність ринкових посередників і мережевих комунікацій на галузевому і регіональному рівнях, підтримки інновацій як адекватної реакції на системні виклики, обмеження глобалізації та відкритої економіки);

- відсутність в провідних галузях промисловості фінансування НДДКР, зв'язків між науковими організаціями, вузами і підприємствами.

Інноваційна діяльність підприємств протягом досліджуваного періоду змінювалася, вони намагалися адаптуватися до нових умов господарювання за допомогою різних інновацій, в основному за рахунок освоєння нової продукції і ринків. Таким чином, основним способом адаптації вітчизняних підприємств до європейських стандартів є стрімкий інноваційний розвиток на вітчизняних підприємствах.

Список використаних джерел

1. Аубакирова Г.М. *Стратегии, модели и механизмы развития промышленного предприятия: инновационно-ориентированный подход: Монография. Караганда: КарГТУ. 2011. 256 с.*

2. Бездудный Ф.Ф., Смирнова Г.А., Нечаева О.Д. *Сущность понятия инновация и его классификация. Инновации. 2003. №2–3. С. 10–18.*

3. Керина А.П. *Конкуренция и инновации. М.: Экос, 2009. 265 с.*

4. Трифилова А.А. *Оценка эффективности инновационного развития предприятия. М.: Финансы и статистика, 2005. 150 с.*

5. Шумпетер И. *Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1982. 455 с.*

УДК 330:338

Шара О.Р., Кравченко А.А., студенти

Науковий керівник: Чайкіна А.О., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОМЕНЕДЖМЕНТУ У ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Впровадження екологічних стандартів на підприємстві дає змогу попередити негативний вплив господарської діяльності на оточуюче природне середовище, поєднати безпосередньо виробничу діяльність із захистом довкілля.

До переваг, що демонструють економічну корисність та доцільність запровадження системи екологічного менеджменту та прийняття стандартів на підприємстві, зокрема відносяться: підвищення конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому і зовнішньому ринках, можливість освоєння нових ринків, зокрема отримання «зеленого» світла до ринків країн ЄС, що останнім часом є ще важливішим через політичну направленість нашої країни; здобуття позитивного іміджу підприємством; підготовка та залучення більш кваліфікованого персоналу; покращення якості продукції та приваблення нових покупців, оскільки у свідомості споживачів якість продукції буде асоціюватися з її відповідністю екологічним стандартам; економія виробничих витрат і ресурсів, тобто раціоналізація споживання матеріалів та сировини, води, енергії; зниження ризику виникнення аварійних ситуацій і масштабів їх наслідків; зниження природоохоронних платежів і ефективніше дотримання вимог законодавства, уникнення штрафів і стягнень через скорочення обсягів викидів шкідливих речовин; покращення відносин з партнерами, інвесторами, органами державної влади, що проявляється в послабленні адміністративного тиску на підприємство з боку контролюючих державних органів через декларування, а також змога отримати державну підтримку (зниження процентних ставок по кредитах; зниження ставок платежів по екологічному страхуванню) [1, 2].

Для впровадження екологічного менеджменту на українських підприємствах необхідно створити службу екологічного менеджменту із чітким визначенням її прав і обов'язків, організувати систему доступу співробітників служби до необхідної внутрішньої й зовнішньої інформації, інформувати зацікавлених в екологічній діяльності підприємства суб'єктів про плани впровадження на ньому екологічного менеджменту, розробити й затвердити програму екологізації виробництва підприємства, розробити механізм реалізації цієї програми, включаючи систему стимулювання працівників підприємства.

Також необхідно вдосконалити екологічну складову соціальної відповідальності підприємств, а саме: ефективно використовувати природні ресурси; створювати та використовувати відновлювану енергію та матеріали; мінімізувати викиди вуглекислого газу; аналізувати екологічні досягнення та здійснювати пошук нових екологічних рішень; аналізувати екологічні витрати та переваги; інформувати громадськість про екологічні наслідки своєї діяльності; надавати звіти про вплив на оточуюче середовище; запровадити корпоративну екологічну політику; здійснювати екологічний аудит; перевіряти відповідність діяльності підприємства нормативним екологічним нормам та екологічній політиці; оцінювати безпечність роботи для працівників підприємства та можливого негативного впливу на їх здоров'я; аналізувати вплив продукції на екологічну ситуацію на стадії її розробки, виробництва, реалізації, споживання, а також під час переробки відходів; застосовувати принципи «зеленого постачання»: сировина та матеріали повинні задовольняти внутрішні вимоги екологічних стандартів виробництва; мають видобуватися чи виготовлятися за природозберігаючими технологіями, для їх доставки повинні використовуватись найбільш екологічні транспортні схеми; застосовувати інноваційні технології переробки відходів, використовувати технології замкнутих циклів; забезпечити вихід бізнесу з мінімальних рамок самозабезпечення і внесок власних ресурсів у довгостроковий розвиток внутрішнього і зовнішнього середовища; реалізовувати заходи екологічної та соціальної спрямованості шляхом збереження добре оплачуваних робочих місць, виробництва якісних товарів і послуг, охорони природи, застосування у бізнес відносинах чесною діловою поведінкою; враховувати суспільні очікування у відношенні не тільки продукції і підвищення прибутковості, але й участі у формуванні національної та регіональної економіки [3].

Ключова роль менеджменту при впровадженні вказаних змін, що стосуються екологічно свідомої поведінки серед працівників має відбуватись на основі використання не тільки економічних факторів впливу, але й також соціально-психологічних. Найкраще застосовувати біхевіористичний підхід, який дозволить сформувавши не тільки екологічну свідомість серед персоналу конкретного підприємства, але й їх відповідну екологічну поведінку. Саме тому наступним кроком буде формування напрямів впровадження екологічного менеджменту на підприємствах з використанням соціально-психологічних методів. Адже практика європейських країн свідчить, що важливо не змусити людину робити ту чи іншу дію, а пояснити важливість діяти соціально та екологічно свідомо задля збереження природних

ресурсів, покращення рівня життя, ефективності роботи підприємства, зниження рівня забрудненості оточуючого середовища.

Список використаних джерел

- 1. Грінь Д.С. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник. Херсон, 2015. 228 с.*
- 2. Зеркалов Д.В. Екологічна безпека та охорона довкілля :монографія. К.: Основа, 2012. 514 с.*
- 3. Чайкіна А.О., Гонтар А.О. Шляхи впровадження екологічного менеджменту на українських підприємствах. Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 15 травня 2018 р. Ч. 1. Полтава: ФОП Пусан А.Ф., 2018. С. 72–74.*

СЕКЦІЯ 3
ІННОВАЦІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 378.1

Кайгородцев А.А., д.э.н., профессор
Восточно-Казахстанский государственный университет им. С. Аманжолова
(г. Усть-Каменогорск, Казахстан)

**ЭТАПЫ ПЕРЕХОДА КЛАССИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА
К SMART-ОБУЧЕНИЮ**

Smart-education – это гибкое обучение в интерактивной образовательной среде с помощью находящегося в свободном доступе контента со всего мира.

В процессе Smart-обучения университеты совмещают две прорывные инновации – онлайн-обучение и компетентностный подход [1, с. 15].

Smart-учебный процесс дает студентам следующие преимущества: а) мобильность; б) расширение технических возможностей; в) смена парадигмы обучения; г) поддержка любых образовательных сервисов; д) выстраивание индивидуального подхода к обучению [2]; е) увеличение объема самостоятельной индивидуальной и групповой работы студентов; ж) увеличение количества творческих и исследовательских проектов [3].

В таблице 1 представлены этапы информационно-технологического развития высших учебных заведений, в результате прохождения которых осуществляется переход от традиционных технологий обучения к smart-обучению.

Таблица 1

Этапы перехода университета к smart-обучению

Этап	Характеристики этапа
1. Дистанционное обучение	Опосредованное взаимодействие студентов и преподавателей на основе ИКТ и сетей телекоммуникаций
2. Электронное обучение	Организация обучения на базе электронных образовательных ресурсов и педагогических методов
2.1. m-learning	Вид электронного обучения на базе многообразия доступных мобильных устройств и приложений
3. smart-обучение	Студенто-ориентированное обучение на основе интерактивного взаимодействия с учебными материалами, а также использования возможностей неформального обучения и профессиональных сообществ
Примечание – составлено на основе [4, с. 44].	

На первом этапе происходит перенос традиционных образовательных технологий в электронную среду: лекция превращается в видео-лекцию, семинар – в вебинар, учебник – в электронный учебник. При этом содержание и методы обучения не изменяются, однако происходит увеличение количества обучающихся от 20-30 человек, присутствующих в университетской аудитории до нескольких сотен или тысяч в интернете.

На втором этапе происходит расширение использования информационно-компьютерных технологий и сетей телекоммуникаций, внедряются новые методы обучения, в основе которых лежит перестройка учебного процесса для электронной среды и доступных образовательных технологий. Методы электронного обучения предусматривают организацию познавательной, практической, проектной и исследовательской деятельности студентов в электронной образовательной среде. В результате у студентов появляется больше возможностей для саморазвития [5].

При этом информационно-образовательное пространство выходит за рамки информационно-компьютерной инфраструктуры конкретного университета. В него включаются задействованные в учебном процессе гаджеты и программные приложения преподавателей и студентов.

На третьем этапе осуществляется переход университета к *smart-обучению*, под которым следует понимать организованное и осуществляемое с использованием технических инноваций и Интернета взаимодействие изучаемого учебного курса, преподавателей и студентов, нацеленное на формирование у обучающихся системного видения изучаемой дисциплины, включая ее различные аспекты (социальный, экономический, технологический, правовой и т.п.) [6].

При переходе университета к *smart-обучению* осуществляется комплексная модернизация всех образовательных процессов, технологий и методов.

Технологический аспект *smart-обучения* включает использование в образовании *smart-технологий*, таких как умная доска, умные экраны, *smart-курсы* [7], а также широкий спектр средств, объединяемых понятием «интеллектуальные технологии» [8].

В системе *smart-обучения* к содержанию учебных материалов предъявляются следующие требования:

1. Актуальность сведений и задач учебного курса. Задачи изучения учебных дисциплин должны отражать современный уровень развития предметной области, а не теоретически устаревшие теории и модели.

2. Наличие возможностей для самостоятельной познавательной, исследовательской и проектной деятельности студентов.

3. Распределенная информационная система *smart-обучения*, предусматривающая использование, наряду с возможностями конкретного университета, доступных внешних ресурсов и технологий.

4. Интеграция образовательной среды с профессиональными сообществами.

5. Индивидуализация содержания обучения в рамках утвержденных образовательных стандартов и программ на основе системы управления знаниями [4, с. 45-46].

Использование в процессе разработки содержания образовательных программ и учебно-методических материалов *системы управления знаниями*, то есть совокупности технологий, методов и источников знаний (информации), обеспечивающих условия для создания, накопления и использования сотрудниками организации новых знаний [4, с. 42], способствует выполнению перечисленных требований *smart-обучения*.

Список использованных источников

1. Билялов Д.Н. *Онлайн инновации в высшем образовании // Высшая школа Казахстана. 2015. № 1. С. 13-17.*

2. Невоструев П.Ю. *SMART учебники в SMART образовании. Новая парадигма контента. Москва, 25 апреля 2014. [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.slideshare.net/pnevostrujev/smart-congress>.*

3. Ломакина О.Е., Густомясова Т.И. *Современная парадигма развития высшего образования: Smart-education. [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.tsutmb.ru/sovremennaya-paradigma-razvitiya-vyisshego-obrazovaniya-smart-education>.*

4. Днепровская Н.В. *Система управления знаниями как основа *smart-обучения* // Открытое образование. 2018. Т. 22. № 4. С. 42-52.*

5. Вайндорф-Сысоева М.Е. *Современные подходы к организации повышения квалификации современного педагога // Проблемы современного педагогического образования. 2017. № 57-3. С. 16-23.*

6. Тихомиров В.П., Днепровская Н.В. *Смарт-образование как основная парадигма развития информационного общества // Современные информационные технологии и ИТ-образование. 2015. Т. 1. № 11. С. 146-152.*

7. Merzon E.E., Ibatullin R.R. *Architecture of smart-learning courses in higher education. 2016 IEEE/ACM 9th International Conference on Application of Information and Communications Technologies (AICT). Baku. 2016. P. 1-5.*

8. Гаспариан М.С., Лебедев С.А., Тельнов Ю.В. *Инжиниринг образовательных программ на основе применения интеллектуальных технологий // Открытое образование. 2017. Т. 21. № 1. С. 14-19.*

УДК: 338.46:37

Самойлик Ю.В., д.е.н., професор
Полтавська державна аграрна академія
(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ, ЗАСНОВАНОГО НА CRM-ТЕХНОЛОГІЯХ

Однією з найважливіших умов модернізації управління закладами вищої освіти є використання концепції маркетингу з метою визначення потреб в освітніх послугах. Концепція маркетингу освітніх послуг допомагає забезпечити процес фінансування, матеріально-технічне і ресурсне забезпечення підготовки діяльної творчої особистості з високим адаптаційним потенціалом, здатної орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, критично мислити, приймати власні рішення. Комплексне, інтегроване використання засобів маркетингових комунікацій сприяє підвищенню ефективності заходів просування, зокрема більшої адаптації до типу ринку і способів надання освітніх послуг, формування обізнаності та поінформованості потенційних здобувачів.

Випускників ЗВО в залежності від подальшого застосування їх знань розділяють на дві нерівні групи – фахівців і менеджерів, які використовують різний маркетинг. У даний час ЗВО України готують менеджерів, які здатні працювати на керівних посадах організацій та фірм незалежно від профілю їх діяльності, виконуючи стандартний набір управлінських функцій [1, с. 15; 2, с. 173]. Як засвідчує світова практика успішних закладів вищої освіти, активно починає зростати роль маркетингу, заснованого на CRM-технологіях (скор. від англ. Customer Relationship Management – система управління взаємодією з клієнтами), тобто із застосуванням спрямованої на побудову успішного бізнесу концепції та бізнес-стратегії, ядром якої є клієнтоорієнтований підхід [3, с. 129]. Така стратегія заснована на використанні передових управлінських та інформаційних технологій, за допомогою яких заклади вищої освіти збирають інформацію про своїх здобувачів освітніх послуг на всіх етапах ухвалення рішення про вибір конкретної послуги, трансформує її у знання, які використовує в інтересах свого бізнесу шляхом побудови взаємовигідних стосунків зі споживачами (здобувачами, організаціями-замовниками тощо). Активне впровадження CRM-технологій вже простежується і на вітчизняному ринку освітніх послуг. Найчастіше їх застосовують заклади, які готують спеціалістів за програмами МБА (Master of Business Administration), ЗВО, що розробляють і впроваджують спеціалізовані семінари і тренінги, розробки науково-прикладного характеру тощо.

Таким чином, в умовах сучасного ринку освітніх послуг закладам вищої освіти необхідно проводити компетентну маркетингову політику, що базується на знаннях запитів і уподобань наявних та потенційних здобувачів освітніх послуг, добре розроблених продуктивій, ціновій і комунікаційній політиці, з налагодженими партнерськими зв'язками. Важливим чинником є впровадження інновацій, що диктується значним ступенем динамізму соціально-економічного розвитку і процесами глобалізації, або ж ефективного використання традиційних маркетингових прийомів.

Список використаних джерел

1. *Маркетинг образовательных услуг: монография / под общ. ред. О.В. Прокопенко. Ruda Śląska : «Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium», 2016. 168 с.*
2. *Телетов О.С. Роль освіти і науки в інноваційному менеджменті. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком : [монографія]; за ред. С.М. Ілляшенка. Суми: ТОВ «Торговий дім «Панірус», 2011. С. 172–182.*
3. *Григорчук Т.В. Сучасні тенденції розвитку маркетингу на вітчизняному ринку вищої освіти. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Менеджмент соціокультурної діяльності». 2018. №11. С. 123-136.*

УДК 005.21:658

Гуменна О.В., к.е.н., доцент; Подденежний О.Г.
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
(м. Київ, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЦИФРОВИХ СТРАТЕГІЙ В ОСВІТНІЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Актуальність теми визначається тим, що з початку ХХІ сторіччя процеси та моделі в світовій економіці суттєво змінилися. Розвиток цифрових технологій відбувається по експоненті. Відбувається конвергенція технологій із абсолютно різних сегментів економіки. Зростає потреба в автоматизації комплексних управлінських процесів. Безумовно, цей процес набуває ще більшої динаміки у зв'язку з розповсюдженням світової пандемії COVID-19 у 2020 році. Цифрові технології стали невід'ємною частиною не тільки ІТ-сектору, а й важливою складовою в усіх секторах економіки, включаючи освіту. Без впровадження цифрових технологій подальший розвиток освітніх підприємств, організацій, установ стає неможливим, конкурентоспроможність втрачається. Навчальні заклади, для яких цифрова трансформація не була наскрізним інструментом, вимушені були спрямувати свої погляди та ресурси у цифрову площину.

З одного боку, цифрова трансформація є складним викликом, але з іншого – відкриває можливості для посилення конкурентоспроможності, залучення ресурсів, оновлення структури та підвищення якості послуг освітніх закладів.

Проблеми впровадження цифрової трансформації в закладах освіти пов'язані із занадто швидким експоненціальним зростанням цифрових технологій та їх потужним впливом на діяльність та конкурентоспроможність. Академічні моделі та стратегії не відповідають сьогоденню, або дуже швидко втрачають свою актуальність. Але з іншого боку потребують зміни парадигми, глибокого переосмислення для початку комплексної трансформації і це уповільнює початок впровадження цифрових технологій в повному обсязі. Ці процеси є актуальними й для українських навчальних закладів, враховуючи те, що в Україні вже активно почалося впровадження цифрових трансформацій у найрозвинутіших секторах економіки – в першу чергу в потужному ІТ та аграрному секторах. Ми бачимо, як українські компанії не тільки переймають інноваційний світовий досвід, але й пропонують свої власні моделі та стратегії цифрового оновлення бізнесу, що сприяє зростанню їх конкурентоспроможності на світових ринках.

Процес формування та становлення цифрового ринку освітніх послуг не є завершеним. В країнах ЄС та США, ще до початку пандемії, активно розвивалася та досліджувалася тема цифрової трансформації закладів освіти, створення відкритих університетів. Був прийнятий Digital Education Action Plan (2018-2020 рр., а наразі цей план затверджено на 2021-2027 рр.), який включав дослідження та проекти з цієї тематики [1].

Заклади освіти України переходять в он-лайн площину більшою мірою через вимушений карантин, ніж свідомо впроваджуючи системну стратегію цифрової трансформації. Успіх

трансформації з одного боку суттєво залежить від внутрішнього усвідомлення потреби системного реформування освітнього процесу. З іншого боку - зовнішніх факторів, наявності чіткої державної політики щодо цифрового розвитку галузі. І тут існують певні проблеми на законодавчому рівні, що відстає від потреб суспільства та економіки. Кабінет Міністрів України та МОН України в останні роки прийняли низку законодавчих актів та постанов, які заохочують розвиток цифрової трансформації. МОН у вересні 2020 року ініціював обговорення проекту «Стратегії розвитку вищої освіти на 2021-2031 роки» [2]. Однією із операційних цілей цього документу визначено «Впровадження інноваційних технологій і дистанційного навчання у вищій освіті». Але враховуючи європейський та світовий досвід, цифрова трансформація освітніх закладів повинна бути визначена на стратегічному, а не тільки операційному рівні, з чітким формулюванням цілей та стратегій розвитку.

Традиційно політика та стратегія розвитку освіти включає: ресурсне забезпечення закладів освіти, якість підготовки науково-педагогічних працівників, інноваційне технічне забезпечення тощо. Дуже часто якість освіти інтерпретується, як складова задоволеності очікувань різних учасників процесу освіти від наданих освітніми установами послуг або як міра досягнення поставлених в освіті цілей та завдань. Звичайно, що ключовим індикатором результативності наданих освітніх послуг є науково-практичний і академічний рівень студентів-випускників та їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Вимоги освітнього процесу базувалися на якісних показниках академічної освіти та підвищенні ефективності освітнього процесу. В зв'язку з новими викликами цифрового навчання, деякі критерії вимагають коригування та визначення нових маркерів ефективності для більш результативного управління навчальним процесом та підвищенням якості цифрової освіти.

Для цифрової трансформації в освіті необхідно дослідити поточний стан та готовність до такої трансформації всіх суб'єктів, які є споживачами освітніх послуг:

- суспільство (держава; регіон; місто),
- клієнти/студенти/слухачі сертифікаційних програм;
- викладачі,
- роботодавці – партнери – підприємства та організації.

Якість наданих послуг, в даному випадку, можна визначити як збалансовану відповідність сукупності властивостей і характеристик освітнього процесу, його результатів і всієї системи освіти встановленим потребам, цілям, вимогам і нормам (стандартам), які визначаються споживачами (громадянами, підприємствами і організаціями в цілому).

Впровадження он-лайн складової вимагає перегляду методології та імплементації нових інноваційних моделей в освітньому процесі. Вважаємо, що нагальною необхідністю є трансформація всієї системи освіти, а не впровадження окремих цифрових модулів, чи електронних платформ, а також залучення фахівців з комерційних структур, звертання до актуальних практичних розробок іноземних партнерів. Аналіз наукових джерел показує, що дослідження проблем цифрової трансформації освіти в Україні має високий потенціал, зважаючи на те, що ринок електронного освітнього контенту досі є малорозвиненим, на відміну від європейських та американських інституцій, де цей процес набув стабільності й масштабності.

Цифрова трансформація вимагає інституційної перебудови освітнього процесу; потребує створення нових методологій, стратегій та моделей освіти, а також значних змін в законодавстві, щодо освітнього процесу та цифрових інструментів та ресурсів. Нагальною необхідністю є інтеграція вищої освіти в світовий цифровий простір, з його інформаційним потенціалом та безперечними можливостями для розвитку.

Список використаних джерел

1. *Digital Education Action Plan (2021-2027)* - Режим доступу: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en,

2. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ на 2021-2031 роки/ МОН України// - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

3. Karpenko O.V., Ryzhenko Digital transformation and good data governance in Ukraine/ O.V Karpenko, O.V.Ryzhenko // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія : Державне управління. - 2018. - № 4. - С. 157-162. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_4_23

4. Rossikhin V., Rossikhina H., Radchenko L., Marenych V., Bilenko L. / V. Rossikhin, H. Rossikhina, L. Radchenko, V. Marenych / Digitalization of education as a driver of digital transformation of Ukraine // Science Rise. - 2020. - No. 3 (68). – С. 66-70.

УДК 658:005.7

Гунченко М.В., к.е.н., доцент; Шімон К.В., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСВІТНІЙ САЙТ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Технологічне вдосконалення навчально-пізнавальної середовища ЗВО займає важливе місце серед інноваційних напрямків розвитку освітньої системи. Професійно-педагогічний простір мережі Інтернет є необхідним атрибутом педагога 21 століття, а вміння і навички по його формуванню і використанню слід розглядати як важливі інформаційні компетенції.

Створення і розвиток нових засобів інформаційних та комунікаційних технологій, в тому числі зсоби мережевих комунікацій створило принципово нову ситуацію в роботі з інформацією. Реалізується можливість активізувати не тільки когнітивну діяльність студентів, а й комунікативну, породжуючи додаткову мотивацію навчання, дозволяючи не тільки індивідуалізувати навчання, але і робити його колективним.

Навчальні сайт і блог викладача ЗВО є відносно новими формами застосування інформаційних і комунікаційних технологій у вузівській практиці. Їх освітній потенціал досить високий. Вони можуть служити засобом доступу до навчально-методичної літератури, розміщеної як на самих сайті і блозі, так і в електронному вигляді в мережі Інтернет, посилання на які представлені в даних освітніх документах; для організації мережевої взаємодії, спілкування педагогів зі студентами та аспірантами, застосовуватися як елемент системи електронного навчання. Ми в даний момент акцентуємо увагу на їх когнітивної, комунікативної та інтерактивної функції.

Згідно з дослідженнями Л. Г. Жук, А. В. Могільова, Т. С. Старової, Т. С. Яшиної навчальні веб-сайти можна поділити на подані далі види.

1. Сайти, створені з метою дистанційного навчання студентів і навчання студентів на стаціонарі (наприклад, сайт «електронний курс лекцій», сайт «лабораторний практикум», сайт «електронний підручник», сайт для тестування, оцінки знань та ін.).

2. Сайти, присвячені дослідницькій діяльності (наприклад, сайти дослідницьких робіт студентів, викладачів, науковців).

3. Сайти консультативного призначення (консультативні сайти із загальноосвітніх предметів для викладачів і студентів; сайти для інформаційної підтримки науково-методичних центрів та ін.).

4. Сайти, що представляють віртуальні методичні об'єднання (наприклад, сайти для тематичних семінарів, телеконференцій, форумів в он-лайн режимі з питань освіти та ін.).

5. Сайти інформаційних Інтернет-проектів (наприклад, сайти телекомунікаційних олімпіад). ISSN Online: 2076-8184. Інформаційні технології і засоби навчання, 2014, Том 41, №3. 301 6. Сайти навчальних закладів.

7. Сайти довідникового характеру (електронні енциклопедії, сайти-словники, електронні довідники, сайти-каталоги, колекції повнотекстової бази електронних документів, колекції мультимедійних матеріалів та ін.).

8. Навчальна преса (електронні видання і сайти традиційних газет, журналів та інших видань з вільним доступом).

9. Персональні сайти (сайти вчених, викладачів та інших працівників сфери освіти) [2, с. 108].

Основні цілі сайту викладача ЗВО:

демонструвати складну систему зв'язків між продуктами репродуктивної і творчої діяльності викладача ЗВО;

представляти результати його як науково-методичної, так і дослідницької діяльності;

спільної, колективної творчої роботи зі студентами та їх індивідуально-творчої роботи

під керівництвом педагога;

сприяти розвитку компетентності в галузі використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій як у тих, хто навчається, так і у викладачів.

Сайт може бути розміщений на відкритих он-лайн сервісом і бути власністю викладача. Викладач самостійно вирішує, які саме матеріали і в якій формі розміщувати на такому ресурсі.

Сайт і викладача ЗВО ми розглядаємо як елементи мережевих комунікацій. Використання сайту і блогу викладача вузу є засобом формування у студентів когнітивного та комунікативного компонентів загальнокультурних, загально і професійних компетенцій. Електронне навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, яким по суті і є сайт і блог викладача ЗВО, сприяє підвищенню якості як аудиторного (при читанні лекцій-візуалізацій; використання презентацій при читанні доповідей студентів на семінарських заняттях, консультаціях для студентів і аспірантів тощо.), так і самостійної роботи студентів при обліку умови їх виконання - особистісно-діяльнісного, інтерактивного спілкування студентів і викладача з використанням нових видів інформаційних і комунікаційних технологій. Однак, віртуальні комунікації не можуть повністю замінити безпосереднє «живе» спілкування викладача зі студентами і аспірантами, а розширюють можливості його професійно-педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Корбут О.Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1123>

2. Жук Л.Г. Интернет-технологии как средство организации самостоятельной работы студентов технических вузов (на материале обучения иностранному языку): дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Л.Г. Жук. – СПб, 2006. – 192 с.

3. Карташова Л.А. Особистий сайт педагога – вимога часу // Освіта. – 3–10 лютого, 2010. – С. 6.

4. Клокар Н.І. Організаційно-педагогічні засади створення електронних навчально-методичних комплексів для учнів [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 6 (20). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em20/emg.html>.

UDK 340.1

Gryshko V., Phd in Economics, Associate professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

EMERGING TRENDS IN INFORMATION TECHNOLOGY

Information technology is an industry on the rise, and business structure, job growth, and emerging technology will all shift in the coming years. Current trends are improving and presenting new functions in fields like medicine, entertainment, business, education, marketing, law enforcement, and more. Still, other much-anticipated technology is only now coming on the scene.

Innovations in IT change internal company processes, but they are also altering the way customers experience purchasing and support — not to mention basic practices in life, like locking up your home, visiting the doctor, and storing files. The following trends in information technology are crucial areas to watch in 2020 and viable considerations that could influence your future career choices.

Cloud computing is a network of resources a company can access, and this method of using a digital drive increases the efficiency of organizations. Instead of local storage on computer hard drives, companies will be freeing their space and conserving funds. According to Forbes, 83 percent of enterprise workloads will be in the cloud by 2021, which means 2020 will show an increasing trend closing in on this statistic. Cloud storage and sharing is a popular trend many companies have adopted and even implemented for employee interaction. A company-wide network will help businesses save on information technology infrastructure. Cloud services will also extend internal functions to gain revenue. Organizations that offer cloud services will market these for external products and continue their momentum. Organizations will transfer their stored files across multiple sources using virtualization. Technology that includes virtual reality is becoming prevalent. The software of virtual reality is making many industries prepared for various scenarios before entering them. The medical profession is projected to use virtual reality for some treatments and interactions with patients in the coming years. Virtual training sessions for companies can cut costs, fill in the need for personnel, and increase education [1].

Blockchain data, like the new cryptocurrency Bitcoin, is a secure method that will continue to grow in popularity and use in 2020. This system allows you to input additional data without changing, replacing, or deleting anything. In the influx of shared data systems like cloud storage and resources, protecting original data without losing important information is crucial.

The growth in this industry and the projected technology movements call for more workers who are qualified to contribute to data mining or even cloud computing. Information technology is steadily progressing and opening new possibilities for careers. For 2020 and beyond, the latest trends in information technology will produce new opportunities for management, support, development, and more in companies.

Information technology positions start with training. Seeking a job in the IT industry requires thorough education in these emerging trends and a forward-thinking viewpoint. Because it is such a fast-growing industry, keeping up with the trends and advancements in technology is vital. The IT positions that will be available in the future are related to data analytics, infrastructure, cloud management and support, security across networks.

References

- 1. Hitt J.C. Connecting IT possibilities and institutional priorities. Educause Review 36: 8-9*

УДК: 37.091.3:796

Шевченко О.В., канд. пед. наук, доцент

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З РИТМІКИ І ХОРЕОГРАФІЇ

Особливої актуальності в контексті організації безперервної освіти набуває проблема формування готовності майбутніх учителів до творчої організації навчально-виховного процесу, здатності здійснювати наукові дослідження педагогічного процесу, оволодівати методологією педагогіки, опанувати новими технологіями та інформаційними системами узагальнювати передовий педагогічний і методичний досвід, критично оцінювати результати власної роботи, творчо працювати у напрямку професійного самовдосконалення [3, с. 106].

Готовність майбутніх педагогів до виконання професійних функцій – це належний рівень сформованості комплексу вмінь та якостей, які забезпечують професійний рівень педагогічної діяльності. Зовнішнє функціонування професійно-педагогічної готовності студента до майбутньої діяльності, як системи залежить від рівня сформованості у нього практичної готовності. Професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Це психічний, активно-дієвий стан особистості, складна її якість, система інтегрованих властивостей, яка регулює діяльність, забезпечує її ефективність [2, с. 45-46].

Надзвичайно важливим чинником під час формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх учителів є врахування нових вимог, які наразі ставляться до підготовки фахівців споживачами їхніх професійних освітніх послуг – загальноосвітніми навчальними закладами [1, с. 41].

Однією із важливих дисциплін у підготовці студентів факультету фізичного виховання до професійної діяльності вчителя фізичної культури є «Ритміка і хореографія». Це система фізичних вправ, виконуваних у супроводі музики, що має на меті розвиток у молоді розумово-естетичного сприйняття, почуття ритму, музичної пам'яті та слуху, уваги, м'язової волі, пластичної виразності рухів. До занять ритміки входять танцювальні, імітаційні рухи, стрибки, біг, які сприяють фізичному розвитку, виробленню правильної постави, координації рухів та координування у просторі. Ритмічні рухи під музику вдосконалюють процеси гальмування, виховують дисциплінованість, загальну організованість [4, с. 4].

На наш погляд існує потреба в обґрунтуванні та розробці технології впровадження інноваційних методів навчання на заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін в закладах вищої освіти, що дозволить стимулювати пізнавальну діяльність, ініціативність, самостійність студентів. Викладач вишу виступає в ролі організатора освітнього процесу, лідера групи. Організація освітнього процесу повинна передбачати моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, функціональної музики, нестандартного обладнання, елементів іноземної мови в процесі вивчення циклу дисциплін професійної і практичної підготовки.

Одним з аспектів підготовки інноваційного вчителя фізичної культури є й підготовка його до запровадження окремих педагогічних технологій, зокрема інтерактивної, що зумовлено особливостями педагогічної діяльності викладача, який працює в інтерактивній парадигмі.

Практичний досвід викладання у вищій школі дозволив з'ясувати, що навчання як процес накопичення знань, формування умінь, навичок протікає успішно лише в тому випадку, коли забезпечується досить високий рівень активності студентів. Зміст запропонованого нами інноваційного навчання полягав у тому, що дидактичний процес планувалося здійснювати за умов постійної, активної взаємодії всіх студентів. Інтерактивними методами для занять з ритміки і хореографії ми визначили наступні: *«Мозковий штурм»*, *кооперативного навчання*, *«Акваріум»*, *«незавершена вправа»*.

«Мозковий штурм» це ефективна інтерактивна технологія колективного обговорення, яка спонукає учасників на виявлення уяви і творчості шляхом вираження їх думок, допомагає знаходити декілька рішень поставленої проблеми. Цей метод був застосований під час вивчення теоретичного матеріалу. Шляхом вірно підібраних проблемних питань у студентів активізувалася мотивація щодо вирішення завдань заняття. Означений метод частіше ми використовували у підготовчій частині.

Інтерактивна технологія *кооперативного навчання* передбачала роботу студентів у малих групах (кооперативна діяльність), допомагала набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Вона стимулювала роботу студентів в команді, виробляти ідеї, які допоможуть їм бути корисними одне одному. Висловлювання думок допомагало означити особисті можливості та укріпити їх. Кооперативне навчання дозволило студентам співпрацювати зі своїми одногрупниками та реалізувати природне прагнення до спілкування.

Удосконалити навички роботи в малих групах, сформувати комунікативну культуру та розвинути практичне мислення дозволив інтерактивний метод – *«Акваріум»*. Після того як

викладач об'єднав студентів у дві – чотири підгрупи і запропонував завдання для виконання та надав необхідну інформацію, одна з груп розташовувалася в центрі спортивного залу та утворювала своє маленьке коло. Групі, що працює, для виконання завдання необхідно було:

- оголосити вголос ситуацію-завдання;
- обговорити особливості його виконання в групі;
- дійти спільної думки щодо способів виконання за 3-5 хв й виконати.

Всі інші студенти груп повинні були тільки слухати й аналізувати, не втручаючись у процес обговорення, спостерігати за визначеними етичними правилами. Після закінчення 3-5 хвилин група займала своє місце, а інші студенти обговорювали процес виконання.

Після цього місце в «Акваріумі» займала інша група, яка обговорювала наступну проблему. Всі групи по черзі мали побувати в «Акваріумі», а результати роботи кожної з них повинні бути обговорені. Даний метод «Акваріум» сприяв формуванню критичного мислення студентів та повазі до інших думок.

Метод *«незавершена вправа»* передбачав показ студентом або викладачем музично-ритмічної вправи або комбінації вправ, а інші студенти повинні були завершити її. Це спонукало студентів до творчої активності і пошуку шляхів виконання практичних завдань з ритміки і хореографії, як на занятті так і під час самостійної роботи.

Висновки. Отже, на підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що використання інноваційних методів навчання які впроваджуються в освітній процес студентів сприяють формуванню стійкої мотивації молоді до професійної підготовки, отриманню знань, набуттю навичок та вмінь, що дозволять у майбутній педагогічній діяльності ефективно вибудовувати взаємодію з підлеглими на засадах інтерактиву, враховуючи фундаментальні положення процесу підготовки та структурні компоненти формування гармонійно розвиненої особистості.

Список використаних джерел

1. Батечко Н. Г. *Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури* : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2016. 669 с.

2. Дичківська І.М. *Інноваційні педагогічні технології: [навч. посіб.]*. К.: Академвидав, 2004. 352 с.

3. Радул В.В., Кравцов В.О., Михайліченко І.М. *Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя. Навчальний посібник*. Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс ЛТД», 2007. 252 с.

4. Шевченко О.В., Шевченко А.О. *Ритміка і хореографія з основами гімнастики художньої: Навчальний посібник*. Кіровоград: Центр оперативної поліграфії, 2012. 252 с.

УДК: 37.048

Каневська І.М., ст. викладач
Полтавська філія Європейського університету
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ МОЛОДІ

В умовах ринкових перетворень економіки в Україні проблема свідомого вибору професії підростаючим поколінням, формування у них ціннісних орієнтацій, визначення свого місця в житті стають надзвичайно актуальними. І чим раніше почнеться спрямований особистісний і професійний розвиток кожної дитини нашого суспільства, тим прогнозованим буде психологічне благополуччя, задоволеність життям і особистісне зростання кожного громадянина нашої держави в цьому мінливому й технологічному світі професій.

На разі існує проблема дисбалансу попиту та пропозицій на ринку праці через відсутність своєчасної професійної орієнтації серед учнівської молоді. Самостійне усвідомлення власних здібностей, пізнавальних інтересів та нахилів, уміння приймати рішення щодо вибору спеціальності є необхідними сучасними соціально-економічними умовами під час вибору професії.

Проблема профорієнтації дуже впливає на стан ринку праці й на ті проблеми, які є зараз. Так, лише 10% населення України любить свою роботу (за результатами дослідження Інституту Геллапа), а майже 52% молоді працюють не за фахом (дані Держстату), марнуючи при цьому свій час і кошти під час отримання професії [1].

Запровадження на місцевому рівні профорієнтаційних програм дозволить учням шкіл, незалежно від їх матеріальних можливостей та сімейних обставин, розширювати знання про світ професій та віднайти своє місце у ньому.

Завдання розвитку цих якостей покладається більшою мірою на систему освіти, що, у свою чергу, передбачає психологічну готовність педагогів і психологів до профорієнтаційної діяльності. Поряд з цим вимагає впровадження інноваційних профорієнтаційних засобів, розроблених на засадах сучасної психології, враховуючи потреби, інтереси, мотиви як окремої особистості, так і вимоги суспільства [2].

Підготовка старшокласників до вибору профілю навчання та майбутньої професії має здійснюватися також через факультативи, предметні гуртки, наукові товариства учнів, Малу академію наук, предметні олімпіади.

Професійна орієнтація з професій і спеціальностей економічного профілю – це допомога школярам випускних класів у виборі професії. Вона має значущий світоглядний потенціал, сприяє розвитку професійної свідомості та професійної ідентичності студентів, забезпечує високу ефективність здійснення ними у подальшій професійній діяльності профорієнтаційної роботи.

За допомогою спеціалізованих психологічних тестів та індивідуальної консультації можна з'ясувати професійні схильності та здібності особи, коло інтересів, життєві цілі та орієнтири.

Цікаві профорієнтаційні уроки, рекомендації та екскурсії на підприємства міста (району) дозволяють пройти поглиблене тестування (комплексний профорієнтаційний тест та 10 тестів з діагностики «м'яких навичок») з метою вибору майбутньої професії та навчального закладу для її отримання.

Консультації зі школярами та їх батьками сформують розуміння щодо побудови професійної кар'єри. Профорієнтаційна робота серед школярів сприяє цілеспрямованому розвитку їх здібностей і талантів, зростанню працездатності, збереженню здоров'я і виступає одним із найважливіших елементів державної політики у сфері соціального захисту.

Професійна орієнтація серед школярів – це комплексна науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на особу з метою оптимізації її професійного самовизначення на основі врахування особистісних характеристик кожного індивідуума та потреб ринку праці. Вона спрямована на досягнення збалансованості між професійними інтересами і можливостями людини та потребами суспільства в конкретних видах професійної діяльності.

Така діяльність забезпечує ефективне використання трудового потенціалу особи, сприяє підвищенню її соціальної та професійної мобільності, відіграє значну роль у профілактиці вимушеного безробіття.

Профорієнтаційні заходи стимулюють пошук людиною найефективніших засобів підвищення свого професійно-кваліфікаційного рівня, розвиток соціально-економічної ініціативи, інтелектуальної та трудової незалежності.

Головною метою профорієнтаційної роботи є сприяння специфічними методами посиленню конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення [3]. Крім того, важливими завданнями профорієнтації є виховання у молодих людей любові до різних видів праці, створення умов для продуктивної праці та перевірки на практиці своїх здібностей, вивчення, формування та розвиток інтересів, нахилів

та здібностей молодих людей, ознайомлення їх з найбільш поширеними професіями та професіями, які найбільше відповідають інтересам молоді тощо.

Професійна орієнтація може бути як навчальна дисципліна або як інтегрований навчальний курс. Орієнтовний розподіл навчальних годин за темами програми “Професійна орієнтація”. Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу:

Основними соціальними інститутами, що могли б брати активну участь у профорієнтаційній роботі, можуть бути: сім'я; школа; професійні навчальні заклади; підприємства, фірми, організації; медичні установи; військові комісаріати; органи влади (державні адміністрації); засоби масової інформації.

Професійне самовизначення особистості розпочинається з усвідомлення необхідності підготовки до вибору професії, проходить стадію накопичення професійних і психологічних знань, інкубації професійної спрямованості, на основі яких формується професійний план. Потім вона проходить стадію самооцінки і переходить до самовиховання професійно значущих якостей, набуття трудового досвіду, прийняття рішення про вибір професії.

Таким чином, у центрі цього процесу – особистість як цілісний, індивідуалізований суб'єкт з інтегральною системою фізичних, соціально-психологічних і психофізіологічних якостей, як самоідентифікуюче, самореалізуюче та самостверджуюче утворення. Це відбивається у побудові функціональної структури професійної орієнтації, спрямованої на розвиток самосвідомості особистості, корегування її ставлень, інтересів, мотиваційної сфери, когнітивних потреб тощо. Тобто, вихідною позицією професійної орієнтації є визнання особистості як суб'єкта саморозвитку в процесі її пізнавальної діяльності.

Список використаних джерел

1. *Професійна орієнтація молоді – питання тісної взаємодії усіх соціальних партнерів / Офіційний сайт профспілки працівників освіти і науки України URL: <https://pon.org.ua/novyny/7194-profesyna-oryentacya-molod-pitannya-tsnoyi-vzayemodyi-ush-socalnih-partnerv.html>.*

2. *Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика: науково-методичний посібник [для вчителів] / За ред. О. В. Мельника. – К.: “Четверта хвиля”, 2009. Вип. № 1. 230 с.*

3. *Професійна орієнтація: підручник [для студентів] / [Є.В. Єгорова, О.М. Ігнатович, В.В. Кобченко та ін.];. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 240 с.*

УДК 338.28

Абдырасилов А.К., студент

*Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ В ИННОВАЦИОННЫХ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ

Сегодня, новейшие компьютерные технологии все в большей степени становятся инструментом и средством делового сотрудничества. Этот социально конструктивный документ не только иллюстрирует истинный потенциал мультимедиа, виртуального пространства и сетевых технологий, но также направлен на объединение заинтересованных сторон вокруг общих проектов и целей. Одним из важнейших проектов должна стать задача создания системы профессиональной вузовской подготовки специалистов. [1]

Одним из основных социальных последствий информатизации – является создание глобальной информационно-коммуникационной системы и единого информационного пространства. Виртуальная реальность - это новшество, расширяющее возможности

социального творчества. Это определяет приоритеты национальной политики, экономики, социокультурного развития и образования.

Сфера образования - одна из самых инновационных отраслей, которая во многом определяет создание инновационного климата и конкурентоспособность всей экономики. Развитие новой системы образования основано на современных информационных, компьютерных и телекоммуникационных технологиях и технологических инновациях. Сегодня дом новых технологий и фундаментальных открытий переместился из университетов в корпоративную науку.

Этим можно отметить, что в новых видах деятельности, специалисты по обучению персонала оказываются менее компетентными, чем их коллеги из производственных корпораций, к тому же, уже не в состоянии не только опережать разработки, но даже успевать за ними.

Если рассматривать вопрос подготовки кадров более подробно, следует обратить внимание на ряд вопросов в этой связи. Проблема обеспечения научно-исследовательского персонала нарастает, и нехватка технического персонала и квалифицированных рабочих очень серьезна. В последнее время проблемой компаний, производящих инновационную продукцию, является старение персонала - носителя ключевых технологий. Без признания молодых работников часть используемых технологий может быть утеряна.

По мере развития системы обучения персонала необходимо обеспечить сбалансированное обучение персонала во всех областях, обеспечивающих инновации. Однако в качестве одной из основных проблем следует отметить, что большинство промышленных предприятий (крупных и малых) в настоящее время не имеют специалистов, способных обеспечить продвижение высокотехнологичной продукции на рынок.

Эта проблема может быть решена только путем организации целевого обучения такого персонала, срок планирования для которого составляет 5-10 лет (время базового обучения персонала и время овладения фактическими рабочими навыками).

В настоящее время десятки вузов по всей стране готовят специалистов в области управления и маркетинга высокотехнологичной продукции, но эффективность этой работы очень низкая. Лишь небольшой процент выпускников устраиваются на работу по своей специальности. Также стоит отметить нехватку квалифицированных преподавателей для подготовки кадров. Во многих вузах обучение проводят специалисты, не имеющие практического опыта в тех вопросах, которые преподают студентам. [2]

Стоит отметить, что обучение проводится с использованием зарубежных разработок и учебных пособий, но к сожалению эти разработки и учебные пособия не могут в полной мере отражать специфические условия и реалии Казахстана, поэтому приходится набирать специалистов, которым в дальнейшем приходится набираться опыта методом проб и ошибок.

Поскольку подготовка кадров всегда была достаточно длительным и инерционным процессом, а во многих компаниях, ориентированных на производство высокотехнологичной продукции, может быть меньше времени на решение кадровых проблем.

Непрерывное образование может сочетать в себе преимущества академических школ и корпоративных школ, причем не только в сфере профессиональной подготовки и переподготовки, но и в сфере формирования мировоззрения. Современная система образования должна учитывать:

Во-первых, специалисты должны продолжать получать возможности в системе образования для постоянного улучшения своих знаний и навыков, при этом постоянно обновляя их, чтобы при необходимости обеспечить фундаментальные изменения в структурной деятельности.

Во-вторых, постоянный личностный рост за счет деятельности, связанной с участием в образовательном процессе. Однако традиционная система образования не может решить ту или иную проблему. Кроме того, преобладающая антропологическая парадигма в образовательных технологиях предполагает, что цели образования, обучения и воспитания отражаются во внешнем формирующем влиянии общества на людей через систему

образования. Система рассматривает студентов как объект воздействия, поэтому из-за противоречия целевой функции системы попытки привить студентам индивидуальные задачи обречены на провал.

Очное обучение связано с петлей отрицательной обратной связи «профессионализм - обновление способностей с помощью информации», что фактически ограничивает уровень способностей. Здесь можно вспомнить известный принцип профессионального роста до уровня некомпетентности.

Дистанционное обучение с использованием телекоммуникаций может стать лучшим решением в этой ситуации. Непрерывное дистанционное обучение позволяет всегда быть актуальным. По сравнению с традиционной системой образования, это дает возможность включить в систему образования новейшие научные достижения. [3]

В дистанционном образовании обучение фактически превращается в интеллектуальную многогранную работу и в школу управления интеллектуальной работой, поскольку предполагает интерактивное взаимодействие студента с совокупным субъектом информационной среды (учителями и другими студентами). Среда становится объектом и субъектом интеллектуальной деятельности. Окружающая среда служит средством для расширения человеческого сознания и памяти и становится формой существования личного сознания и памяти. Происходящие процессы изображаются снаружи и наоборот.

Для эффективного функционирования системы дистанционного обучения требуется разработка и создание учебно-методических комплексов нового поколения. При создании такого комплекса необходимо учитывать возможность представления информации несколькими способами: через широкий спектр информационных каналов с помощью аудиовизуальных средств, удобство использования печатных образовательных продуктов и коммуникационных возможностей, предоставляемые телекоммуникациями в режиме on-line и off-line связи.

Список использованных источников

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-innovatsionnye-tehnologii-v-obrazovanii-i-ihprimeneniie>
2. <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=1067>
3. <https://articlekz.com/article/12312>

УДК 338.28

Абдырасилов Г.К., студент
*Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

ИННОВАЦИОННЫЕ И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В настоящее время возрастает роль информационных и социальных технологий в образовании, которые обеспечивают всеобщую компьютеризацию студентов и преподавателей на уровне, позволяющем решать как минимум три основные задачи: Обеспечение доступа в Интернет для каждого участника образовательного процесса, а желательно в любое время. и из разных мест проживания; развитие единого информационного пространства образовательных индустрий и присутствие в нем в разное время и независимо друг от друга всех участников образовательного и творческого процесса; создание, развитие и эффективное использование управляемых информационных образовательных ресурсов, в том числе персональных пользовательских баз и баз данных, а также банков знаний студентов и преподавателей с возможностью универсального доступа для работы с ними.[1]

В то же время растет понимание того, что традиционная схема получения образования в первой половине жизни морально устарела и должна быть заменена непрерывным образованием и обучением на протяжении всей жизни. Новые формы обучения характеризуются интерактивностью и взаимодействием в процессе обучения. Необходимо разработать новейшие теории обучения, такие как конструктивизм, образование, ориентированное на учащихся, обучение без временных и пространственных границ. Для повышения качества обучения также рекомендуется интенсивно использовать новые образовательные технологии.

Различные методы образовательной технологии можно обобщить как совокупность методов реализации курсов и курсов, которые представляют собой системные формы методов и учебных пособий, обеспечивающих реализацию образовательных целей. Выводы о различиях образовательных технологий эксперты обычно делают на основании различий в используемых учебных пособиях. Информационные образовательные технологии заражаются при использовании информационных и компьютерных технологий.

Таким образом, основная задача понимания и реализации информатизации высшего образования заключается в том, что глобальная рационализация деятельности в области социальных знаний должна осуществляться путем внедрения новейших информационных технологий с целью безопасного повышения эффективности и качества подготовки специалистов. до уровня информационной культуры, как в развитых странах. ... Персонал должен быть обучен новому мышлению в соответствии с требованиями постиндустриального общества. Такой инструментарий дает возможность создавать современные образовательные технологии, обеспечивающие формирование у студентов неординарного мышления, инновационный метод управления. В конце концов, их деятельность больше не является набором стандартных техник, а основана на понимании причинной связи между явлениями и процессами, что значительно повышает их мотивацию и эффективность.

Одним из определений образовательной информационной среды является понимание ее как информационной системы, объединяющей сетевые технологии, программное и аппаратное обеспечение, организацию, методы и математическое обеспечение для успешного повышения эффективности и доступности учебного процесса подготовки специалистов. [2]

После первой Международной конференции по информатике и образованию в отчете координаторов ЮНЕСКО по образованию и информатике отмечалось, что технологии сами по себе не являются важным звеном, а являются взаимодействием между технологиями и обучением и их влиянием на всю систему образования и ее роль.

В настоящее время для образовательной среды характерно то, что студенты и преподаватели могут обращаться к структурированным учебникам в любое время и в любом месте, чтобы обучать мультимедийному комплексу всего университета. Помимо предоставления учебных материалов, стажеры также должны иметь возможность общаться с учителями, получать предложения онлайн или офлайн, а также получать личные рекомендации по освоению конкретных предметов. Студенты стремятся к гибкой системе обучения, модульной программе с множественными входами и отчислениями, которая позволит им накапливать ссуды и учитывать предыдущий опыт, знания и навыки для бесплатного перехода из одного университета в другой. Университет. Возможности для личного развития и профессионального роста будут по-прежнему важны для студентов; равным спросом могут быть курсы на получение степени и краткосрочные курсы; профессиональное обучение и аспирантура значительно увеличат спрос.

Информационные технологии предоставили возможность и требуют изменения режима образовательного процесса: перехода от репродуктивного обучения, передачи знаний, передачи знаний от учителя к ученику к творческой модели с поддержкой новых технологий и технологий. При моделировании жизненных ситуаций или учебных процессов с помощью учащихся должны использовать свои знания и творческий потенциал под руководством учителей, чтобы анализировать смоделированную ситуацию и формулировать решения.

Интернет гипертехнология основана на ее успехе, потому что она может предоставить все, что нужно каждому. Однако всегда есть технологии более низкого уровня, такие как компьютерные встречи или электронная почта. Благодаря Интернету все области оказали значительное, а также положительное влияние на развитие традиционных учебных заведений с очной формой обучения и различных образовательных инноваций, таких как дистанционное образование и виртуальные университеты. Во всех этих организациях глобализация требует глубоких и фундаментальных изменений в структуре, методах обучения и исследований, а также в подготовке менеджеров и преподавателей. Одним из перспективных направлений развития системы образования является повсеместное внедрение методов дистанционного обучения и самообразования, основанных на использовании информационных и телекоммуникационных технологий и удаленного доступа к распределенным базам данных и знаниям. [3]

Перспективная система образования должна учитывать основные вызовы 21 века и наиболее важные человеческие проблемы, связанные с ними в современном и формирующемся информационном обществе. Важнейшим полем перехода к новой образовательной концепции станет фундамент для создания перспективной образовательной системы, необходимой для условий 21 века, особенно включая базисность образования на всех уровнях; реализация концепции высшего образования; использование передовых информационных технологий. Благодаря широкому использованию инновационных и образовательных методов; Благодаря развитию систем дистанционного обучения и использованию современных информационных и телекоммуникационных технологий для информационного обеспечения образовательного процесса повысилась доступность качественного образования.

Список использованных источников

1. <http://charko.narod.ru/tekst/an5/2.html>
2. http://www.aha.ru/~moscow64/educational_book/
3. <https://en.unesco.org/themes/education/>

УДК 338.31

Базарбек А.Ж., студентка

*Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)*

ИННОВАЦИИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Писать об инновациях сегодня совсем не просто, и причин много, и проблем, и подходов... А уж о педагогических инновациях... Где найти тонкую грань между традиционным и тем новым, что уж давно вписалось в нашу практику и функционирует вне зависимости от парадигмы образования, Болонского процесса и выдумок Министерства образования и науки, основанных на перетаскивании и утаскивании «оттуда» в наше бездонное настоящее? Мы трудимся и экспериментируем, отмечаем ненужное и сочиняем новое, и часто процесс этот идёт с вполне ощутимым привкусом случайности, бездумного копирования, калькирования, клонирования. Хотя есть новый мир, новая педагогика, новое образование, новые люди. И наша долгая дорога с большими кюветами, горбатыми обочинами и безумным количеством дорожных знаков... [1].

Собственно, современным образовательным технологиям уже столько лет, что, видимо, всё иное и уж точно совсем новое надо дефинировать иначе. Суперновое? Постинновационное? Суперинтерактивное? Вообще-то, концептуальные основы всего активного обучения были сформулированы замечательным философом, психологом и педагогом Джоном Дьюи (1859–1952). Его замечательные мысли, уникальные и столь нужные

для многих, кстати, были неожиданными. Цель воспитания, по Дьюи, — формирование личности, умеющей «приспособиться к различным ситуациям» в условиях свободного предпринимательства[2].

Чаще всего под «инновациями» мы понимаем любые нововведения, внедрение современных технологий. Меньше других, тех, кто полагает, что это использование достижений науки и техники, инвестиции в перспективные отрасли экономики, социальные изменения и конкретные нововведения. Многие затрудняются с оценкой (понятно, чем выше уровень образования опрошенных, тем меньше затруднений у них вызывает определение понятия «инновация»). А что действительно следует понимать под этим так часто нынче звучащим словом? [3].

В 1912 году термин «innovation» впервые был использован американским экономистом австрийского происхождения Йозефом Шумпетером (1883–1950) в книге «Теория экономического развития». Под «инновацией» он понимал новшество, которое применено в области технологии производства или управления некоторой хозяйственной единицы. Автор первым предположил, что инновация является одним из главных двигателей, генераторов прибыли. А что же такое новшество в данном контексте? Оформленный/формализованный результат фундаментальных, прикладных исследований, разработок в какой-либо сфере деятельности по повышению её эффективности. Новшества могут представлять собой открытия, патенты, изобретения, товарные знаки, технологии, производственный или управленческий процесс, ноу-хау[4]. Сегодня слово «инновация» означает результат творческой деятельности, направленной на разработку, создание и распространение новых видов изделий, технологий, внедрение новых организационных форм. Согласно Руководству Фраскати, под инновацией понимается конечный результат инновационной деятельности, получивший воплощение в виде нового или усовершенствованного продукта, внедрённого на рынке, нового или усовершенствованного технологического процесса, используемого в практической деятельности либо в новом подходе к социальным услугам. Таким образом, можно выделить и направления реализации концепции открытых инноваций в сфере образования:

- организация сетевого взаимодействия вузов и всех заинтересованных сторон, обмен идеями и знаниями;
- тщательный мониторинг внешних инноваций и внешний бенчмаркинг. Привлечение сотрудников, способных работать с внешними инновациями и управлять знаниями;
- интегрирование внутренних и внешних идей и знаний и получение более сложных комбинаций знаний и отсутствующих элементов;
- коммерциализация инноваций за счёт вывода своих идей во внешний мир и выхода на внешние организации (возможность получать прибыль от использования другими их идей при одновременной покупке интеллектуальной собственности у других вузов, когда она соответствует собственной модели инновационного развития и эффективна) [5].

Список используемых источников

1. Бажиров К.Н., Мархаева Б.А., Сальма Р.С. Управление инновационным проектом промышленного предприятия. Вестник Казанского технологического университета. 2011. Т. 14. № 14. С. 244-247.
2. Кудрявцева С.С., Шинкевич А.И. Применение логистического подхода моделированию открытых инноваций. Экономика, управление и инвестиции. 2014. № 1. С.364-368.
3. Кудрявцева С.С. Развитие инновационной деятельности предприятий с использованием логистического подхода к управлению. Перспективы развития логистики и управления цепями поставок: сб.науч.тр. VII Международной научной конференции. М.: Изд-во «Эс-Си-Эм Консалтинг». 2017. Ч.2. С.485-491.
4. Чесборо Г. Открытые инновации: создание прибыльных технологий. М.: Поколение, 2007. 336 с.

5. Щеголева Т.В. Логистический подход к организации сложного наукоемкого производства. Вестник Воронежского государственного технического университета. 2014. Т. 8. № 8. С. 77 <https://cyberleninka.ru/>

UDK 340.1

Verbova D.V, student

Supervisor: Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

BASIS OF USING INNOVATIVE TEACHING METHODS IN HIGHER EDUCATION

Modern society understands that higher education is one of the leading factors of innovative development, capable of providing a significant impetus to the strategic solution of the tasks of systemic reform in the national higher education; its urgently needed and adequate modernization in order to integrate into the European information, educational, cultural and economic space. Taking into account the above mentioned, it is advisable to focus attention on the fact that the problem of innovative development of the education system, the introduction of innovative educational technologies, modern teaching methods are the most priority-relevant in scientific pedagogical and research activities that have an extremely significant social and scientific resonance.

In our opinion, it is possible to distinguish the following types of innovations in the field of education: socio-economic innovations which include innovations that have legal and economic character in the field of education; scientific and industrial innovations which comprise a set of computer and multimedia technologies used in the pedagogical process; psychological and pedagogical innovations which are characterized by the direct introduction of innovations in the processes of upbringing, education, and management of higher education.

It is important to emphasize the fact that today the university uses those innovative teaching methods which are the basis for innovative teaching technologies. Let us consider these methods more specifically:

1) Problem learning. It assumes that a student is the initiator of independent search of educational material (knowledge) through solving problem tasks, which a teacher sets and differentiates by the level of complexity. At the same time, the nature of the educational task and academic work of the student varies from reproductive to productive, and creative.

2) Contextual education. The basis of such training is the integration of various types of student activity: academic, scientific, and practical. The tasks are closely related to practice. The part of student's practical work is increasing.

3) Simulation training. It is built on the use of simulation game forms of training, on modeling the learning process in the real system. The share of active teaching methods is significantly increasing.

4) Module learning. It is a kind of program learning, which has a logically structured material in order to furnish its maximum full perception and understanding. In this case, the mandatory blocks of exercises and tasks are intended to control the level of learning the educational material for each individual module. That is, module training is a specific organization of educational material in a concise and understandable form.

5) Distance learning. It is characterized as an independent type of correspondence training using new information and communication and innovative technologies and tools. It provides students with free access to educational resources, the Internet, etc. In this case, the role of the teacher is limited to a mediator; on the contrary, the role of the student is maximally activated, self-interested and self-sufficient.

6) Differentiated learning. It is a kind of specially-organized educational and cognitive activity aimed at optimizing the spiritual, mental and physical development of students; assimilating

the necessary amount of knowledge, practical skills and skills in different programs, taking into account social experience, age and individual characteristics [1].

According to a differentiated system of teaching in higher school, it is envisaged that the teacher will use the opportunities of choosing educational components, such as: educational disciplines from the sample subjects of the curriculum, special courses, special seminars; topics for course, diploma and master's theses; topics for research works; long-term tasks of independent work, etc. Instead, under this system of education, every student, having mastered the minimum level of knowledge of general-vocational training, has a guaranteed opportunity to give preference to in-depth study of those subjects of vocational training that maximally satisfy his interests and needs.

It is important to emphasize that the increase in the effectiveness of the educational process, to a large extent, is contributed to the actual practical significance of the introduction of innovation and educational technologies and the use of modern information technology during teaching at the university. For example, the criteria, indicators and levels of forming the professional competence of social pedagogues for working with students, as well as the author's methodology of implementing the pedagogical conditions for the formation of the professional competence of these specialists, can be used in the process of professional training of other specialists, taking into account the peculiarities of their professional activities. Here is a set of essential criteria which:

- a) activate educational and cognitive activity of students;
- b) increase the level of students' motivation for cognitive activity;
- c) contribute to the intensification of the educational process, the emergence of readiness and sustained interest of students in the results of their own learning;
- d) form the critical needs of students for self-education, self-development, self-esteem, selfdetermination during educational activities;
- e) contribute to raising of the teaching level, as the teacher dramatically changes the professional position. The teacher becomes the bearer of new principles of cooperation and pedagogical thinking; a professional who is capable of designing teaching activities and making permanent changes to projects that contribute to improving methods and forms of teaching [2].

It is worthwhile to emphasize the fact that among the modern innovative teaching technologies, the practical utility of which is confirmed by the experience of universities, it is necessary to distinguish personal-oriented, integration, informational, distance, creative, modularcreative, and others.

References

1. Makarenko, M. V. (2001): "The role of individual-typological properties of higher nervous activity in professional selection", *Fiziolohichniy zhurnal* no 5, pp. 97-108.
2. Nievorova, O. V. (2011): "Indicators of respiratory system in a condition of rest at younger schoolboys with different properties of nervous processes", *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii*, issue 12, Vols. 3, pp. 93-98.

UDK 340.1

Rohman V.V., student

Supervisor: Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

TECHNOLOGY IN EDUCATION

Colleges and universities have generally been quick to adopt new technologies, often even before their educational value has been proven. Throughout its history, higher education has experimented with technological advances as diverse as the blackboard and the personal computer. Some technologies have become permanent parts of the higher education enterprise. Others, such as the slide rule and the 16-millimeter movie projector, have been replaced as more sophisticated or more cost-effective technologies have emerged to take their place.

At the dawn of the twenty-first century, new and rapidly improving technologies are in the process of transforming higher education. Each year since 1994, the Campus Computing Survey has shown increased use in college classrooms of technology-dependent resources such as e-mail, the Internet, course web pages, and computer simulations. Technology has the potential to revolutionize the traditional teaching and learning process. It can eliminate the barriers to education imposed by space and time and dramatically expand access to lifelong learning. Students no longer have to meet in the same place at the same time to learn together from an instructor. Fundamentally, modern technologies have the ability to change the conception of a higher education institution. No longer is a higher education institution necessarily a physical place with classrooms and residence halls where students come to pursue an advanced education. Thanks to recent developments in technology, the standard American image of a college or university as a collection of ivycovered buildings may need to be revised for the first time since the founding of Harvard in 1636 [1].

Computers and telecommunications are the principal technologies reshaping higher education. Due to advances in each of these domains, electronic mail, fax machines, the World Wide Web, CDROMs, and commercially developed simulations and courseware are altering the daily operations and expanding the missions of colleges and universities.

Powerful forces are promoting higher education's adoption of new technologies. The rapid advance of globalization that is lowering international barriers and transforming the business world is also expanding the potential reach of colleges and universities. With sophisticated communication technologies, institutions of higher education are no longer limited to student markets or educational resources in their geographic regions. Likewise, the growing need for lifelong learning opportunities to keep pace with social, economic, and technological changes fuels demand for accessible alternatives to traditional real-time, campus-based instruction. In addition, competition among higher education institutions contributes to technology's advance within colleges and universities.

In spite of technology's promise, its integration throughout higher education has not been rapid or painless. Many barriers to technology-based innovations exist within colleges and universities. Academic traditions, such as the faculty-centered lecture, make many professors reluctant to adopt alternative instructional strategies using the computer or telecommunication devices. The cost of many technological applications also prohibits their easy adoption at many resource-limited institutions. Before technology became such a central part of institutional operations, many colleges paid for new or improved technologies from funds left over at the end of their annual budget cycle. Now that technology has become an essential and recurring investment, most schools must locate additional funds to meet their increasing needs for technology resources.

References

1. Alpert, William T., Kenneth A. Couch, and Oskar R. Harmon. 2019. "Online, Blended, and Classroom Teaching of Economics Principles: A Randomized Experiment," *University of Connecticut, Department of Economics Working Paper*.

UDK 378.1

Slipchenko A.A., student

Supervisor: Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

BASIC PRINCIPLES OF TRAINING TECHNOLOGIES HIGHER EDUCATION

We live in a rapidly changing world. Once learned under these circumstances, knowledge quickly becomes outdated. You need to study all the time to be of demand at the labor market. Higher education becomes important, but only as intermediate stage in the system of further continuous expansion and updating of knowledge and skills in this field. Modern living conditions change requirements not only to the competences of those who get education, but also to those who teach.

Teachers of higher education, too, should change during their pedagogical activities, replenish their knowledge, improve their competencies, teaching methods, interaction with students.

The Soviet system of higher education was prescribed and developed in a closed society. Implementing Western experience from ideological positions was not relevant. The policy of openness, which began in education with the achievement of Ukraine's independence, gave us an opportunity to study and introduce in the work of higher education in Ukraine not only domestic but also the best experience of the European universities. It stimulated pedagogical search, improvement of teaching methods in the higher education of Ukraine. In addition to the traditional classical lecture-practical form of work, modern educational teaching technologies have become widely used: design, computer, information and communication technologies, interactive teaching methods, STEM-education, case-method, dual education and others. We find educational trainings one of the promising interactive technologies. They provide the opportunity to receive not only the necessary knowledge, but also develop communication skills, discussions, interactivity, understanding, and joint search.

However, in the process of preparing future teachers, our institutions of higher education do not pay enough attention to the training. Therefore the study of the theoretical and practical aspects of the implementation of trainings into the work of institutions of higher education, popularization of existing practical experience in this direction is relevant.

The aim of this article is to reveal the essence and specifics of the use of training technologies in the work of higher education, as an effective mechanism of work for the training of future teachers; identification of the features of the implementation of the training through the use of interactive learning methods; definition of stages, structure of the training plan and ways of forming the group activity of the participants of the training.

For the effective use of training technologies, one must adhere to the following basic principles of their organization and conduct:

1. The principle of maximum activity of the participants of the training involves the lively interaction between the participants, the development of their own ideas and creativity, maximum involvement in practical activities and increasing the efficiency of training. This is supported by the results of work, which are the product of the whole group. In addition, participants have the opportunity to take on the risk of success and failure, which also increases their involvement in the process and positively influences learning.

2. The principle of targeting future professional activities is to understand the clear link between training exercises and the future professional activity of those who study.

3. The principle of temporal regulation of training is characterized by changes in the types of activity during the training, which requires a faster or slower tempo, higher or lower energy costs. In doing so, they must alternated and selected according to the time of day, the level of activity of the group and other indicators.

4. The principle of taking into account the individual characteristics of participants in the training. This principle is based on an individualized approach, which is one of the mandatory requirements for its organization and conduct. If there is a possibility of preliminary study of the group of participants, the teacher can survey psychological and pedagogical analysis of the group in order to determine the psychological characteristics of each participant (temperament, type of thinking), their relation to the future profession, leadership qualities, etc. On this basis, a small group is formed to carry out certain training exercises, options for individual exercises are selected [1].

5. The principle of choice assumes that the participants in the training have a free choice in terms of their own behavior in exercising, which enables them to better understand their capabilities and needs.

6. The principle of openness is implemented through the creation of a supportive atmosphere at the training, in which participants can freely and openly express their disagreement and objections. This will prevent problems, foolishness, and tolerance in a timely manner.

7. The principle of feedback. Effective feedback is a fundamental difference between training sessions. It should be stimulated and encouraged. Therefore, the leader must ensure that all

participants have the opportunity to organize feedback both with him and with the participants. In the process of summing up the class, he must become a channel for determining the effectiveness of each participant's work.

8. Principle of training stage. The participants of the training should feel that it has a beginning, a middle part and final. At the end, it's important to get a sense of completeness of a certain, albeit small, in time, stage of professional development. This becomes the basis for the formation of readiness to move to the next stage of professional development [2].

9. Principle of learning in action, which is to acquire knowledge and skills during practical activity. This principle is realized primarily because of the large number of practical exercises and compulsory studying of theoretical material on a practical basis (for example, through work in small groups or in role-playing games).

10. The principle of training interact involves mastering the methods of team work and motivation to cooperate with the surroundings. As you know, people learn most effectively in groups and from each other. At any training, work is widely used in small groups, which gives a lot of space for horizontal training within the group. Individual learning is, according to many psychologists, an unnatural form of learning that is often.

11. The principle of mastering educating skills involves obtaining techniques for the search and processing of information, as well as the ability to analyze their own experience and obtain the necessary knowledge from it. Quite often, students do not have sufficient skills to study independently and do not appreciate the enormous potential of new knowledge and skills that hide in them or those nearby. During the trainings, participants receive both motivation and tools for self-study throughout the class.

12. The principle of engaging in creative research, which consists in the fact that participants conduct a multifaceted study of the problem at several levels.

13. The principle of continuity is that mastering the methodology of conducting trainings is extremely useful for further professional growth of educators when working in institutions and educational institutions, methodological associations, the system of post-graduate education, etc.

Thereby, application of training technologies in the educational process requires the creation of a favourable, positive psychological atmosphere in the classroom. It is necessary to provide students with a motivation for self-disclosure, an open position, and a willingness to work with each other and with a teacher.

References

1. *Guryanova, O. V. Pedagogical Innovations in Technological Education: The course of lectures. Training manual, p. 38.*
2. *Shtefan, L. V., Prokhorov, O. O., Shyshenko, N. A. Training Work in the Activity of the Engineer-Teacher: manual.*

УДК 338.28

Сайлау Д.А., Кулатаев У.К. студенты
Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилёва
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)

ИННОВАЦИОННЫЕ И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Писать об нововведениях сейчас абсолютно не элементарно, и оснований большое количество, и задач, и подходов, а уж о педагогических инновациях... Где отыскать деликатную граница меж классическим и свежим, собственно что уж давным-давно вписалось в нашу практику и действует за пределами зависимости от парадигмы образования, Болонского процесса и фантазий Министерства Образования и Науки, основанных на

перетаскивании «оттуда» в наше бездонное настоящее? Мы работаем и экспериментируем, отмечаем лишнее и сочиняем свежее, и нередко процесс данный идёт с абсолютно осязаемым привкусом случайности, бездумного копирования, калькирования, клонирования, но есть свежий мир, свежая педагогика, свежее воспитание, свежие люди, наша бесконечная проезжая часть с гигантскими кюветами, горбатыми обочинами и полоумным численностью дорожных знаков. Именно, прогрессивным образовательным технологиям уже столько лет, что, по всей видимости, всё другое и уж буквально абсолютно свежее надобно дефилировать по другому Суперновое? Пост инновационное? Суперинтерактивное?

В общем-то концептуальные почвы всего интенсивного изучения были сформулированы восхитительным философом, специалистом по психологии и воспитателем Джоном Дьюи (1859–1952). Его отличные думы, оригинальные и настолько нужные для множества, кстати, были внезапными. Задача воспитания, по Дьюи — составление личности, умеющей «приспособиться к разным ситуациям» в критериях свободного предпринимательства. Д Дьюи и его последователи думали, собственно что возможно позитивно воздействовать на жизнь всякого человека, беспокоясь с юности о самочувствии, развлечении и, заметьте, карьере грядущего семьянина и члена общества. Все они предлагали устроить ребёнка предметом усиленного влияния разнообразных моментов воспитания — финансовых, научных, культурных, этических и пр. Д. Дьюи считал, собственно, что мы знаем лишь только то и тогда, когда можем собственной работой изготовить вправду конфигурации в вещах, которые вслед за тем докажут или же не подтвердят наши познания без сего познания остаются лишь только гипотезами. Как видим, Дьюи выступал за практическую направленность воспитания, предлагая улаживать педагогические задачки при помощи спонтанного становления ребёнка. Образование в данном контексте — процесс скопления и реконструкции навыков целью углубления его общественного содержания величая мысль сотворения «инструментальной» педагогики, строящейся на спонтанных заинтересованностях и собственном эксперименте ребёнка. Сообразно данной концепции, изучение надлежит сводиться большей частью к игровой и трудящийся работы, где любое воздействие подшефного делается инвентарем его знания, личного его открытия, методикой постижения правды. Подобная дорога знания представляется больше подходящей природе ребёнка, нежели обычное известие ему системы познаний. Конечным результатом изучения, по Д. Дьюи, обязана была возникнуть выработка способностей мышления, под которыми понималась дееспособность, в первую очередь самообучению, а целями изучения выступали умение улаживать актуальные задачи, овладение креативными способностями, обогащение навыка, под коим понимались познания, как этакое познания о методиках воздействия, образование вкуса к самообучению и самосовершенствованию. По воззрению Д. Дьюи, среднее учебное заведение должно элементарно быстро отзываться на конфигурации в обществе и сама замерзнуть каким-то социумом в миниатюре, обязана давать ребятам самые большие способности для выработки социального ощущения сотрудничества и способностей взаимопомощи. Среднее учебное заведение — воспитывающая и обучающая среда, обязана исполнять как раз эти задачки: упрощать трудные явления жизни, предоставляя их ребятам в недорогом виде; избирать для исследования более распространённые и значимые факторы из навыка человечества; помогать выравниванию социальных различий, формируя согласие дум и согласованность поступков. Содержанием образования делается приобретённый навык, обогащающийся в критериях учащей среды. Таким образом, можно выделить и направления реализации концепции открытых инноваций в сфере образования: 1) организация сетевого взаимодействия вузов и всех заинтересованных сторон, обмен идеями и знаниями; 2) тщательный мониторинг внешних инноваций и внешний бенчмаркинг. Привлечение сотрудников, способных работать с внешними инновациями и управлять знаниями; 3) интегрирование внутренних и внешних идей и знаний и получение более сложных комбинаций знаний и отсутствующих элементов; 4) коммерциализация инноваций за счёт вывода своих идей во внешний мир и выхода на внешние организации (возможность получать прибыль от использования другими их идей при

одновременной покупке интеллектуальной собственности у других вузов, когда она соответствует собственной модели инновационного развития и эффективна).

Учитывая все данные аспекты, мы можем сделать следующие выводы. Оптимальный способ эффективного использования возможностей для удовлетворения этих и иных разнообразных запросов — инвестиции в партнёрство, способствующие появлению следующих поколений открытий в сфере образовательных технологий.

Список использованной литературы

1. *Статья Б.Р.Манделя "Современные инновационные технологии в образовании и их применение"*
2. *Труды Д.Дьюи об инновационных технологиях в образовании и их месте в обществе.*

UDC 33.388

Tattibek-tegi Z.T., undergraduate student
L. N. Gumilyov Eurasian National University
(Nur-Sultan, Kazakhstan)

THE IMPACT OF COVID-19 ON HIGHER EDUCATION

Last November, at the 10th Anniversary Conference of UNAI in India, various university professors discussed «Prospects and Strategies for Cooperation in Higher Education in Emerging Economies» and could not have guessed that «changes to improve the quality and sustainable development of cooperation in higher education» will become so relevant due to the global COVID-19 pandemic, which has led to unrest and uncertainty in all spheres of life, including education.

The coronavirus has affected employment, education, energy, agriculture and other areas of the world economy, including the emotional well-being of citizens. Institutions of higher education, including universities, colleges and other institutions of higher education, are no exception. A recent article published by United Nations notes that nearly 1.3 billion middle and high school students worldwide are unable to attend school because of the ongoing crisis, which is likely to have a major impact on global education. According to current UNESCO statistics, this figure exceeds 1.5 billion [1].

The economic impact of the current crisis is considerable. The United Nations Department of Economic and Social Affairs estimates that COVID-19 could lead to a world recession of almost 1% by the end of 2020, while the International Labour Organization forecasts an increase in global unemployment of between 5.3 million and 24.7 million, World Trade Organization – a 13-32% decline in world trade this year [2]. The economic downturn may have an impact on higher education institutions, including: reducing employment opportunities for graduates who may enter the labor market in the next few months, possible delays in payment or complete inability of students to pay tuition fees, inability of Governments to meet obligations to public institutions to the desired level, and most importantly, changes in the behavior of students in relation to the regime and preferences of certain programs. Although the impact will vary according to the situation, it will be quite significant overall.

Talking about unemployment, the global unemployment has increased as a result of the current situation. Many people have lost their jobs or seen their incomes cut due to the coronavirus crisis. Unemployment rates have increased across major economies as a result.

Yearly unemployment rate change, 2019-2020

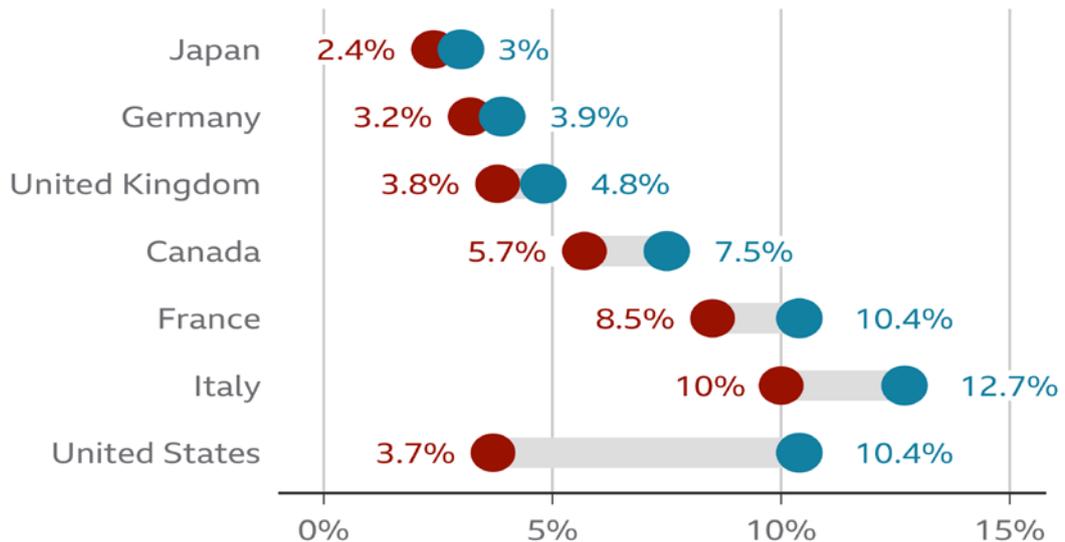

Figure 1- Yearly unemployment rate change, 2019-2020.

Source: [3]

In a report by the European Association for International Education, based on the responses of 805 respondents working in 38 countries in European higher education, expresses concern about the short and long-term effects of the crisis in various areas, including crisis response, long-term planning, partner management, student mobility, management of scientific and technological development and effective communication with relevant stakeholders. The crisis may have a significant impact on student mobility in many countries. For example, the Institute of International Education, which analyzed the exchange of students from the US and China, recently conducted a survey and concluded that international exchange at universities is likely to face long-term consequences, including a reduction in student numbers. This trend may also affect universities in emerging economies, which offer budget options to many students from low-income countries. In the current crisis, long-term changes will affect the perception and practice of educational institutions abroad. In the context of Australia, KPMG projects significant changes in the university system, including: shifting from regular lectures to online learning, focusing on cost-cutting, finding new markets, and focusing on student experience in the learning process.

Innovative models of cross-border and inter-agency cooperation are needed to address the ongoing crisis, which continues to evolve. For example, the UNESCO Global Coalition on Education seeks to create opportunities for inclusive learning for children and young people during breaks in education. More such partnerships at the national and international levels are needed to develop open, flexible and relevant learning systems in times of crisis. While the UN system and other international agencies can act as aggregators, the world needs strong government leadership to fund higher education, as well as private sector involvement in hiring college graduates.

To ensure an appropriate response to emerging issues, universities should focus on quality, relevance and responsiveness. This requires individual actors and independent institutions to move away from the traditional way of planning and implementing training programs. It is important to note that the desired cooperation will not be limited to administrators, teachers, students and employers, but will require the involvement of funding sources, Governments and other international organizations.

In conclusion, notice that our kazakh universities responded quickly to the pandemic situation and transferred all of the students to online education, so did the other countries. But the world still faces the problems, so to overcome the current crisis, universities must act quickly, think innovatively and cooperate to mitigate the effects of the problem. This requires a willingness to change and a change in mindset about how we plan and implement the learning process to apply new solutions to achieve significant results.

References

1. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Higher Education.* Available form: <http://uis.unesco.org/en/topic/higher-education>
2. *United Nations.* Available form: <https://www.un.org/en/>
3. *International Monetary fund.* Available form: <https://www.imf.org/external/index.htm>

УДК 378: 001.895

Устенко О.С., магістрантка
Науковий керівник: Гришко В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті. Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні.

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільною функціонування.

Отже, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану.

У сучасному світі відбувається зміна змісту освіти та підходів до навчального процесу (зокрема, впровадження інноваційних підходів до навчання). Освіта перестає трактуватися як досягнення певного рівня знань, а розглядається з позицій «неперервності протягом життя», що має на меті розвиток особистості, формування її духовності й культури, планетарного мислення. Замість традиційно-класичного підходу – рутинного засвоєння значних обсягів стандартизованої інформації, сучасна освіта застосовує компетентнісний підхід – заснований на оволодінні засобами безперервного самостійного набуття нових знань, який розвиває здібності та уміння адаптуватися до складних, швидкоплинних і непередбачених ситуацій [1].

Новим інноваційним явищем в Україні у XXI є поширення дистанційної вищої освіти. Її плюси в тому, що вона дозволяє самостійно обирати курси і темп освіти, дає можливість навчатись також й інвалідам. Студент завдяки скайп-зв'язку та іншому програмному забезпеченню може не тільки отримувати необхідну інформацію, але й спілкуватися з викладачем, ставити запитання й отримувати відповідь. Такий спосіб навчання дозволяє забезпечувати діалог між студентом і викладачем, організувати навчальний процес, застосовувати різні прийоми та методи навчання, наприклад, мозковий штурм та інші.

Зокрема, поширення Інтернету та інших доступних на міжнародному рівні мереж створює нові умови та можливості у сфері сучасної вищої освіти. Це стає в пригоді як студентам, так і викладачам. Наприклад, використання мережі Інтернет дає можливість кожному викладачу користуватися електронною бібліотекою, самостійно вдосконалювати рівень своєї підготовки й знань, обговорювати проблеми, ділитися досвідом [2].

У багатьох зарубіжних навчальних закладах останнім часом з'явилися так звані гібридні курси (hybrid courses). Це специфічна форма поєднання очного і дистанційного навчання, за якої окремі курси студент самостійно вивчає в електронному форматі, що не виключає його

безпосередніх контактів з викладачем. Інтегрування дистанційного навчання в очне спирається на нове трактування змісту поняття «дистанціювання студента від викладача», в якому підкреслюється не фізичний, а педагогічний аспект феномена дистанціювання. Останнє тлумачиться як можливість забезпечення з допомогою дистанціювання студента від викладача його більшої автономності, що дозволяє суттєво покращити організацію самостійної роботи [3].

Інформаційно-аналітична система дистанційної освіти являє собою навчальний комплекс, в якому об'єднано переваги практично всіх форм викладання навчального матеріалу – підручника; навчального посібника для самостійного вивчення матеріалу; конспекту лекцій; методів, посібників до практичних занять, лабораторних робіт та курсового проектування; довідкової літератури.

Це – дві підсистеми:

мультимедійний комплекс теоретичного матеріалу, практичних занять, лабораторних робіт і вирішення проблем у прикладному програмуванні;

інформаційна система аналізу процесу навчання і ступеня засвоєння матеріалу. Такий навчальний комплекс містить систему контролю й аналізу процесу навчання з оцінкою рівня засвоєння матеріалу і підготовкою методичних рекомендацій щодо організації навчання за умов попереднього недостатньо глибокого засвоєння матеріалу. У ньому передбачено багаторівневе тестування з усіх видів навчання [4].

До складу цілісного курсу дистанційного навчання може входити набір модульних блоків з окремих розділів, що мають свій рейтинг і впливають на підсумкову оцінку знань студентів. Кожна дидактична одиниця може вміщувати: інформаційний блок, тобто теоретичну складову, розроблену на основі гіпертекстових технологій, статичного та динамічного графічного матеріалу; задачі для самостійного розв'язання; контрольні запитання; тестові завдання.

Модернізація системи вищої освіти в Україні характеризується поєднанням традицій, що склалися у вітчизняній вищій школі і новими ідеями, що пов'язані із входженням України в європейський та світовий освітній простір. Для системи університетської освіти характерні сучасні інноваційні тенденції: орієнтація на європейські та світові освітні стандарти, розвиток багаторівневої освітньої системи, потужне збагачення ВНЗ сучасними інформаційними технологіями, широке включення в систему Internet, розвиток інноваційних технологій навчання, створення університетських комплексів, поширення дослідницько-експериментальної роботи з апробації нових навчальних планів, створення авторських підручників, посібників, навчального забезпечення, розробка освітніх стандартів, нових структур управління тощо [5].

Отже, вищі навчальні заклади можуть вважатися інноваційними, якщо університет являє собою науково-освітній мегаполіс і виступає як центр науки, освіти, культури; основні принципи розвитку освіти у вузі передбачають: зв'язок науки і практики, спадкоємність між рівнями освіти, громадянське виховання, інтелігентність, духовність університетського життя; навчально-виховний процес будується з урахуванням глобалізаційних та євроінтеграційних процесів; педагогічна система еволюціонує в гуманістичному напрямку; поєднуються традиційні педагогічні напрацювання із сучасними інноваціями; навчальна робота органічно поєднуються з науково-дослідною; збагачення навчання сучасними технологіями.

Список використаних джерел

1. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html> (дата звернення: 18.09.2020).
2. Човган І. В. Перспективи глобалізації вищої освіти України. Наукові праці. 2018. № 150. С. 88–91.
3. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/> (дата звернення: 18.09.2020).

4. Буркова Л. В. Цільові орієнтири інновацій в освіті. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. № 2017. С 9–15.

5. Курбатов С. В. Освітні інновації: контури майбутнього: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2018. 472 с.

УДК 378: 001.895

Яресько М.М., магістрант
Науковий керівник: Гришко В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

На сьогоднішній день неможливо уявити навчальний процес у вищій школі без використання інформаційних технологій і засобів навчання. Саме сучасні інформаційні технології зробили можливим доступ кожного фахівця до величезної кількості різних видів інформації. Але, щоб доступ до інформаційно-комп'ютерних ресурсів перетворився на володіння ними, студенти повинні оволодіти такими знаннями, уміннями і навичками з інформаційних технологій, які б стали гарантом найповнішої реалізації здібностей особистості та професійно-значущих якостей, підготовки майбутнього фахівця до життєдіяльності у відкритому інформаційному суспільстві.

Університетські заклади все активніше займаються дослідженнями та імплементацією альтернативних методів навчання і викладання, аби якісніше забезпечувати різноманітні потреби все більшого числа студентів. Новітні моделі освітнього процесу, зокрема гібридного навчання із застосуванням онлайн-технологій, чи компетентнісного підходу, все більше виявляють недоліки традиційної системи освіти відносно вже “нетрадиційних” сучасних студентів.

Новітні освітні моделі вступають у напружену конкурентну боротьбу з традиційними моделями вищої освіти. Освітні інституції все інтенсивніше шукають шляхи задоволення попиту на вищу освіту і більш диверсифіковані навчальні можливості за нижчого рівня ціни. У той час, коли масові відкриті онлайн-курси перебувають в об'єктиві суспільної дискусії вже декілька років поспіль, компетентнісний підхід в освіті, чи “партнерські тренінги з програмування”, інші диференційовані освітні продукти й сервіси підривають базові устрої панівних нині кредитно-годинних систем і ступеневих програм. По мірі виникнення таких нових шляхів, існує все більша потреба для освітніх лідерів відверто оцінити наявні моделі вищої освіти і визначити їхні перспективи. Зрозуміло, що простого спекулювання на темі нових технологій недостатньо; нові моделі повинні використовувати інноваційні інструменти і послуги, щоби стимулювати активність студентів на більш глибокому рівні і забезпечувати академічну якість [1].

Нині потреби у персоналізованому навчанні неадекватно підтримуються поточними технологіями чи наявними освітніми практиками. Зростання попиту на вищу освіту, яка була би адаптована до унікальних потреб кожної людини, є рушійною силою розвитку нових технологій, націлених на надання учням і студентам більшого вибору та якіснішого контролю знань, диференціацію навчального процесу. Сучасні досягнення у розвитку онлайн-навчальних середовищ і адаптивних технологій навчання дають можливість підтримувати індивідуальну навчальну траєкторію студентів. Однією з основних перешкод, однак, є те, що наукові чи базовані на інформаційних даних підходи до ефективної персоналізації навчання тільки починають з'являтися. Адаптивне навчання ще лиш розвивається і тільки набирає обертів у вищій освіті. Персоналізоване навчання має базуватися на ефективних педагогічних технологіях і передбачати залучення викладацького складу для свого розвитку.

Список використаних джерел

І. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html> (дата звернення: 18.09.2020).

СЕКЦІЯ 4

ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338

Болдирєва Л.М., д.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
 (м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЮ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Процес управління енергоефективністю економіки України є складним і динамічним. Згідно Енергетичної стратегії України на період до 2030 р., енергоємністю ВВП є питомі витрати первинної енергії на одиницю ВВП. У даній стратегії зазначено, що енергоємність ВВП України повинна зменшитися до 0,41кг у.п./дол. США [1]. Аналіз літературних джерел свідчить, що за показником енергоємності ВВП наша країна в декілька разів перевищує показники розвинених країн Західної і Східної Європи [1; 2].

На офіційному веб-сайті ТОВ «Нафтогазбудінформатика» у статті «Енергоефективність в Україні та країнах ЄС» [3] сформульовані основні причини високої енергоємності ВВП та як наслідок низької енергоефективності економіки України, зокрема:

- недосконала структура промислового виробництва, домінування енергоємних виробництв зі значною питомою вагою застарілих енергозатратних технологій;
- зношеність основних фондів промислових підприємств та житлово-комунального господарства;
- високі втрати енергоресурсів;
- низький рівень впровадження енергоефективних технологій та використання альтернативних джерел енергії, а також недостатні заходи зі стимулювання енергоефективності;
- надмірне регулювання ринку, що заважає нормальній роботі енергетичного ринку;
- стимулювання впровадження інноваційних енергозберігаючих технологій;
- недосконалість нормативно-правової та законодавчої бази щодо.

Аналіз свідчить про те, що у 2018 р. порівняно з 2017 р. зріс рівень: ВВП на 3,4 %; кінцевого енергоспоживання на 2,5 %; загального постачання первинної енергії на 4,1 %; енергоємності загального постачання первинної енергії на 0,7 %. Проте зменшився на 0,67 % рівень енергоємності кінцевого споживання у 2018 р. порівняно з 2017 р.

Енергетичний баланс України за 2014-2018 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Енергетичний баланс України за 2014-2018 рр., тис. т нафтового еквіваленту

Виробництво енергоресурсів	Роки					Відхилення (%) 2018 р. до:	
	2014	2015	2016	2017	2018	2014 р.	2017 р.
	Вугілля й торф	31891	17423	22869	13637	14087	44,17
Нафта сира	2817	2618	2304	2208	2341	83,10	106,02
Природний газ	15022	14814	15175	15472	16487	109,75	106,56
Атомна енергія	23191	22985	21244	22453	22145	95,49	98,63
Гідроелектроенергія	729	464	660	769	897	123,05	116,64
Вітрова, сонячна енергія	134	134	124	149	197	147,01	132,21
Біопаливо та відходи	2399	2606	3348	3618	3726	155,31	102,99
Теплоенергія	745	571	599	546	534	71,68	97,80
Всього	76928	61614	66323	58851	60413	78,53	102,65

Джерело: дані Державної статистики України [4], власні розрахунки.

Аналіз табл. 1 свідчить про те, що в енергетичному балансі зменшуються обсяги традиційних енергоресурсів, зокрема, таких як: вугілля і торфу, нафти сирової, природного газу, атомної енергії. Одночасно збільшуються обсяги відновлюваних джерел енергії. Так, у 2018 р. збільшився рівень: вітро-, сонячної енергії на 32,21 % порівняно з 2017 р. і на 47,01% порівняно з 2014 р.; гідроелектроенергії на 16,64 % порівняно з 2017 р. і на 23,05 % порівняно з 2014 р.; біопалива та відходів на 2,99 % порівняно з 2017 р. і на 55,31 % порівняно з 2014 р. Проте у 2018 р. зменшилося виробництво теплоенергії на 2,2 % порівняно з 2017 р. і на 8,32 % порівняно з 2014 р. Статистичні показники структури кінцевого споживання енергії в Україні свідчать про те, що впродовж останніх 2 років вони залишались незмінними.

Протягом 2017-2018 рр. обсяги у загальній структурі кінцевого споживання енергії склали: вугілля й торфу 10 %, нафти сирової та нафтопродуктів – 20 %, природного газу – 30 %, відновлюваної енергетики 4 %, електроенергії – 20 %, теплоенергії – 16 % [1].

Аналіз свідчить про те, що у 2018 р. спостерігався наступний рівень встановленої потужності електростанцій, а саме у таких регіонах як: Запорізькому (10752 тис. кВт), Донецькому (6709 тис. кВт), Дніпровському (5341 тис. кВт), Миколаївському (3772 тис. кВт), Харківському (3070 тис. кВт), Рівненському (2890 тис. кВт) і Київському (2763 тис. кВт) – найвищий рівень; Волинському (24 тис. кВт), Житомирському (34 тис. кВт), Тернопільському (72 тис. кВт), Закарпатському (102 тис. кВт), Сумському (219 тис. кВт), Чернігівському (228 тис. кВт) і Одеському (340 тис. кВт) – найвищий рівень.

Проте в 2018 р. рівень встановленої потужності електростанцій зменшився у таких регіонах як: Волинському на 7,7 % проти 2016 р. і 2017 р. відповідно; Дніпровському – на 5,1 % проти 2016 р. і на 5 % проти 2017 р.; Житомирському – на 8,1 % проти 2017 р.; Запорізькому – на 6,4 % проти 2016 р. і на 6,6 % проти 2017 р.; Київському – на 1,1 % проти 2017 р.; Чернігівському – на 1,3 % проти 2017 р.

Поряд із процесом зниження в 2018 р. рівень встановленої потужності електростанцій збільшився у таких регіонах як: Вінницькому – на 5,2 % проти 2016 р. і на 0,6 % проти 2017 р.; Закарпатському – майже у 4 рази проти 2016 р. і на 18,6 % проти 2017 р.; Івано-Франківському – на 2,8 % проти 2016 р. і на 1,5 % проти 2017 р.; Кропивницькому – на 5,8 % проти 2016 р. і на 4,9 % проти 2017 р.; Львівському – на 22,6 % проти 2016 р. і на 12,9 % проти 2017 р.; Миколаївському – на 2,3 % проти 2016 р. і на 0,9 % проти 2017 р.; Полтавському – на 3,2 % проти 2016 р. і на 1,4 % проти 2017 р.; Сумському – на 6,3 % проти 2016 р. і на 9 % проти 2017 р.; Тернопільському – на 28,6 % проти 2016 р. і на 9,1 % проти 2017 р.; Херсонському – на 59,4 % проти 2016 р. і на 42,8 % проти 2017 р.; Хмельницькому – на 2,7 % проти 2016 р. і на 1,4 % проти 2017 р.; Черкаському – на 3,2 % проти 2016 р. і на 2,9 % проти 2017 р. В цілому по Україні рівень потужності електростанцій у 2018 р. склав 51508 тис. кВт, що менше на 13 % проти 2016 р. і на 2,6 % проти 2017 р.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в Україні генеруючі джерела енергосистем для забезпечення добового регулювання і раціональних режимів роботи електростанцій фактично знаходяться на стадії вичерпання фізичних можливостей. Тому в найближчий час необхідно їх реконструювати, а також вводити нові високоманеврові потужності.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №1071-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1071-2013-%D1%80> (дата звернення: 10.05.2020).
2. Енергетична ефективність України. Крайні проектні ідеї : проект «Професіоналізація та стабілізація енергетичного менеджменту в Україні» / Уклад.: С.П. Денисюк, О.В. Коцар, Ю.В. Чернецька. К. : КІП ім. Ігоря Сікорського, 2016. 79 с.
3. Енергоефективність в Україні та країнах ЄС: веб-сайт ТОВ «Нафтогазбудінформатика». 2014. URL: <http://www.ngbi.com.ua/enef.htm> (дата звернення: 10.05.2020).

4. Державна служба статистики України. Економічна статистика / Економічна діяльність / Енергетика: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2020).

УДК 339.138:658.8.001.76

Біловодська О.А., д.е.н., доцент; Мельник Ю.М., к.е.н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну (м. Київ, Україна)
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
(м. Суми, Україна)

ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ МІКРОСЕРЕДОВИЩА ПРИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА¹

Процес комерціалізації інноваційної продукції дуже складний, в якому маркетингові фактори відіграють важливу роль. Особливо це стосується провідних міжнародних компаній, які активно ведуть діяльність у галузі екологічно орієнтованої інноваційної продукції, до якої можна віднести[1]: 1) нові конкурентоздатні екологічно орієнтованої товари (безпечні для споживання та навколишнього середовища); 2) екологічні послуги (екологічна освіта, екологічний моніторинг, екологічний аудит тощо); 3) екологічне пакування; 4) екологічні інноваційні програми та проекти; 5) нові знання та інтелектуальні продукти, які забезпечують цілі сталого розвитку; 6) виробниче обладнання та процеси, які не чинять шкоди, поліпшують чи ліквідують наслідки негативного впливу на навколишнє природне середовище; 7) сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки, які не завдають шкоди ані природно-ресурсному потенціалу ані суспільству; 8) інфраструктура виробництва і підприємництва, яке відповідає принципам сталого розвитку; 9) організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість навколишнього середовища, виробництва та соціальної сфери; 10) механізми формування ринку екологічної продукції та ін.

Так, наприклад, TetraPak [2] створює інноваційне екологічне пакування, що відповідає потребам понад 160 країн, та ефективно використовує інноваційний потенціал. На жаль, у 2016 році компанія зменшила виробничі потужності через геополітичну ситуацію, але у 2018 р. демонструє повне відновлення інноваційної діяльності та реалізації успішних інноваційних проектів (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності TetraPak (2018р.) [1, 2]

Показники	Значення
Чистий обсяг продажів	11,2 млрд. євро
Виробниче обладнання - переробка	≈ 1,29 млрд. євро
Виробниче обладнання - упакування	≈ 0,86 млрд. євро
Пакувальні матеріали	≈ 7,56 млрд. євро
Сервісні рішення	≈ 1,46 млрд. євро
Країни, до яких TetraPak продавала продукцію в 2018 р .	понад 160
Кількість співробітників	25 488 чол
Виробничі підприємства	56 шт
Центри інновацій для споживачів	6 шт
Центри технічного навчання	11 шт
Науково-дослідницькі центри	5 шт.

¹Публікація містить результати досліджень, проведених за держбюджетною науково-дослідною темою «Розроблення механізму комерціалізації інноваційної продукції» (0118U003572).

Мікросередовище компанії в умовах комерціалізації інноваційної продукції можна проаналізувати за допомогою маркетингового аналізу, який базується на концепції п'яти конкурентних сил Майкла Портера[3]. Розглянемо вплив цих сил на компанію TetraPakUkraine (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок впливу факторів за моделлю конкурентних сил Майкла Портера

Елемент	Вагомість	Значення	Сила впливу
<i>Загрози появи нових конкурентів</i>			
1. Капітальні витрати на вхід у галузь	0,4	5	2
2. Опір, який чинять існуючі фірми	0,25	1	0,25
3. Обмежені канали розподілу та постачання	0,1	2	0,2
4. Економія на масштабах існуючих конкурентів виробництва	0,25	9	2,25
<i>Загрози впливу покупців та постачальників</i>			
1. Кількість споживачів та їх покупок	0,3	6	1,8
2. Кількість і розмір постачальників продукції	0,2	8	1,6
3. Наявність товарів-замінників та перехідні витрати	0,5	10	5,0
<i>Загрози появи товарів-замінників</i>			
1. Ступінь відповідності ціни і характеристик замінників та основних товарів	0,4	7	2,8
2. Готовність виробників перейти на заміну продукції	0,6	8	4,8
<i>Загрози за існуючими конкурентами (внутрішньогалузева конкуренція)</i>			
1. "Висота" бар'єрів для входу в галузь, кількість та розмір конкурентів у галузі	0,4	4	1,6
2. Промисловість та зрілість товару	0,25	7	1,75
3. Ступінь прихильності бренду	0,15	8	1,2
4. Важелі впливу покупця та наявність замінників	0,2	9	1,8

Джерело: власні дослідження

Загроза появи нових конкурентів у галузі харчової упаковки досить висока, оскільки привабливість галузі зростає, бар'єри для входу низькі, а ринок не вимагає великих фінансових витрат. Для TetraPak нові конкуренти є слабкою загрозою, оскільки TetraPak – це всесвітньо відомий бренд, і компанія не економить на маркетингових програмах (табл. 2). Як бачимо, вплив даного фактору досить незначний, хоча це може мати загрозу в майбутньому. *Вплив постачальників* не може регулювати компанія, оскільки головний офіс повністю координує постачання товарів. Цей вплив є досить значним, також немає очевидної лояльності покупця до певної марки. Крім того, українські виробники досить чутливі до законодавства та зміни цін на упаковку. *Висока загроза щодо замінників*. Продукти-замінники TetraPak включають упаковку, яку виробляють конкуруючі компанії одночасно з продуктами, та поява нової екологічно чистої пакувальної плівки, яка набуває популярності у світі та незабаром може дійти до України. *Найбільш впливовими конкурентами Tetra Pak* є Elopak, німецький SIGCombiblock та упаковка продуктів, виготовлена харчовими компаніями. TetraPak залишається лідером продажів. Тому найсуттєвішим впливом є прихильність з боку основних споживачів та загрози з боку постачальників. Крім того, можна стверджувати, що TetraPak повинна використовувати стратегію контролю витрат, щоб продовжувати застосовувати найкращі практики виробництва упаковки. Більше того, водночас мати можливість задовольнити існуючих споживачів, оскільки вони чутливі до змін ціни на упаковку. Отже, можна зробити загальний висновок, що економічний вплив та внутрішнє становище основних партнерів (споживачів) продукції TetraPak мають найбільший вплив на діяльність підприємства.

Список використаних джерел

- 1. Управління комерціалізацією інноваційної продукції : монографія / за ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка, д.е.н., доц. О. А. Біловодської. Суми : Триторія, 2019. 304 с.*
- 2. TetraPak в цифрах URL :<https://www.tetrapak.com/ru/about/facts-figures>(дата звернення 30.09.2020).*
- 3. Маркетинг для магістрів: навчальний посібник. За заг ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. 928 с.*

УДК 379.656.022

Мартинюк О.А., д.е.н., професор кафедри менеджменту
Міжнародний гуманітарний університет
(м. Одеса, Україна)

АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ

Сьогодні мультимодальні перевезення України розвиваються за участю залізничного транспорту з опорою на морські порти, насамперед, Чорноморськ, який має мультимодальну (залізнично-паромну) термінальну площадку, та Одеський, що передбачає використання автомобільно-паромного та залізнично-морського транзитного сполучення, зокрема в рамках спільного проекту «Вікінг».

Основними вантажоутворюючими галузями у сегменті залізничного транспорту є паливно-енергетичний, гірничо-металургійний комплекси та будівництво. Автомобільний транспорт здійснює перевезення вантажів передусім для власних потреб на короткі відстані.

У сегменті водного транспорту основними вантажоутворюючими секторами є будівництво і гірничо-металургійний комплекс.

В процесі дослідження встановлено, що співвідношення видів транспорту у західних країнах становить: на залізничний транспорт припадає 25%, автомобільний – 40%, а решта 35% – на внутрішній водний, морський каботаж і трубопровідний. У СНД і в країнах Східної Європи в цілому у вантажообігу домінують залізниці – близько 60%, тоді як на вантажний автомобільний транспорт припадає лише 9%. У Північній Америці частки залізничного та автомобільного транспорту у вантажообігу практично зрівнялися, тоді як у Росії вони складають 46 і 9% відповідно [1].

Коефіцієнт транспортності ВВП, що розрахований за середніми величинами динамічних рядів протягом періоду (2016–2019 рр.), становить – 0,568 ткм/грн. Це означає, що на одну гривню валового внутрішнього продукту припадає 0,568 ткм транспортної роботи. При розрахунку коефіцієнту транспортності ВВП за 2019 рік (він дорівнює 0,235 ткм/грн) визначено, що він відрізняється від вказаного вище. Така різниця пояснюється погіршенням економічної ситуації у країні – девальвація гривні сприяє зростанню ВВП у фактичних цінах, а падіння фізичного обсягу виробництва продукції, яку переміщує транспорт, навпаки, призводить до загального зменшення вантажообігу в тарифних ткм. [1].

У ряді основних недоліків української транспортної політики особливо виділяються низький технічний рівень і незадовільний стан його виробничої бази. До теперішнього часу не завершено формування опорної мережі державних автомобільних доріг, що зв'язує всі області України.

Відставання технологічного забезпечення вітчизняної транспортної системи порівняно з розвиненими країнами є нагальною проблемою державного регулювання. Вона не готова до використання сучасних технологій, насамперед, контейнерних. Недорозвиненість транспортної логістичної системи країни сприяє зниженню попиту на вантажні перевезення.

На наш погляд, найважливішими функціональними факторами розвитку транспортної системи в Україні слід вважати політико-правові, екологічні, маркетингові, соціально-економічні, фінансово-інвестиційні, інноваційно-технологічні та інтеграційні.

1. Політико-правові, до яких належать, по-перше, удосконалення механізму державного регулювання розвитком транспортної системи; по-друге, оновлення існуючих та розробка нових правових основ щодо забезпечення ефективної діяльності усіх підсистем галузі; по-третє, здійснення необхідних заходів у напрямку гарантування національної безпеки; по-четверте, створення повноцінного інформативного поля з дієвими каналами зв'язку задля інформаційного взаємообміну всередині транспортної системи, а також з середовищем, споживачами, владою, при цьому оберігаючи інформаційний простір від зовнішніх негативних чинників.

2. Екологічні чинники передбачають захист навколишнього середовища, мінімізацію шкідливих викидів у повітря, перехід на екологічно чисті види палива тощо. У даній групі факторів слід передбачати розробку програми негайного реагування на надзвичайні стани, пов'язані з експлуатацією транспорту, наприклад, порушення правил перевезення небезпечних вантажів, що призводить до перевищення норми вмісту шкідливих речовин у навколишньому середовищі, аварії з такими перевізниками тощо. Доцільним також є екологічний моніторинг діяльності об'єктів транспортної системи, щоб максимізувати рівень екологічної безпеки.

3. Маркетингові – повинні містити, по-перше, розробку такої управлінської моделі, яка б передбачала підвищення ефективності організаційних функцій, а також функцій управління та контролю за діяльністю усіх підсистем транспортної галузі; по-друге, реструктуризацію управлінських та виробничих служб з розмежуванням виробничих та регулятивно-контрольних функцій, підвищення кваліфікації персоналу; по-третє, перехід на нові організаційні форми управління транспортною системою на різних рівнях; по-четверте, впровадження новітніх інформаційних технологій.

4. Соціально-економічні фактори відзначаються бінарним характером: з одного боку, це задоволення потреб споживачів як пасажирів, клієнтів, громадян, а також забезпечення реалізації основних завдань національної економіки. А з іншого – підтримка транспортної системи, яка передбачає здійснення усіх необхідних заходів задля формування і розширення ринків транспортних послуг, розвитку підприємництва, досягнення конкурентоспроможності, зокрема, на міжнародних ринках, створення таких умов, за яких клієнт-користувач завжди вільно може обрати прийнятний за ціною транспортний засіб. Тут основне – якість самого транспортного засобу та рівень надання послуг повинні бути однаково високими.

Для комплексного вирішення наявних проблем в галузі транспорту України розроблена та схвалена «Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року» від 30.05.2018 р. №430-р, яка містить пріоритети розвитку транспортного сектору України та відображає останні зміни впровадження євроінтеграційного курсу та імплементацію положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також зміни геополітичного середовища в регіоні[2].

Стратегія відповідає положенням Угоди про асоціацію, Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС (ПВЗВТ), Угоди про певні аспекти повітряного сполучення від 01.12.2005 р. та парафорованого проекту Угоди про спільний авіаційний простір, Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», затвердженої Указом Президента України від 12.01.2015р. № 5, Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Паризької Угоди, резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 р. №70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний розвитку у галузі сталого розвитку на період до 2030 року», а також середньостроковому плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017р. №275 [2].

Список використаних джерел

1. Транспортна система світу. 2020. URL: <https://geografiamotozil2.jimdofree.com/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%>
2. Розпорядження КМУ України від 30.05.2018 №430-р. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>

УДК 339.924

Рахметулина Ж.Б., к.э.н., профессор
Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ КОРИДОРЫ ШЕЛКОВОГО ПУТИ

Проект «Экономический пояс Шелкового пути» (ЭПШП) направлен на установление новых связей между Европой и Азией и создание современных транспортных маршрутов. Для поляризованного развития экономики регионов и повышения конкурентоспособности важную роль играют экономические коридоры (транспортные, туристические, торговые и др.) [1]

Развитие ЭПШП предусматривает создание 7 экономических поясов: транспортного, энергетического, торгового, информационного, научно-технического, аграрного и туристического (логистика, торговля, энергетика, информация) [2]. Для укрепления сотрудничества и обслуживания стран вдоль экономического коридора Шелкового пути потребуются также финансовый коридор в виде банка развития экономического коридора Шелкового пути, «фонда развития», «инвестиционного фонда» и других международных финансовых институтов.

Сформированные экономические коридоры поэтапно формируют экономические пояса роста и устойчивого развития за счет совместного взаимодействия региональных узлов, хабов, кластеров с соответствующими экономическими коридорами развития и роста путем агломерации по промышленным, урбанизированным и другими осям развития. Экономические пояса в региональных экономических коридорах при институциональном, нормативно-правовом, организационно-экономическом, информационном, финансовом, научно-техническом и кадровом сопровождении формируют Экономический пояс Шелкового пути как систему.

Оси развития с соответствующей инфраструктурой и механизмами регулирования, координации и интеграции, упрощения и оптимизации деятельности образуют экономические коридоры (рис. 1).

Экономический пояс образуется путем развития коридоров, а также активного развития и расширения связей с деятельностью местных фирм (промежуточные узловые точки), взаимодействия и укрепления связей с глобальными игроками (компаниями, регионами), расположенными на конечных узловых точках коридоров.

Как видно из рисунка 1, каждый последующий коридор формируется, исходя из предыдущего коридора с применением соответствующих инструментов. Каждый из этапов представляет собой тип коридора со своими отличительными особенностями.

В функциональном плане транспортные коридоры обеспечивают эффективные транспортные услуги с точки зрения временных затрат, экономических издержек и экологических издержек. На следующем этапе на основе использования транспортного коридора формируется логистический коридор с построением логистической инфраструктуры вдоль коридора и координацией материальных потоков.

Далее формируется торговый коридор на базе двух первых коридоров. Энергетический коридор формируется за счет реализации проектов в энергетической сфере (нефтепроводы,

газопроводы, электроэнергетические сети) с целью укрепления региональной и глобальной энергетической безопасности между странами. Индустриальный коридор состоит из аграрного и промышленного коридоров.

Информационный коридор в проекте ЭПШП важен для информационного обмена и взаимодействия. Научно-технический коридор- это маршрут передачи, распространения системы знаний и технологий с одной страны (региона) в другую. Экономические коридоры облегчают доступ к рынкам, стимулируют рост торговли и инвестиций, повышают производительность и способствуют агломерационным эффектам[3], способствуют инклюзивному росту путем расширения экономических возможностей в отстающих регионах и создания связей между городами, городскими центрами и промышленными кластерами[4].

Скорость и уровень развития коридоров зависит от многих внутренних и внешних факторов. По крайней мере, горизонт формирования зависит от перспективы проекта ЭПШП, который, как планирует китайское правительство, будет длиться 30-50 лет.

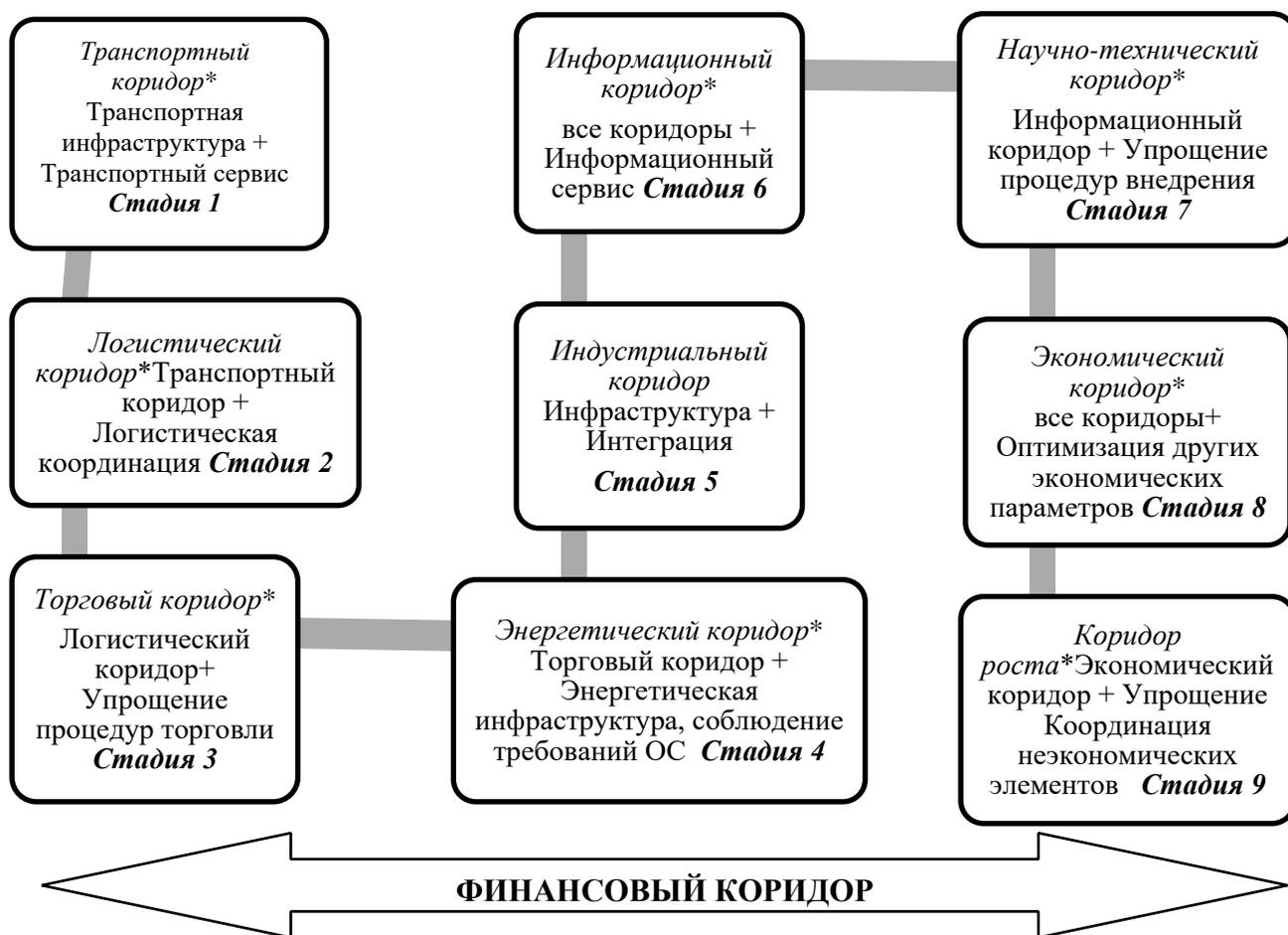

Рисунок 1 - Потенциальный путь развития экономических коридоров в ЭПШП

Примечание: разработано автором на основе источника [3]

В настоящее время, экономические коридоры стали сильным катализатором региональной экономической интеграции. Основные подходы построения поясов развития в рамках Экономического пояса Шелкового пути позволяют для стран, расположенных вдоль ЭПШП, сформировать различного рода экономические коридоры, которые при разработке соответствующих организационно-экономических механизмов управления превращаются в экономические пояса за счет образования узлов, региональных хабов, СЭЗов, технопарков, кластеров.

Исследование выполнено за счет гранта Министерства образования и науки Республики Казахстан на 2018-2020 гг. (проект №АР05131498).

Список использованных источников

1. Dzumbira W., Geyer H.S. & Geyer H.S. *Measuring the spatial economic impact of the Maputo Development Corridor. Development Southern Africa. 2017.34(5). pp.635-651. DOI: 10.1080/0376835X.2017.1318699*
2. Aoyama R. "One Belt, One Road": China's New Global Strategy. *Journal of Contemporary East Asia Studies. 2016.vol.5(2).pp.3-22. DOI: 10.1080/24761028.2016.11869094*
3. Gálves-Nogales E. *Making economic corridors work for the agricultural sector. FAO. Rome. 2014. Available at: <http://www.fao.org/3/a-i4204e.pdf> (accessed 1.10.2020).*
4. Available at: <https://www.deepdyve.com/lp/emerald-publishing/service-logistics-an-introduction-BPxlSl4NmR> (accessed 1.10.2020).

УДК 004.056.53

Храпкіна В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Києво-Могиланська академія»
Храпкін О.М.

Державний університет інфраструктури та технологій (м. Київ, Україна)

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ВІД НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ДОСТУПУ

Проблеми захисту та оцінки даних інформаційних систем на даний час продовжують залишатися надзвичайно актуальними. Особливо важливими є завдання, пов'язані з оцінкою та захистом даних у системах, орієнтованих на співпрацю з обраними об'єктами та відповідними середовищами. Головна мета захисту інформаційних даних полягає у тому, щоб виключити можливість їх несанкціонованого використання або втрат у відповідному середовищі. Важливим напрямом протидії таким ситуаціям є проведення періодичних перевірок захищеності системи шляхом тестувань на проникнення. Такий метод ґрунтується на реалізації різних способів проникнення до інформаційно-комунікаційної мережі, що імітують дії реального порушника, що дозволяє отримувати фактичні результати з питань дослідження рівня та стану інформаційної безпеки.

На сучасному етапі розвитку інформаційних систем оцінка рівня захищеності даних, на відміну від минулих уявлень, не є сталою, навіть у випадку, коли одночасно є декларацією рівня. Цей стан є динамічною величиною, на значення якого може впливати кожна дія кожного елемента системи – від користувача до програмного запиту на рівні апаратури. Такі зміни можуть призводити до стрімкого зниження рівня інформаційної безпеки підприємства, що несе за собою великі економічні, політичні та соціальні збитки.

Побудова будь-якої системи захисту інформації регламентується законодавством України [1-2]. Залежно від своєї важливості, інформація підлягає різним рівням захисту, що обумовлюється адекватністю засобів захисту [3-4]. Однією з законодавчих прогалин в системі захисту інформації є відсутність уніфікованої моделі захисту інформації.

Сучасна практика з питань інформаційної та кібербезпеки розрізняє та виділяє декілька основних методів проведення атак на системи захисту інформації, серед яких вирізняються як суто технічні методи (апаратне та програмне забезпечення), так і методи, що пов'язані із використанням психологічних та соціологічних прийомів впливу на людей, маніпуляцією людським фактором.

Здебільшого, методи соціальної інженерії використовуються при первинній підготовці до проникнення до систем та мереж зберігання та обробки інформації. Однак, можливо значно зменшити рівень вірогідності реалізації загрози з боку методів соціальної інженерії, оперуючи адміністративними та організаційними методами захисту.

Методи програмної інженерії, що для свого задіяння вимагають присутності спеціалізованого програмного забезпечення і використовуються, здебільшого, для закріплення успіху первинної атаки через людські фактори та для основної маси операцій із

нейтралізації систем захисту інформації, проникнення до систем та мереж обробки, передачі та зберігання інформації. Серед них найбільш часто використовуваними є: MITM (Man-In-The-Middle), також відомий як «Атака посередника»; RAT (Remote-Access-Trojan); BFPE (Brute-Force-Password-Engaging); LBPE (Logic-Based-Password-Engaging); TCPR (TCPReset); RtLA (Return-to-libc-Attack, атака «повернення до бібліотеки»); DoS (Denial-of-Service).

Методи апаратної інженерії, що для свого використання вимагають присутності спеціалізованого апаратного устаткування та програмного забезпечення. Використання даних методів зустрічається рідше, ніж чисто програмні методи, оскільки спеціалізоване устаткування може вимагати великої кількості фінансових вливань або офіційного оформлення ліцензії на використання деяких типів суто спеціалізованого устаткування на кшталт сканерів радіоефіру, радіостанцій, моніторів електромагнітних імпульсів, прослуховуючих пристроїв тощо. Серед таких методів окремо можливо виділити: Скімінг; Сканування ефіру за різними стандартами.

Взагалі, виявлення, протистояння та попередження використання даних методів для проникнення до мережі підприємства знаходиться в зоні відповідальності служби інформаційної безпеки підприємства. Однак в сучасних умовах підприємства все частіше звертаються до незалежних спеціалістів для проведення тестування на проникнення до мережі із імітацією дій реального порушника (так званий «пентест»), щоб отримати більш повну картину стану захищеності інформації.

Використання методів соціальної інженерії не завжди є практичним та можливим методом проникнення, оскільки при розкритті фейкового листування можливе стрімке підвищення рівня захищеності та прийняття мір протидії проникненню, серед яких:

- позапланові зміни паролів користувачів;
- обмеження підключень до VPN-сервісу;
- періодичне сканування комп'ютерів в мережі;
- тимчасове блокування зовнішніх підключень;
- блокування підключення для IPабо MAC-адреси;
- обмеження прав доступу скомпрометованого облікового запису;
- передача листом завідомо неправдивих відомостей, трасування зовнішніх підключень та виявлення положення комп'ютера, з якого відбувається підозріле підключення;

Для підтримки належного рівня захисту інформації та захисту інформаційно-комунікаційної мережі підприємства від несанкціонованого доступу необхідно:

- своєчасне встановлення оновлень запропонованих в центрі оновлень Microsoft, а також оновлених компонентів в дистрибутивах Linux;
- своєчасне оновлення несистемного програмного забезпечення;
- відмова від використання великої кількості програмного забезпечення, що дозволяє встановлювати неконтрольоване віддалене підключення або суворий контроль над трафіком, що генерується даним програмним забезпеченням;
- обмеження на підключення до VPN-сервісу комп'ютерів, що не введено в домен, ведення логів підключення та відстеження MAC та IP-адрес абонентів, що підключаються до мережі;
- перепланування карти розташування точок бездротової мережі для обмеження зони покриття Wi-Fi в межах офісного приміщення;
- проведення періодичних навчань та симуляцій ситуацій проникнення до інформаційно-комунікаційної мережі;
- введення обов'язкового контролю складів паролів на відповідність сучасним вимогам;
- введення антивірусного ПЗ на персональних комп'ютерах користувачів тощо.

Список використаних джерел

1. Конституція України. / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. - № 30. – ст. 141 // [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Указ президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#n12>

3. Постанова КМУ «Про затвердження Концепції технічного захисту інформації в Україні» від 8 жовтня 1997 р. N 1126. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-97-%D0%BF>

4. Закон України «Про інформацію» / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. - №48. - ст.650 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

УДК 658.1

Айдарова А.Б., к.э.н., ассоциированный профессор (доцент); Колдасова Л.С., магистр
Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова
(г. Шымкент, Казахстан)

ЛОГИСТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В экономической системе логистика, как наиболее эффективный, рыночно-ориентированный способ планирования, формирования и развития товароматериальных и сопутствующих им потоков с наименьшими издержками во всей логистической цепи, прочно завоевала свои позиции на мировом рынке. Важнейшим фактором экономического роста становится формирование интегрированных транспортно - логистических систем, которые охватывают отдельные сферы предпринимательства, целые регионы и страны.

Логистический подход к управлению инновационной деятельностью предприятия можно рассматривать как концептуальный, так как он представляет собой систем взглядов на совершенствование хозяйственной деятельности путем рационализации управления материальными потоками.

С точки зрения логистики инновационная деятельность организации является логистической системой с сопутствующими ей потоками. Поэтому инновационная деятельность организации может быть представлена в виде макрологистической системы, где происходит взаимодействие инновационного проекта с его окружением: в том числе заинтересованными сторонами, а также инновационный проект может быть представлен как микрологистическая система, с ее материальными и сопутствующими потоками [1].

Если макрологистическая система представляет собой ядро в виде инновационного проекта с входящими и выходящим из него потоками, то микрологистическая представляет собой взаимосвязанные между собой этапы и стадии реализации инновационного проекта. Главным в микрологистической модели является то, что при переходе от этапа к этапу и от стадии к стадии существует обратная связь, что позволяет при необходимости, оперативно решить возникающие в ходе реализации проблемы без возвращение на предыдущий этап.

При выстраивании и управлении инновационной деятельностью организация должна опираться на основные положения логистической концепции:

- оптимизация потоковых процессов ведется с позиции единого целого, как системы и интегрированной системной совокупности;

- объектами исследований и преобразований в логистике являются потоковые (нематериальные, материальные, финансовые и информационные) процессы в сфере инновационного производства;

- целевая функция исследований и разработок предполагает оптимизацию соответствующих потоков путем поиска и максимальной мобилизации имеющихся резервов для повышения эффективности их освоения [2].

Микрологистические цепи имеют огромное количество вариантов организации процесса товародвижения: в складском хозяйстве — это операции от приемки продукции, хранения до отпуска потребителям; в транспортном хозяйстве и погрузочно-разгрузочные операции, грузовые перевозки, выбор оптимальных транспортных средств; организации, занимающиеся ремонтом и обслуживанием технических аппаратов длительного пользования — это обеспечение необходимыми комплектующими изделиями [3].

Функционирование логистики на микроуровне, ее построение зависит от направлений производственно-хозяйственной деятельности, осуществляемой субъектами хозяйствования — предприятиями и организациями. В таблице 1 приведена классификация субъектов хозяйствования в транспортно-логистической системе.

Таблица 1

Субъекты хозяйствования на микроуровне

Звено	Субъект
промышленное производство	Производственные предприятия; Строительные организации; Ремонтные предприятия
предприятия производства и услуг	Сельскохозяйственные предприятия; Организации общественного питания; Предприятия по утилизации отходов; Предприятия бытового обслуживания; Средства массовой информации
предприятия по оказанию услуг	Транспортные организации и предприятия; Складские помещения; Торговопосреднические предприятия; Предприятия общественного пользования; Предприятия бытовых услуг, здравоохранении и связи
государственные и общественные организации	Службы и организации; Научные организации; Учебные заведения; Финансовые организации

Логистическая цепь на макроуровне включают в себя компании и организации промышленности, снабженческо-сбытовые структуры и транспортные организации, торгово-посреднические компании.

Особенность макрологистической цепи заключается в передаче прав собственности на продукт в процессе его движения, между юридически самостоятельными компаниями и организациями. Макрологистическая цепь классифицируется в зависимости от управления ими на макроуровне, которое дифференцируется на соответствующие подуровни применительно к масштабу управления процессом товародвижения (таблица 2).

Таблица 2

Уровни управления процессом товародвижения на макроуровне

Уровни	Субъекты хозяйствования	Масштаб управления
Первый	Континенты	Межконтинентальный рынок
Второй	Континент	Международный рынок
Третий	Страна	Внутренний рынок страны
Четвертый	Регионы страны	Межрегиональный рынок
Пятый	Регион	Региональный рынок
Шестой	Область	Рынок области
Седьмой	Район	Рынок района области
Восьмой	Город	Рынок города

Приведенная в таблице 2 классификация носит укрупненный характер, так как на практике в сферу управления на макроуровне входят межобластные, межрайонные, узкорегинальные, внутригородские (районы и города) и другие подуровни.

Таким образом, объектом изучения «логистики» являются материальные, информационные и финансовые потоки. Резко возрастающий интерес к логистике объясняется тем, что с помощью нее повышается эффективность функционирования материалопроводящих систем предприятия. Целью логистического подхода является сквозное управление материальными потоками.

Список использованных источников

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/upravlenie-innovatsionnoy-deyatelnostyu-predpriyatiya-na-osnove-logisticheskogo-podhoda>
2. Кудрявцева С.С. Развитие инновационной деятельности предприятий с использованием логистического подхода к управлению / С.С. Кудрявцева // Перспективы развития логистики и управления цепями поставок: сб. науч. тр. VII Международной научной конференции. - М.: Изд-во «Эс-Си-Эм Консалтинг», 2017 - Ч.2. - С.485-491.
3. Сток Дж.Р., Ламберт ДМ Стратегическое управление логистикой, пер. с 4-го англ. изд. М.: ИНФРА, 2005, 797 с.

УДК 65.012.34:658.7

Амеліна І.В., к.е.н., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МЕТОДИ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Важелі економічного механізму відповідають соціально-економічній природі підприємства і є одним із факторів розвитку виробництва та обміну на ринковій основі. В зв'язку з цим особливого значення набуває вивчення того нового, що внесено практикою у зміст комерційного розрахунку як важливого методу господарювання.

За визначенням Мельник О.В, він синтезує у собі як функції управління, так і економічні важелі та інструменти, які спрямовані на порівняння витрат і результатів та забезпечення прибутковості виробництва [1].

За результатами наукових досліджень І.А. Кабанець, найбільшою увагою у логістичному управлінні користуються економічні методи, оскільки логістичні відносини є основною складовою ринкових відносин, бо засновані на потребах споживачів [2]. Економічні методи управління логістичними процесами і потоками підприємств здійснюються за допомогою спеціальних важелів інструментів, які використовують власники підприємства, його трудовий колектив і кожний працівник.

Конкретний набір і сутність економічних важелів та інструментів логістичного управління визначається специфікою функціонування логістичної системи, якої є підприємство (табл. 1).

Взагалі, очікується, що на основі логістичних підходів економічні методи повинні отримати втілення в практиці виробничих структур у виробників і виробничих споживачів. Також в системі комерційно-посередницьких організацій і підприємств. За допомогою цих методів забезпечується економічна зацікавленість господарюючих суб'єктів в підвищенні ефективності кінцевих результатів господарської діяльності за рахунок економії і прибутку від логістичних операцій і послуг.

Спеціалісти з логістики прагнуть забезпечити інтеграцію матеріально-технічного забезпечення, транспорту і передачі інформації про рух товарів в єдину систему, що повинно підвищити ефективність роботи в кожній з цих областей окремо і міжгалузеву ефективність в цілому.

Теоретичні положення логістики широко втілюють в практичну діяльність фірм, що дає відчутний економічний ефект у вигляді скорочення витрат і часу обігу.

При цьому основна економія витрат обігу формується за рахунок зменшення об'ємів складських запасів матеріальних ресурсів, а економія часу – за рахунок підвищення швидкості їх доставки.

Економічні методи логістичного управління

Ознаки логістичного управління	Економічні методи
Відповідність логістичним функціям управління	Моніторингу; Плануванню; Прогнозуванню; Аналізу; Контролю.
Ринкові механізми господарювання	Маркетинг; Конкуренцію; Комерційний розрахунок; Ринкове ціноутворення; Еквівалентність обміну; Направленість на задоволення платоспроможного попиту на товари; Послуги і трудові ресурси.
Кількісні оцінки	Забезпечують економіко-статистичні методи; Економіко-математичне моделювання; Системний аналіз; Кібернетика; Дослідження операцій; Прогностика; Кваліметрія; Функціонально-вартісний аналіз; Методи оцінки рівня обслуговування; Контроль і управління запасами; Управління ризиками, оптимізація діяльності.

Для вирішення важливих логістичних задач або можливого наближення до цього рішення необхідно застосовувати економічні методи.

Перелік задач, в яких варто застосовувати економічні методи може бути наступним:
забезпечення адекватності, взаємної відповідності у предметних (матеріальних, трудових) і інформаційних потоків;

оптимізація стратегії і технології фізичного переміщення ресурсів і товарів;

стандартизація форм напівфабрикатів і упаковки;

визначення необхідних об'ємів ресурсів на стадіях заготовки, виробництва, складування і транспортування;

оптимізація виробничих запасів;

максимально можливе скорочення часу зберігання і транспортування вантажів.

Логістика може дозволити вирішити цілий ряд проблем сфери обігу, найважливішими з цих проблем є:

визначення системи оптимальних пропорцій між об'ємами виробництва, складування і перевезень;

зниження витрат від лавиноподібного зростання втрат при збоях і простоях;

встановлення раціонального рівня кооперації в системі власне виробництва, зберігання і перевезень;

формування раціональної структури потоків управлінської інформації без запізнювання по відношенню до виробничого процесу.

Отже, в умовах жорсткої конкуренції ефективність логістичної мережі є не просто вимогою, виконання якої веде до успіху. Воно є необхідною умовою для виживання підприємства.

Ефективні конкурентні рішення щодо управління логістичною мережею допомагають формувати адаптивні логістичні мережі, надаючи підприємствам засоби для планування і реалізації, які дозволяють управляти операціями в рамках підприємства, і сучасні технології

для організації і координації спільної роботи, які націлені на розширення цих операцій за рамки підприємства.

Список використаних джерел

1. Мельник О.В. Нові концептуальні підходи в логістиці. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1825>
2. Кабанець І.А. Визначення основних логістичних підходів до управління інноваційними процесами машинобудівним підприємством. *Ефективна економіка*. 2013. № 11 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2539>

УДК 338:504.049

Амеліна І.В., к.е.н., доцент; Дрібна А.В., Деркач А.В., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ЧИННИКИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ

Інноваційний розвиток країни впливає на певну низку аспектів життя населення. Запроваджуючи заходи щодо розвитку економіки та впровадження інновацій, держава підвищує якість продукції та послуг, укріплює свою конкурентоспроможність на міжнародному ринку та забезпечує подальший розвиток того чи іншого напрямку діяльності.

Основним бар'єром для впровадження інновацій на сучасних вітчизняних підприємствах є недосконалість нормативно-правова база держави, перш за все — недоліки у податковому, митному та антимонопольному регулюванні інноваційної діяльності, необхідність посилення захисту прав інтелектуальної власності тощо [1]. Державі необхідно для активізації інноваційного розвитку в Україні запозичувати досвід з-за кордону, об'єднувати зусилля для проведення власних наукових досліджень, спрямовувати залучений капітал в більш модернізовані види виробництва, підготовку спеціалістів в галузі інтелектуальної діяльності. Для України доцільно проводити інноваційну політику орієнтовану на співпрацю з країнами ЄС. Підготовка кадрів для потреб бізнесу, зменшення податків, фінансова підтримка, знешкодження бюрократичних перепон для ведення бізнесу — це все притаманно країнам Європейського Союзу [2]. Досліджуючи тенденції інноваційного розвитку України, потрібно відмітити, що присутнє спрямування до зменшення фінансування нових та модернізованих проектів та скорочення чисельності вчених. Для залучення нашої держави в світовий інноваційний простір, найкращим рішенням є співпраця з ЄС в багатьох сферах. Вхід у ЄС високоінтелектуальною та фінансово забезпеченою країною, потребує високого рівня економіки та контролю різних сфер виробництва з метою забезпечення їм конкурентоспроможності на ринку. Участь України в європейських проектах дає можливість підвищити рівень залучення українських науковців до досліджень. Інтеграція є важливим чинником прискореного економічного зростання і вирішення проблеми технологічної відсталості в державі.

Для забезпечення ефективності сьогодишнім відносинам України та ЄС необхідно приділити увагу таким чинникам інноваційного розвитку: 1. Забезпечення ефективної роботи за спільними інноваційними, технологічними та науковими напрямами. 2. Адаптація до європейських програм інноваційного розвитку. 3. Активізація євроінтеграційних заходів.

Дієвими інструментами для України, що допоможуть пришвидшити інноваційний розвиток в умовах євроінтеграції, може стати повернення 47 підприємствам ПДВ для розробки інновацій; створення пільгових умов для залучення іноземних інвестицій; заохочення виготовлення високотехнологічної продукції; створення інтерактивної інноваційної віртуальної мережі; державна допомога інноваційно-активним підприємством [3; 4].

Інтеграція України до ЄС у певній мірі залежить від конкурентоспроможності держави, яку може забезпечити інноваційний розвиток та модернізація певних сфер діяльності.

Варто зазначити, що розвинені економічно та технологічно країни світу перейшли до принципово нового типу розвитку економіки — інноваційного. Визначальними факторами інноваційного розвитку економіки стають інтелектуальні ресурси такі як знання та кваліфікація людини, введені в господарський обіг інноваційних процесів об'єкти прав інтелектуальної власності, а також інвестиційні та інформаційні ресурси [4].

Інноваційний розвиток в будь-якій сфері потребує відповідної інституційної структури, що сприяла б його інтенсифікації. Враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід, можна стверджувати про доцільність і навіть необхідність створення спеціалізованого Міністерства інноваційного розвитку в Україні [3]. Тільки впровадження реальних реформ в інноваційній сфері дозволить Україні зайняти повноправне місце на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Кулиняк І.Я., Демків О.-І.М. *Проблеми впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах та напрямки їх вирішення. Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної відеоконференції «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науковотехнічних розробок»*, (Львів, 23—24 травня 2012 р.). Львів, 2012. С. 161—162.

2. Дрожжин Д.Ю. *Державна інноваційна політика України в умовах євроінтеграції. Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 4 (47). URL: www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-4/doc/5/01.pdf.

3. Гринько Т.В. *Інноваційний розвиток України: тенденції та проблеми. Технологічний аудит і резерви виробництва*. № 1/3(9). 2013. С. 17—21.

4. Готра В.В., Щукін І.С. *Сутність та напрямки реформування державної інноваційної політики в умовах євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія «Економіка»*. 2019. Випуск 2(54). С. 29—40.

УДК 65.012.34:658.589

Амеліна І.В., к.е.н., доцент; Рогова С.М., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних економічних умовах підприємство може підтримувати й посилювати свої конкурентні позиції за умови активного впровадження інновацій та залучення інвестицій у процеси виробничого, економічного, управлінського, соціального характеру. Інноваційно-інвестиційна діяльність здійснюється не тільки в умовах ризику, але також в умовах систематично зростаючої невизначеності, тому керівництву підприємства треба вміти швидко та гнучко реагувати на зміни в економічному середовищі, що вимагає розробки та застосування засобів методологічного й математичного забезпечення для можливості прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо інноваційно-інвестиційних проєктів, що реалізуються в межах підприємства [1].

Проблематиці інноваційно-інвестиційної діяльності приділяють велику увагу зарубіжні та вітчизняні вчені. На сьогодні існує значна кількість праць, присвячених різним аспектам інноваційно-інвестиційної діяльності. Це - праці роботи таких вчених, як І. Ансофф, С. Аптекар, Ю. Бажал, І. Бланк, А. Пригожин, Т. Райс, П. Рогожин, З. Румянцева, О. Савчук, Б. Санто, Н. Соломатін, А. Сухоруков, П. Харів, В. Хобта, Й. Шумпетер та інших, у яких досліджуються види інвестицій і інновацій, фінансові інструменти, фінансові ринки, методика оцінювання інвестиційних проєктів тощо [2].

В умовах динамічного розвитку логістики, як науки про оптимізацію управління потоковими процесами в економіці, актуальними є проблеми впровадження наукових засад логістики в теорію та практику інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. Органічний зв'язок логістики та маркетингу підтверджує, що поряд з маркетинговим підходом до інноваційного менеджменту своє місце повинен зайняти логістичний підхід[3].

Взаємозв'язок логістики з інноваційно-інвестиційною діяльністю є багатоаспектним, а саме:

по-перше, використання логістики як науки про оптимальне управління матеріальними та супутніми потоками, логістичними системами та процесами для оптимізації здійснення інноваційної діяльності означає її підтримку та забезпечення ефективності;

по-друге, впровадження логістики (або її окремих фрагментів, функцій) в діяльність багатьох вітчизняних підприємств, організацій та установ є вже само по собі інноваційною діяльністю для них;

по-третє, сама логістична діяльність, як і будь-яка інша діяльність на підприємстві, потребує інновацій та інвестицій(рис. 1) [4].

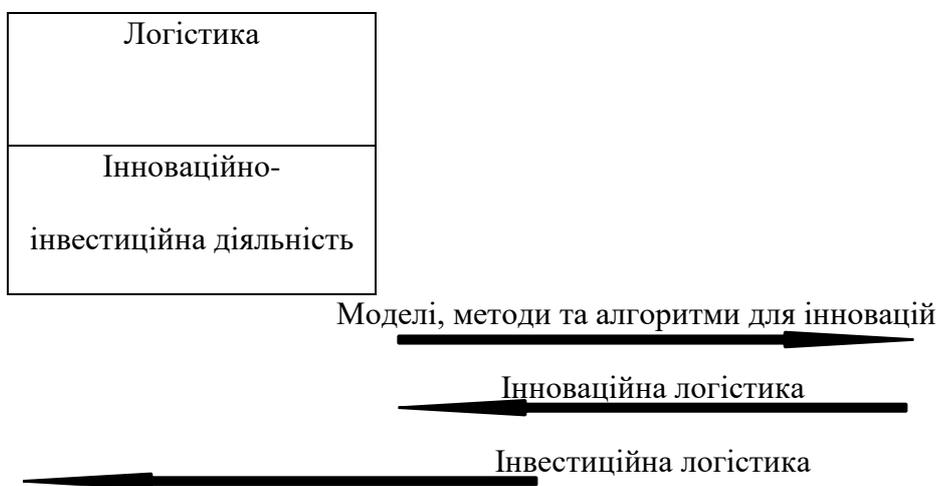

Рисунок 1 – Взаємозв'язок логістики та інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства

Використання логістичного підходу в інноваційно-інвестиційній діяльності дає певні переваги:

на «вході організації» - до цієї категорії відноситься все, що підприємство отримує для виробництва товарів, сировину, матеріали, комплектуючі вироби, енергію, нове обладнання, кадри, документи. Основними підтримуючими логістичними методами можуть вважатись: використання ABC- аналізу, експертних методів для вибору постачальника, використання моделей EOQ, «makeorbuy», методу повної вартості для оптимізації процесів закупівлі [5];

удосконалення взаємодії організації з зовнішнім середовищем, компонентами якої є макросередовище, інфраструктура та мікросередовище, які мають прямий або непрямий вплив на конкурентоспроможність, ефективність та стабільність роботи фірми. Тут доцільним є використання методів визначення меж ринку, «центру ваги», сітьових моделей, моделей нарахування балів, калькулювання витрат для оптимізації каналів збуту;

покращення сервісу товару у споживача. З позицій логістичної підтримки доцільними будуть: організація логістичного обслуговування, розробка систем обслуговування споживачів, оцінка рівня сервісу [6].

Серед підходів до інноваційної діяльності основними вважаються системний підхід; відтворююче-еволюційний підхід; функціональний підхід та інші наукові підходи (маркетинговий, нормативний, комплексний, інтеграційний, процесний, оптимізаційний, директивний, поведінковий, ситуаційний, логічний, інноваційний, глобальний, віртуальний,

стандартизований, ексклюзивний, структурний, діловий). На сучасному етапі впровадження логістики в усі сфери діяльності підприємств актуальним стає використання логістичного підходу до управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства [6].

Отже, використання логістичних підходів є доцільним на всіх етапах інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Мельник О.В. Нові концептуальні підходи в логістиці. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1825>
2. Окландер М.А. Логістична система підприємства. Одеса: Астропринт, 2014. 309 с.
3. Луценко І.С. Логістика і її роль в умовах реформування економіки України. *Економіст*. 2010. С.62-63.
4. Кабанець І.А. Визначення основних логістичних підходів до управління інноваційними процесами машинобудівним підприємством. *Ефективна економіка*. 2013. № 11 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2539>
5. Пономарьова Ю.В. Оцінка ефективності логістичної системи. *Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць*. Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. №188. С. 97—101.

УДК 658.7.012

Амеліна І.В., к.е.н., доцент; Литвиненко К.Ю., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗАПАСІВ В ЛОГІСТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови господарювання змушують підприємства приділяти достатньо уваги інноваціям, так як це є основним фактором для збільшення привабливості підприємства на ринку та його продукції відповідно. Одним із засобів, які гарантують забезпечення довгостроковості цієї привабливості є розроблення стратегії інноваційного розвитку підприємства. При розробці виникають проблеми різного роду, так як впровадження інновацій передбачає насамперед велику кількість ризиків. Часто постає проблема логістичних витрат, визначення їх місця і ролі в механізмі впровадження інновацій. Впровадження нових продуктів безперечно потребує реорганізації логістичної системи.

Якщо новий продукт успішно проходить етап розробок та випробувань, він переходить на новий етап—впровадження у виробництво. Для цього етапу обов'язковим є повна забезпеченість підприємства відповідними ресурсами для виробництва цього продукту. Якщо дана вимога не виконується, інновація просто може провалитися і виявилась збитковою. Отже, насамперед проблема оптимізації логістичної системи при розробці інноваційної стратегії полягає в ресурсозабезпеченості виробництва нового продукту. Витрати на запаси в більшості випадків є досить великими, проте при їх відсутності витрати є набагато більшими, тому доцільніше все ж забезпечити підприємство запасами в достатній кількості. При оптимізації ресурсів в логістичній системі підприємство стикається з рядом проблем: високий рівень ризиків; в розмірах використання ресурсів; ненадійні постачальники; невідповідність запасів для реалізації інноваційного продукту [1].

Наявні проблеми потрібно вирішувати перш за все визначивши джерела і види витрат, які будуть спрямовані на виробництво. Після проведення аналізу витрат підприємство повинно обрати модель оптимізації логістичної системи. Від обраної моделі буде залежати як ефективно працюватиме система. Проте зважаючи на події які відбуваються на сьогоднішній день в Україні, коли економіка країни є нестабільною, потрібно приділяти досить велику

кількість уваги не тільки моделям оптимізації, але й глибокому аналізу, плануванню і контролю запасами, враховуючи їх поточний стан, минулі тенденції та тенденції розвитку підприємства в майбутньому, адже саме запаси можна вважати основою логістичної системи.

При виборі моделі потрібно враховувати, що в процесі розробки стратегії інноваційного розвитку підприємства невідома точна кількість ресурсів, необхідна для виробництва нового продукту, який є основою цієї стратегії. В такому випадку найбільш доцільно використати модель економічного розміру замовлення (формула Вілсона, EOQ-модель). Доцільність вибору цієї моделі полягає в тому, що підприємство може визначити оптимальний обсяг запасів для виробництва товару, оцінити ефективність їх використання, визначити джерела формування запасів [2].

Останнім кроком при оптимізації системи є її інформаційне забезпечення для визначення в подальшому усіх показників. Найголовнішою інформацією при виробництві інноваційного продукту є результати маркетингових досліджень та норми і нормативи витрати ресурсів, що є основою для формування оптимального рівня запасів у системі.

Список використаних джерел

- 1. Міротін Л.Б. Ефективність логістичного управління. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1825>*
- 2. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. К.: Лібра, 2016. 704 с.*

УДК 33.338

Байсариева З.А., студентка
*Евразійський Національний Університет ім. Л.Н. Гумілева
(г. Нур-Султан, Республіка Казахстан)*

ЛОГИСТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

В условиях постоянного улучшения и ускорения темпов развития общества, компании и другие хозяйствующие субъекты должны анализировать свою инновационную деятельность и определять новые подходы к совершенствованию процессов внедрения и управления инновациями. Традиционные подходы к инновационному процессу как к замкнутому процессу, ориентированному на внутреннюю среду системы, становятся неэффективными. В этих условиях набирает популярность концепция открытых инноваций. Термин «открытые инновации» был введен исполнительным директором Центра открытых инноваций Калифорнийского университета, профессором Генри Чесборо. [1]

Основные задачи управления инновационными проектами - это качество и скорость процессов, как внутри проекта, так и при его взаимодействии с внешней средой. Отсрочка этих процессов - это эффективное управление потоками, которые сопровождают эти процессы (материальными, финансовыми, информационными, сервисными). Поэтому актуально рассматривать инновационную деятельность компании с точки зрения логистического подхода.

Основная цель логистики - обеспечение конкурентоспособности в деловой среде. Логистика - универсальный инструмент для оптимизации материальных и информационных потоков и управления потоковыми процессами в целом. Использование логистического подхода позволяет генерировать потоки (материальные, информационные) таким образом, чтобы функции компании выполнялись последовательно. Такое согласование функций компании можно назвать «интеграцией». Когда все функции в рамках логистического подхода интегрированы, они служат источником конкурентных преимуществ [2], т.е. обеспечивают гораздо более выдающиеся результаты производительности, чем разрозненное управление отдельными функциями компании, это фундаментальная парадигма логистика.

Основными составляющими этой концепции являются:

- Реализация принципов согласованности при решении управленческих задач в сфере инноваций;
- Управление на основе рационализации информационных потоков;
- Принятие решения на основе экономических компромиссов, принимая во внимание интересы различных участников;
- Оптимизация затрат по всей логистической цепочке за счет инноваций;
- Упор на логистику как фактор повышения конкурентоспособности компании в контексте интенсификации инноваций. [3]

Инновационная деятельность организации может быть представлена в виде макросистемы, где происходит взаимодействие инновационного проекта с окружающей его средой: заказчиком (владельцем), инвесторами, органами власти, поставщиками, производителем готовой продукции, продавцами продукции, покупателями готовой продукции.

В свою очередь инновационный проект можно представить, как систему микрологистики, с материальными и сопутствующими потоками. Она представляет собой этапы и взаимосвязанные стадии реализации инновационного проекта. При построении инновационной деятельности и управлении ею, организация должна исходить из основных положений логистической концепции:

- Оптимизация потоковых процессов осуществляется с позиции совокупности интегрированной системы;
- Объектами исследования и трансформации в логистике являются потоковые процессы в сфере инновационного производства;
- Целевая функция исследований и разработок предполагает оптимизацию соответствующих потоков, поиск и максимизация мобилизации имеющихся резервов для повышения эффективности их разработки. [4]

Внедрение логистики в деятельность многих национальных компаний само по себе уже является инновационной деятельностью для этих компаний. Современные условия экономического развития привели к появлению нового научного направления - инновационной логистики. Инновационная логистика - это составляющая науки о логистике, предназначенная для изучения необходимости и возможности внедрения прогрессивных инноваций в организацию текущего и стратегического управления потоковыми процессами на производстве и других структурах с целью выявления и использования дополнительных резервов за счет оптимизации управления. Таким образом, инновационную логистику можно рассматривать как управленческую инновацию.

В составе инновационного механизма управления предприятием можно выделить следующие элементы:

- Инструментальные средства в виде принципов и методов, используемых компанией в управленческой деятельности;
- Инновационная организация управления в виде организационной структуры;
- Организация процессов управления (динамическая система управления);
- Ориентация на цель инновационного менеджмента. [5]

Функциональная подсистема механизма управления инновациями состоит из мониторинга рыночной конъюнктуры, материального управления и технического обеспечения, производства, реализации продукции и других операций экономической деятельности компании.

Для комплексной логистической поддержки внедрения инноваций могут быть использованы концепция управления цепочкой поставок, концепция «Valueaddedlogistics», основные методологические принципы создания системы мониторинга цепей поставок. Возможности логистического подхода к управлению инновационными проектами и инновационной деятельностью дают серьезные преимущества в достижении целей повышения эффективности внедрения инноваций.

Список использованных источников

1. Чесборо Г. Открытые инновации: создание прибыльных технологий. М.: Поколение, 2007. – 336 с.
2. Бауэрсокс Д. Логистика: интегрированная сеть поставок. М.: Дело, 2000. – 280 с.
3. Елфимова И.Ф., Токарев Р.С. Управление инновационной деятельностью предприятия на основе логистического подхода. Экономинфо. - 2018. - №4. – С. 22-27.
4. Кудрявцева С.С. Развитие инновационной деятельности предприятий с использованием логистического подхода к управлению. Перспективы развития логистики и управления цепями поставок: сб. науч. тр. VII Международной научной конференции. М.: Изд-во «Эс-Си-Эм Консалтинг», 2017 – Ч.2. – С. 485-489.
5. Елфимова И.Ф. Контроллинг инноваций в системе управления предприятием. Экономинфо. – 2016. - №25. – С. 68-72.

УДК 338.43

Бердибек А.Ж., студентка
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева
(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)

ЛОГИСТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ

Основной функцией логистики является разработка оптимальных систем управления движением товаров, информации, финансов в цепочке обмена. Глобализационные процессы касаются всех сфер жизнедеятельности человека. Они имеют особые проявления в сфере знаний и инноваций. Инновации – уже давно не просто способ конкуренции между компаниями, но и главная тема формирования экономической политики и институционального развития страны в целом.

В наше время особую значимость для эффективности управления инновационным развитием предприятий играет логистика. Будущее логистики – это внедрение инновационных технологий в процесс управления потоками. Данные технологии в первую очередь ориентированы на увеличение скорости и надежности доставки, повышение качества обслуживания, а также на минимизацию расходов логистической системы в процессе доведения потоковых процессов до их получателей. Поэтому инновационная деятельность организации может быть представлена в виде макрологистической системы, где происходит взаимодействие инновационного проекта с его окружением: в том числе заинтересованными сторонами (рисунок 1).

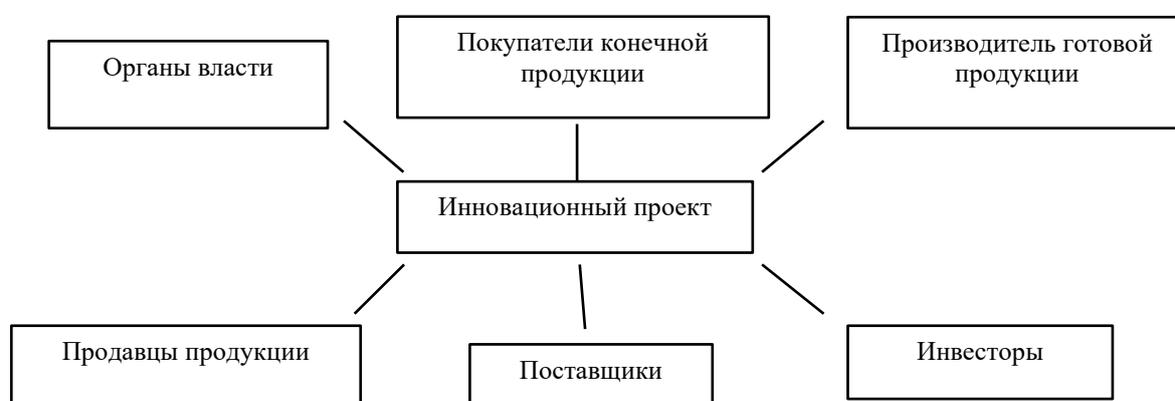

Рисунок 1 - Макрологистическая система инновационной деятельности предприятия

Логистика, которая ориентирована на мышление категориями затрат и эффективности, акцентирует внимание на важных аспектах инновационной деятельности. Реализация новых требований, которые ставятся перед предприятиями, вынуждает их к поиску и созданию новых стратегий деятельности, которые увеличивают гибкость и предоставляют больше шансов в соперничестве с конкурентами.

Связь логистики с инновационной деятельностью является многоаспектной. С одной стороны применение логистики как науки об оптимальном управлении ресурсными и материальными потоками, логистическими системами и процессами для оптимизации осуществления инновационной деятельности нацелено на обеспечение повышение эффективности реализуемых инновационных идей и проектов. Рассматривая с другой стороны можно понять, что сама логистическая деятельность, как и любая другая деятельность на предприятии, нуждается в инновациях, повышающих конкурентоспособность и обеспечивающих развитие предприятия. Если рассматривать с позиции логистического подхода, то при моделировании инновационного процесса, в качестве исходной системы выделяется логистическая система. Границы логистической системы определяются циклом обращения средств производства. Вначале закупаются средства производства, финансовые средства Ф1. Они в виде общественного потока ВП1 поступают в логистическую систему, обрабатываются и затем уходят из системы в потребление в виде потока ВП2 на поступающие в логистическую систему финансовые ресурсы потребителя Ф2.

Современные условия экономического развития вызвали появление нового научного направления – инновационной логистики. Инновационная логистика – это актуальная составляющая науки логистики и соответствующей ей сфере деятельности, призванная изучать необходимость и возможность внедрения прогрессивных инноваций. К числу основных функций инновационной логистики относятся:

- развитие новых идей в области управления потоковыми процессами;
- разработка организационно-методических механизмов использования инновационного логистического фонда;
- разработка методов, алгоритмов, программ для создания логистических систем;
- оценка эффективности инновационных логистических программ и мероприятий.

Логистический подход предполагает постоянное совершенствование и оптимизацию существующих процессов, позволяет организовать инновационные процессы, снизить время и затраты на реализацию инновационных проектов, получить организации хорошие преимущества за счет оптимизации материальных и нематериальных потоков.

На данном этапе инновационного развития предприятий возможности логистического подхода к управлению инновационными проектами и в целом инновационной деятельностью предоставляют серьезные преимущества в достижении целей повышения эффективности внедрения инноваций. Итак, что сфера логистики является одной из самых перспективных и быстроразвивающихся. Многие рассмотренные логистические инновационные проекты подразумевают под собой оптимизацию затрат и максимальную экономию для предприятий, что позволит им в будущем реализоваться даже в тех компаниях, которые пока что используют старые методы перевозки и хранения. Экономика в своем развитии не стоит на месте: появляются все новые технологии и инструменты управления потоковыми процессами в цепях поставок, что и определяет много возможностей для новых исследований.

Список использованной литературы

1. Елфимова И.Ф. *Контроллинг инноваций в системе управления предприятием*
2. Бажиров К.Н., Мархабаева Б.А., Сальма Р.С. *Управление инновационным проектом промышленного предприятия*
3. *Инновационный менеджмент: Учеб. пособие. / Под ред. В.М. Аньшина и А.А. Дагаева. М.: Дело, 2008.*

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВАНТАЖОПОТОКАМИ У
ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМАХ МІСТ**

Розвиток теоретичних засад логістичного управління вантажопотоками у транспортних системах міст обумовлений низкою факторів [1-5]. По-перше, необхідністю розподілу існуючого грошового доходу домогосподарств між придбанням різних товарів та послуг, які дозволили би максимізувати задоволення їх потреб. По-друге, збільшенням економічної цінності часу кінцевих споживачів, їх енергетичної втоми внаслідок процесу покупок, та інших супутніх витрат у цьому процесі. По-третє, важливістю вирішення проблем, пов'язаних з оцінкою вигоди, втрат та ризиків, пов'язаних з визначенням раціонального рівня запасу, способів доведення вантажопотоків від джерела до кінцевого споживача, обсягу і частоти поставок у каналах розподілу продукції, тощо [2, 5]. Останні дослідження в сфері розподілу показали, що виробники товарів і працівники торгівлі, приймаючи логістичні рішення у сфері виробництва і просування вантажопотоків, повинні орієнтуватися на сферу споживання, а такий підхід називають «consumer-driven» [1].

В умовах варіативних характеристик попиту, нестабільності ринків збуту продукції, постійній зміні номенклатури вантажів та вимог до їх обслуговування, існує необхідність розробки методів логістичного обслуговування, які би задовольняли вимоги кінцевих споживачів та забезпечували максимальний прибуток логістичної системи. За таких умов, для розрахунку обсягу завезення вантажопотоку учасникам роздрібної мережі розроблено модель зміни ймовірності розподілу попиту кінцевих споживачів, що враховує явні та неявні (енергетичні та часові) витрати [3, 4], пов'язані з пересуванням кінцевих споживачів до об'єктів роздрібної мережі, її параметрів та характеристики конкурентів.

Моделювання параметрів за розробленою моделлю вказує що зменшення ціни для кінцевого споживача в середньому по роздрібній мережі на 1%, по відношенню до конкурентів, призводить до збільшення обсягу реалізації вантажопотоку до 0,7% в ній.

Проведені дослідження вказують на залежність зміни ефективності при логістичному управлінні вантажопотоками в транспортних системах від техніко-технологічних показників процесів просування вантажопотоку та ймовірності розподілу попиту кінцевих споживачів в районі обслуговування.

Список використаних джерел

1. Galkin A., Dolia C., Davidich N. *The role of consumers in logistics systems. Transportation research procedia*. 2017. Vol. 27. P. 1187–1194
2. Galkin A., Obolentseva L., Balandina I., Kush E. et al. *Last-mile delivery for consumer driven logistics. Transportation research procedia*. 2019. Vol. 39. P. 74–83
3. Galkin A., Kadnychanskyi M., Balandina I., Ryabev A. et al. *Assessing the impact of population mobility on consumer expenditures while shopping. Transportation research procedia*. 2020. № 48. P. 2187–2196.
4. Galkin A. *Assessing the utility of retailer based on generalized costs of end-consumers. Foundations of Management*. 2020. Vol. 12. P 31–42
5. Galkin A., Chebanyuk K., Lobashov O., Ostashevskiy S. et al. *Urban freight restocking tours simulations for JIT and EOQ. Proceedings of the 33rd International business information management association conference IBIMA 2019: education excellence and innovation management through Vision 2020. Granada, 10–11 April 2019. USA: IBIMA PUBLISHING*. 2019. P. 5920–5930

Галькевич М.В., к.е.н., старший викладач
Кілійський транспортний фаховий коледж
Державного університету інфраструктури та технологій (м. Кілія, Україна)

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ НА ОСНОВІ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ

Розвиток ринкових процесів, реформи в національній економіці, які не оминули і сферу автомобільних перевезень, вимагають формування нової системи управління підприємствами, яка спрямована на розвиток, здатна функціонувати у нестабільному бізнес-середовищі та гнучко адаптуватись до змін.

Сьогодні вітчизняні автоперевізники стикаються з комплексом проблем. А саме: високий ступінь зносу рухомого складу; недостатнє запровадження інноваційних технологій перевезення вантажів; труднощі в організації взаємодії декількох видів транспорту тощо. Існуючі проблеми та жорстка конкуренція на ринку вимагають нових підходів до управління підприємствами, використання сучасних технологій та підвищення якості послуг.

Отже, потребують вдосконалення методи прийняття управлінських рішень та нагальним стає запровадження стратегічного управління підприємствами автомобільного транспорту, яке передбачає формування (на основі поставлених цілей) і реалізацію плану розвитку, здатного забезпечити ефективне функціонування компанії в умовах конкурентного зовнішнього середовища на основі раціонального використання ресурсів.

Тому, актуальним є пошук інноваційних підходів до управління транспортними підприємствами. Одним з таких є логістичний підхід, згідно з яким рух вантажу розглядається як система, яка інтегрує логістичні ланцюги, що знаходяться у взаємодії. Він спрямований на мінімізацію витрат часу і ресурсів шляхом оптимізації управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками, цілеспрямовано впливаючи на них з метою синхронізації взаємодії і досягнення ефекту синергізму. Враховуючи галузеву специфіку, формування та реалізацію стратегії управління автотранспортним підприємством на основі логістичного підходу доцільно здійснювати за наступними принципами:

орієнтація на довгострокові глобальні цілі підприємства, застосування системного підходу при управлінні його діяльністю;

забезпечення варіативності розвитку, гнучкість та адаптація до ринкових умов;

гармонізація стратегічних, тактичних і оперативних логістичних цілей із загальними цілями і стратегіями підприємств або інших учасників логістичного ланцюга [1, с.56];

забезпечення комплексності транспортно-логістичної послуги;

спрямування інтегрованої діяльності учасників логістичного ланцюга на ефективне обслуговування клієнта за принципом «висока користь – допустимі витрати» [1, с.56].

Основними етапами формування стратегії управління автотранспортними підприємствами на основі логістичного підходу є: визначення місії і цілей підприємства; дослідження зовнішнього середовища; оцінка сильних і слабких сторін діяльності, визначення конкурентних переваг; формування системи стратегічних векторів та цілей розвитку підприємства; забезпечення поліваріантності: визначення стратегічних альтернатив розвитку підприємства та вибір найбільш оптимальної; реалізація комплексу заходів за обраним варіантом; моніторинг реалізації стратегії та за необхідності коригування.

Отже, результативна діяльність підприємства неможлива без стратегічного управління, яке базується на застосуванні інноваційних підходів, в тому числі логістичного, що дозволить забезпечити його ефективне функціонування в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Крикавський, Є. В. Логістика. Основи теорії: підручник для студ. вищ. навч. закладів. Л.: НУ "Львівська політехніка", Інтелект-Захід, 2004. 416 с.

Іпполітова І.Я., к.е.н., доцент
*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

ТЕХНІЧНЕ ПЕРЕОЗБРОЄННЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Інтеграція України до світового співтовариства потребує від суб'єктів господарювання оновлення та модернізації основних засобів відповідно до світових стандартів. Ефективним та водночас фінансово необтяжливим інструментом оновлення техніко-технологічної бази підприємства є технічне переозброєння. Проведення технічного переозброєння дозволяє підприємству стимулювати його інноваційний розвиток, що, в свою чергу, грає значну роль у виготовленні конкурентоздатної продукції.

Аналізуючи ступінь інноваційності розвитку економіки України, можна відмітити, що згідно з доповіддю “Глобальний індекс інновацій 2019”, Україна втратила в рейтингу 4 позиції і посіла 47 місце, випередивши Грузію [1,2]. Крім того, наша країна втратила три позиції порівняно з минулим роком у рейтингу інноваційних економік світу агентства Bloomberg і посіла 56 місце серед 60 досліджуваних країн [3]. Таке падіння зумовлено послабленням позиції України за 4-ма із семи складових даного індексу. Саме тому, запровадження інновацій має стати поштовхом у подальшому розвитку України.

Інноваційний розвиток має декілька напрямків, зокрема техніко-економічний, соціальний та організаційний розвиток. Техніко-економічний розвиток – процес переходу на новий, сучасний, якісний техніко-економічний рівень завдяки удосконаленню техніко-технологічної бази виготовлення продукції (послуг). Головною загрозою для ефективного техніко-економічного розвитку стають зношеність основних виробничих засобів, невідповідність вітчизняних стандартів міжнародним, недостатність джерел фінансування для оновлення виробництва. Основними напрямками техніко-економічного інноваційного розвитку підприємства є: впровадження прогресивних технологій, технічне переозброєння, оновлення фізично зношених та морально застарілих виробничих засобів, підвищення якості виготовлення продукції (надання послуг), удосконалення виробничої системи управління, впровадження ресурсозберігаючих технологій тощо.

Сьогодні питання ефективності технологій, що використовуються постає не тільки на мікрорівні, але й на рівні всієї держави. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів було уточнено сім основних середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017 – 2021 роки [4]. Основними напрямками, що покликані забезпечити інноваційний розвиток економіки України, стали впровадження енергоефективних технологій, технологічне оновлення агропромислового комплексу, розвиток інформаційних та комунікаційних технологій, освоєння нових технологій виробництва матеріалів та ін. Прийняття подібних законодавчих актів свідчить про актуальність технічного переозброєння для вітчизняних підприємств. Однак суб'єкти господарювання зацікавлені в оновленні техніко-технологічної бази підприємств не лише заради підтримки загальнодержавної політики, але й через необхідність підвищувати власну конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Світовий досвід свідчить про те, що за останні роки від 50 % до 80 % зростання ВВП високорозвинутих країн забезпечили саме технологічні нововведення, які можуть створюватися лише за умови використання підприємствами сучасних ефективних технологій. Наразі питання оновлення основних засобів на підприємствах України постає досить гостро. Статистичні данні свідчать, що ступінь зносу основних засобів на промислових підприємствах України є досить високим (табл. 1).

Таблиця 1

Ступінь зносу основних засобів за видами економічної діяльності [5]

Вид економічної діяльності	Ступінь зносу за роками, %				
	2013	2014	2015	2016	2017
Промисловість	56,9	60,3	76,9	69,4	59,1
Усього	77,3	83,5	60,1	58,1	55,1

Як видно з наведених даних, наразі існує позитивна тенденція до скорочення ступеня зносу основних засобів, однак при цьому вони зношені більше, ніж на 50 %. Крім того, введення в дію основних засобів відбувається досить повільно (табл. 2).

Таблиця 2

Введення нових основних засобів за видами економічної діяльності [5]

Вид економічної діяльності	Введення в дію нових основних засобів, млн. грн.				
	2013	2014	2015	2016	2017
Промисловість	67103	51703	55930	66488	83762
Усього	165769	126162	216697	202120	237793

З табл. 2 ми бачимо, що протягом аналізованого періоду введення основних засобів в промисловості відбувається досить рівномірно та з 2014 року має повільну тенденцію до зростання. Якщо досліджувати оновлення основних засобів за усіма видами економічної діяльності, то тут можна побачити, що вартісний вимір введених основних засобів змінюється досить різко. Так, у 2016 році загалом було введено нових засобів на суму 202120 млн. грн., що менше, ніж було у попередньому році (216697 млн. грн.), проте вже у 2017 відновлюється позитивна динаміка. Саме тому підприємства України потребують технічного переозброєння, яке має багато переваг перед екстенсивними методами оновлення основних засобів, зокрема, новим будівництвом та розширенням виробництва. До цих переваг відносяться: більш економічне використання ресурсів на одиницю виробничої потужності, прискорення процесу впровадження нової техніки, економія часу, можливість уникнути розпилення матеріальних і трудових ресурсів, якими завжди супроводжується велика кількість нових будівництв та наявність трудового колективу діючого підприємства, що є дієвою, зацікавленою силою, засобом контролю за якістю і строками виконання робіт. Процес технічного переозброєння виробництва охоплює не лише техніко-технологічні заходи, що безпосередньо пов'язані з процесом виробництва, а цілу систему заходів, що націлена на здійснення технічного переозброєння на основі нової техніки та технології. Цей комплекс охоплює технічні, організаційні, фінансово-економічні та інформаційні заходи.

Таким чином, технічне переозброєння виробництва є ефективним методом оновлення основних засобів та фактором підвищення ефективності інноваційного розвитку підприємств України.

Список використаних джерел

1. *The Global InnovationIndex 2018*. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report>.
2. *The Global InnovationIndex 2019*. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report>
3. *BloombergInnovationIndex 2020*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation>
4. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017-2021 роки від 18 жовтня 2012 р. – Постанова КМУ № 980. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2017-%D0%BF#Text>
5. Статистичний щорічник України за 2018 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА У НЕСТАБІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В наш час розвиток економіки та нестабільні ринкові умови є причиною необхідності вибору напрямків інноваційного управління та формування підприємством економічно обґрунтованої інноваційної політики. Світові дослідники менеджменту усвідомили необхідність орієнтації економічної політики на інноваційний напрямок розвитку, вивчаючи його як важливий інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства. Виходячи з результатів досліджень Василенка В.О., Ілляшенка С.М., Шматька В.Г., позитивний вплив інновацій на економіку відбувається в умовах впровадження інноваційної моделі розвитку як на рівні окремого підприємства, так і регіону та держави взагалі. Лише чітка та узгоджена система інноваційного розвитку дозволяє досягти високих та довгострокових результатів та сприяє зміцненню конкурентного становища підприємства в нестабільному ринковому середовищі.

Динамічність та невизначеність ринкової економіки вимагає від підприємства постійного пристосування до змін свого існування. В цих умовах орієнтація на інноваційний розвиток може стати єдиним прийнятним варіантом для вітчизняних підприємств, який дозволить забезпечити значне підвищення конкурентоспроможності та сформує нову парадигму управління на довгострокову перспективу.

Процес менеджменту інноваційного розвитку можна розглядати з точки зору системи функціонального управління, процесу прийняття управлінських рішень та організаційної системи. З погляду функціонального підходу до управління інноваційним розвитком цей процес являє собою комплекс окремих функцій, виконання яких забезпечує реалізацію та зміцнення потенціалу підприємства. Як процес прийняття управлінських рішень управління інноваційними проектами забезпечує відповідну послідовність виконання взаємопов'язаних етапів. Розглядаючи управління інноваційним розвитком з позиції організаційної структури, то воно відображає сукупність взаємопов'язаних елементів, органів управління, поєднаних регламентуючою системою прав, обов'язків та відповідальності.

Використання системного підходу до менеджменту інноваційної діяльності дає можливість виокремити основні елементи її функціонального управління:

Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства.

Формування напрямків та варіантів інноваційного розвитку ринкових можливостей методом проведення системного співставлення одержаних результатів аналізу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Проведення аналізу та складання кількісної оцінки ризику на етапах інноваційного розвитку та всього процесу загалом.

Виокремлення пріоритетних напрямків діяльності шляхом формування системи цілей на поточний та довгостроковий періоди, а також визначення пріоритетних завдань.

Формування організаційної структури управління інноваційним розвитком.

Планування виробничо-збутової та фінансової діяльності за обраними пріоритетними напрямками, розробляючи перспективні і поточні плани, складання бюджетів інноваційних проєктів.

Контроль за виконанням заходів, спрямованих на реалізацію потенціалу інноваційного розвитку [3].

Система управління інноваційним розвитком - це відкрита система, що протягом всього часу взаємодіє із зовнішнім середовищем господарювання, забезпечуючи гнучкість та адаптивність підприємства до ринкових умов. Розглянувши зазначені функції можна зробити

наступні висновки. Процес переходу підприємства на інноваційний шлях розвитку потребує створення нової системи його організаційного управління з урахуванням коригуючих дій.

Інноваційний розвиток у нестабільних ринкових умовах характеризується специфічними особливостями, які обумовлюють формування моделей систем управління у кожній конкретній ситуації. Вибір такої моделі залежить від умов діяльності підприємства, рівня розвитку економіки, сформованості її інноваційного потенціалу. На сучасному етапі формування та гнучкість системи управління інноваційною діяльністю підприємства дає можливість трансформуватися на новий шлях розвитку без зайвих витрат. Інноваційний розвиток являє собою системну орієнтацію діяльності підприємства на досягнення високих результатів функціонування за рахунок інноваційних чинників, в основі яких лежить постійний безупинний пошук нових засобів і сфер реалізації потенціалу підприємства в нестабільних ринкових умовах [2].

Інноваційний розвиток на будь-якому підприємстві передбачає формування процесу впровадження перспективних нововведень, реалізація яких повинна сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємства. Підприємство, обравши інноваційний розвиток потребує від нього організації системи управління, що спроможна швидко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Формування ефективної системи управління інноваційним розвитком підприємства базується на основних принципах, що наведені на рис. 1.

Рисунок 1 – Основні принципи формування ефективної системи управління інноваційним розвитком підприємства

Управління інноваційним розвитком, завдяки даних принципів, робить його системою адаптивної реакції на зміну умов функціонування, засобом підвищення ефективності використання внутрішніх резервів.

Дослідження показує, що ринкова позиція підприємства визначається такими його властивостями як адаптивність та інноваційність. Адаптивність являє собою властивість здатності підприємства до пристосовування, форму відносин підприємства із зовнішнім середовищем, процес внутрішньої організаційної зміни. А, інноваційність розглядається як здатність відновлюватися, як внутрішньо організаційний процес перебудови за критеріями ритмічності, технологічності, мінімальної собівартості. Отже, властивості адаптивності та інноваційності визначають необхідні та достатні умови формування конкурентоздатності як властивості підприємства, що є основою його ефективності.

Список використаних джерел

1. Андібур А. П. Визначення пріоритетів інноваційних стратегій підприємств як передумова ефективного управління / А. П. Андібур // Проблеми науки. – 2006. – № 2. – С. 9–15.
2. Вергал К. Ю. Інноваційний розвиток підприємства через інтеграцію стратегічного та інноваційного менеджменту / К. Ю. Вергал // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 1 (15). – С. 162–164.
3. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Краснокутська ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.

4. Ступак С. М. Інноваційна стратегія на шляху підвищення конкурентоздатності підприємства / С. М. Ступак // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки : економіка, політологія, історія. – Одеса : ОДЕУ, 2007. – № 3 (40). – С. 77-83.

УДК 339.172

Кустов В.П., здобувач
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
(м. Харків, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІН НА БІРЖОВОМУ ТОВАРНОМУ РИНКУ

На формування ринкових цін і курсів впливають товарні, фондові та валютні біржі. На біржовому ринку завжди існує попит і пропозиція. У свою чергу біржа пропонує товар, який безпосередньо не пов'язаний з виробництвом. Але в той же час виникає запитання: за якою ціною пропонується товар? Товарна біржа формує ринкові ціни на основі поточного співвідношення попиту і пропозиції. Уже сформована біржова ціна товару стає індикатором внутрішніх і світових цін. Отримання цін на біржових торгах дозволяє: по-перше, сільськогосподарським товаровиробникам спланувати власне виробництво, розуміючи ринкові тенденції; по-друге, прийняти відповідні управлінські рішення щодо сільського господарства на державному рівні.

Сучасна товарна біржа, як ринок контрактів на поставку товарів, через біржовий попит і пропозицію забезпечує механізм стримування цінових коливань, різких перепадів цін на сировину і товари. Цим самим забезпечує стабільність економіки в цілому, дозволяє їй обходитись без державного регулювання цін. Для стабілізації цін застосовуються такі дії:

- публічне встановлення цін на початок і кінець біржового дня;
- гласність укладання угод;
- обмеження денного коливання цін у межах, встановлених біржовими правилами (наприклад, не більше 2 % в день відносно ціни закриття біржі минулого дня);
- застосування вільних (ринкових) цін;
- проведення біржових торгів є відкритим, а всі його учасники мають рівні права.

Важливе значення мають збір і обробка інформації, яку біржа надає в розпорядження своїх клієнтів. Така інформація може відображати виробництво товарів, динаміку попиту на них, наявність товарів на біржових складах, ціни на біржових і не біржових ринках інших країн. При зіставленні контрольованих операцій щодо біржових товарів виникають деякі проблеми [1]. Такі проблеми можна розділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх проблем належить адаптація цін на подібні товари тієї чи іншої біржі. Проте ціна не завжди є реальним орієнтиром по відношенню до ціни контрольованої операції. Причинами можуть стати [1]:

- рівень попиту чи пропозиції на товар;
- обсяг ринку;
- кількість поставок;
- наявність котирувань на необхідну дату;
- відсутність умов поставки та ін.

Крім того, вітчизняні вимоги до виробництва багатьох видів продукції нижче від вимог щодо продукції на іноземних біржах. До внутрішньої проблеми, що часто виникає при зіставленні цін, відноситься сам процес застосування коригувань.

Формування механізму (порядку) біржового ціноутворення пов'язано із організацією біржових торгів, на який впливають фактори [2, с. 42-43; 3]:

- спеціалізація біржі;
- особливості біржового товару;

- організація ведення торгів.

Щодо правил біржової торгівлі, то вони розробляються і затверджуються кожною біржею самостійно з урахуванням чинного законодавства країни. Правила біржової торгівлі являються основним документом, що регламентують організацію біржової торгівлі.

Рисунок 1 – Типи аукціонів біржової торгівлі

Сам біржовий процес поєднує взаємопов'язані операції, що виконуються в певній послідовності з урахуванням специфіки біржових торгів. Відповідно з ланцюжком цих операцій «слідує» вирішення цінових питань [2, с. 42-43]. Вживається поняття «опірність біржового ринку», що означає діапазон цін, в якому учасники торгів готові укласти угоди. У ході біржових торгів зміна ціни залежить від форми аукціону, за якою відбуваються торги. При цьому розрізняють такі типи аукціонів (рис. 1) [2; 3]: простий: англійський і голландський; заочний («натемну»); подвійний (безперервний, або «вигуків» чи «натовпу»).

Одним із типів подвійного аукціону являється безперервний (типу «натовпу» або «вигуків»). Під час такого аукціону біля маклера (веде торги і лише оголошує товар) збираються брокери. Торг проводять самостійно, вигукують ціни і відшуковують контрагента. Один покупець може з декількома продавцями укласти угоди за різними цінами.

Отже, при низькому рівні попиту та пропозиції, біржові торги проводяться у вигляді простого аукціону, організованого продавцем чи покупцем. Таким чином, аналіз літературних джерел свідчить, що у світовій практиці біржової торгівлі застосовуються всі типи аукціонів. На американських і європейських біржах переважно відбуваються подвійний безперервний аукціони. Проте в Україні організація біржової торгівлі має форму англійського аукціону. Деякі експерти трактують кризовий стан як час для структурно-якісних змін. Формування процесу встановлення ціни на продовольчі товари в Україні повинен стати найбезпосереднішим. Проте наша країна й надалі залишається залежною від ціноутворення на біржових ринках, зокрема на внутрішньому ринку ліквідність значно нижча ніж на світових біржах.

Список використаних джерел

1. Папакін В. Тонкощі трансфертного ціноутворення для біржових товарів / НВ Бізнес від 13.07.2017. URL: https://nv.ua/ukr/biz/expert_author/papakin_v.html.

2. Стасіневич С.А. Ціноутворення набіржовому ринку: навчальний посібник. Київ: ЦП "КОМПРИНТ", 2015. 111 с.
3. Щербина В.С. Господарське право : підручник [6-те вид., перероб. і допов.]. Київ : ЮрінкомІнтер, 2013. 640.

УДК 338

Лега М.В., Гречук А.Л., здобувачі вищої освіти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ТРАНСПОРТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Перевізні процеси пов'язані з транспортним технологічним процесом має свою специфіку. У сфері товарообороту логістика містить і розглядає різні стадії і операції транспортування як єдине ціле. Його складові взаємозв'язані, взаємозалежні і потребують системного підходу при управлінні і вивченні. Витрати на цих стадіях і операціях так і здійснюються і враховуються як взаємозв'язані, взаємозалежні. Тому їх розраховують у сукупності, аналізують у великих кількостях, оскільки вони і потребують скоординованого підходу до системи управління.

Комплексний підхід до системи логістики транспорту здійснюється задля ритмічного, своєчасного і якісного забезпечення споживачів товарами, замовників – послугами зі скороченнями витрат як споживачів, замовників, так і взаємодіючих з ними інших суб'єктів ринків товарів і послуг [1].

Транспортній логістиці притаманні елементи, які мають ключове значення у даній сфері логістики. Основними елементами є транспортні зв'язки з постачальниками і споживачами, вантажі, які перевозяться. Процес транспортування починається зі складів готової продукції, завершується надходженням вантажів на склади споживачів або посередників.

На логістичних принципах ґрунтується розробка підвищення якості оптимізованих рішень при переході на приватні форми господарювання, що знижує рівень некомпетентності робітників, а також створення інформаційних потоків, які суміщують транспортні матеріальні потоки і процеси їх функціонування.

Однак втілення логістики в транспортні процеси все більше стримується політикою ринкових реформ. На прикладі транспортної політики це означає, що ринкове мислення і практика використання логістики транспортними підприємствами ще недостатні.

Відповідність параметрів вантажних одиниць, що замовляється споживачами, стримується, тоді, як точне дотримання їх становить мету логістики транспорту. Як наслідок: результат виявляється нижче очікуваного і у відносній протяжності транспортних маршрутів (у міському і прямому сполученні залізничним транспортом, у внутрішньому і прямому сполученні водним транспортом, в малому та великому каботажі морським транспортом, міському, міжміському і міжнародному перевезенні автомобільним транспортом) [2].

За ознаками, притаманними окремо залізничному і річковому транспорту, розрізняють перевезення повагонними, дрібними, малотонажними маршрутними відправленнями на залізничному транспорті, вантажною і великою швидкістю на річковому транспорті.

Важливе значення також мають організаційно-економічні особливості перевезень. Так, чи не найбільш прогресивним видом перевезень на залізничному транспорті є перевезення з використанням контейнерів і пакетів, а на автомобільному – організація перевезень з використанням транспортних терміналів. Одним із завдань транспортної логістики є уникнення нераціональних перевезень (короткопробіжних на залізничному транспорті, невиправданих дальніх, зустрічних, порожніх перевезень, а також повторних перевезень, коли вантаж повторно перевозиться, розвантажується і завантажується на складських

підприємствах посередницьких організацій). Витрати на ці перевезення для транспортних організацій відображаються в їх загальних витратах на перевезення вантажів, для відправників та отримувачів у вартості перевезень за тарифами.

Комерційні структури із закупівлі і продажу продукції виробничо-технічного призначення впливають на переїзний процес, оскільки вона становить найбільшу частку в обсязі вантажних перевезень різними видами транспорту. Найбільша частка вантажних перевезень у сфері товарообігу виконується спільно з комерційними службами, забезпечуючими виробничі потреби. Вони визначають не тільки обсяги, напрями і чергові вантажопотоки, а й створюють необхідні умови для раціонального використання логістики, яка оптимізує транспортування продукції і удосконалює складські операції. У свою чергу, транспорт впливає на кількість характеристик і показників комерційної діяльності.

Регулярність вантажних перевезень впливає на своєчасність поставок продукції. І разом з тим, порушення ритму роботи транспортних організацій збільшує розміри запасів продукції, додаткові складські і транспортні витрати, число невиконання поставок, простого виробничого обладнання. У зв'язку з цим потрібна узгоджена робота транспорту і комерційних служб, яка б створювала умови своєчасних і рівномірних перевезень. Зниження собівартості перевезень створює визначальні умови для відносного зниження транспортних тарифів і, як слідство, призводить до скорочення рівня останніх. Тому комерційно-посередницькі та інші комерційні служби, забезпечуючи зниження витрат обігу, мають бути зацікавлені у скороченні витрат і транспортних організацій. Під впливом змін у запасах продукції залежно від розміру розміщення транспортних засобів формується кількість одноразових постачальників [1; 2]. Вантажообігова діяльність транспортних засобів, надійність постачання, регулярність перевезень впливає на розмір виробничих запасів продукції, накопичуваних споживачами. Розвиток контейнеризації перевезень сприяє виконанню їх без доукомплектування і затримання продукції на складі. Це свідчить про необхідність розвитку логістичних функцій у формуванні оптимальних партій постачання.

Рівень запасів продукції впливає на структуру складського господарства, його розміщення і товарну спеціалізацію. За участі транспортних підприємств і з урахуванням технічного стану транспортних засобів, умов їх експлуатування здійснюється розвиток механізації і автоматизації складських робіт. Складські операції з навантаження і розвантаження продукції ефективні лише за умови координації складських і транспортних робіт, які передують перевезенню продукції і завершують його. Функціонування на транспорті перевалочних складських баз загального користування всіх суб'єктів складування дає змогу спростити та здешевити перевізний процес.

Таким чином, різнопланове використання транспорту в закупівельно-торговельній діяльності обумовлює розвиток комерційних функцій. Водночас комерційні служби впливають на роботу транспорту. Оптимізація цих процесів залежить від усього комплексу логістичних функцій. Рішення з транспортування є частиною єдиного управлінського рішення з просування матеріального потоку в системі компанії, тобто варіант транспортування вибирається з урахуванням: складських процесів, витрат на складські операції; витрат на утримання запасів, реалізації інших функцій, пов'язаних з транспортуванням вантажів підприємств. Важливим на залізничному транспорті є розвиток системи без вантажних перевезень в контейнерах, пакетах. Необхідно створювати мережу автоматизованого управління перевезенням, скорочення перевантажувальних операцій.

Таким чином, майбутнє в автоперевезеннях належить також поширеному використанню причепів, які дають змогу збільшити обсяги перевезень на 65–70 % при одній кількості автомобілів.

Список використаних джерел

1. *Транспортна логістика: конспект лекцій.* URL: https://life-prog.ru/ukr/1_2846_lektsiya--transportna-logistika.html
2. *Транспортна логістика.* URL: <https://studfile.net/preview/7102983/>.

Lytvynenko Alina, PhD in Economics
Associate Professor of the Department of Enterprise economics and management
S. Kuznets Kharkiv National University of Economics (Kharkiv, Ukraine),

Lytvynenko Olena, PhD in Economics
Associate Professor of the Department of Marketing, management and trade entrepreneurship
Kharkiv Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics (Kharkiv, Ukraine)

LOGISTIC APPROACHES TO MANAGEMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

In today's market conditions, where the conditions of competition are becoming tougher every day, it is impossible to operate without creating a clear system of interaction with the external environment and optimizing the existing logistics system to meet consumer needs and maximize profits.

For Ukrainian organizations, enterprise management as a system, in the complex conditions of modern business, is especially important because the changing situation in the country, the gradual development of a new economic order makes more and more entrepreneurs and logistics realize the need to achieve not only modern (immediate profit), but and long-term goals. Depending on the stage of development of the enterprise at the moment, it can be offered measures to optimize both the system as a whole and its individual parts.

The purpose of the study is to assess the logistics activities of the enterprise for further sustainable development of the enterprise as a whole.

The object of research is the processes of management of logistics activities of the production enterprise under the influence of integration and globalization of world economic processes.

The specifics of the enterprise management is carried out by sequential or parallel detour of the vehicle. It is proposed to increase flexibility in the management system by organizing the redistribution of raw materials between warehouses operating in other cities.

One of the most important points in the management of logistics activities is the measurement, evaluation and control of results, because it is not for nothing that there is the expression «it is impossible to manage what cannot be measured». Today, a new trend is emerging, which is to move away from some financial performance and efficiency indicators, which sometimes have a belated effect, to a larger number of different (including natural and labor) performance indicators. This trend has found its development in the concept Balance Scorecard (Balanced Scorecard), developed in the 1990s by Norton and Kaplan [1]. A balanced system of indicators allows the company to not only make an ongoing assessment of internal processes, but also provides information for timely and quality management decisions.

A kind of «framework» that will formulate the logistics strategy of the firm in the form of a set of operational goals that determine its market behavior and financial well-being, is the concept of a system of balanced scores. It allows you to assess the degree of achievement of goals, efficiency of business processes and the work of the company, its departments and each employee with the help of so-called Key performance indicators- indicators to determine how effectively the company and its employees carry out their activities in achieving the strategic goal of the enterprise. The connection of these indicators with the system of employee motivation increases the interest of the latter in achieving the company's goals and makes this interest constant.

A balanced scorecard is a tool for strategic and operational management, which allows you to «link» the company's strategic goals with business processes and daily activities of employees at all levels of management, as well as to monitor the implementation of enterprise strategy. It incorporates four classic components: customers; internal business processes; finances; learning and growth.

The concept of a balanced scorecard, which involves the use of managerial information systems and tracks a limited number of metrics that are closely related to strategic goals, is also a

priority for the development of enterprise logistics [2]. The reference model of operations in supply chains is designed to standardize their activities, compare themselves with competitors, learn from companies in their own and other industries. It is based on a standard description of supply chain management processes, standardization of relationships between business processes, standard criteria for measuring and comparing the efficiency (productivity) of processes, supply chain management practices that help achieve the best results [3].

The implementation of the measure to implement a balanced scorecard requires the participation in the process of highly qualified specialists in this field. That is why to develop a balanced scorecard, it is proposed to purchase the services of a third-party organization. The leader in the market of implementation of innovative management solutions is the company «Progressive management», whose services have been successfully used by Ukrainian companies for many years.

Thus, a balanced scorecard allows you to translate the company's strategy into the language of specific and measurable goals. An increase in operational efficiency is not accompanied by an increase in financial efficiency and should force company executives to start over and reconsider their strategy or plans for its implementation.

References

1. Каплан Р. С. Награда за блестящую реализацию стратегии. / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – М. : Олимп-Бизнес, 2012. – 344 с.
2. Gunasekaran A., Patel C., McGaughey Ronald E. A Framework for Supply Chain Performance Measurement // International Journal of Production Economics. – 2012. – Vol. 136.– № 1. – P. 333-347.
3. Гаджинский А. М. Логистика. / А. М. Гаджинский. – 21-е изд. – М. : Дашков и Ко , 2013. – 420 с.
4. Основные направления оптимизации цепей поставок. Глобальная оптимизация цепи поставок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://studopedia.org/2-105680.html>
5. Тюріна Н. М. Логістика: навч. посіб. / Н. М. Тюріна, І. В. Гой, І. В. Бабій. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 392 с.

УДК 338.24.01

Малыбаева А.К., магистрант
Евразийский Национальный университет имени Л.Н. Гумилева
(г. Нур-Султан, Казахстан)

ИНВЕСТИЦИОННАЯ АКТИВНОСТЬ ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ

На данный момент Республика Казахстан ведет активную деятельность по повышению инвестиционной деятельности регионов государства. «Привлечение зарубежных инвестиций надо всецело использовать для трансфера в страну знаний и новых технологий» - было выделено в Послании Президента РК народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» [1].

В развитии региональной экономики и повышении конкуренции между регионами в современных условиях экономического положения играет активную роль инвестиционное обеспечение. Одним из значимых регионов по инвестиционному потенциалу является Восточно-Казахстанская область. Она относится к одной из пяти зон: Центрально-Восточная зона (Карагандинская, Восточно-Казахстанская, Павлодарская области), в которой концентрируется более 30 % инвестиционного потенциала Казахстана.

Основная часть всех инвестиций в данном регионе приходится на развитие промышленности: горнодобывающая и обрабатывающая (преимущественно цветная металлургия) промышленности, а также инвестиции региона примерно в равных долях направлены на строительные-монтажные работы и на приобретение техники и оборудования (Таблица 1).

Таблица 1

Инвестиции в основной капитал по направлениям использования

	в % к прошломu году	2016 год	в % к прошломu году	2017 год	в % к прошломu году	2018 год	в % к прошломu году
Промышленность	132,8	344 515	110,5	268 353	73,2	299 905	105,2
Горнодобывающая промышленность и разработка карьеров	162,1	231 230	106,6	131 090	53,3	173 228	124,4
Обрабатывающая промышленность	90,3	50 141	109,3	59 146	110,8	65 679	104,5
Строительство	88,8	901	21,5	3 857	402	9 381	229,0
Транспорт и складирование	70,4	17 643	83,8	46 982	250,1	51 896	104,0

Объем инвестиций в основной капитал в Восточно-Казахстанской области в 2018 году составил 494 597 млн.тг. За 2019 год в области сложились тенденции роста инвестиционных процессов на уровне 113,4% в сравнении с 2018 годом, при этом объем инвестиций в основной капитал составил около 500 млрд тенге. Полуторакратный рост в сравнении с аналогичным периодом прошлого года вывел регион на одно из высоких показателей среди всех областей. Доля инвестиций, пришедших в область, выросла с 5,4 до 7,6% от общереспубликанского объема. Положительной динамикой регион обязан заемным средствам, которые, как показывают данные Комитета по статистике МНЭ РК.

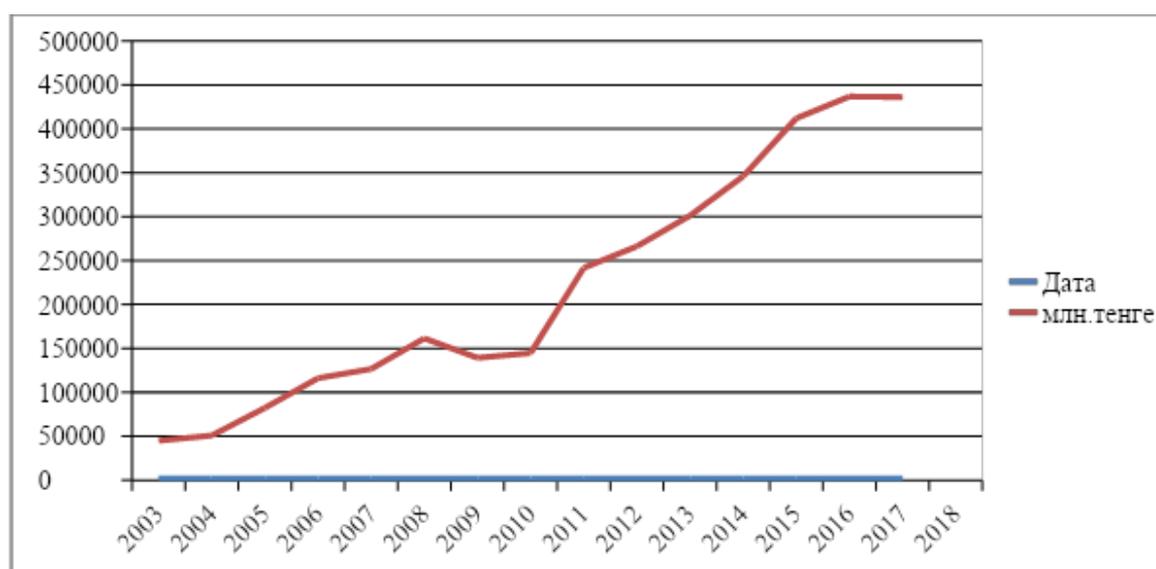

Рисунок 1 – Инвестиции в основной капитал 2003-2018 гг.

По источникам финансирования в основном преобладают заемные средства, которые составляют 43,9% от всего объема инвестиций региона, из них нерезидентов Республики Казахстан – 95,8%, собственные средства предприятий - 43,0%, средства государственного бюджета – 8,4%, местного бюджета – 2,9%, кредиты банков – около 1%.

Таким образом, на основе этого, можно сделать вывод, что на сегодняшний день для стимуляции инвестиционных процессов регионов, государство должно формировать благоприятный инвестиционный климат в стране. Так же существует необходимость в регулировании государством данной деятельности для повышения предрасположенности к инвестированию, которое направлено на активизацию инвестиционных процессов регионов государства. Что, касаясь Восточно-Казахстанской области, то существует необходимость осуществить улучшение инвестиционного климата в этом регионе, путем достижения

кардинального изменения состояния окружающей среды, так как на долю Восточно-Казахстанской области приходится более половины всех выбросов загрязняющих веществ в атмосферу, что приводит к непривлекательности инвесторов в данную область.

Список использованных источников

1. Назарбаев Н.А. Стратегия «Казахстан-2050» // *Казахстанская правда*. 2012 - 15 декабря.. <http://ranking.kz/>
2. Официальный сайт Комитета по статистике Республики Казахстан. <https://stat.gov.kz/>

УДК 658:[65.012.34:339.137]

Селезньова Г.О., к.е.н., доцент

*Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

ЛОГІСТИЧНА ПІДТРИМКА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови господарювання характеризуються загостренням конкурентної боротьби, задля виживання в якій кожне підприємство має поставити перед собою завдання підвищення рівня конкурентоспроможності не тільки своєї продукції, а й підприємства та його потенціалу в цілому. Саме тому одним із головних питань є розробка управлінських рішень щодо оцінки та формування напрямів розвитку потенціалу конкурентоспроможності підприємства, спрямованих на створення й використання його переваг. У цьому процесі особливу роль відіграє логістична підтримка створення необхідного рівня потенціалу, яка спрямована на забезпечення ефективної реалізації процесів ресурсного забезпечення, постачання продукції та комунікаційних взаємовідносин як між підприємствами з різних сфер економіки, так і між підприємствами та споживчим сектором.

Метою роботи є актуалізація логістичної підтримки в процесі формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства, як основи забезпечення конкурентних переваг, які необхідні для реалізації стратегії розвитку та досягнення перспективних цілей.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства – комплексне, багатогранне поняття, оскільки враховує взаємодію всіх його складових (виробництво, персонал, маркетинг, менеджмент та ін.) [1]. Основну роль у забезпеченні конкурентоспроможного потенціалу підприємства відіграє виробничий потенціал, який являє собою сукупність технічних, технологічних, фінансових, кадрових та інших ресурсів підприємства та надані ними можливості виробництва конкурентоспроможних товарів (послуг). Отже одним з етапів процесу забезпечення своєчасного нарощування потенціалу підприємства для формування конкурентних переваг передбачає визначення заходів щодо трансформації виробничого потенціалу, який спрямований на розробку конкретних заходів щодо перетворення складових виробничого потенціалу відповідно до етапів його реалізації, а також узгодження їх за термінами виконання та джерел забезпечення. Ефективне здійснення цього блоку завдань неможливо без логістичної підтримки.

Широка інтерпретація поняття «логістика» як комплексної функції забезпечення підприємства вихідними факторами виробництва на всіх стадіях його діяльності дозволяє в складі цієї функції виокремити: по-перше, логістику постачання; по-друге, логістику виробництва; по-третє, логістику розподілу чи збуту. Використання логістичного потенціалу дозволяє визначити стан підприємства, виявляти скриті резерви та можливості та розробляти ефективні рішення щодо формування конкурентних переваг підприємства [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що використання логістики як функції управління економічними потоками допомагає раціоналізувати та оптимізувати управління

економічними потоками на всіх етапах процесу формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства.

Список використаних джерел

1. Гросул В. А., Афанасьєва М. В., Янчев А. В. *Управління конкурентним потенціалом підприємств роздрібною торгівлі : монографія. Харків. 2016. 244 с.*

2. Шостак Л. В. *Формування логістичного потенціалу підприємства. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2015. Т. 20. Вип. 4. С. 151-154. URL : http://visnyk-onu.od.ua/journal/2015_20_4/36.pdf (дата звернення: 01.10.2020).*

УДК 338.43:338.462

Шиян Н.І., к.е.н., доцент; Співак І.В., аспірант
*Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
(м. Харків, Україна)*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ І РЕАЛІЗАЦІЇ НАСІННЯ СОНЯШНИКА

В сучасних умовах функціонування і розвитку агропромислового комплексу України логістика розглядається як стратегічно важлива область менеджменту. Адже для підприємств підкомплексу потрібно не тільки виробити і переробити сировину, потрібно сформувати такий ланцюг переміщення продукції, який мінімізує витрати часу, фінансових, людських та інших ресурсів при проходженні продукції в ланцюгу виробник – переробник – споживач, з одного боку, і підвищує рівень дохідності, прибутковості виробництва, з іншого. Формування логістичної системи розглядається як важливий елемент підвищення рівня конкурентоспроможності продукції, підприємства, галузі.

Розгляд сутності поняття «логістична система» здійснюється із різних точок зору. Науковець В. Сергєєв під нею розуміє складну організаційно структуровану систему, представлену взаємопов'язаними між собою в процесі управління матеріальними і супутніми їх потоками ланок, діяльність яких спрямована на реалізацію внутрішніх і зовнішніх цілей організації [1].

В словнику за редакцією А. Роднікова, логістика розглядається як «наука про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, які здійснюються в процесі руху сировини і матеріалів до виробничого підприємства, в його середині в процесі виробництва готової продукції, доведення її до споживача, а також в процесі передачі, зберігання і обробки відповідної інформації» [2].

Відповідно до інших точок зору, під логістичною системою розуміють механізм координації, завдяки якому досягається ефект в роботі спеціалістів різних служб, які беруть участь в управлінні певним матеріальним потоком; розглядають як складну систему, що складається із сукупності елементів (ланок логістичної системи), між якими встановлені функціональні зв'язки і відношення; як адаптовану систему з оберненим зв'язком, що виконує логістичні функції і здійснює логістичні операції та ін. Щодо економічної сфери діяльності, під логістичною системою, як правило, розуміють стійку сукупність ланок, представлених підрозділами компанії, постачальниками, споживачами і логістичними посередниками, які взаємопов'язані між собою логістичними потоками і об'єднані єдиним управлінням логістичним процесом відповідно до поставленої мети.

Тобто при формуванні і розвитку логістичної системи до уваги приймають не тільки рух товару (продукції) із одного в інший пункт транспортування. При її розробці звертається увага на вирішення системою і таких завдань як прорахунок локації, відстані, розташування, а в окремих випадків навіть вивезення і переробку відходів [3]. Особлива увага приділяється

питанням управління замовленнями, складами, перевезеннями, прогнозування, планування та ін. [4, с. 31].

Розгляд проблеми формування логістичних систем в агропромисловому комплексі здійснюється із різних позицій. В ряді випадків вона визначається як сукупність в рамках конкретного підприємства логістичної мережі та системи адміністрування (менеджменту) в ньому (в підприємстві). В інших – як сукупність певних елементів та зв'язків, які забезпечують цілісність логістичної системи в самому підприємстві і його взаємозв'язок із зовнішнім середовищем [1]. В даному випадку прикладами елементів логістичної системи є відділ постачання, склад сировини та матеріалів, внутрішнє транспортне господарство та ін. Їх сукупність утворює логістичний ланцюг.

Протягом останніх років з'явився термін агрологістика[5]. Це новий прикладний напрямок логістики, на який покладається об'єднання таких ланок АПВ як вирощування, зберігання, заготівля, переробка, реалізація сільськогосподарської продукції. Саме розгляд логістики із боку учасників логістичного ланцюга не як серію окремих видів діяльності, а як єдину інтегровану систему, що дозволяє спільно працювати і досягати мінімізації усіх видів витрат, дозволяє підвищити рівень конкурентоздатності аграрної продукції.

Прикладами формування логістичних ланцюгів на рівні компаній в Україні є агрохолдинги. Утворення вертикально інтегрованих структур, на рівні агрохолдингів, за словами О.Величко: «сприяє контролю значної частини логістичного ланцюга і отриманню більшої частки доданої вартості в процесі виробництва продукції кінцевого споживання»[6]. Прикладами таких утворень є ПАТ «Миронівський хлібопродукт», який займає близько 40 % ринку м'яса птиці і сформував повний логістичний ланцюг від виробництва кормів до доставки виробленої продукції через фірмові франчайзингові точки до споживача. Компанія має низку елеваторів для зберігання насіння соняшника, зернових, олійних культур.

ТОВ СП «НІБУЛОН» є виробником і експортером зернових і олійних культур. Діяльність компанії поєднує завдяки сформованого логістичного ланцюга контроль над всіма ланками від вирощування і збирання врожаю, транспортування, зберігання, доробки та відвантаження через перевантажувальний термінал і використання власного флоту для перевезення врожаю.

До крупних операторів ринку аграрної логістики України відносять компанії ТМ «Стожар», «Щедрий дар», «Українські аграрні інвестиції» та ін. В Україні використовується зарубіжний досвід в управлінні логістичними запасами, зокрема досвід будівництва металевих сховищ; зберігання зерна в мішках-рукавах та ін.

В діяльності логістичних компаній широке розповсюдження отримала СМАРТ-логістика, як напрямок, реалізація якого пов'язана із процесами оптимізації інформаційних потоків в електронному вигляді, із алгоритмізацією процесів управління ними. Її побудова відбувається поряд із побудовою систем безпеки підприємства, визначення маршрутів транспорту із маркуванням контрольних точок, мінімальним втручанням операторів в логістичні процеси [7].

Тобто ринок логістичних послуг в Україні розвивається. Актуальним його розвиток є і для насіння соняшника, великі обсяги якого виробляються в Україні. Для його подальшого розвитку потрібною є зацікавленість держави у формуванні кваліфікованих кадрів, в підтримці використання програмних продуктів вітчизняними підприємствами галузі; у підтримці технологічного оснащення цієї сфери та ін. Підтримка розвитку логістичної сфери є запорукою підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції, зокрема насіння соняшнику.

Список використаних джерел

1. Сергеев В.И. Логистика в бизнесе. Москва, Инфра-М. 2001. 608 с.
2. Родников А. Н. Логистика: Терминологический словарь. Москва: ИНФРА-М, 2000. 352 с.
3. Що таке логістика? URL: <http://acris.com.ua/ua/stati/chto-takoe-logistika>.

4. Амітан В.Н., Ларіна Р.Р., Пілюшенко В.Л. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах. Донецьк: ЮгоВосток, Лтд, 2003. 73 с.
5. Шматок О.В. Аграрна логістика в Україні. Географія та туризм. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnaui_ekon/2010_11/pdf/29.pdf.
6. Величко О.П. Сутність логістичного ланцюга та його контроль сучасними агрохолдингами. Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. Вип. 3(46). С. 27–32.
7. СМАРТ-логістика. URL: <https://uprom.info/blogs/ekspertna-dumka/shho-take-smart-logistika>.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції

Мова українська, англійська

Підписано до друку 29.10.2020
Наклад 100 прим.

Поліграфічний центр Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
36011, м. Полтава, Першотравневий проспект, 24
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції. Серія ДК №7019 від 19.12.2019 р.